ARHIEREUL
Dr. VENIAMIN POCITAN PLOEŞTEANU
VICAR PATRIARHAL.

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ
DIN
PARIS.

BUCUREŞTI.
TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICEŞTI
1941.

CUPRINSUL CĂRŢII.

LUCRĂRI PUBLICATE CA PREOT.

1. *Natură şi Dumnezeu.* Conferinţă ţinută la societatea studenţilor în teologie, publicata în ziarul „Vocea Bisericii" I, (Nr. 10-15 şi Nr. 22-23. Bucureşti, 1894.
2. *Raportul între Morală şi Drept.* Conferinţă publicată în ziarul „Vocea Bisericii". II, (Nr. 6-9). Bucureşti, 1895.
3. *Rudenia şi alinitatea,* ca impediment la căsătorie, în dreptul *roman, roman şi bisericesc.* Teză de licenţă în teologie. — Tipărită cu ajutorul „Fundaţiei Universitare Carol I". — Bucureşti, 1897.
4. *Teologul,* ziar bisericesc, în colaborare cu mai mulţi colegi. — Redacţia şi Administraţia la domiciliul său, în str. sf. Ionică 13, Bucureşti, 1897.
5. *Compendiu de drept bisericesc* al Bisericii ortodoxe române în comparaţie cu celelalte confesiuni. – Bucureşti, 1898.
6. *Istoria Bisericii române,* dela creştinarea Românilor şi până în ziua de astăzi (în litografie). Bucureşti. 1898.
7. *Biserica Aromânilor,* în revista: „Şcoala şi Biserica" II, 1900 şi „Consolatorul", II.—Bucureşti. 1900.
8. *Mitropolia Proilaviei,* în revista: „Şcoala şi Biserica". Bucureşti, 1904,
9. *Notiţe istorice* asupra bisericii „sf. Voevozi" din Bucureşti. Tipărită cu cheltueala primăriei capitalei. Bucureşti. 1904.
10. *Satul Săuceştilor* (jud. Bacău), în revista: „In ore libere" (Nr. 4-6) – Bacău, 1905.

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

DIN

PARIS

CU O INTRODUCERE ASUPRA RELAŢIUNILOR

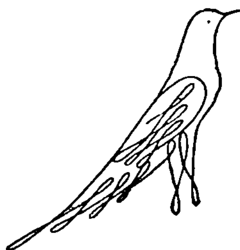
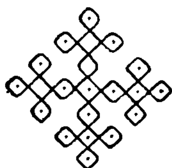
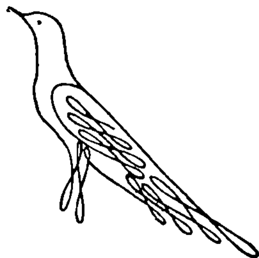
FRANCO-ROMÂNE

de

ARHIEREUL

Dr. VENIAMIN POCITAN PLOEŞTEANU

VICAR PATRIARHAL

BUCUREŞTI

TIPOGRAFIA CĂRŢILOR BISERICEŞTI C. 257/1940

Mors terribilis est iis, quorum cum vita omnia extinguuntur.

LĂMURIRI.

Înainte de războiul mondial (1914-1918), îmi făcusem un obiceiu, ca în vacanţa de vară a fiecărui an, să fac câte o călătorie, în străinătate.

În vara anului 1912, am călcat, pentru întâiaşi dată, pe pământul Franţei. Ajuns la Paris, cea dintâi vizită pe care am făcut-o a fost la biserica noastră de acolo, unde am înălţat o sfântă rugăciune, mulţumind lui Dumnezeu, pentrucă m'a învrednicit să ajung sănătos, pe acele locuri, după o lungă călătorie prin ţări străine şi să poposesc câteva momente măcar, pe un petec de pământ românesc.

Vizitarea bisericii noastre, mi-a produs o deosebită mulţumire sufletească, dar, în acelaş timp, mi-a deşteptat curiozitatea, de a cunoaşte: Când, în ce împrejurări şi de către cine a fost ea întemeiată?

Înapoiat în ţară, am cercetat actele şi lucrările ce le-am putut afla în „Biblioteca Academiei române", din Bucureşti şi am alcătuit şi publicat broşura: *„Înfiinţarea Capelei Române din Paris şi Arhimandritul Iosafat"*. Bucureşti, 1913, care s'a epuizat de atunci.

După trecerea unui an, având norocul să fiu numit preot slujitor al acestei biserici, am avut ocazia să cercetez şi actele ce se găsesc acolo în arhiva bisericii, şi am alcătuit un istoric complet asupra bisericii române din Paris, din care, în 1937, am prezentat „Fundaţiei Culturale Principele Carol" un rezumat, care a şi fost publicat, sub titlul: *„L'Eglise orthodoxe roumaine de Paris*, par *Veniamin Pocitan"*. Bucarest, 1937.

Această broşură a fost împărţită, cu ocazia „Expoziţiei universale din Paris, din 1938".

Acum mi-am propus să tipăresc întreg istoricul acestei biserici, însoţind şi această ediţie — ca şi pe cea apărută în 1937, în limba franceză — cu o introducere asupra legăturilor *franco-române* din timpurile vechi şi până astăzi.

Fie ca şi această ediţie, să fie primită de către onor. public cititor, cu aceiaşi dragoste, cu care au fost primite şi cele de mai nainte.

VENIAMIN

Biserica ortodoxă română din Paris.
Vederea din față.

I. LEGĂTURILE FRANCO-ROMÂNE.

România, nu se poate despărţi sufleteşte de Franţa, nici-odată. De ce? Pentrucă între poporul român şi cel francez este o veche şi intimă afinitate, intelectuală şi spirituală. Veche, *îmi vine a crede, chiar dela originea comună a acestor două popoare, eşite din amestecul sângelui galo-celtic cu sângele traco-roman.* Intimă, *în aşa măsură, în cât ţările Moldo-Valahe au fost socotite în totdeauna de către Franţa, ca* ţări surori, *locuite de un popor, de aceiaşi rasă, vorbind o limbă asemănătoare cu cea franceză şi urmărind acelaş ideal.*

Este adevărat. A fost o vreme îndelungată în care legăturile dintre cele două ţări, se răriseră. Se părea că au uitat una de alta şi aproape că nu se mai cunoşteau, la întâlnire. Pricina acestei uitări, trebueşte atribuită mai întâiu, marei distanţe care le separă: Una, *aşezată în partea de răsărit a Europei;* alta *la cealaltă extremitate, spre occident; şi în al doilea rând, greutăţilor de comunicaţie dela una la alta şi mai cu seamă, din pricina împrejurărilor grele politice, cunoscut fiind, că ţările române au fost multă vreme supuse năvălirilor barbare, fiind nevoită populaţia a se retrage la munţi; iar mai pe urmă, după întemeierea principatelor au fost un timp sub dominaţiunea otomană. Atunci însă, când aceste două neamuri se întâlnesc, în calea istorică a popoarelor, Franţa recunoaşte, cu surprindere şi emoţiune, că a regăsit acolo, în depărtare, la gurile Dunării albastre, un popor latin, un frate răsleţit de multă vreme, dar care şi-a păstrat, cu îndârjire, pământul, limba, credinţa, tradiţiile şi obiceiurile strămoşeşti şi care până astăzi păstrează şi cultivă în sufletul său, aceleaşi sentimente de dragoste şi frăţie, către sora sa mai mare, —* Franţa.

Nu este aici locul, de a descrie, cu amănuntul, fazele prin care au trecut raporturile noastre cu Franţa, dela origine şi până astăzi. Această chestiune a fost tratată, cu competinţă, de către alţii[1]. *Afirmăm însă, cu anticipaţie, că francezii au început să ne cunoască mai bine, să ne aprecieze şi să ne sprijine, atunci când au venit în contact mai apropiat cu noi; mai ales de când au început a trece prin părţile noastre, călători, misionari şi ambasadori francezi, spre Constantinopole.*

Primele recunoaşteri au fost în epoca expediţiilor cruciate (1096-1270), când armatele franceze, cu aliaţii lor, au trecut

---

1. *N. Iorga:* Histoire des relations entre la France et les Roumains. Paris, 1918. — De acelaş: Din relaţiile franco-române. Un scriitor francez despre Români şi un scriitor român în Franţa: *Elias Régnault* şi *Grigore Gănescu.* Bucureşti, 1920.

Dunărea, prin părţile noastre. Mai des am putut fi cercetaţi şi cunoscuţi depe la începutul secolului al XIV-lea, şi mai cu seamă, după întemeierea principatelor Munteniei şi Moldovei.

1. Limba franceză vorbită în familiile nobile române.

Un lucru este ştiut că, cele dintâiu raporturi, pe care le-au închegat românii cu francezii au fost de natură intelectuală; *iar mijlocul prin care s'au strâns mai mult aceste raporturi a fost* limba franceză [1]. *Un concurs de împrejurări a contribuit la aceasta şi anume: Se ştie, că până în timpul lui Ludovic al XIV-lea (1643-1715) limba diplomatică a popoarelor Europei a fost limba* italiană; *iar dela această dată, limba* franceză.

In acele timpuri, Ţările române ajunseseră sub dominaţiunea turcilor, care îşi întinseseră stăpânirea în sudul Europei până la Viena; iar acuma, ameninţau şi bătrâna Romă. Intinzându-se prea departe îşi simt puterile sleite şi de aceia încep a se reculege, mai ales că se văd ajunşi în faţa vechilor lor duşmani: Imperiul German, Veneţia şi Polonia. In acelaşi timp, caută a se împrieteni cu împărăţiile, pe care nu le putuseră învinge, între care în primul rang, era Franţa. *Acest lucru nu le era aşa de greu, pentrucă turcii mai fuseseră în legături cu francezii, pe vremea împăratului François I-er, care se văzuse silit a face alianţă cu sultanul Soliman al II-lea, cel Mare (1520-1566) şi cu luteranii germani, împotriva lui Carol Quintul, regele Spaniei (1516) şi împărat al Germaniei (1519), stăpân a imense domenii, în cât putea zice, că «le soleil ne se couchait pas sur son empire».*

Această mare extensiune a imperiului otoman a făcut pe turci să aibă raporturi diplomatice fervente, cu ţările apusului, pe care raporturi nu le puteau întreţine şi rezolva singuri. De ce? Pentrucă nici turcii nu cunoşteau limbile popoarelor din ţările apusene şi nici ambasadorii acestor state, nu cunoşteau limba turcească. Ce era de făcut? In atare împrejurări, turcii au fost siliţi să apeleze la nişte persoane intermediare, la aşa numiţii interpreţi sau dragomani, *pe care îi recrutau dintre supuşii lor, greci diplomaţi, din Constantinopole.*

Aceşti dragomani — pe lângă limba grecească şi cea turcească — vorbeau şi scriau în cancelariile lor şi practicau în casele lor, limba franceză, *învăţând şi pe copiii lor s'o cunoască, preparându-i prin aceasta, pentru cariera diplomatică, o carieră nobilă şi în acelaşi timp, destul de rentabilă. In acest scop, ei se înconjurau, de preceptori francezi pentru familiile lor, secretari şi chiar bucătari şi servitori, cari ştiau franţuzeşte; aşa că limba obişnuită în casele lor era limba franceză.*

2. **Domnitorii fanarioţi.** *Unii dintre aceşti interpreţi sau dragomani au adus servicii însemnate imperiului otoman. Turcii*

---

1. *D. Gusti:* **Legăturile intelectuale între România şi Franţa, în: La Gazette des Beaux arts de Paris, din 12 Martie 1937.**

pentru a răsplăti aceste servicii, credința și devotamentul lor către sultan, dela o vreme, încep a-i trimite în Țările române, în calitate de domnitori *suzerani ai turcilor, înlocuind pe domnitorii sau hospodarii pământeni. Acești domnitori, din pricina că, deobiceiu erau recrutați, dintre grecii cari locuiau în mahalaua Constantinopolului numită Fanar, sunt cunoscuți în istoria țării noastre, sub numele de* fanarioți. — *Epoca fanariotă începe cu anul 1711 în Moldova și 1716 în Muntenia. — Cel dintâiu domnitor fanariot a fost N. Mavrocordat, care domnește între 1711-1715 în Moldova; iar în Muntenia, între 1716-1730.*

Domnitorii fanarioți, trimiși în țările noastre au adus cu dânșii, obiceiurile lor de viață, continuând a vorbi în familii — pe lângă limba greacă a părinților lor, — limba franceză. Insuși mitropolitul grec Ignatie Artis, *pus de Ruși, la 1810, Ianuarie 18, ca mitropolit al Munteniei, neștiind de loc limba țării, avea la mitropolie doi dascăli de* franțuzește, *plătiți bine, ținând să învețe franțuzește și să răspândească cât mai mult cunoașterea limbii franceze, după cerințele vremii, și arătând dispreț pentru limba norodului, pe care-l arhipăstorea.*

Mulți dintre fanarioți, după ce erau scoși din domnie, rămâneau în țările noastre și intrând în legături de rudenie, prin căsătorii reciproce, cu boierii țării, s'au asimilat cu dânșii. Așa de pildă sunt familiile: Mavrocordat, Moruzi, Ghica, Racoviță, Mavrogheni, Caragea, Calimaki, etc.

Pe lângă aceasta, acești domni fanarioți, veșnic erau înconjurați de boeri din familiile românești, cari ocupau diferite demnități în conducerea țării. In această calitate, trebuiau și aceștia să știe limba diplomatică franceză, *din care pricină se întreceau a o învăța, punând și pe copiii lor la studiul și practica ei, prin pedagogi și profesori aduși din Franța. Astfel se răspândește gustul și moda de a se vorbi limba franceză, în familiile boerești din țară, întâmplându-se un fapt destul de straniu, ca adecă, tocmai când influența orientală — prin cele două ipostase ale ei, turcă și greacă — era în apogeu, să se arate în Principate, primele manifestări de cultură occidentală, de nuanță mai mult franceză. Era, de sigur, și adierea vântului de redeșteptare, stârnit de revoluția franceză, care împingea și pe boerimea noastră spre cultura franceză. Unii dela alții își împrumutau cărți din bibliotecile lor; unii pe alții se întreceau în cunoașterea culturii franceze* [1]. *Spiritul de imitație pătrunsese adânc în societatea cultă românească; iar când domniile fanariote se povârnesc în declin, boerii franțuziți încep a-și lua rolul de apărători ai țării și obștiei norodului. Mișcările boerilor se manifestă, prin îndrăznețe izbucniri spre libertate, ca* Darie Dărmănescu, *cel veșnic agitat, «urzitor de comploturi, împotriva stăpânirii străinilor». După puțină vreme, imitațiunea era așa de ferventă, încât spre sfârșitul secolului al XVIII-lea aproape că nu exista familie, din înalta societate românească, care să nu*

---

1. *A. D. Xenopol:* L'influence intellectuelle de la France en Roumanie, în: „La revue roumaine". Bucarest, 1914.

grăiască, în casele lor — pe lângă limba descendenților lui Omer, — frumoasa limbă a lui Fénelon, Corneille *şi* Racine.

Aceasta însă, nu înseamnează că nu ar fi fost şi mai înainte de epoca fanarioților, boeri români, cari să fi vorbit franțuzeşte. Acuma însă, se generalizează; iar în secolul al XIX-lea se continuă, cu mai multă intensitate. Această răspândire se face pe următoarele căi principale şi anume: Prin secretari şi scriitori.

Domnitorii români de după fanarioți, moşteniseră dela dânşii tradiția, de a avea în cancelariile lor, secretari francezi, *pentru a purta corespondența cu Constantinopolul şi cu puterile Europei, ca Jean Louis* Carra, *venit în țară, ca preceptor al copiilor lui Al. Ipsilanti (1774-1782) şi Grigore Al. Ghica Vodă (1774-1777). El încearcă a introduce francmasoneria în Moldova. Amestecându-se însă în intrigi politice a fost expediat din țară, de către Grigore Al. Ghica Vodă, în Fevruarie 1776. Intors în Franța, publică în 1777 o cărțulie:* «Histoire de la Moldavie et de la Valachie avec une: Dissertation sur l'état actuel de ces deux provinces». *Partea I a lucrării lui este un plagiat după opera lui Dim. Cantemir: «Histoire de l'Empire Othoman, 1769». Moare pe eşafod, la 31 Octomvrie 1793.* - Contele d'Hauterive, *care ne-a lăsat un studiu interesant:* Memoriu de starea Moldovei în 1787; *iar în timpul din urmă, pe acel* Baligot de Beyne, *fost secretar al marelui domnitor Ioan Alexandru I. Cuza, pe care şi-l alesese el, dela ambasada franceză din Constantinopole si care i-a rămas credincios până la moarte; iar după moarte a însoțit vagonul cu rămăşițele pământeşti ale fostului domnitor în țară, până la Ruginoasa, unde au fost înmormântate.*

3. **Prin pedagogi, profesori şi intelectuali francezi,** *care au continuat a veni în Principate, atraşi fiind de buna plată ce li se oferea, de către familiile nobile române. Aşa de exemplu, Alexandru Vodă Moruzi avea ca preceptor în casă, pentru fiii săi, pe frații* Martinot; *iar în a doua domnie (1799-1801) pe* Lenoir Dubignon. *Acesta plănuia scoaterea unui ziar în Bucureşti, tipărit la Viena. Alexandru Ipsilanty avea ca institutor pentru fiii săi, pe francezul Beaupoil de S-te Aulaire. - Ca profesor particular de franțuzeşte aflăm pe Eugène Châtelain şi alții mulți, expatriați din timpul revoluției franceze (1879). Unii dintre dânşii au găsit câmp de activitate didactică, deschizând cu timpul, pensionate de băeți şi fete, unele cu internate, nu numai în capitalele țărilor noastre,* Bucureşti *şi* Iaşi, *ci aproape în toate oraşele principale din țară. In aceste pensionate, elevii şi mai ales elevele erau obligate a vorbi frațuzeşte, sub supravegherea pedagoagelor şi supraveghetoarelor franțuzoaice, aduse din patria lor. In familiile nobile, de asemenea, fetele tinere, erau deprinse de mici a vorbi franțuzeşte şi în cele mai multe familii erau însoțite de guvernante până la măritiş* [1].

---

1. *N. Iorga:* Istoria Bucureştilor. Bucureşti, 1939, p. 178—250.
Ibidem, Din relațiile *franco-române*. Un scriitor francez despre români şi un scriitor român în Franța. *Elias Regnault şi Grigore Gănescu*. Bucureşti, 1920.

Amintim alţi câţiva scriitori francezi, *care s'au ocupat de timpuriu de Ţările noastre, scriind opere în franţuzeşte, prin care ne-au făcut cunoscuţi în străinătate.* François Petits *Sieur de la Croix, ne dă multe ştiri cu privire la obiceiurile din Moldova în veacul al XVII-lea, pe vremea domnitorului Antonie Vodă Ruset (1675-1678) în opera sa:* Rélations de provinces de Moldavie et de Valachie, *tipărită la 1684 în Paris, în: Memoires du Sieur de la Croix.* — Cochelet scrie: Itinéraire des principautés du Valachie et de Moldavie. *De asemenea, I. A. Vaillant* [1], *Elias Régnault, Colson, Edgard Quinet, Jules Michelet, etc.*

Marea revoluţie franceză din 1789 a avut un răsunet puternic în toată Europa. Ideile revoluţionarilor au ajuns şi în Ţările române. Pătura cultă dela noi, doreşte acum şi mai mult, a cunoaşte limba franceză şi a se împărtăşi din ideile de libertate şi din cultura franceză.

La 1809 apare la Iaşi «Albina Românească», primul ziar românesc. Pe la Sept. 1831 se tipăria pe două coloane: româneşte şi franţuzeşte. Dela 1833 i se zice: Abeille Moldave, Iassy. — *La Colegiul naţional «sf. Sava», se împart la premii şi cărţi franţuzeşti. — Din acest ziar cunoaştem, că încep a veni în ţară şi* artişti francezi, *ca Mrs. Rogé, premier violoncelle de l'opéra comique de Paris, care dă «une soirée musicale dans la maisons de M-me la V. Safta Cantacuzine». Tot atunci «l'administration du Théatre français vient d'annoncer l'arrivée d'une nombreuse troupe d'acteurs de Paris, composée de 10 hommes et 8 dames, indépendamment de plusieurs artistes d'orchèstre et employés. C'est avec plaisir que nous retrouvons dans cette societé quelques sujets qui avaient obtenues antérieurement les sufrages de notre publique. L'Ouverture du théatre est fixée pour le premier Octobre prochain». - Iată dar că era şi teatru, cu actori francezi, la care venea lumea aleasă din societatea Iaşilor, în număr mare, aşa că se simţi nevoie, de a se lua măsuri de ordine, la intrarea şi ieşirea trăsurilor dela theatru. Era şi un circ, care avea ca director pe francezul Mahieux. Un concert muzical dă şi artistul Artot «dont la France... et l'Europe entière a reconnue la supériorité». Găsim şi artişti călători francezi, ca Louis Dupré (1819), Hector de Béarn, Théodor Valerio, elev al lui Charles; Etienne-Adolphe Billecoq, Banquet, şi alţii. Ba şi un bucătar domnesc francez,* Louis-Etienne Maynard *şi mulţi alţii.*

Prin 1820 găsim în ţară pe colonelul Gramont, adjutant princiar; arhitectul Xavier Villacros, Henri de Mondoville, etc. In sfârşit, iată pe medicul francez Escalier *în Bucureşti (1848) şi dr. Rathier, trimis de guvernul francez în misiune ştiinţifică, prin 1837. Este numit medic şef la Iaşi, pe tot timpul cât va mai rămâne în ţară. Şi a rămas până la sfârşitul vieţii.*

---

1. Vaillant fusese profesor la Colegiul „sf. Sava", deschizând şi un pension de fete. El publică un dicţionar francez-român şi diferite scrieri şi articole în ziare, cu privire la istoria Principatelor române. Asupra amintirilor sale, revine mai târziu (1864), în lucrarea sa: *La lanterne magique ou passé, présent, avenir de la Roumanie.* Cf. N. Iorga: Din relaţiunile Franco-române... Bucureşti, 1920.

Mai târziu, colonia franceză se mândrea cu o trupă de teatru. Ba şi cu o lojă masonică. Avea şi o foaie săptămânală: La voix de la Roumanie. *Citirea în limba franceză se generalizează în familiile nobile româneşti. Boerii comandau jurnale franţuzeşti dela Paris. Ii interesa viaţa pariziană. Doamnele din Iaşi şi din alte oraşe mari, cu deosebire din Moldova, în sindrofiile lor, citeau «Corinne ou l'Italie» a doamnei de Staël. Iarna, unii proprietari o petreceau la Nisa sau la Paris. Viaţa şi-o acomodau după moda franţuzească. Le plăceau distracţiile frivole, petrecerile şi sindrofiile, după moda dela Paris. Patima luxului stăpâneşte şi pe bărbaţi, dar mai ales pe femei, până în ultima clasă. Cultură superficială. In casă, vorbesc franţuzeşte. Femeile au dame de companie franţuzoaice, copiii bone şi fetele mari, guvernante. Totul se mişcă în spirit de imitaţie a obiceiurilor pariziene. Nu le mai place limba românească, pe care o cred bună numai pentru prostime. Incep şi slugile a imita pe stăpâni, pronunţând: Mersi, bunjur, bunsoar etc., câte un cuvânt franţuzesc, aşa cum puteau: împestriţând frumoasa limbă românească. Lipsa de seriozitate şi ireligiozitatea pătrunde în sufletele celor de sus, cari influenţează mult şi asupra norodului, mai ales asupra tineretului. Boerii vechi, în Duminici şi sărbători, mergeau la biserici şi cântau în strană, alături de cântăreţi. Boerilor noui nu le mai plăcea traiul celor vechi.*

4. **Prin şcoli.** *In vremile noastre, deschid pensioane şi dintre profesoarele românce, cu studii superioare, ca subdirectoare însă, pedagoge şi supraveghetoare, au tot franţuzoaice. Mai târziu, când au găsit momentul prielnic au deschis pensioane de fete în oraşele mari: Bucureşti, Iaşi, Galaţi, etc. şi călugăriţele catolice: «Notre Dame de Sion» şi «Sacré Coeur». Instalate în clădiri mărețe, cu ziduri înalte primprejur, nişte adevărate cetăţi, bine orânduite şi supraveghiate, au dobândit repede încrederea publicului românesc. Unele dintre ele, încercând a face şi prozelitism catolic, s'a produs o reacţiune puternică, în societatea cultă românească ortodoxă; iar revanşa a fost: Infiinţarea* Societăţii ortodoxe a femeilor române, *care activează, cu succes, la răspândirea credinţii ortodoxe şi a culturii, în massele poporului. In şcolile de Stat de-asemenea, încă dela înfiinţarea celor dintâi gimnazii şi licee de ambe-sexe, limba franceză a fost studiu obligatoriu, aşa că pe toate căile s'a lăţit cunoaşterea limbii franceze, printre generaţiile tinere şi odată cu limba, şi* cultura franceză. *Negreşit, atât în şcolile private, astăzi etatizate, cât şi în şcolile de stat, până la Universitate, odată cu limba franceză se predau şi alte limbi moderne ca: germana, engleza şi italiana. Ele însă nu rămân în practica vieţii zilnice. Se uită. Limba franceză însă rămâne, fiindcă ea este mai aproape de sufletul şi structura fiinţei etnice a poporului român.*

5. **Raporturi diplomatice.** *Boerimea noastră din trecut, era în relaţiuni cu Franţa, nu numai sub raportul intelectual, ci şi sub cel politic. In lupta lor de veacuri, de a scăpa ţara de sub stăpânirea străinilor, şi a se înfiripa o viaţă naţională, a fost*

încurajată mult şi ajutată de diplomaţia Franţei; pentrucă trebue ştiut că, mişcarea trezirii spre o viaţă românească de către boerii pământeni, este pornită din adâncul veacurilor. Ea n'a încetat vreodată, ci cu credinţă în Dumnezeu şi nădejde în ajutorul Lui, s'a transmis din generaţii în generaţii, ca o datorie sfântă, pentru urmaşi. Licăriri de isbândă încep a se vedea, în chip progresiv, în veacul al XVII-lea, al XVIII-lea şi începutul celui al XIX-lea [1]. *Mai ales după revoluţiunea lui Tudor Vladimirescu şi aşezarea de Domni pământeni:* Ioniţă Sturza *(1822-1828) în Moldova şi* Grigore Ghica *(1822-1828) în Muntenia. După ocupaţiile Rusiei şi Turciei şi în urma răsboiului Crimeei (1854-1856), cu multă trudă, Principatele române scăpară de protectoratul rusesc, fiind puse sub protecţia colectivă a celor 7 mari puteri europene: Franţa, Anglia, Prusia, Austria, Sardinia, Rusia şi Turcia. Această condiţie a fost impusă prin congresul dela Paris (1856); iar prin convenţia dela Paris (Maiu, 1858), se obţine ca cele două ţări: Moldova şi Muntenia, să fie legate împreună, sub titlul de* Principatele Unite *a Moldovei şi Valahiei* [2]. *Acesta a fost primul pas hotărîtor, pentru unirea definitivă a celor 2 ţări surori, care se înfăptueşte în 1859, în persoana celui întâi Domnitor român, peste ambele principate:* Alexandru Ioan I Cuza. *Se cunosc uneltirile Austriei, ale Turciei şi ale Rusiei; dar se ştie şi faptul, că* Napoleon al III-lea *(1852-1870) împăratul Franţei, a fost acela, care ne-a dat tot sprijinul* [3].

In Fevruarie 1859 primind în audienţă în palatul Tuilleries, pe Vasile Alecsandri, *trimisul ţării, şi ministru de externe din 1858, Napoleon III, felicită pe români, pentru unire şi ca un semn de bucurie, dărueşte oştirii româneşti, 10.000 de puşti şi 2 baterii de tunuri. Mai făgădueşte că va primi ofiţeri români în şcoalele din St. Cyr, Saumur, în şcoala politehnică şi în cea de stat-major şi Metz. Le va acorda un împrumut de 12.000.000 fr., şi va da autorizaţie să se înfiinţeze o decoraţie românească* [4].

Se înţelege dela sine, că după actul cel mare al unirii principatelor, *alipirea de Franţa se cimentează tot mai mult, sub toate raporturile. Evenimentele care s'au succedat, unul după altul au contribuit la aceasta, şi nici-odată poporul românesc nu va putea uita sprijinul diplomatic, loial şi fraternel, pe care i l-a dat sora sa mai mare Franţa, în toate împrejurările, dar mai ales după războaiele din 1877, 1913 şi 1918, când s'a închegat definitiv şi pentru totdeauna, România de astăzi.*

Observaţie. *E de observat că influenţa franceză nu se întâlneşte decât la poporul românesc din principate; pe când la*

---

1. *V. Mihordea:* Politica orientală franceză şi Ţările române în secolul al XVIII-lea (1749—1760). Bucureşti, 1937.

2. *Armand Levy:* L'empereur Napoléon et les principautés roumaines. E. Dentu, libraire-éditeur. Paris, 1858.

3. *G. I. Brătianu:* Napoléon III et les nationalités, Paris, 1934. Aci găsim şi o *bibliografie* a chestiunii (p. 141—146).

4. *A. D. Xenopol:* Cuza Vodă. Iaşi, 1903, p. 64.—Cf. V. Alecsandri: Călătorii, misiuni diplomatice, sub îngrijirea d-lui N. Cartojan, p. 171—252.

restul românilor care locuiau de multă vreme în regiunile subjugate, nu se întâlneşte deloc. Aici, franceza este aproape necunoscută. Limbile străine care se grăesc sunt acelea ale poporului dominant, adică limba rusă în Basarabia, limba germană în Bucovina şi cea maghiară în Transilvania, Banat, Crişana şi Maramureş. Această stare a durat până după războiul de întregirea neamului românesc [1]. *După război, s'a intensificat prin aceleaşi mijloace de propagandă cunoscute, ba mai puternice încă decât mai înainte, curentul răspândirii limbei franceze, în massele poporului român, şi din aceste părţi, odată cu influenţa culturii franceze; aşa încât profesorii şi conferenţiarii francezi, cari au avut ocazia să viziteze România şi au stat cel puţin câteva zile aci, au rămas miraţi şi au mărturisit sincer, că în societatea românească în care se găsesc, nu s'au simţit deloc înstrăinaţi; dinpotrivă au găsit aci o societate absolutamente franceză, o ţară unde au constatat o* extensiune, cu totul extraordinară a limbei franceze, *vorbită şi scrisă de către toţi bărbaţii şi femeile cari au oarecare cultură. Aşa că în România întregită, se citeşte mult literatura franceză, lumea se poartă după moda franceză şi în sfârşit se simte, mai mult ca în ori care altă ţară, o dragoste sinceră pentru Franţa, legături fraternele şi o simpatie foarte vie, pentru tot ce este francez.*

Un francez, stând câteva zile numai în Bucureşti, exprimă astfel, ceia ce constată: Pour moi, Bucarest, c'est Paris.

6. **Frăţia de arme.** *In cursul istoriei, cunoaştem că o trupă de cavaleri francezi a luptat alături de valahii viteji ai lui Mircea-cel-bătrân (1386-1418), la* Nicopole *(1396), înfrăţindu-se, în lupta cea mare a creştinilor împotriva lui Baiazit Fulgerul (Ilderim) şi a semilunei; iar* Vlad II *Dracul (1435-1446), fiul lui Mircea, dobândeşte în 1445 o mână de ajutor pe Dunăre, dela Burgunzi. - Dar, adevărata înfrăţire a oştirilor celor două ţări surori, s'a cimentat în timpul marelui război mondial din 1914-1918, în vâltoarea suferinţelor, în tranşee.*

Era în primăvara anului 1917, după o iarnă cumplită. Armata română se retrăsese în Moldova, pentru a se reface, afară de o parte care împreună cu Ruşii, apărau frontul la Oituz. Atuncea soseşte o misiune de vreo 500 ofiţeri francezi, sub co-

---

1. Este de remarcat activitatea rodnică, pe terenul intelectual, a universitaţii din *Cluj*, în ceea ce priveşte strângerea legăturilor franco-române, printr'o serie de profesori francezi, cari au venit şi au ţinut cursuri la această universitate, răspândind cunoştinţa limbii franceze, literatura franceză şi *dragostea* pentru Franţa, şi în această parte a ţării. Această universitate — ca o revanşă asupra trecutului, ia parte acum la toate manifestarile spiritului francez. Dar şi în afară de activitatea pur universitară, se creiază o serie de asociaţii franco-române, ca „le Cercle Ronsard", fondat de E. G. Racovitza în 1919, pentru răspândirea limbii franceze, prin cursuri gratuite publice. Dela 1930 este şi o secţie de „l'Alliance Française", sub preşedinţia d-lui G. Bratu, pentru conversaţiuni franceze, cu bibliotecă şi conferinţe în acelaş scop. — Vezi: *P. Sergescu :* Les rélations franco-roumaines à l'Université de Cluj în: *Revue de Transylvanie.* Tom. III. nr. 3, 1937, p. 310—316.

manda generalului Berthelot. *In scurtă vreme, se prepară o armată nouă, înzestrată cu tot armamentul şi muniţiunile necesare şi instruită, după tactica nouă a războiului. Această armată ne-a adus victoriile dela Mărăşti, Mărăşeşti şi Oituz, punând pe fugă pe însuşi mareşalul* Makensen, *vestitul spărgător de fronturi.*

Generalul Berthelot.

In timpul refacerii, ofiţerii francezi, intrând în legături mai intime de camaraderie cu ostaşii noştri, în scurtă vreme s'au simţit ca la ei acasă. A fost o adevărată revelaţie, pentru cei mai mulţi dintr'înşii. Se înţelegeau uşor şi cu soldaţii; iar cu ofiţerii noştri, se identificaseră cu totul, sub toate raporturile. Un ofiţer, medic francez, decedat la Bacău, scrisese pe carnetul său:

Je n'en connaissais qu'une
Et j'avais deux patries,
La France, mon pays
Et puis: La Roumanie.

Intre armata franceză şi cea română există acum, legături de frăţie de neuitat, stabilite depe vremea războiului mondial. Aceste legături au azi, nu numai o justificare de ordin sentimental, dar şi una de ordin politic, justificare pe care evenimentele internaţionale, situaţia precară, în care se găseşte astăzi Europa şi nesiguranţa zilei de mâine, au pus-o pe primul plan al intereselor comune celor două ţări. Franţa recunoaşte un mare rol armatei române, în apărarea păcii. Şefii armatei franceze au avut prilejul să constate valoarea soldatului român. Ei au putut a-i aprecia sufletul brav, în împrejurări dureroase, când scutul lui de apărare îl forma mai mult bravura şi puterea lui de sacrificiu, decât armele; armătura lui sufletească, mai mult decât armătura materială, — care-i lipsea.

Cu o înzestrare complectă şi perfecţionată, oştirea românească va fi o stâncă de neclintit, împotriva oricărei agresiuni. De aci o strânsă colaborare între cele două armate ale celor două ţări surori, şi în timp de pace, pentru a fi la înălţimea evenimentelor, în vremea unui răsboi [1].

După încheerea păcii, ofiţerii francezi au dus cu dânşii în patria lor, frumoasele impresii şi o deosebită simpatie, pentru

1. General *Radu Rosetti:* Relations entre l'armée française et l'armée roumaine, în: *Hommage à M. de Saint-Aulaire.* Bucureşti, 1930.

țara si poporul nostru; iar soldatul român, nu va uita niciodată delicatețea, zelul, blândețea și dragostea cu care a fost tratat de către ofițerii francezi[1]. *Prin* frăția de arme, *s'au întărit și mai mult legăturile noastre de simpatie, către Franța.*

Așa de mult s'a cimentat legătura dragostei între camarazii de arme, francezi și români, încât, cu prilejul vizitei făcute în Franța, la începutul anului 1936, într'un interview acordat unui ziar francez, însuși Majestatea Sa Regele **Carol al II-lea** al României, zice: «**Orice se va întâmpla, acolo unde se va găsi armata franceză, se va găsi totdeauna și armata română**».

7. **Activări reciproce. După războiul pentru întregirea neamului românesc,** *și în urma tratatului dela Trianon, ratificat de noi în August 1920, România întregindu-se în hotarele ei firești, și neuitând jertfa Franței și sprijinul aliaților, s'a alipit tot mai mult de Franța, intrând în relațiuni diferite cu guvernele din Paris. Chintesența acestor relațiuni însă, se sprijină tot pe* legăturile sufletești, *pe care caută a le cimenta, prin toate mijloacele și pentru totdeauna. După încheerea păcii, soli ai Franței vin adesea în România, unde sunt primiți cu toată dragostea și cu tot entusiasmul de care este capabil poporul românesc. Unii dintre ei, celebri savanți, oameni de Stat și reputați conferențiari, țin conferințe la București și în orașele mari ale țării, în franțuzește, ca în patria lor, aducând cu dânșii tot-odată, dragostea națiunii franceze, pentru țara și neamul nostru românesc. România la rândul ei, continuă a trimite tineri la studii în Franța, cu toate greutățile valutare; iar bărbați de seamă ai noștri, merg la Paris și depe tribuna Sorbonei, vestesc, ca să se audă pretutindenea, faima neamului românesc și să se înțeleagă de toți, legăturile strânse de dragoste și de prietenie cu poporul francez.*

In 1935 se înființează, de către o serie de intelectuali români, admiratori ai Franței: «Liga amicilor Franței în România», care mai târziu fuzionează cu o altă asociație: «Prietenii gândirii artei franceze». Scopul acestor grupări este de a desvolta și intensifica raporturile culturale cu Franța, pe toate terenurile. In August 1937 se inaugurează biblioteca: «Fundația Hachette» a asociației tineretului franco-român, str. N. Bălcescu nr. 3, fiind de față și marele filoromân Louis Marin. — *La 11 Septembrie 1937 se inaugurează «Institutul francez de studii bizantine» unic în lume. Acest institut a fost până la această dată la Constantinopole, de unde — la stăruința d-lui N. Iorga— a fost strămutat la București, metropola culturii din Sud-Estul Europei. Institutul are o bibliotecă de 50.000 volume, foarte prețioase, multe din ele existând astăzi într'un singur exemplar. Tot atunci s'a inaugurat și «Institutul Bossuet», unica școală*

---

1. Generalul *Berthelot*, blând și totdeauna cu zâmbetul pe buze, oridecâteori apărea înaintea trupelor noastre, era îndelung ovaționat, fiind iubit ca un adevărat părinte. Soldații nu-i puteau pronunța bine numele, îi ziceau însă așa cum puteau ei; *Tata Burtălău!*

franceză de băeți din țară, înființată prin stăruința abatelui Baral și a d-lui Vitoz, directorul școlii. Ambele aceste instituții, se află în strada General Christian Tell, 22.

Franța mai înființează la București, «la Maison Française», *un* «*Institut français*»*, o școală de* «Hautes Etudes» *cu cursuri predate în limba franceză, o serie anuală de conferințe publice, biblioteci cu cărți franceze, etc...*

Dar și în Franța, activează învățații și savanții noștrii.

E destul a cita pe eruditul nostru istoric și savant mondial, Nicolae Iorga, *care prin conferințele sale anuale dela Sorbona, luminează, consolidează și cimentează tot mai mult, vechile noastre legături de rasă cu poporul francez, păstrate din cele mai vechi timpuri, până astăzi. Iar, ca să se întărească și mai puternic aceste legături, stăruie a se înființa o școală românească la* Fontenay-aux-roses, *lângă Paris, unde studenții români își pregătesc și desăvârșesc studiile, pe care le urmează la școlile înalte din Paris.*

In sfârșit: iată și glasul a trei romànce, *inspirate, cari cântă în versuri,* dragostea lor pentru Franța:

a. *Ilustra poetă* Iulia Hașdeu, *trecută în lumea pe care ea o visà:*

Ce n'est pas d'un sommeil
éternel que s'endort
Le mourant qui s'affaisse
en fermant la paupière...,

b. La Comtesse Anne de Noailles, *născută Brâncoveanu, nu de mult plecată dintre noi, în lumea veciniciei, cu talentul său poetic și cu însăși ființa sa, a căutat să lege, ca într'un simbol, visul patriei sale, România, cu al Franței, în care a chemat-o destinul, ca să locuiască.*

In una din poeziile sale «*le souvenir des aïeux*» *din colecția* «*derniers vers et souvenirs d'enfance*» *după ce descrie impresiile copilăriei, când tatăl ei îi vorbea despre Franța și frumusețile naturale ale ei,*

La Comtesse *Anne de Noailles.*

...țară visătoare...
Cu lanuri strălucite,
de grâne și secară.

Incheie astfel, cântând, cu mândrie:
«*Am coborît din țara de unde a fost Ronsard*».

Iată versurile ei:

Par cette voix vouée à la France éternelle
Qui, saluant l'heureux et lyrique hasard
M'écrivit, en vantant l'argile originelle:
«D'où vous vîntes, comme Ronsard» [1].

c. *Alături de cele două de mai sus, ilustra poetă şi literată,* Elena Văcărescu, *«française de langue et de moeurs», şi în acelaş timp neaoşă şi celebră română. Ea deţine cu cinste în mâinile sale steagul boerilor Văcăreşti şi urmează cu demnitate legământul patriotic, lăsat de dânşii:*

Urmaşilor mei Văcăreşti
Las vouă moştenire
Creşterea limbii româneşti
Şi a patriei cinstire.

Ii place a locui mai mult în Franţa, noua sa patrie, pe care o iubeşte şi o cântă «dans ses belles poésies», dar în acelaş timp este delegata României, la Societatea Naţiunilor dela Geneva. Nostalgia o sileşte a veni câteodată şi în patria sa de naştere, lângă iubiţii săi ţărani, în vechiul conac al moşiei părinteşti Văcăreşti, *de lângă Târgovişte, unde a văzut întâi lumina zilei şi unde doreşte a se odihni, în repausul vieţii veşnice:*

Je veux dormir là-bas, dans le grand paysage
Sous les horizons reposants
Au cimetière du village
Tout près de mes chers paysans.

8. Dragostea pentru Franţa. *Urmările acestor legături reciproce, între cele două ţări surori, au fost, că noi iubim Franţa mai mult ca pe oricare ţară din lume. Acest lucru îl ştiu şi-l mărturisesc toţi bărbaţii de seamă din Franţa şi dela noi, în toate ocaziunile. Vom cita cuvintele a doi bărbaţi de frunte, din Franţa, şi a doi bărbaţi dela noi.*

Din Franţa: *Iată pe marele Barthou, ce zice într'o împrejurare solemnă, la Adunarea Deputaţilor:*

«Et nous aimons encore la France, parceque:	*«Şi mai iubim Franţa, pentru că:*

1. *Pierre de Ronsard:* (1524—1585), poet francez sentimental, fecund, şi creator al unei şcoale de poeţi.—Vezi: *F. Abry, C. Audic* şi *P. Crouzett:* Histoire illustrée de la Littérature française. Paris, 1913, p. 78—86. — Asupra originei *române* a poetului, vezi: *Ch. Drouhet* în „Convorbiri literare" pe Iulie, August şi Noemvrie, 1924, precum şi o conferinţă a aceluiaşi: „Ronsard şi România". Bucureşti, 1925.

Nous sommes, vous et nous, des soldats. Nous sommes les soldats de la paix, nous la voulons, mais nous voulons une paix, qui ne comporte à aucun degré, à aucun moment, la honte et le danger d'une abdication.

Nous voulons une paix qui consacre et qui maintienne des droits légitimement acquis.

«Qui vive?», «France et Roumanie!» Nous sommes les soldats de la liberté. Cette liberté, nous ne voulons pas qu'elle abdique.

«Qui vive?», «France et Roumanie!» Nous sommes les soldats de l'humanité, nous sommes les soldats de cette humanité dont les patries sont à la fois le symbole, la garantie et la défense».

Suntem, d-voastră şi noi, soldaţi. Suntem soldaţii păcii, o vrem, dar vrem o pace, care să nu comporte în niciun grad, în nici o clipă, ruşinea şi primejdia unei abdicări.

Vrem o pace care să consacre şi să menţină drepturi legitim câştigate.

«Stai, cine-i?» «Franţa şi România!» Suntem soldaţii libertăţii. Această libertate, noi nu vrem să piară.

«Stai, cine-i?» «Franţa şi România». Suntem soldaţii omenirii, suntem soldaţii acestei omeniri ale cărei patrii sunt totdeodată simbolul, garanţia şi apărarea».

Un alt mare bărbat de Stat francez, Yvon Delbos, *fost ministru al Afacerilor străine, zice:*

«Ţara d-voastră atât de nobilă, este aşa de aproape de Franţa, încât aş fi ispitit — fără niciun gând de hegemonie, dar numai pentru a saluta rudenia ce există între noi — să spun că: România este o prelungire a Franţei, tot aşa precum Franţa este poate o prelungire a României.

«O fraternitate profundă există între ţările noastre, o fraternitate care stă mai presus decât orice tratat. Franţa şi România nu se pot despărţi una de alta, pentru că ele sunt legate prin fibrele cele mai profunde, şi pentru că amândouă sunt însufleţite de acelaş ideal».

Reproducem acum şi cuvintele a doi bărbaţi de Stat din România şi anume: fostul ministru al Educaţiei naţionale şi actualmente consilier regal, Dr. C. Angelescu, *care într'o ocaziune solemnă se exprima astfel: «Iubim Franţa; o iubim nu numai ca pe marea noastră soră latină şi în memoria strămoşilor noştri comuni, cari au fost organizatorii lumii vechi, dar o iubim pentru sufletul ei generos, pentru spiritul ei cavaleresc şi viteaz, pentru ideile ei de libertate, de generozitate şi de respect al dreptului altuia, din care şi-a făcut stindardul pe care l-a purtat cu glorie dealungul veacurilor, în lupta ei pentru înfăptuirea acestui măreţ ideal.*

Iubim Franţa; o iubim pentru tot ce înseamnă în istoria noastră naţională; pentru partea atât de generoasă şi atât de

însemnată pe care a luat-o, la evenimentele istorice, cari au prezidat la alcătuirea României moderne.

Nu vom putea uita niciodată, că, lângă leagănul Statului român contimporan, se găsea Franța. Franța aceea, modelată de ideile revoluționare dela 1848, ocrotitoarea popoarelor asuprite, însetate de libertate; a popoarelor învrăjbite, dorind unirea; a popoarelor slabe și mici, având nevoie de o mână puternică și generoasă care să apere și să ocrotească dreptul lor la viață.

România nu va uita niciodată că în marea bătălie a popoarelor, când s'au ivit noui concepții și s'au cristalizat noui organisme politice, sângele generos al Franței a curs în valuri, nu numai pentru liberarea propriului său teritoriu, ci și pentru o mai largă împărțire a justiției în lume...

Dar, mai iubim Franța, pentru valoroasa contribuție, pe care a adus-o formației spirituale a României moderne. Cultura noastră pur franceză a fost dobândită în școalele voastre. Inteligența noastră a fost luminată de spiritul vostru și sub influența cugetării franceze s'a format cugetarea română»...

Iar un alt mare bărbat de Stat (N. Titulescu), *concretizează astfel dragostea noastră pentru Franța:*

«Iubim Franța, pentrucă a așezat la baza vieții ei libertatea *și pentru că a înțeles întotdeauna că cel mai bun mijloc spre a se feri de excesele ei, nu era de a atinge drepturile omului, ci de a-l asocia la cultul fervent al patriei.*

Iubim Franța, pentru că a pus la baza raporturilor internaționale, egalitatea tuturor națiunilor și regula că, nu s'ar putea dispune de interesele unei țări, în afară de ea și de voința ei.

Iubim Franța, pentru că își întemeiază toată acțiunea externă, pe respectul scrupulos al angajamentelor internaționale, ceea ce dă raporturilor între popoare, un caracter de claritate și de stabilitate, fără care nu am putea concepe o viață organizată. Așa fiind, era oare posibil ca, istoria raporturilor franco-române să fie altceva decât istoria unei amiciții neîntunecate și a unei înțelegeri neîntrerupte? Și s'ar putea, în adevăr, concepe un viitor, în care România nu ar merge etern, mână în mână cu Franța? *Concepțiile noastre comune despre pace, justiție și cooperația internațională sunt cele mai sigure chezășii ale acestui viitor.*

Omagiu Franței, isvor nesecat de viață și lumină, amestec de forță și de bunătate, de înțelegere și de tenacitate, creațiune în perpetuă devenire, ce se confundă cu Eternitatea».

Cele ce rostesc acești mari bărbați de Stat sunt expresia popoarelor pe care ei le reprezintă și învederează, că legătura sufletească dintre aceste două neamuri este înnăscută și în acelaș timp indisolubilă.

România, prietena din toate timpurile a Franței generoase, poartă în cutele inimii ei, toată dragostea și toată recunoștința, față de nobilul popor francez ,sau după cum se exprimă M. S. Carol al II-lea, *Regele României, într'un toast, de*

fericită inspirație, cu prilejul vizitei făcute d-lui Albert Lebrun, președintele Republicii franceze, în primele zile ale lunii Fevruarie, din 1936: «Despre Franța și România se poate spune: Două țări, dar o singură inimă.»

9. Studenții români la Paris. *Iubind Franța, boerii noștri au început a-și trimite pe fiii lor la Paris, pentru studii, părăsind cultura grecească pe care epoca fanarioților o încetățenise în Principatele române. Și cui puteau ei să-și încredințeze odraslele lor, mai sigur și mai cu folos, decât surorii mai mari a țării lor, Franța iubită?*

După înființarea universităților (sec. XII) și până spre sfârșitul veacului al XVIII-lea, fiii de boeri, mergeau să-și desăvârșească studiile prin țările vecine, din Apusul civilizat: Austria, Polonia, Elveția, Germania. Unii dintre ei, cutezau a merge mai departe, în Italia, la maica Roma, ca Amfilohie Hotiniul, Aga G. Asaki, *«mădular al Academiei de Roma» și alții* [1].

După revoluția franceză (1789) însă, cei mai mulți tineri plecau în Franța, unde-i atrăgeau afinitatea rasei, ideile de libertate, frumusețea și ușurința pentru dânșii, de a învăța limba franceză. Trecând peste piedicile de călătorie, nu se mai mulțumeau acum boerii noștri cu calea urmată mai înainte, de a-și aduce în țară, la curțile lor, profesori, profesoare sau pedagoge franțuzoaice, pentru educația și instruirea odraslelor lor, ci se hotărăsc a-i trimite acolo, în Franța, în țara suroră, și cu deosebire la Paris, ca să respire aerul locului și să prindă dela obârșie chiar, manierele, limba și cultura franceză.

Cel dintâi student român la Paris. *Este interesant a se ști care a fost cel dintâi student român, care a avut curajul de a apuca calea lungă și anevoioasă către Franța. Vor fi fost ei și alții mai înainte, pe care însă nu-i cunoaștem. Știm însă, că pe la 1803, un oarecare tânăr, George Bogdan, originar din Moldova, plecase în Franța pentru studii și ajunsese la Paris. Acolo, cum a ajuns, a avut ghinionul ca să i se fure lucrurile și banii, dela gazda unde poposise, «à l'Hotel d'Irlande», din Faubourg St. Germain, Rue de Baume* [2]. *Tânărul Bogdan avea avere frumoasă, câteva moșii în județul Bacău și Tutova, pe care le arendase, ca să se poată întreține din venitul lor. Mai în urmă plecară și alții din Moldova și din Muntenia. Unul dintre dânșii,* Nicolae Cretzulescu, *care plecase din Muntenia prin 1834, povestește peripețiile călătoriei lui și studiile pe care le-a urmat, fiind cel dintâi dr. în medicină dela Paris, dintre români. Povestirea călătoriei lui, găsind-o interesantă, reproducem câteva pasaje dintr'însa, ca să cunoască tineretul nostru de astăzi, cu câte greutăți se luptau înaintașii, pentru a putea ajunge la Paris.*

---

1. *N. Drăgan:* Cei dintâi studenți *români-ardeleni,* la Universitățile apusene, în: *Anuarul* Institutului de istorie națională, IV, Cluj, p. 419.
2. *N. Iorga:* Vicisitudinile celui dintâi student moldovean la Paris, G. Bogdan, în: Analele Academiei române — Memoriile secțiunii istorice. S. III. T. XIV, 1933, p. 365 — 395.

Iată ce scrie el: «Deşi holera în ţară dispăruse cu desăvârşire, de 2-3 ani, carantina pe lungul frontierei noastre cu Transilvania şi Banatul, nu se desfiinţase. Ea era atribuită situaţiei politice dela noi, pe care situaţie Austria nu o putea vedea cu ochi buni. Ori cum ar fi, eu gata a pleca la Paris, spre a evita să stau închis 8-10 zile, în chiliile carantinei, am apucat drumul prin Moldova, *şi cu greutăţile călătoriei noastre de pe atunci, cu formalităţile la frontiera Focşani — căci între noi şi fraţii noştri de peste Milcov era o frontieră — precum şi cu formalităţile poliţieneşti dela Iaşi, n'am ajuns la Cernăuţi, în Bucovina, decât a 5-a zi, zdruncinat şi obosit, atât de căruţa fără arcuri, cu un aşternut de pae înăuntru, care ţinea loc de scaun şi de pernă, cu care plecasem din Bucureşti, precum şi de căruciorul de poştă, în care am ajuns la frontiera Bucovinei, fiindcă căruţa se rupsese, la 2 poşte dincolo de Iaşi.*

Dacă căruţa cu coveltir, la care se puneau 6-8 cai de poştă, prăpădiţi de nemâncare şi înhămaţi cu frânghii înnodate în toate părţile, este cunoscută generaţiilor actuale, căci o pot vedea în piaţa Sf. Vineri — cu deosebire că căruţa de astăzi are un fel de arcuri şi este mai civilizată, — căruciorul de poştă la care nu se înhămau mai puţin de 4 cai, dar, ce e drept, mergea ca fulgerul, câteodată pe trei roate, rămânând câte una pe drum, a dispărut de vre-o 30-35 ani, de când diligenţele ce se înfiinţaseră în principalele locuri ale ţării, au fost însărcinate a purta genţile cu corespondenţa în ţară, purtată până atunci de curierii poştali, în acele cărucioare fără şini şi fără un cuişor de fer. Ca să-şi închipuiască cineva, căruciorul de poştă depe atunci, nu are decât să-şi arunce ochii, la cărucioarele, în care precupeţii vând pe uliţele Bucureştiului, zarzavaturi şi fructe.

Dela Bucureşti la Iaşi, avusesem ca tovarăş de drum, pe un tânăr compatriot Tudorache Diamandi, *care studiase la Paris — trimis şi întreţinut de o rudă a lui cu avere — şi acum se ducea la Iaşi în speranţa de a contracta o căsătorie bogată, dar care nu i-a reuşit... Despărţindu-mă la Iaşi de tovarăşul meu, după un drum, de aproape 2 zile, zi şi noapte în căruciorul de poştă, mâncând ce găseam prin hanuri şi cârciumi murdare, am ajuns la frontiera Bucovinei, unde după vreo 2 ore de formalităţi la vamă, am intrat într'o căruţă ovreiască, care m'a dus la Cernăuţi... Aici, m'am putut odihni într'un hotel curat, şi unde pe cât îmi aduc aminte am dormit dus, aproape o zi şi o noapte întreagă, am avut cea mai mare mulţumire, să găsesc patru tineri compatrioţi din Iaşi, care şi ei mergeau pentru studii la Paris: Nicolae Docan, Panait Radu, Vasile Alecsandri şi Alexandru Cuza, conduşi de un profesor, anume Furnarache... Tot la Cernăuţi am mai găsit pe căpitan Dumitru Mănescu — tatăl amicului meu Toly Mănescu, care intrat în miliţia naţională la formarea ei, a fost numit aghiotant al lui Alexandru Vodă Ghica şi trimis în misiune la Viena. La Cernăuţi, a trebuit să aştept 2 zile până la plecarea diligenţei — Eilwagen —. Tinerii compatrioţi, prinseseră mai de vreme, un Eilwagen extra. Cu*

toate acestea călătoream împreună, întâlnindu-ne pe drum pela Lemberg, unde a trebuit să ne oprim o zi, la Viena 2 zile şi aşa înainte până la Paris.

Călătoriile pe atunci cereau mult timp. Deosebit, erai nevoit să te opreşti prin oraşe, unde nu găseai locuri în diligenţe, apoi Eilwagenul austriac, precum şi cel de prin satele germane, mergea foarte încet. El nu eşea nicidată din treapădul cel mic al cailor, deşi erau caii mari şi bine hrăniţi şi şoselele pretutindeni de minune, bine întreţinute şi pe lături cu şanţuri şi cu plopi înalţi. De multe ori, poştaşul, moţăia pe capră şi când se deştepta, cânta din trompetă, ca să arate că nu doarme. La cele mai mici urcuşuri şi coborâşuri se da jos depe capră, deschidea uşa diligenţei şi făcea semn călătorilor să se dea şi ei jos, ca să uşureze trăsura.

Nicolae Creţulescu

La Münich, *am găsit trei compatrioţi, pe Cănănău dela Botoşani, pe Nicu Ghica Comăneşteanu, tatăl stimatului Dumitru Ghica şi pe Iancu Creţulescu, vărul meu. Mai fuseseră acolo şi alţi trei tineri de pela noi, Rola şi Rosetti din Moldova şi Stege — fiul farmacistului Stege din Bucureşti, devenit ministru sub Vodă Cuza, dar în urma unui duel ce avusese cu un bavarez, unul din ei — nu mai ţiu minte care — asistat de ceilalţi doi ca martori, fiind urmăriţi de poliţie, fugiseră în Elveţia.*

In sfârşit după o călătorie de vre-o 24 zile dela plecarea mea din Bucureşti, am ajuns la Paris. *Aci am tras deadreptul, în rue St. Jacques, într'o casă unde şedea Iancu Filipescu, Vulpache, Nicolae Cantacuzino Paşcanu dela Iaşi şi Mihalache Anagnosti. Ca compatrioţi, deosebit de cei 4, cu care călătorisem şi care au ajuns mai deodată cu mine, nu mai erau la Paris, decât fraţii* Niculeşti, *Nicolae şi Stavrache; fraţii* Filipeşti, *Costache şi Alecu; şi Alecu Hrisoscoleu.* Iancu Filipescu, *Anagnoste şi Hrisoscoleu, urmau dreptul. Cantacuzino Paşcanu ca şi Stavrache Niculescu — care puţin mai în urmă, încă tânăr a încetat din viaţă — studia fizica şi chimia. Nicolae Niculescu urma şcoala politehnică. In urmă, treptat după mine, au venit: Ioan Brăiloiu, Negulici, Ion Ghica, fraţii Goleşti, fiii lui Dinu Golescu şi doi ai lui Jordache, Iancu Florescu — generalul — Dumitru Brătianu şi fraţii Ghica, Iancu şi Aristide, însoţiţi de un grec, Lichiardopolu, şi astfel numărul studenţilor români crescuse.*

După sosirea mea în Paris, în timpul vacanţelor şcolare a anului 1834 — spre a-mi complecta cunoştinţele, cerute la exa-

menul de bacalaureat — am luat doi profesori, unul de matematici şi altul de limba latină. Acesta din urmă, anume Satur, avea de elevi pe toţi românii. Bărbat învăţat şi foarte înaintat în vârstă el luase parte la revoluţia cea mare, îşi păstra nu numai ideile republicane, dar şi portul din altă epocă. Dela mine Satur trecea în camera de alături, la Anagnoste, căruia îi da lecţiuni de literatură. Anagnoste, care se ocupa mult de politică, se împăca puţin cu ideile moderne, îi plăceau cu deosebire, controversele. Inchipuindu-şi că ar putea converti pe bătrânul republican, se apuca cu dânsul la discuţii politice, şi auzeam din camera mea pe Satur, care, prin spiritul său viu şi sarcastic, nu mai păzea nici o masură în combaterea ce făcea ideilor elevului său.

La deschiderea cursurilor anului şcolar 1834-1835, înscriindu-mă la Facultatea de medicină, am început îndată, a urma cursurile de fizică, de chimie şi de istorie naturală, materii cerute şi la examenul de bacalaureat. Tot-odată am început studiul anatomiei şi disecţiile. Frequentam spitalele, pentru a mă deprinde cu boalele şi a asculta la clinicile profesorilor, astfel că, la Septembrie 1835 — după ce trecusem în cursul anului bacalaureatul, — am putut concura pentru externat şi am fost admis, ca extern, în serviciul celebrului anatomist şi chirurg Jules Cloquet. Aci, între alţi colegi externi, am avut pe Gustave Flaubert, care cu câţiva ani în urmă a părăsit medicina şi a devenit vestitul romancier, autorul marelui roman «Madame Bovary».

Traiul zilnic era greu. Scrisorile făceau 21-22 zile, dela Bucureşti şi Iaşi la Paris. De telegrame şi călătorii cu drum de fier, nici nu se visa pe atunci. Guvernul din Paris, coresponda la nevoe cu autorităţile de prin departamente, prin semnale aşezate pe vârful unor turnuri clădite pe înălţimi, din distanţă în distanţă şi care nu puteau funcţiona decât pe timp limpede.

Părinţii, care din Bucureşti sau Iaşi, trimiteau copiii spre învăţătură la Paris, se despărţeau de dânşii pentru 5-6 ani, de nu pentru totdeauna. La început trăiau răzleţi prin hotele. Se vedeau rar şi nu-şi puteau comunica noutăţile din ţară.

Aceste greutăţi simţindu-le cu toţii, câţiva dintre noi ne-am înţeles ca să căutăm o casă, în care să ne învoim să şedem împreună ca fraţii, de nu toţi, dar cât mai mulţi vom putea şi păstrându-ne iubirea de ţară să ferim pe cei mai tineri dintre noi, de a face cunoştinţe rele şi dându-se la petreceri, să-şi neglijeze studiile şi să-şi uite ţara.

Cantacuzino Paşcanu, găsise în rue st. Hyacinthe — stradă dispărută cu ocazia radicalei prefaceri a cartierului latin, sub Napoleon al III-lea — o casă mobilată, ţinută de o franceză, d-na Ducolombier, unde aveam şi masa. Casa însă, având numai vre-o 11 camere, n'am putut intra într'însa ca pensionari, decât Cantacuzino, Iancu Filipescu, Fraţii Goleşti, Fraţii Ghica, Ioan Ghica, Brăiloiu, Panait Radu, Anagnoste, Negulici şi eu. O singură cameră fusese închiriată unui student francez în drept Poujade, care în urmă mutându-se de acolo, camera lui a rămas

tot pe seama noastră. Intâmplarea a adus mai târziu, ca acest tânăr student Poujade, să fie numit în 1849, consul general francez în Bucureşti, şi să se însoaie cu una din fetele lui Beizdadea Costache Ghica.

Rămânând numai români în pensionul din rue st. Hyacinthe, ziua, fiecare din noi, mergea la studiile sale, iar după masă şi seara, ne coboram în grădiniţa casei, şi — o oră-două — până a nu ne retrage fiecare în camera sa şi a ne pune la studii, ne întreţineam asupra nenorocitei situaţii a ţării, asupra viitorului la care aspiram, precum şi asupra datoriei ce ne era nouă impusă, odată ce ne vom întoarce, la căminurile noastre.

Totdeodată, politica generală a Europei nu ne preocupa mai puţin şi găseam minute spre a ceti gazetele şi a ne ţinea în curentul evenimentelor. Principatele noastre fiind pe atunci mai puţin cunoscute, decât ţările cele mai îndepărtate, căutam cu toţii, a întreţine adeseori presa franceză, despre dânsele şi a atrage atenţiunea câtorva oameni politici, asupra primejdiilor ce le ameninţa.

Dacă convorbirile despre ţară erau liniştite, căci în ce privea prezentul şi viitorul ei, nu putea fi deosebire în vederile noastre; când veneam însă a vorbi despre opinii politice, *nu ne prea puteam învoi, şi discuţiunile aprinzându-se, deveneau câteodată cam violente, căci alături cu mai toţi dintre noi, care aveam idei liberale democratice, erau doi, trei cu idei de tot retrograde şi mai cu seamă Anagnoste, tânăr foarte inteligent şi foarte aplicat la studiile sale de drept.*

Nu pot uita o discuţiune asupra principiului egalităţii. *Anagnoste susţinea, cu multă căldură, deosebirea ce trebue să existe între aristocrat şi între burghez, fie el cât de cult şi de onest. In aprinderea discutiunii, Iancu Filipescu şi Vulpache, îl apostrofau, zicându-i:* «Dacă d-ta, faci astă distincţiune, din parte-mi îmi permit ca de azi înainte, să fie distincţiune şi între noi amândoi!» *Această apostrofă răni atât de adânc amorul propriu al tânărului, încât se retrase din cercul nostru. Nu a întârziat însă în urmă a relua relaţiile amicale, care ne legau pe toţi.*

Ceilalţi compatrioţi, împrăştiaţi prin Paris, nu veneau mai puţin ca să ne vadă din când în când, unii dintr'înşii însă, cu gândul mai mult la distracţiile din grădinile publice, nu găseau destulă plăcere în societatea noastră...

Pensionul nostru din rue st. Hyacinthe, n'a ţinut decât vreo 2 ani şi s'a desfiinţat. Iancu Filipescu şi Anagnoste sfârşindu-şi studiile, s'au întors în ţară. Niculae Cantacuzino Paşcanu, deşi vrea să mai rămână la Paris, după stăruinţa părinţilor săi însă, s'a întors şi el în ţară, unde peste puţin s'a însurat, cam fără voe, cu o d-şoară Paladi, a plecat pe urmă în Italia, unde, bietul tânăr a murit, lăsând o fată care s'a măritat cu un prinţ Wittgentstein; iar văduva lui a luat în a doua căsătorie pe un spaniol Marchis Bettmar.

Deşi pensionul Ducolombier n'a mai existat, principiile însă, care au dominat în sânul micei noastre colonii, nu s'au păstrat mai puţin, de românii rămaşi în Paris.

După ce mi-am luat doctoratul în medicină, la Septembrie 1839, am plecat spre ţară. Cinci ani şi câteva luni trecuseră, de când mă despărţisem de părinţi. Voiam să ajung în ţară, cât mai degrabă. Mi-am făcut planul de călătorie din Paris. Până la Ratisbone, am mers în diligenţă. Drumurile de fier abea începuseră. Erau câteva linii mici, pe ici pe colea. In Franţa, deosebit de calea ferată cu cai, dela Lyon la St. Etienne; abia se înfiinţase, dela Paris la St. Germain şi la Versailles. La Ratisbone, am luat vaporul şi am făcut călătoria cea mai plăcută, *pe Dunăre până la Orşova, oprindu-mă la* Viena *şi la* Pesta, *unde se schimbau batelele, fiind din ce în ce mai mari, cu cât coboram Dunărea. Batelele erau pe cât se poate de curate, confortabile; iar societatea de pe dânsele cea mai aleasă. Dela Orşova la Turnu-Severin, apele fiind foarte mici şi stâncile pe Dunăre încă în fiinţă pe atunci, am mers cu mai mulţi călători, care veniseră şi ei cu batelul, pe marginea râului, în trăsuri, destul de comode ale companiei.*

La Turnu-Severin, spre a coborî tot cu vaporul până la Giurgiu, trebuind a aştepta 4-5 zile, până să se întoarcă dela Galaţi, şi eu, având cea mai mare nerăbdare a ajunge cu o oră mai curând la Bucureşti, am luat un cărucior de poştă şi drumul fiind fără noroaie — pentru că nu plouase de mult — n'am avut a suferi, decât de praf, care s'a ridicat ca norii, de cei patru cai înhămaţi la cărucior şi pe alocurea, de hopurile ce făceau să sară de câte o palmă în sus, căruciorul şi aşa, în vreo 30 de ore am ajuns la Bucureşti...» [1].

Am reprodus această povestire pentru ca cititorul să-şi poată face o ideie clară de chipul cum se făceau călătoriile pe atunci, şi să-şi dea seama de dificultăţile de tot soiul, pe care le întâmpinau, acei ce aveau curajul să întreprindă o călătorie aşa de lungă, până la Paris. Toate însă le răbdau şi le înlăturau, numai din dragoste pentru a-şi lumina minţile şi a-şi adăpa sufletele la isvorul cel limpede şi fecund al culturii franceze.

Dela o vreme, dorinţa de studii, se transformă într'o deprindere. Se luau boerii unii după alţii. Se făcuse uzul, sau mai exact moda, *ca toţi boerii mari să-şi trimită odraslele la Paris, de unde se întorceau, cel puţin cu cunoştinţa limbii franceze şi cu manierele cele alese ale Parisienilor.*

10. Societatea studenţilor români din Paris. *La început studenţii români, stăteau răsleţiţi. Fiecare se aşeza unde putea găsi loc. Raporturile între dânşii erau reci, mai ales între cei din Muntenia şi Moldova, sau din alte părţi locuite de români şi numai la nevoe se adunau şi-şi dădeau sprijinul reciproc.*

---

1. *Nicolae Creţulescu:* Amintiri istorice. Bucureşti, 1895, p. 40—56. Despre Nicolae Creţulescu fost prim-ministru în timpul lui Cuza-Vodă şi ministru, în mai multe rânduri, vezi: *A. D. Xenopol:* Nicolae Creţulescu, viaţa şi faptele lui. Bucureşti, 1915, p. 54 şi următoarele.

Din tovărășia celor ce locuiseră în rue st. Hyacinthe la d-na Ducolombier, se trage obârșia *Societății studenților români din Paris, întemeiată în 1839, în care prinseră rădăcini ideile liberale:* Liberté, Egalité, Fraternité. *Acești studenți, au fost inițiatorii revoluției române din 1848, care a fost* buciumul de deșteptarea românului, *pentru o viață nouă, viața neamului românesc, liber de orice influență străină* [1].

Scopul societății era patriotic și umanitar. Pe lângă stabilirea și întreținerea legăturilor frățești între românii ce se aflau la Paris, fără deosebire de provincii, societatea urmărea și aducerea la studii a tinerilor săraci și talentați. Feciorul de preot din Roman, Nicolae Ionescu — *fost profesor de istorie națională la Universitatea din Iași — a fost unul dintre bursierii acestei societăți. Membrii societății își mai luară obligațiunea reciprocă de a părăsi vorbirea de modă a limbei franceze și a întrebuința între ei, numai* limba românească.

Organizarea studenților români, pe bază de statute se face în 1845 sub patronajul cetățeanului Lamartine. *Inițiativa înființării și organizarea ei, s'a făcut de un mănunchiu de studenți având în frunte pe* Scarlat V. Vârnav, *un tânăr de inimă, patriot distins, dintr'o familie boerească din Moldova, cu mult dor de muncă, care venind în țară, după terminarea studiilor, îmbracă schima monahală, sub numele de: Monahul, Sofronie* Vârnav [2].

Monahul Sofronie Vârnav

El se înscrie în fruntea listei, ca cotizator și donator, cu o sumă mai mare ca alții, cari erau mai bogați ca dânsul și tot el este ales cassier (birnic) al societății. Sediul acestei societăți era locuința sa, în Place Sorbonne, 3. *Aici se adunau studenții în fiecare Sâmbătă, se distrau, discutau, făceau conferințe și urzeau în tihnă, viitorul țării lor.*

Uneori, asista la conferințe și câte unul dintre profesorii lor, cu sentimente filo-române, ca să onoreze adunarea cu prezența sa, și să afle, mai cu deamănuntul de starea în care se aflau

1. *D. A. Xenopol:* I Analele Acad. române, Ședința din 2 Martie 1912, p. 726 și următoarele.—Comp. *Pompiliu Eliade:* Histoire de l'esprit publique en Roumanie au dix-neuvième siècle. Paris, 1915, p. 192.

2. Arhier. Dr. *Veniamin Pocitan Bârlădeanul:* Sofronie Vârnav, București, 1931. — Cf. Ec. *V. Pocitan:* Inființarea Capelei române din Paris. — Vezi și *Iacov Antonovici:* Documente Bârladene, V. 1926, p. 276.

țările române, pe atunci, prin însuși graiul fiilor ei. La una din aceste ședințe era de față și Edgard Quinet, *care iubea mult țara noastră și pe români. Intre alții a luat cuvântul și Dimitrie Brătianu, care a criticat cu vehemență, starea de letargie care domnea atunci printre studenții români din Paris, relativ la patria lor. Cuvântarea sa o încheie cu următoarele cuvinte: «Dar știți care este patria noastră? Patria noastră este vanitatea, ambiția; patria noastră sunt roadele pământului, adăpat cu sudoarea românului; patria noastră este robia fraților noștri».*

In 1848, Vârnav publică o «dare de seamă de lucrările comitetului Societății studenților români din Paris, pe anul 1845, 1846 și 1847» din care se vede că societatea adunase un capital de 62.291,50 fr. și avea un venit anual de 21234,70 provenit din dobânzi și subscripții.

Cu acești bani comitetul hotărăște a se aduce la Paris în anul următor, un număr de tineri români, săraci dar studioși spre a-și desăvârși studiile.

In anul 1846, comitetul societății studențești, pune început unei biblioteci *cu cărți românești. Tot atunci apare și o broșură:* Biblioteca Rouméné din Paris, *fundată în 1846 de* Sc. V. Vârnav-birnic, *cu motto:* Invățătura este podoaba bogatului și averea săracului.

Numărul studenților români la Paris crește, în fiecare an, cu toată marea depărtare (trois mille kilomètres soixante-deux de chemin de fer, distance qu'il fallait alors trois mois pour franchir, en berline et à cheval), a greutăților de călătorie și a altor piedici. Iată, de pildă, câteva:

1. Pe atuncea nici numele de român, nu exista în dicționarul francez. Se știa ceva de «Moldavie» et «Valachie»; iar mai în urmă «Principautés-Unies, de Moldavie et Valachie». Deaceia și Vârnav scrie la 1846: «Biblioteca Rouméné».

Mihail Kogălniceanu, zice despre Gh. Asaki, *că s'a trudit toată viața și n'a putut găsi, în franțuzește, o expresie proprie pentru români, vorbind și scriind:* Les roumounies. *Să-mi fie permis — zice el — a-mi face un merit, afirmând că eu cel dintâiu, am întrebuințat, în limba franceză, cuvintele de* roumain și la Roumanie. *Deasemenea la Berlin, pe timpul petrecerii mele acolo la studii, adaugă Kogălniceanu, chiar în saloanele culte, tot așa de puțin era cunoscut numele de «Moldauer sau Wallahei»; iară despre români, nici nemții nu știau nimic* [1].

2. Țările române, n'aveau o agenție diplomatică la Paris, până târziu, fiind socotite ca făcând parte din imperiul Ottoman. Sub Cuza-Vodă abia, la 7 Septembrie 1859 a fost recunoscut Ioan Alexandri [2], *agent des Principautés-Unies à Paris et à*

---

1. Autobiografia lui Mihail Kogălniceanul, în Anal. Acad. Rom. 1891.

2. Fratele mai mic al poetului V. Alexandri, Locot.-Colonel Ioan (Iancu) Alexandri. Locuia la Paris în Rue de Rivoli 114, unde-și avea și Cancelaria Agenției Diplomatice. Până la sosirea lui la Paris i-a ținut locul *Vasile Alexandri,* care tocmai atunci părăsise Ministerul de Externe. *Gh. Bogdan-Duică:* Vasile Alexandri, 1926, București, pag. 46.

Londres» de către Thouvenel, ministrul afacerilor străine al Franței, care primind scrisorile lui de acreditare, zice: «Soyez persuadé, que vous trouverez ici, le meilleur accueil, que je serai personnellement toujours prêt à vous écouter lorsque vous aurez à me communiquer quelque chose de particulier. D'ailleurs, votre pays a assez de rapports avec la France pour que la fondation d'une agence des Principautés-Unies à Paris soit devenue une institution utile [1].

La Iași și București, erau consulate franceze depe la 1830, căci iată ce scrie Asaki în «Albina românească»: Conformément aux ordonnances royales, du 28 Novembre 1833 et antérieurs à cette date, le consul de France en Moldavie, chiamă pe toți francezii din Principate să se înscrie la consulat, spre a se putea bucura de protecția sa. La 1838, tot Asaki scrie, că: «Consulatul de Franța se află așezat de mulți ani în aceste provincii». Firește că aceste consulate înlesneau raporturile între cetățenii celor două țări și-i interesa starea principatelor, căci unul dintre ei, dela București, Etienne Adolphe Billecoq, *publică, la 1847:* La principautée de Valachie sous le Hospodar Bibesco. *Acest Billecoq, deși bărbat de valoare,—prin intrigi femeiești către Guizot—era să fie înlocuit, prin celebrul inginer* Ferdinand de Lesseps, *care a conceput și executat canalul de Suez. Se vede că, acest post era de favoare, de vreme ce era dorit de așa personagii. Dela Billecoq ne-a rămas și un album Moldo-Valach, scos pe la 1848, precum și diferite însemnări și articole, publicate prin jurnalele franțuzești. Era un bărbat cult și-l interesa soarta țărilor noastre.*

Societatea studențească din Paris, mai târziu începe a scoate și ziare proprii, așa în 1857 scoate un ziar românesc cu titlul semnificativ:.Buciumul. *Direcția și Administrația era la Capela Română din Paris, Rue Racine 22.*

Deviza jurnalului era: Autonomia, unirea și principe străin. *In art. de fond al nr. 1, scrie: «Acest jurnal fundat printr'o impulsiune spontance a majorității junimii din străinătate, nu reprezintă opiniunea nici unui individ, nici a unei caste exclusivă, ci el este expresiunea unor sentimente colective. Intreținut prin contribuțiunea și conlucrarea junilor români..., se adresează la orice român... și arată drumul armoniei, al concordiei», în realizarea devizei ce-și propuseseră.*

Găsim aici articole semnate de J. Vaillant, Iosafat, etc.

11. Revoluția din 1848 *a fost făcută* tot *de către tinerii entuziaști cari se adăpaseră din ideile de libertate dela Paris. N'a fost ieșită dintr'o mișcare spontanee, ci a fost pregătită de mai nainte. Tinerii generoși: Ion Ghica, A. Golescu și D. Brătianu înființau la 20 August, 1839, la Paris, «Societatea pentru învăță-*

1. *R. V. Bossy:* Agenția diplomatică a României în Paris și legături politice Franco-Române sub Cuza Vodă. București, 1931, p. 9, nota 2; 11—12 și 18, nota 5.
2. Albina Românească, Nr. 49 din 1838. Ibid. Nr. 91 din 1838.

tura poporului român; iar mai târziu acea «Societate a studenților Români», sub patronajul lui Lamartine. Când a izbucnit revoluția la Paris, în ziua de 23 Fevruarie, 1848, generoșii ro-

Capii revoluțiunii dela 1848:

Ioan Eliade Rădulescu	C. A. Rosetti	Nicolae Golescu
Ioan C. Brătianu	*Iosafat Snagoveanu*	Dimitrie Brătianu
Gheorghe Magheru		Ștefan Golescu
Const. Aristia	Ioan Voinescu	Cezar Bolliac

mâni, încălziți de cuvintele lui Michelet și Ed. Quinet, au format un grup aparte, grupul românesc, *cu un steag tricolor al lor,* steagul Românilor, *ovaționând Franța, țara libertăților. Ajutorul de primar al Parisului, ascultându-i, le zice: «Europa*

liberată, ca o *singură nație...* va privi Orientul și va scăpa și pe frații săi»...*Domnitorul Gheorghe Bibescu (1842-1848)* din Muntenia, *studiase și el la Paris. Fusese ministru în guvernul provizoriu al generalului Kisseleff. Ca domn îi plăcea fastul și lauda. In obșteasca adunare era unul dintre cei mai ascultați oratori. Când deschide* adunarea obștească *din București, la începutul anului 1848, zice:* «Văd viitorul, sub cele mai mângâietoare fețe, *cu condiția însă de a* nu sta *în drum, căci timpii stării în loc sunt timpi de pieire, pentru neamurile ce încep o renaștere». Și într'adevăr, n'au stat pe loc. Izbucnește revoluția în 1848, în țările române, mai întâiu, în Moldova, apoi în Ardeal și în Muntenia, prin proclamația dela Izlaz (9 Iunie) și în București (11 Iunie 1848). La Izlaz revoluționarii aveau în frunte pe* Popa Șapcă *din* Celei [1]; *La București pe călugărul* Iosafat Snagoveanu.

După Convenția dela Balta-Liman *(1 Mai, 1849) au fost numiți domnitori, pe câte 7 ani:* Grigore Ghica în Moldova *și fratele lui Gh. Bibescu,* Barbu Știrbei, *în Muntenia, care a rămas în tradiție, ca domnitor iubitor de popor:*

Căci pe vremea lui Știrbei
Puneai plugul unde vrei,
Arai o zi 'n loc de trei
Ș'aveai lapte 'n putinei [2].

Tot foștii studenți dela Paris, porecliți «bonjuriști» și «duelgii» au pregătit mai în urmă și Unirea Principatelor, *sub un singur domnitor, în persoana colonelului Alexandru Ioan I Cuza.*

După unirea principatelor (1859), *tinerimea română, năvălește într'un număr și mai mare în Franța, pentru perfecționarea studiilor lor. Și care nu dorea să se ducă la Paris, pentru*

---

1. *Jean Chapca* fut un des curés du village Celeïu, du district de Romanați. Il jouissait d'une grande réputation, non seulement dans ce district, mais dans toute la petite Valachie. Doué d'un bon sens naturel et d'une droiture du coeur peu commune, il se distinguait par une vie patriarcale et hospitalière, unie à des vertus primitives. Il labourait la terre et faisait le commerce des grains. Tout ce qu'il gagnait était pour les pauvres et les passagers qui trouvaient asile dans sa maison abrahamienne. Personne ne pouvait passer par Celeïu sans voir le prêtre Chapca et sans goûter du pain et du sel de sa table, modeste et copieuse en même temps. Il avait réussi à abolir, dans son arrondissement, une grande quantité d'abus ecclésiastiques et un reste des superstitions anciennes qui ravissaient le temps au laboureur. Il était l'épouvantail de tous les fonctionnaires rapaces. Il dévoilait leurs spoliations et protégeait de toutes ses forces ses frères oprimés. Il enseignait aux paysans leurs devoirs et leurs droits en les éclairant sur les lois, afin qu'ils ne devinssent pas la dupe des fermiers et des sous-administrateurs qui les exploitaient. Cet homme intéressant, formé par la lecture des ouvrages d'Héliade, fut initié au mouvement par Nicolas Plessoiano et par Constantin Alexandresco, Proscrit en ce moment, il est exilé sur le mont Athos. *I. H. Rădulescu:* Mémoires sur l'histoire de la régénération Roumaine ou sur les Evénements de 1848, accomplis en Valachie. Paris, 1851, p. 27—28.

2. Vezi: *P. Danielescu:* Barbu Vodă Știrbei în tradiția poporală. 1901.

a se desăvârși în știința sau meseria sa; sau cel puțin pentru a deprinde limba franceză; *așa că, mai toți bărbații noștri, cu cultură superioară și de Stat, s'au format la lumina culturii franceze* [1]. Ba *ajunsese un timp când boerimea noastră, și în deosebi cucoanele, depășiseră măsura, ciripind numai franțuzește. Studențimea românească, în frunte cu prof.* N. Iorga, *au făcut o mare manifestare, în seara zilei de 13 Martie 1906, în piața Teatrului național, împotriva* franțuzismului ciocoesc, *care a fost interpretat ca un exces, ca o sfidare a graiului românesc* [2].

In ajunul marelui război, (1914-1918), numărul românilor la Paris era destul de mare. Studenții erau bine organizați, așezați în cămine, subvenționate de Statul român. Și anume: Studenții aveau căminul cu masa în rue Dante 1;*iar studentele cămin cu internat, în rue Pierre Curie 18.*

Sub raportul intelectual, *ei se grupaseră în* Alliance Universitaire Franco-roumaine, *sub înaltul patronaj al Ministrului plenipotențiar al României, Al. Em. Lahovary și sub președinția profesorului Mario Rocques, având de obiect:* Desvoltarea relațiunilor și prieteniei *între Franța și România și în special între profesorii și studenții francezi și români, căci trebue știut că francezii, în massa lor, nu ne cunoșteau. Pătura intelectuală ne mai cunoștea dar și aceasta, nu deplin. Burghezimea însă și poporul de jos francez, avea cam tot atâta cunoștință despre*

---

1. Când eram superior al bisericii române din Paris (1914—1915) mă pomenesc cu un tânăr din Huși, care terminase școala de meserii dela Iași. Fiind cuprins de dorul de a vedea Parisul, cu orice chip, s'a ascuns, legându-se bine sub trenul care mergea direct București-Paris. Când a ieșit de sub vagon, în gara Paris, înegrit de praf și murdar, nu se mai cunoștea de-i om sau altă vietate. Poliția gării, cercetându-l, a fost trimes la Legația română. Aici, fiind chestionat cu deamănuntul, a marturisit că a fost cuprins de o dragoste nespusă de a vedea Parisul, și fiindcă nu avea bani de tren, s'a ascuns sub vagon. Auzind aceasta poliția Parisului l-a trimis la bae de l-a curățat, l-a îmbrăcat în haine curate și l-a plimbat câteva zile prin Paris, arătându-i tot orașul; apoi întrebându-l dacă voește să rămână acolo, el a răspuns afirmativ. Atunci i-au cautat loc și l-au băgat într'un atelier de fierărie, care meserie o învățase la școala de meserii din Iași. Și așa, s'a făcut parizian. Așa dar, nu numai în vagoane s'au dus români la Paris, dar și sub vagoane. Și-a expus viața numai ca sa vază Parisul. Iată un exemplu despre dragostea românului, pentru Franța și poporul francez.

2. In București, pe *calea Victoriei* și pe bulevarde nu auziai vorbindu-se de cât franțuzește. O franțuzească împestrițată cu cuvinte românești. Acelaș lucru și în orașele de provincie, mai ales în Moldova, la Iași, Botoșani, Roman, Bacău, Focșani, etc.. tineretul, în primblările și în adunările lor, nu-i auziai de cât: *Mon cher, ma chérie, pardon, merçi, n'est-ce pas?* întocmai ca pe bulevardele Parisului. Ca urmare, moda în îmbrăcăminte, prezentare, la masă și în toate mișcările. Apoi, înlocuirea numelor românești de botez cu cele franțuzești: Edmond, Edouard, Ernest, Laurent, Raoul, Richard, Paul în loc de Pavel al nostru. La partea femeiască: Alice, Anne (Anette), Béatrice, Louise, Yvonne sau și nume combinate: Jeanne-Marie-Joséphine și chiar numele românești erau schimbate în franțuzești. Pe Gheorghe îl chiamă *Georges;* pe Ion, *Jean;* pe Vasile, *Basile* și așa mai departe. Boală veche, de care nu ne putem lecui ușor. E în strânsă legătură cu dragostea noastră pentru Franța.

ţara şi poporul nostru, ca şi despre un alt popor din Orientul îndepărtat [1]. *E firesc de altfel, pentru că şi între popoare, ca şi între indivizi, se întâmplă acest lucru. Cei mai mici, mai degrabă cunosc pe cei mari, de cât cei mari pe cei mici.*

După războiul mondial, *studenţimea română, cu toate greutăţile financiare şi de valută n'au încetat a merge în număr mare, pentru continuarea studiilor la Paris. In timpurile mai din urmă şi Biserica, prin Patriarhia română, a trimis în Franţa, studenţi în Teologie şi licenţiaţi, clerici şi mireni, pentru a asculta cursurile de Teologie, la facultăţile catolice şi protestante, din Paris, Strassbourg, Montpellier. Toţi aceştia întorcându-se în ţară ocupă demnităţi deosebite în Statul român şi poartă în sufletele lor o simpatie şi o recunoştinţă, pentru ţara unde şi-au terminat studiile; fiind în acelaş timp, nişte misionari, cari propovăduesc pretutindeni simpatia pentru Franţa şi poporul francez; iar acordul cultural franco-român dela sfârşitul lunei Martie 1939, consfinţeşte şi prin lege, opera trecutului.*

12. Viaţa bisericească a studenţilor români din Paris.

Până la mijlocul sec. al XIX-lea, colonia românească din Paris nu avea un locaş de închinare, după legea şi în limba românească. Din pricina aceasta, românii aflători la Paris şi mai ales tinerii studenţi români, *creşteau neduşi la biserică, ca nişte orfani de mama lor, fără a avea unde practica, din tinereţe, frumoasele noastre obiceiuri şi rânduieli bisericeşti. Erau lipsiţi deci, de mângâierile cuvântului dumnezeesc, care isvorăşte din sfintele slujbe şi care cuvânt nu răsună şi nu produce alinare adâncă în suflet, decât atunci când el se aude în limba, pe care o grăeşte, o înţelege şi o iubeşte poporul.*

Se duceau ei uneori pe la bisericile catolice, dar, aşa de curiozitate, ca la un spectacol oarecare. Aici slujba făcându-se în limba latină, nu o înţelegeau. Se duceau şi pe la biserici protestante sau reformate, unde ascultau câte o predică a vre-unui

---

1. Prin multe greutăţi a trebuit să treacă un tânăr inginer român, în 1915 — când scriitorul acestor rânduri era superior al bisericii româneşti din Paris — care voia să se căsătorească cu o franţuzoaică. Terminase studiile la Nancy şi venind la Paris, se amorezase de fiica unui francez. Părinţii ei, catolici habotnici, nu voiau în ruptul capului, să-şi dea pe unica lor fiică, după un român, pentru că, ei credeau, că este un sălbatec, din Orientul îndepărtat şi nu ştiau dacă măcar este creştin. A trebuit mult tact, ca să aducă pe viitoarea lui soacră la biserica noastră din Paris şi să se convingă, că şi noi ortodocşii credem în *Notre Seigneur Jésus Christ*, în *Sainte Vierge*, *St. Nicolas*, etc... Numai după ce a văzut sfintele icoane, a început a se lumina. S'a făcut după aceea o nuntă frumoasă, la biserica noastră, cu masă şi dans la „Quai d'Orsay". la care au luat parte mulţi studenţi şi studente romănce, îmbrăcaţi în costume naţionale, dansând cu francezi şi franceze, până în revărsatul zorilor. Toată lumea a rămas mulţumită.

pastor de seamă. Cei mai mulți însă, nu se duceau de loc, sau se duceau rar de tot, și atunci, la anumite ocazii și solemnități.

Biserici ortodoxe nu erau pe atunci, la Paris. *Cea* rusească — *care s'a înființat mai târziu, — nu-i atrăgea, pentrucă slujba se făcea în rusește*[1], *iar cât privește pentru cea grecească, aceasta s'a înființat și sfințit târziu de tot*[2].

Și dacă se duceau pe la bisericile catolice și protestante, ce vedeau? Vedeau bogăția, luxul și curățenia și mai vedeau pompa cu care săvârșiau serviciul divin preoții francezi și arta cu care predicau unii dintre dânșii. Care a fost urmarea? Urmarea a fost, că atunci când se întorceau în patria lor, se simțeau cu totul străini de slujbele ce se făceau în biserica lor strămoșească, în bisericuțile modeste din patria lor, din orașul sau satul unde-și aveau moșia părinții lor.

Aceasta, firește, era adeseori prilej de mâhnire pentru familiile lor, care-i vedeau reci, indiferenți și uneori arătându-și fățiș, sentimentele lor de dispreț, față de credința părinților și a strămoșilor lor. Apoi, când mai vedeau bisericile lor sărace și pe preoții ortodocși în stare modestă, din pricina sărăciei și a greutăților lor familiare, fără să facă deosebire între unii și alții, între cei de acolo celibatari și cei de aci, împovărați de o casă de copii, adesea ridicau în slavă pe preoții confesiunilor eterodoxe din Apus și vorbeau de rău pe ai noștri, calificându-i cu epitete de ignoranți și neîngrijiți; iar mai târziu, ca bărbați de Stat, când le venea bine, loveau în Biserica strămoșească și în existența preoților ei.

---

1. Biserica *rusească* din Paris, din *rue Daru* — la ridicarea căreia a ostenit mult protoereul *Vasilief* — s'a sfințit în 1861. (Vezi: *Preutulu.* Foaie Bisericească. Iași, 1861 (Nr. 29—30), după *l'Union chrétienne*, ziar bisericesc ce apărea la Petersburg, sub conducerea vestitului profesor de teologie, Dr. *Wladimir Guéttée.*

2. Biserica *greacă*, cu hramul „sf. Ștefan" situată în *rue Bizet 5—7*, a fost începută, de către patriotul grec, bun creștin, *Dimitrie Ștefanovici Schiliti*, prin 1890. După moartea acestuia, întâmplată în Decemvrie 1893, continuarea construcției a rămas în sarcina a doi frați ai lui: *Pavel* și *Ioan*, cu obligația să o dăruiască Statului grecesc.

Terminându-se cu totul și împodobindu-se, la 10 12 Decemvrie 1895, a fost sfințită de către mitropolitul Halchedonului, *Ghermanos*, împreună cu *Porfirie Logotetos*, superiorul capelei; arhimandritul *Serafim Zerlenti*, superiorul bisericii grecești din Viena; protoereul *D. Vasilief*, superiorul capelei rusești din Paris și doi diaconi.

La 1897, Octomvrie 18, s'a făcut *actul de donație*, către guvernul grecesc. Biserica cu presbiteriul ei este opera arhitectului *K. G. Vaudremer*, membru al Institutului; iar pictura s'a executat de către *K. Charles Lameire*, pictor renumit. Vezi: κανονισμὸς τῆς ἐν Παρίσιοις 'ορθοδόξου Ἑλληνικῆς 'Εκκλησίας τιμωμένης 'επ' ὀνόματι τοῦ Αγίου Στεφάνου, 'εν Παρίσιοις, 1901. (Statutele Bisericii ortodoxe grecești cu hramul „sf. Ștefan" din Paris. 1901).

I. ÎNFIINŢAREA UNEI CAPELE ORTODOXE ROMÂNEŞTI LA PARIS.

In toamna anului 1853, se înființează o capelă ortodoxă românească la Paris, din inițiativa și prin stăruința unui distins cleric român, emigrat din patrie — împreună cu alți bărbați de seamă — după revoluția dela 1848. Acest cleric, sosit la Paris, după ce îndeplinește formele legale, găsește un apartament cu o cameră spațioasă, în rue Racine 22, la etaj, pe care o amenajează în capelă ortodoxă românească și o sfințește, la 22 Noembrie 1853. Tot atunci lansează și un APEL, *privitor la înființarea unei capele române la Paris,* în care, între altele, zice:

„Socotesc că nici un bun creștin și adevărat patriot nu va fi, care să nu încuviințeze neapărata trebuință ce se cere, pentru o *capelă românească* aici, la Paris; informându-ne că, afară d'o mulțime de români, cari vin aici pentru deosebitele trebuințe, numai singur numărul *școlarilor* se urcă aproape la *două sute.* Acești școlari, după cum este cunoscut, deslipindu-se din brațele părinților lor, sunt trimiși aci, în vârste fragede, ca să-și câștige învătături și științe, spre a se forma și a se putea face mai pe urmă, oameni buni, onești și folositori, lor și patriei lor; însă fără învățătura *religiei,* care e bazul a toată morala, orice învățătură și orice măsuri s'ar lua, din partea părinților, totdeauna rezultatele vor fi mai pre jos de cât speranțele. Cu atât mai vârtos, cu cât acești școlari nu sunt ordinari, de la cari să aștepte cineva, numai concetățeni buni și oameni onești; ci fiind *cei mai aleși ai tinerimii,* de la dânșii așteaptă nația română luminarea și înaintarea sa. D'aceste sentimente fiind mișcat,

suptînsemnatul, luând binecuvântarea preasfinţitului *Patriarh al Constantinopolului* şi în urmă, a stăpânirii locale d'aici, cu ajutorul celor ce au binevoit a contribui, *am sfinţit o capelă românească* aci, unde Românii în timpul şederii lor la Paris, să poată a-şi îndeplini datoriile lor religioase şi unde studenţii să poată a se folosi de hrana cuvântului lui Dumnezeu. Dar, ca să se poată ţinea această capelă, potrivit cu scumpetea chiriilor şi a altor cheltueli ale Parisului, invitez şi îndemn pe toţi creştinii iubitori de religie şi de patrie, ca să binevoiască a lua parte şi a contribui, la o asemenea faptă, care n'are trebuinţă de mai multă recomandaţie, pentrucă se recomandă de sine, şi numele contribuitorilor vor fi totdeauna pomenite în altarul său şi scrise cu litere neşterse în cartea nemuririi. — *Ioasaf Ahimandrit*" [1].

Din acest apel se vede că Ioasaf sau Iosafat, odată cu adunarea fondurilor necesare, ia toate măsurile canonice, pentru deschiderea capelii, alege un *local,* pe cât se poate în apropierea instituţiilor celor mai însemnate de cultură ale Parisului, în cartierul latin şi mijlocind în ţară, dobândeşte şi doi cântăreţi, cu care să poată începe slujba bisericească. — La *22 Noembrie, 1853,* căpătând învoirea şi de la guvernul francez, se întruchipează, prin donaţiuni benevole, sfintele odoare şi odăjdii bisericeşti, adresându-se iniţiatorul arhimandrit la vechile sale cunoştinţi din ţară, mai ales la Buzău, unde era cunoscut mai bine şi aşa, chiar în acea toamnă, se pune începutul slujbelor bisericeşti, în limba română, în capela improvizată şi asortată cu cele necesare unei biserici, din *rue Racine, 22.*

Dar să ascultăm mai bine, tot pe arhimandritul *Iosafat,* care singur spune mai târziu, istoria păţaniilor sale şi a întemeierii capelii, într'un frumos şi instructiv discurs al său (publicat în ziarul „Steaua Dunării", din 1856, Nr. 54):

„*Fraţilor Români!* De şi cauza noastră de la 1848, a fost „calomniată de către vrăjmaşii patriei şi ai adevărului, cum că „aceasta a fost numai o răsculare revoluţionară şi cu spirit de „partidă, noi însă fiind siguri pe conştiinţa noastră, că aceasta „s'a făcut, numai şi numai cu scop patriotic şi fără cea mai

1. După o foaie volantă, tipărită în franţuzeşte la: *De Soye et Bouchet,* imprimeurs à Paris. — Vezi: *Acte şi doc. relative la Istoria renaşterii României.* D. A. *Sturdza* şi I. I. *Skupiewski,* IX, 1901, Bucureşti, p. 467—468. — Comp. ziarul *Steaua Dunării,* 1856, Nr. 54. — Vezi şi Preotul *Econ. V. Pocitan*: Infiinţarea capelii române din Paris. Bucureşti, 1913, p. 13 şi urm.

„mică cugetare la interesul nostru particular, ne-am hotărît a „rămânea credincioşi ei până în sfârşit, precum aceasta s'a şi do-„vedit în faptă, prin bărbătească răbdare a acestei emigraţii şi „mai vârtos a acelor fraţi ai noştri, cari, sfârşindu-se în exil, nu „numai că nu au arătat cea mai mică căire în minutele lor cele „mai de pe urmă; ci încă, cu mare mulţumire şi-au dat sufletele „lor în mâna creatorului, bucurându-se, ca nişte martiri ai ade-„vărului, că au putut servi şi ei patriei lor, după putinţă.

„Unul dintre aceştia, fiind şi eu suptînsemnatul, expatriat „din ţara mea, despuiat chiar şi de averea ce am avut, după ce „am fost silit a mă rătăci prin mai multe ţări streine, izbutiiu „în sfârşit, a ridica un altar de religia părinţilor mei, *care, de şi „este aici în capitala cea mai civilizată a lumii, dar fiind pe pă-„mânt strein, adesea ori, în rugile mele, nu m'am putut opri de a „nu zice şi eu cu David: „Dar, cum voiu cánta cântareą Domnu-„lui în pământ strein? De te voiu uita Rumânie, uitată să fie „dreapta mea; să se lipească limba mea de grumazul meu, de „nu-mi voiu aduce aminte de tine, la tot începutul veseliei mele“.*

„Dacă ridicarea acestui altar, va contribui spre îmbună-„tăţirea morală a tinerilor rumâni d'aici, precum şi spre onoarea „naţiei rumâne, aceasta o las la înţelegerea celor cu judecata „mai sănătoasă, şi eu mă mărginesc numai a arăta, că de la „fundarea lui şi până acum, împlinindu-mi datoria mea de preot, „pe d'o parte, am rugat pe creatorul, pentru mântuirea atâtor „milioane de rumâni, cari gem sub povara celor mai apăsătoare „greutăţi, fără ca să aibă unde-şi pleca capul şi să ceară ajutor; „iar pe d'alta, n'am încetat a mă adresa, împreună cu fraţii mei „de exil şi mai pe urmă şi cu alţi rumâni şi tineri d'aici din „Paris, către *Franţa şi Englitera,* dela cari totdeauna am sperat „că va fi mântuirea Ţărilor noastre, şi despre cari, îndrăznesc a „zice, că, n'am fost amăgiţi; fiindcă acestea fură cari propu-„seră, mai întâi *în Congresul dela Viena şi dup'aceia în cel „d'aci, din Paris;* cum că a venit timpul ca Principatele Danu-„biene, adecă *Valahia şi Moldavia să fie unite într'un singur stat;* „dar, fiindcă această propunere a lor găsi împotrivire din par-„tea Turciei şi a Austriei, atunci Franţa, Englitera şi Sardinia, „lângă care mai pe urmă unindu-se şi Rusia, de şi aveau toată „majoritatea, fiind 4 împrotiva a 2; dar, pe d'o parte, ca să nu „mai lase cuvânt Turciei şi Austriei, să zică că s'a făcut arbi-„trariu; iar pă d'alta, ca şi *unirea prinţipatelor, să se facă mai „cu legitimitate,* hotărîră ca să se trimiţă în prinţipate o comi-

„sie evropeană şi să se întrebe voinţa poporului rumân.

„Iată în scurt, istoria trecutului nostru şi punctul în care „se află astăzi Ţările noastre.

„Acum, dacă poporul rumân ar fi liber, ca să-şi poată ma„nifesta dorinţa sa, fără nici o îndoială, că tot glasul comun al „rumânilor ar fi pentru unire; dar fiindcă vrăjmaşii patriei ş'ai „adevărului, cari au calomniat rescularea dela 48, se silesc şi „astăzi, în tot chipul, ca s'arăte că albul este negru, şi negrul „alb, şi prin urmare să ne facă a perde o epocă aşa de favora„bilă, pe care poate nu o vom mai întîmpina lesne, suptînsem„natul, de şi în tot timpul exilului meu, nu m'am adresat către „nimini din compatrioţii mei, temându-mă, ca nu cumva, cu „aceasta, să fac mai mult rău de cât bine ţării mele; acum „însă, când adevărul lucrurilor a justificat rescularea noastră „de la 48, şi, când, *minutul se apropie, ca să se întingă condeiul „pentru hotărîrea ţării mele, mă simţ dator şi eu, ca preot şi „rumân,* a mă adresa cu aceasta, către tot rumânul şi patriotul „adevărat, care'şi iubeşte patria şi fericirea ei; învitându-l şi în„demnându-l, ca să ceară, cu stăruinţă: *Unirea principatelor supt „un rege strein,* fiind sigur, că cerându-o, o vom avea.

„Folosul acestei uniri este atât de mare şi atât de inve„derat, în cât tot rumânul, poate prea lesne a-l înţelege, fără „a mai avea trebuinţă de explicare; pentrucă oricare poate ve„dea că, dacă am fi fost uniţi, n'am fi astăzi în starea în care „ne aflăm; ci am fi şi noi ca unul din statele cele de potriva ţă„rilor noastre, precum este: Belgia, Olanda, Piemontul şi altele „asemenea, cari, de şi n'au nici populaţia, nici poziţia geografică, „nici bogăţiile ţărilor noastre; cu toate acestea, sunt mult mai „înflorite şi mai înaintate de cât noi.

„Şi oare ce ne-ar putea opri a nu fi şi noi ca unul dintr' „aceştia? Au n'avem ţările cele mai bogate, cu câmpii roditoare, „munţi cu mine necăutate de la începutul lumii, ocne de sare „care nu se află în toată Europa, păduri măreţe, cu tot felul de „lemne, râuri de plutit, porturi de exportaţie şi importaţie, ca „să ni comunicăm cu toată lumea, şi altele asemenea, cari fac „bogăţia unui stat? Şi oare, cari alte ţări sunt binecuvântate „de Dumnezeu, cu mai multe bogăţii de cât Ţările noastre?

„Puţine, prea puţine, precum este netăgăduit, de toţi stre„inii, cari au vizitat şi au văzut aceste ţări. Toate le avem şi „nimic nu ne lipseşte de cât *numai unirea;* pentru că *unirea „aduce tăria şi puterea şi prin urmare înfloriea şi înaintarea.*

„Oare pentru ce Franța a fost, este și va fi totdeauna, mai tare „și mai puternică de cât alte staturi? Pentrucă toți francejii, de „aceiaș origină, limbă și obiceiuri, sunt uniți într'un singur stat, „și prin urmare se ajută și se sprijinesc unii pe alții; după cum „zice proverbul rumânesc, că *sângele apă nu se face*. Și oare, au „mai mică este deosebirea dialectului ș'a provințialismului între „franceji, de cât între noi rumânii? Au nu mărturisesc toți băr„bații cei învățați, cari se ocupă astăzi cu istoria țărilor noastre, „precum este D. Kiné, Balian, Elias Renold și alții, zicând că, „puține popoare în lume au păstrat: origina, limba și obiceiu„rile, după cum le-a păstrat poporul rumân? Și oare, cum nu se „rușinează acei vrăjmași ai adevărului? Vor să tăgăduiască „istoria care ne spune că, toate staturile lumii, prin unire au „crescut și s'au făcut mari, și dinpotrivă, prin despărțire și dis„cordie, s'au micșorat și au căzut. Vor să tăgăduiască sfânta „Scriptură, cea veche și cea nouă, care ne învață și ne porun„cește, ca să ne unim și să avem dragoste între noi zicând, că „*nimic nu este mai frumos și mai plăcut, decât a lăcui frații „împreună, că întru aceasta au făgăduit Domnul viața de veci.* „In sfârșit, vor să tăgăduiască chiar și natura, care ne arată că „și dobitoacele câmpului și paserile cerului se unesc spre apă„rare, precum:

„Exemplu avem p'albine,
„Că unite între sine
„Adună miere mai multă
„Și de trântori nu ascultă.

„Toate acestea vor să le tăgăduiască vrăjmașii adevărului. „Și apoi când? Tocmai astăzi când Europa civilizată, voind a „pune stavilă răului, întinde mâna și s'aliază cu nații cu totul „streine și deosebite una d'alta, și cu religia și cu origina și cu „obiceiurile, și ei îndrăznesc a zice, că ar fi de vătămare uni„rea noastră, a Rumânilor, celor de aceiași origină, limbă și obi„ceiuri! Apoi oare s'ar puteà o expunere mai mare și mai ridi„colă decât aceasta? Adevărat, zice Scriptura, că *Dumnezeu a „orbit ochii lor, ca să nu vază!* Și oare pentru ce? *Pentrucă stri„garea săracilor ș'a asupriților, străbătând de la* o *margine a „pământului până la cealaltă, s'a 'nălțat până la ceriuri, și cel „prea înalt, milostivindu-se asupra lor, voește să pună sfârșit „fără de legilor lor! Fiți gata, fraților și lucrați cu credință și „cu sârguință, că ziua mântuirii s'a apropiat!* 5 *Puteri, cari sunt*

„cele mai mari ale Europei, şi al cărora glas se aude mai departe, „sânt cu noi şi pentru noi, şi nu aşteaptă altceva decât să batem „şi să ne deschiză, să cerem şi să ne dea!“.—Aşa vorbea Iosafat, tineretului român, dela Paris, în capela întemeiată de dânsul.

De aci înainte, românii au un locaş al lor propriu de închinare, unde se adunau, mai ales la sărbătorile mari, la sf. Paşti şi la Crăciun, împreună cu tinerii români, de pretutindenea; şi aci, într'un glas şi cu o *singură inimă,* preamăriau pre Dumnezeu, în graiul părinţilor lor, aducându-şi aminte şi de patria lor iubită. Aici s'au înfăptuit cunoştinţile şi s'au închegat sentimentele de dragoste şi unire ale tuturor românilor. Munteni şi Moldoveni, adunaţi la un loc, înaintea sfântului Altar, ascultau, cu adâncă evlavie, sfânta liturghie şi cuvintele înţelepte şi pline de sentimente patriotice ale primului slujitor al Capelii: Arhimandritul *Ioasaf* sau *Iosafat Snagoveanu.*

Grija părinţilor, cari-şi trimeteau pe fiii lor, în Paris, departe de ţară şi de conducerea părintească, se mai linişti. Tineretul nu mai căutà acum mângâierile sfintei religiuni părinteşti, la biserici străine; ci se adunau, cu drag, pe lângă simpla, dar mult preţuita vatră a Altarului bisericuţii lor, care le înălţà inimile şi le înduioşà sufletele. In fiecare duminică şi serbătoare, bisericuţa erà plină de dame române, de studenţi şi de copii, cari, cu drag se rugau la un loc, în graiul şi pe înţelesul tuturor, cu gândul legat de cei de acasă şi de viitorul ţării lor.

Dar să ascultăm pe marele nostru poet, *V. Alecsandri,* care, (sub iniţialele B. A.) cu multă bucurie, anunţă înfiinţarea acestei capele, deschizând şi o *listă de subscriere,* pentru ajutorarea şi împodobirea acestui sfânt locaş, prin ziarul *„România literară“,* din anul 1855. — Iată cuvintele lui:

„Părinţii cari se hotărăsc a se despărţi de copiii lor şi a-i „trimite la Paris, cale de 700 mile departe de maica patrie, pen-

„tru ca să dobândească învăţături serioase şi folositoare ţării „lor, au fost până acum foarte îngrijiţi pentru dânşii, în pri- „virea *religiei* şi a datoriilor creştineşti, ce fiecare român este „chemat a împlini. Şi, în adevăr, îngrijirea părinţilor erà temei- „nică, fiindcă tinerii studenţi din Paris, nevroind a merge la ca- „pela rusească, ca să asculte slujba într'o limbă neînţeleasă de „dânşii, stau ani întregi depărtaţi de înrîurirea mântuitoare a „religiei, şi mulţi din ei puteau uità, cu vremea, chiar rugăciunile „de toată ziua [1]. Vina însă nu erà a lor, ci a lipsei de o biserică „sau măcar un *paraclis românesc* în Paris.

„Acea lipsă acum nu mai există, căci *nu de mult, s'a în- „fiinţat o* capelă românească, *chiar în cartierul studenţilor.* Ea „s'a deschis *prin stăruinţa, vrednică de toată lauda, a unui „preot cuvios din Valahia şi cu micul ajutor de bani a proscri- „şilor de la 1848,* precum şi a celorlalţi români aflători în Paris; „şi acum, în toate duminicile, la toate serbările, acel lăcaş sfânt „se umple de dame române, de studenţi şi de copii, cari vin să „unească rugile lor, cu ale cuviosului preot, pentru fericirea şi „viitorul României.

„Capela noastră din Paris este menită a aduce o frăţească „armonie *între toţi Moldo-Românii,* ce se găsesc afară din ţară „şi o strânsă unire în simţirile lor către Dumnezeu şi către Pa-

1. Un contimporan găseşte deosebiri între *Biserica rusă* şi cea română, din care pricină românii îşi lăsau copiii nebotezaţi; iar răposaţii îi înmormântau fără preot, scriind: „On a souvent demandé s'il y a quelque différence entre la religion grecque (adecă ortodoxă), professé en Russie et la religion grecque du rite oriental professée dans les Principautés. Les Valaques considèrent les Russes comme schismatiques, parce qu'ils ne reconnaissent pas le *patriarche de Constantinople* comme chef de leur Eglise et ne reoivent pas non plus l'onction sainte de Constantinople. Il y a en outre quelque différence dans les carêmes et dans quelques autres détails de liturgie.

Ces différences suffisent pourtant à établir une profonde dissidence entre les fidèles des deux Eglises. En voici un exemple: *L'archimandrite Iosaphat, l'homme le plus instruit du clergé valaque, aidé par M. Murin, a fondé une chapelle à Paris.* Avant la fondation de cette chapelle, les valaques ne pouvaient entendre la messe que dans la chapelle russe; mais ils *aimaient mieux laisser leurs enfants non baptisés ou enterrer leurs morts sans pretre que d'avoir recours aux pretres russes.*

Le gouvernement français a compris tout de suite l'importance politique qui se rattachait à la fondation de cette chapelle, car aussitot que la demande de sa formation a été présentée au ministre par l'ambassadeur turc, elle a été acordée". (*D. Bolintineano:* Les Principautés roumaines. Paris, 1854. De Soye et Bouchet imprimeurs-libraires, 2, Place du Panthéon 2, p. 36—37).—*Notă* – La 1857, August, *Iosafat* înmormântează pe fostul domnitor *Alexandru Ghica Voevod* care se sinucisese, cu o pereche de foarfeci, dându-şi mai multe lovituri în abdomen, la *Melun*, în apropiere de Paris, unde-şi avea proprietatea sa. —. Vezi: *Iacov Antonovici:* Documente Bârlădene, V, 1926, p. 279.

„trie. Ea merită a fi sprijinită de noi toți și ajutată, prin dăruiri „de bani, de scule, de icoane, de cărți, etc.

„Implinim deci o sfântă datorie, făcând chemare compa„trioților noștri, de tagma bisericească și mireni, în favorul ca„pelei române din Paris, făcându-le cunoscut că, la redacția *„României literare“* am deschis o listă de subscriere, pentru aju„torul acelui sfânt lăcaș“.

II. Supunerea capelii ortodoxe române din Paris sub jurisdicțiunea canonică a mitropoliei Ungro-Vlahiei.

După 12 ani dela expatriere, arhimandritul *Iosafat* se întoarce în țară. Ca *preot slujitor* și *ctitor fundator* al capelii, cea întâi lucrare pe care crede de cuviință să o îndeplinească este, să supună *formal,* instituția fundată de dânsul, sub jurisdicția canonică a *sfintei mitropolii a Ungro-Vlahiei.*

In acest sfârșit, el adresează arhiepiscopului și mitropolitului de atunci, *Nifon,* următoarea cerere, întărită cu pecetea bisericii române din Paris:

Inalt Prea Sfințite Stăpâne,

„Subînsemnatul, îndată ce am fost dat peste graniță, cu cei de la 48, mi-a venit fericita ideie, cum că eu, ca preot, cel mai bun serviciu ce aşi putea face patriei mele ar fi să mă dũc la Paris și să fundez o capelă, acolo unde din toate provinciile României s'adună junimea studioasă, spre a'și desăvârși cursul învățăturilor sale.

Insă banii voiajului și voia sfintei Mitropolii, mă opreau de a plecà. Astfel dar, din Transilvania, de unde mă aflam, trecând în Turcia, m'am alăturat lângă prea sfinția sa părintele *Dionisie,* mitropolitul Drîstei († 1879), la Tulcea, și acolo, după 6 luni de servițiu preoțesc, agonisindu-mi bani de voiaj, am luat binecuvântarea *verbală* a mai sus numitului, săvârşindu-mă și *Arhimandrit;* și plecând, am luat-o după acea și a prea sfințitului patriarh *Ghermanò,* al Constantinopolului, iarăși numai verbală, față fiind și d-nul *Marin Serghiescu, cu care am și plecat la Paris* și unde după favorabila voe ce am avut de la guvernul Franței, la 1853, Noemvrie 22, am fundat vremelnicește: *Capela română,* rue Racine 22.

„Așa dar această *capelă română,* fiind liberă și nesupusă prin nici o formalitate, la nici o ierarhie streină, subînsemnatul, întorcându-mă astăzi în patria mea, după o emigrare de 12 ani, vin printr'aceasta, *după canoanele sfintei noastre Biserici,* şi ca *fundator*, cu ajutorul celor ce au binevoit a contribui, ca firesc *epitrop* şi ca administrator, depun *formal,* această Capelă — precum și biserica ce cu ajutorul lui Dumnezeu sperăm a zidi din nou — sub patronajul sfintei mitropolii din București, catedrala Principatelor-Unite; păstrându-mi însă dreptul de administrare, despre care voi da lămuriri mai pe larg, printr'un alt testament.

Vă rog dar, Prea Sfinte, să binevoiți a primi serviciul smeritei mele preoții, depus pe altarul sfintei Mitropolii, și a da binecuvântare celui ce cu onoare se subînseamnă al Prea Sfinției Voastre, între cei mai mici și cu adânc respect".

1860, Octombrie, 26. IOSAFAT, Arhimandrit

Urmează sigiliul rotund, o bisericuță mică cu o turlă la mijloc și pe margini inscripția: *Biserica Română din Paris,* 1853.

Mitropolitul *Nifon,* scrie pe această cerere: *Primit, 27 Octombrie, 1860, Nr. 3948,* și rezoluția: *„Să se facă carte de recunoaștere și să se dea în primirea prea cuviosului arhimandritul Ioasafat, parohul și epitropul capelii din Paris. † NIFON".*

Se face într'adevăr carte de recunoaștere și supunere a Bisericii ortodoxe române din Paris, sub jurisdicțiunea mitropoliei Ungro-Vlahiei, cum este și astăzi. O scurtă întrerupere a suferit — provocată de *împrejurări extraordinare,* când Bucureștii, împreună cu o parte din țară au fost sub ocupațiunea germană, între 1916-1918. — In acest interval, biserica română din Paris, a fost sub dependența canonică a mitropoliei Moldovei și Sucevei, cu reședința la Iași, unde era și regele cu guvernul său; iar mitropolitul Moldovei era șeful Bisericii ortodoxe românești.

2. *Vechiul local.* Am văzut că, la început, capela românească din Paris a fost așezată într'un apartament al unei case închiriate din cartierul latin, *rue Racine 22,* colț cu *rue Monsieur le Prince 37,* unde

acum este o prelungire a facultății de medicină. Aici locuise ca june *Vasile Alexandri* [1]. Era prin urmare, lângă facultatea de medicină, în apropiere de Sorbona, Collège de France și de mai toate școlile superioare din Paris, unde studiau tinerii români. In apartament locuia și personalul deservent. Capela avea în față, ca emblemă — după mărturia unui contimporan — un *soare;* iar deasupra era deviza: *Cu frică și cu cutremur, să vă apropiați* [2].

Proprietar al imobilului era un oarecare *Lefébure de Fourcy,* cu care delegații români încheie un contract, în care, între alte clauze, se prevede a se asigurà proprietarul, dându-i-se o garanție suficientă, pentru ca atunci când capela se va mutà din casele lui, să aibă de unde face reparațiile necesare, de transformare a localului capelii și a dependințelor ei, iarăși în camere de locuit. Era acest local potrivit pentru o capelă? Nu. Și aceasta o știm dintr'un raport al succesorului lui Iosafat, Isaia Persiceanu, care în 1874 Noembrie 6, arată sfintei mitropolii, că casa în care este instalată capela, nu este convenabilă pentru un locaș sfânt, căci „se găsește deasupra unei cârciumi și se compune din cinci odăi, *pe când eu slujesc sfânta liturghie într'o parte, în celelalte părți se fac mai multe necuviinți,* cari aduc mare scandal Bisericii ortodoxe române, precum și nației ei; mai ales pentrucă, de multe ori aceste necuviinți se fac în fața streinilor vizitatori". Cu toate acestea, acolo a rămas capela până mai târziu, când s'a cumpărat o biserică proprie și s'a transformat, potrivit cu orânduielile Bisericei noastre ortodoxe.

3. *Vestirea exproprierei.* In 1881, tocmai expirase termenul de închiriere a imobilului din rue Racine 22,

1. Vezi revista: *Convorbiri literare,* XXV (1891), Iași. p. 966.
2. *Iacov Antonovici:* Documente Bârlădene, V, 1926. p. 276.

unde era instalată capela română, dela înfiinţare. Acest lucru fiind adus la cunoştinţa guvernului român, ministerul cultelor autoriză pe ministrul plenipotenţiar al României la Paris, „a prelungi contractul de închiriere de local pentru capela română din Paris, în condiţiunile din trecut, până când se va zidi o capelă“ [1]. Dar încă din 1880, noul superior al capelei, arhimandritul *Partenie Clinceni,* văzând starea precară în care se afla capela, după toate altele, acum ameninţată şi cu *exproprierea,* face un raport detailat, descriind chestiunea pe toate feţele ei şi prezentând şi un *deviz* aproximativ, pentru clădirea unei alte capele. In rezumat, superiorul cere, ori a se cumpăra fosta *capelă a Dominicanilor,* izgoniţi de curând din Paris, din rue *Jean de Beauvais,* cartierul şcoalelor, ori de nu, a se clădi *din nou,* o capelă, în stil bizantin. Suma necesară, pentru una sau alta, ar fi la 300.000 lei. Mai cere un *diacon,* un servitor şi „întemeierea unui cor mai satisfăcător“.

Raportul acesta a fost prezentat legaţiunii române din Paris. Ministrul nostru plenipotenţiar — mai întâi la 8 Ianuarie 1881 şi apoi la 14 Martie 1882 (prin nota Nr. 156) — mijloceşte către ministerul Cultelor „pentru a se procede la un nou şi mai demn local, pentru capela română din Paris, atât din cauză că vechiul local, în care ea este aşezată de douăzeci de ani şi mai bine, are să fie în curând dărîmat, pentru lărgirea stradelor Monsieur le Prince şi Racine, cât şi pentrucă situaţiunea politică de astăzi a României ,îi impune neapărat datoria de a întreţine, cu mai multă demnitate, un stabiliment religios în capitala Franciei“ [2].

---

1. Arhiva Ministerului Afac. Străine al României. Dosarul pe 1880-1884, Nr. 16: *Capela* (română) *din Paris.*

2. Iată cum descrie superiorul capelii, arhim. *Partenie Clinceni,* rolul capelii române din Paris, într'un raport (Nr. 1 din 26 Ianuarie pe 7 Fevruarie anul 1886), către ministrul plenipotenţiar al României din Paris:

4. *Exproprierea și despăgubirea acordată Statului Român.* Cu raportul Nr. 2 din 19/30 Martie 1882, superiorul comunică ministrului plenipotențiar al țării la Paris, că „s'a prezentat la capelă, în ziua de 8/20, d. *Champion,* arhitectul arondismentului al 6-lea al Parisului ,care i-a cerut, să-i răspundă în scris pe un avis, la următoarele chestiuni:

1. Chiria (bail).

2. Prețul de cumpărătoare al fondului (prix d'achat du fond).

3. Instalațiunea (instalation).

4. Sublocațiunea (souslocation).

5. Venituri anuale, termenul de mijloc, pe ultimii

In timpurile noastre de nefericire, când veneticii de toate soiurile inundaseră scumpa noastră țară, când acești fii ai întunerecului, organe satanice și instrumente streine, îi împărțeau hainele și aruncau sorți pentru camașa ei, precum altă dată pentru a lui Iisus Hristos; regeneratorii neamului românesc, goniți din patria mamă, fugiră cari 'ncotro putură, și mulți ajunseră în capitala Franței. Aici, plini de întristare, stau pe litoralul Seinei, ca altă dată Iudeii pe ale Babylonului și se lamentau, cu amar, când își aduceau aminte de Sionul României, de soarta țării, devenită pradă streinilor! România murindă, scotea gemete îngrozitoare, cari sfâșiau inimile exilaților și persecuțiunile ce-i urmăria chiar în streinătate, agrava, pe fiecare zi, soarta lor. Dar dacă momentul era suprem, amoarea de patrie umplea inimile tuturor! Ei se adunară într'una, își stabiliră un centru și se puseră cu toții la lucru, ziua și noaptea, pentru salvarea țării. Care însă fu acel palat măreț, la Paris, care cuprinse în sine toate somitățile noastre exilate și asistă cu mândrie, la discutarea și desvoltarea tuturor principiilor celor mari, cari au adus mai în urmă unirea, independența, gloria și regatul României?! A! Acest palat, atât de glorios, este modesta casă din rue Racine 22—*Capela Română,* care a fost în acele timpuri, *centrul nostru politic și religios;* iar astăzi, precum știți, numai cel religios, un modest locaș divin, unde se adună duminicile, membrii coloniei române (și abea pot încăpeà la serbătorile cele mari) ca să asculte dumnezeiasca liturghie și să învețe datoriile și amoarea ce fiecare creștin are către Dumnezeu, către sine însuși, către aproapele și către patrie.

Domnule Ministru! Trecutul cel glorios al acestei capele și însemnatele serviciuri ce ea a adus și aduce țării și coloniei române în parte, măresc foarte importanța ei, și a făcut, în toate timpurile, pe toți Românii de inima, a ajutà, cu deadinsul, la ridicarea ei și zidirea unei biserici române la Paris. Acum, de când țara noastră și-a văzut împlinite toate dorințele, visate altă dată, în modesta casă din rue Racine 22, și când sunt pozitiv informat, dela însuș arhitectul Parisului, că această casă va fi demolită, pentru mărirea școalei de medicină, cred, Domnule Ministru, că este și just și oportun a vă supune la cunoștință acestea și a vă rugà, respectuos, să binevoiți a face demarșele cuvenite, pe lângă Onor. Guvern, ca să dea o legitimă satisfacțiune așteptărilor coloniei române, spre folosul și gloria țării noastre...

cinci ani (recettes annuelles, le moyenne des 5 dernieres années).

6. Cifra beneficiului (Chifre du bénéfice).

7. Personalul (personnel).

8. Cheltueli diverse (frais divers), și alte informațiuni, ce-i sunt necesare pentru a-și face raportul său, către „direcțiunea lucrărilor orașului", spre a se conveni, pentru *exproprierea iminentă* a capelii noastre"[1].

In fața acestor demersuri, ministrul pelenipotențiar al României, dă mandat superiorului, a-l reprezenta în fața comisiunii de expropriere, scriindu-i că, „coinvaincu que personne ne saurait mieux que Vôtre Révérence, remplir cette mission, j'ai l'honneur de vous déléguer, *pleins pouvoirs pour cette affaire,* avec *faculté, le cas échéant,* de vous adjoindre un avocat ou un homme d'affaires. Votre Reévérence voudra bien, en pareil cas, me faire connaître préalablement les conditions auxquelle cet intermédiaire acceptera de l'aider de ses services.

De plus, je prie Votre Révérence de porter à ma connaissance, avant de prendre un résolution définitive, les bases de son entente avec les autorités compétentes. J'espère que Votre Révérence, ne se refusera pas à prendre sur elle cette charge et que, par là, elle donnera à la chapelle Roumaine une nouvelle preuve de l'intérêt qu'elle porte à la pieuse institution qu'elle dirige" [2].

La această notă, superiorul răspunde: „In urma mandatului ce ați binevoit a-mi da, am onoarea a vă aduce la cunoștință, că am găsit un arhitect special

---

1. Arhiva Bisericii române din Paris. Dos. Nr. 2, 1881-1885. *Notă.* In 1914 când am fost numit superior al capelii din Paris, am găsit arhiva răvășită. Pe anii dela început nu era nici o foaie. Abea de prin anii de după *Iosafat* am găsit câteva acte, pe care le-am aranjat în dosare și numerotat. După această numerotare sunt citațiile din aceasta lucrare.

2. Arhiva bisericii române din Paris. Dos. Nr. 2, nota Nr. 217.

de expropriațiune, care se angajează a face studiile necesare exproprierii capelii noastre, a ridicà planul, a redijeà memoriul, a-l imprimà și distribui membrilor juriului de expropriere, a plăti honorariile advocaților și în fine a face toate demersurile folositoare intereselor noastre. Iar, pentru remunerațiunea sa, arhitectul nu ia decât 10% din suma ce se va obține, peste oferta făcută de administrațiunea orașului".

Cu raportul No.4, superiorul complectează că „arhitectul ce am găsit pentru a apărà interesele capelii noastre se numește: *Deturck,* rue de Rivoli 116, înaintând și o copie de contract, precum și un caet, de afacerile ce acest arhitect a tratat și din care se vede că a avut succese destul de mulțumitoare".

Ministrul plenipotențiar, răspunde superiorului: „Je m'empresse de vous accuser réception du rapport choix fait par Votre Révérence, de monsieur Deturck, arhitecte, 116, rue de Rivoli, pour défendre les intérêts de la chapelle roumaine, devant le jury d'expropriation. J'ai pris également connaissance des conditions proposées par M. Deturck, conditions qui me paraissent fort accéptables, et, en conséquennce, y'ai l'honneur de donner à Votre Révérence, mandat d'y souscrire".

Superiorul aducând la îndeplinire mandatul ce i s'a dat, la 12 Iulie, primește dela legațiune următoarea înștiințare: „J'ai l'honneur d'informer Votre Révérence que la Préfecture de la Seine nous a communiqué officiellement, l'expropriation de la chapelle roumaine et qu'elle nous nous invite à nous présenter Jeudi prochain 20 Juillet, à 9 heures du matin, devant la commission municipale, chargée spécialement du règlement des indemnités, et appelée à se prononcer sur la fixation de l'indeminté à accorder à notre chapelle. Je viens donc prier, Votre Révérence, de vouloir bien, conformément aux instructions et au mandat

qu'elle a précédemment reçus, se présenter au jour fixé, devant la dite commission, en personne ou dûment représentée" [1].

Superiorul se prezintă înaintea Comisiunii, cu toate dovezile necesare și rezultatul îl supune la cunoștința ministrului, zicând: „După o discuțiune amănunțită asupra sumelor perzentate de noi, comisiunea condusă de un spirit puțin binevoitor, pentru orice cult, și în necunoștință de cauză, ne-a oferit numai suma de 40.000 frs. și anume:

1. Pentru demenajare și instalare . . .	16.000 frs.
2. Pentru despăgubire de chiria pe 7 ani.	15.000 frs.
3. Pentru sanctificare și inaugurare . .	5.000 frs.
4. Daune interese, superior și personal. .	4.000 frs.
Total . .	40.000 frs.

Această sumă fiind cu mult mai inferioară drepturilor noastre la indemnizare, m'am crezut obligat—după înțelegerea prealabilă ce am avut cu Excelența Voastră—a declarà comisiunii că „capela nu se poate mulțumi, și va continuà calea legală înaintea Juriului de expropriere". In consecință, superiorul cere permisiunea de a se perezenta înaintea juriului, pe de o parte; iar pe de alta, „în interesul unității de acțiune și pentru mai multă înlesnire în apărarea cauzei", cere a i se da mandat general, scriind Prefecturei Senei ca, de aci înainte, în această chestiune, să se adreseze direct superiorului, rue Racine 22.

In 10/21 Septembrie 1882, superiorul comunică ministrului plenipotențiar, următoarele: „Eri a venit la capelă arhitectul, cu care mă angajasem pentru a susține drepturile capelei noastre înaintea juriului de expertiză și 'mi arată Buletinul municipal oficial al orașului Paris, No. 71 anul curent, ce conține lista

1. Arhiva bisericii române din Paris. Dos. 2, din 1881—1885.

tuturor persoanelor din rue Racine și Monsieur le Prince ce urmează a se expropriă, pentru mărirea școalei de medicină. In această listă, legațiunea română (ca reprezentantă a capelei) este trecută numai cu 20.000 franci". Cere a se respinge cu totul această derizorie ofertă, pe jumătate ca cea oferită „à l'amiable" și a încuviința, să se prezinte în fața juriului „ad-hoc". Primind mandat a se prezenta înaintea juriului, adună toate actele trebuitoare, cerând și sfintei mitropolii, ca să-i răspundă, cât vor costa cheltuelile de sfințire și inaugurare a nouăei biserici, spre a-i servi avocatului la pledare. — Mitropolitul răspunde, prin ministerul Cultelor: „In tot cazul, la o sfințire de templu, primul stătătoriu trebue să fie asistat de 6 arhierei, 12 preoți, 12 diaconi, 4 cantori, 2 băieți anagnoști și un numeros cor.— Fiind însă că viitoarea noastră biserică de acolo, nu este făcută din nou, ci a servit altei confesiuni creștine și sevârșindu-se în ea sfintele ierurghii, a fost negreșit sfințită, după ritul bisericii apusene și prin urmare, nu avem a-i face sfințirea cea mare, ci numai *reînoirea,* din cauza multului timp cât a stat închisă, și dar la ceremonialul ce urmează a se face pentru reînoire sunt necesari: 2 arhimandriți, 2 diaconi, 2 cantori și 2 băieți. Apoi bătrâneța, cum și infirmitatea de care știți că suefrim, ne obligă să avem cu noi: Secretariul, medicul și domesticul nostru, în total 12 persoane. Dar, având în vedere, marea depărtare între noi și Paris și mai având în vedere că ne trebue cel puțin o lună, pentru venirea, șederea acolo și întoarcerea noastră și prin urmare atâta cheltuială cu cele douăsprezece persoane indispensabile și remunerariul lor, Noi credem că ar trebui să afectați pentru asemenea cheltueli o sumă de cel puțin 30.000 franci" [1].

1. Arhiva sfintei mitropolii a Ungro-Vlahiei. Dos., Nr. 48/1882. — Vezi și raportul Nr. 8 din 29 Martie/10 Aprilie 1883, în dosarul Nr. 2 din Arhiva bisericii ortodoxe române din Paris.

Cu actele necesare și asistat de avocat, se prezintă superiorul înaintea juriului ad-hoc, dar, cu toate că avocatul „a pledat cu mult talent, cauza capelii“, comisiunea a oferit numai 35.000 lei. Superiorul comunicând aceasta ministrului plenipotențiar, arată că, cu acest rezultat, mandatul ce i se dăduse a încetat, aducând la cunoștință că în suma aceasta intră și 4.000 lei, acordată de comisiune „à l'amiable“, ca daune interese, pentru superior și personal și mai indicându-i, că trebue a se plăti și persoanele ce au servit interesele capelei și anume: I. Arhitectului Deturck, 10% din suma ce a acordat juriul mai mult peste oferta „à l'amiable“ adecă 1500 lei. II. 10% Consierjului „Victor Mazoyer, gardien de la chapelle roumaine“, însărcinat cu paza capelei și a obiectelor dintr'însa, după cum i se făgăduise „précédemment par le père Iosaphat“ și care are și un act dela D. M. Kogălniceanu, ca ministru plenipotențiar, prin care i se promite 10% din indemnitatea ce se va oferi pentru capela română din orașul Paris, pentru serviciile ce a adus acestei capele.

La proprietarul imobilului, unde era instalată capela română, se mai afla o garanție, depusă odată cu facerea contractului la început, în 1853. — Ministrul plenipotențiar, *M. Phérékyde,* neputând obține acea garanție, de bună voie, a intentat acțiune proprietarului Lefébure de Fourcy, cerând „să-i restitue suma de 3.490 lei, 89 bani, remisă drept garanție în mâinile acestui din urmă, spre a-l asigura la expirarea contractului, de executarea reparațiunilor necesitate prin transformarea în capelă a localului închiriat“. M. Guignot, avoué de I-ère Instance, rue de Rivoli 110, a fost însărcinat să susțină procesul, de către ministrul nostru plenipotențiar, împotriva lui Lefébure de Fourcy, care proces se termină abea în 1885,

în favoarea proprietarului. — M. Guignot însă a primit onorarul de 577 lei, regretând, de sigur, că pledoaria sa, n'a avut succesul de a câştiga cauza care i se încredinţase ,de către reprezentantul Statului român, ministrul plenipotenţiar, *M. Phérékyde.*

III. **Cumpărarea Capelei Dominicanilor din rue Jean-de-Beauvais.**

Hotărîndu-se exproprierea localului din rue Racine 22, în care era instalată capela română, reprezentantul ţării noastre la Paris, în unire cu superiorul capelei, găsesc de cuviinţă că ar fi nemerită, pentru capelă română, o veche capelă a dominicanilor care acum stătea părăsită, în rue Jean de Beauvais. Propunând aceasta ministrului de Culte al României, acesta acceptă propunerea şi în consecinţă, pe de o parte, depune în Cameră un proiect de lege, pentru votarea sumei de 300.000 lei — cât se evaluase, aproximativ, costul capelii — iar pe de alta, cere legaţiunii române din Paris, ca să intre în tratative cu guvernul francez şi să răspundă precis, cu cât s'ar putea cumpăra numita capelă.

Ministrul plenipotenţiar dela Paris, M. Phérékyde, îndeplinind însărcinarea ce i se dăduse, la 19 Aprilie 1882, comunică ministrului Cultelor, că „s'a învoit *definitiv* cu „deux cents cinquante cinq mille francs avec vitraux qui valent environ quarante mille". Plata în rate şi în condiţiuni avantajoase [1].

Se fac formalităţile legale şi abea la *5 Septembre 1885,* se semnează actul de cumpărare, care cuprinde:

„Le vingt et un Septembre mil huit cent qautre vingt deux
„a été déposé au premier bureau des hypothèques de la Seine

1. Arhiva ministerului afacerilor străine al României. Dos. 1880-1884, Nr. 16. *Capela Română.*

Ce se întâmplă însă? In timpul târguelii află o societate imo-

„pour y être transcrit: LE CONTRAT DE VENTE, dont la „teneur suit:

„Pardevant Maître Paul Edouard Emile *Sorbet* et Maître „Victor Marie Adolphe *Galin,* notaires à Paris, le dit Maître „Galin, substituant Maître Pierre Alfred Moreau, son collègue, „aussi notaire à Paris, momentanément absent:

„Ont comparu Monsieur Myrthil Bernard propriétaire, de„meurant à Paris, rue Richer, numéro quarante et un. Agissant „tant en son nom personnel qu' au nom et comme mandataire de „Madame Emma Ancel, son épouse, demeurant avec lui à Paris, „rue Richer, numéro quarante et un. Monsieur Ernest Bernard „propriétaire et Madame Emma Bloch, son épouse, demeurant „ensemble à Paris ,rue de Trévise, numéro vingt cinq.

„En vertu de la procuration qui lui a été donnée par Ma„dame Bernard née Ancel, son épouse, sous son autorisation „par Monsieur et Madame Ernest Bernard, celle-ci, dûment au„torisée, suivant acte reçu par Maître Moreau et son collègue, „notaires à Paris les dix sept et vingt Juin dernier. De laquelle „procuration un extrait est demeuré ci-annexé après mention. „Lequel a par ces présentes vendu en s'obligeant et en obligeant „ses mandants à toutes garanties de fait et de droit.

„Au Gouvernement du Royaume de Roumanie ce accepte „par Monsieur *Michel Phérékyde,* envoyé extraordinaire et mi„nistre plenipotentiaire de Sa Majesté le Roi de Roumanie, de„meurant à Paris, rue de Penthievre, numéro cinq.

L'immeuble dont la désignation suit:

„Désignation: Une propriété sise à Paris (cinquième arron-

---

biliară, compusă din evrei, că guvernul român voeşte a cumpăra capela şi profitând de acest lucru, cumpără *întregul imobil,* care în dos se întindea până în rue des Carmes. Societatea vinde celelalte imobile la alte persoane; iar guvernului român, numai *capela,* care nu trebuia la nimeni. Aceasta se vede din următoarea notă:

„12 Août 1882. Le gouvernement de la Roumanie s'est rendu acqué„reur de la *chapelle des Dominicains,* rue Jean de Beauvais. Après leur „expulsion, les Pères, découragés, vendirent à une Société immobilière leur „cher couvent, dont faisait partie une belle et antique chapelle gothique „élevée, au XIII-e siècle, des deniers d'un évêque de Beauvais, *Jean de „Dormans.* Cette chapelle vient d'être achetée par la Roumanie. Il y a „encore plusieurs fresques et quelques grands vitraux, dont notamment, *„un* fort remarquable, donné par le cardinal *Bonaparte* et placé au-dessus „de la porte d'entrée.

„Le reste du couvent a été morcelé, par la Société immobilière „et vendu en détail à l'un et à l'autre; trois maisons surgissent de „terre en ce moment. Le cloître est tombé dans la possession du doc„teur *Bourneville, libre-penseur* declaré. (*Calendriers* d'un bourgeois du „quartier latin, du I-er Janvier 1872, au I-er Janvier 1888. Par *Henri Dabot,* 1903. Paris, p. 226)".

„dissement) rue Jean de Beauvais, numéro neuf, d'une contenance de *cinq cents cinquante six mètres,* quatre vingts centièmes environ, comprenant: Une *chapelle,* dite capelle de Lisieux, diverses constructions y attenant sur la plus grande partie de la longueur du côté droit, et une bande de terrain l'enveloppant du côté gauche et au fond avec retour du côté droit. Ayant sur la rue Jean de Beauvais une façade de vingt et un mètres trente sept centimètres environ, tenant à droite sur une longueur de vingt quatre mètres seize centimètres environ à la maison portant sur la rue Jean de Beauvais, le numéro onze, limitée au dela, sur une longeur de deux mètres quatre vingt dix centimètres environ par une ligne formant le prolongement de l'axe du mur mitoyen entre la dite maison, rue Jean de Beauvais, numéro onze et l'immeuble présentement vendu, au fond sur une longueur de dix neuf mètres quatre vingt dix centimètres par le mur de face de l'ancien couvent des Pères Dominicains et son prolongement, à gauche, par l'axe du mur mitoyen des constructions nouvelles élévées de ce côté sur une longueur de vingt six métres, quatre vingt dix huit centimètres environ; ensemble tous droits soit de propriété, soit de mitoyenneté des murs du côté droit tels qu' ils appartiennent aux vendeurs, mais sans garantie à cet égard. Ainsi au surplus que le tout se poursuit et comporte, sans qu' il en soit fait une plus ample désignation, à la requisition de Monsieur Phérékyde qui a déclaré le bien connaître et que le tout est décrit en un *plan,* sur feuille au timbre de soixante centimes qui est demeuré annexé aux présentes, avec lequel il sera enregistré [1].

După ce se indică prin câte mâini a trecut această proprietate până ce ajunge proprietatea orașului Paris (Ville de Paris), actul continuă:

„Entrée en jouisance. Le gouvernement du Royaume de „Roumanie sera propriétaire et aura la jouissance des biens vendus, à compter de ce jour.

„Charges et conditions. Premièrement. Garantie. L'immeuble vendu sera pris dans l'état où il se trouve, sans qu' il puisse être prétendu à aucune indemnité au diminution du prix

1. Planul se afla în copie, pe coală de 50 centime, semnat în dos de vânzatori, cumparatori și notari, în dosarul din *„5 Septembre 1882“,* vente par M. M. et M-mes Bernard au Royaume de Roumanie, Mr. Emile Sorbet, notaire à Paris rue du Faubourg-Montmartre, 4.

„ci-après fixé, soit pour erreur dans la désignation ci-dessus „faite ou dans l'indication de la superficie, la différence de me- „sure excédat-elle un vingtième devant faire le profit ou la „perte du Gouvernement du Royaume de Roumanie, soit par „toute autre cause.

„A cet égard les vendeurs rappellent que dans le contrat de „vente sus-énoncé du quatorze septembre mil huit cent soixante „cinq, il a été fait observer ce qui suit littéralement transcrit, „relativement à la propriété d'une parcelle de terrain portant le „numéro troisièmement de la désignation et comprise entre les „contreforts de la Chapelle, le terrain faisant partie du numéro „deuxièmement de la dite vente et les propriétés numéros neuf „et onze de la rue Jean de Beauvais.

„Observation étant ici faite que la parcelle de terrain ci- „dessus désignée sous le numéro trois, d'une contenace de vingt „mètres neuf centièmes est comprise dans la présente vente „comme dépendant de la propriété présentement vendue, mais „sans aucune garantie de la part de la Ville de Paris, et sauf „à l'acquereur à se défendre personellement contre toutes les „réclamations et prétentions qui viendraient à être élévées au „sujet de ce terrain, mais à ses risques et périls sans que dans „aucun cas, il puisse réclamer contre la Ville de Paris, aucune „indemnité ni diminution de prix de la présente vente.

„Le gouvernement du Royaume de Roumanie sera subrogé „purement et simplement aux droits résultant au profit de Mes- „sieurs et Mesdames Bernard de la dite clause, M-rs et M-es „Bernard déclarent au surplus que jusqu' à présent ,ils ont joui „paisiblement de cette partie de terrain et que pareille déclara- „tion a été faite au nom de la société des prédicateurs au con- „trat de vente du onze novembre dernier.

„Deuxièmement. *Servitudes.* Le gouvernement du Royaume „de Roumanie souffrira les servitudes passives apparentes ou „non apparentes, continues ou discontinues qui peuvent et „pourront gréver le dit immeuble sauf à s'en défendre et à faire „valoir les servitudes actives, le tout s'il en existe à ses risques „et périls sans recours, et sans que la présente clause puisse „donner à qui que ce soit plus de droits qu'il n'en aurait vertu de „la loi, et aussi sans qu'elle puisse nuire aux droits résultant en „faveur l'acquéreur de la loi du vingt trois Mars mil huit cent „cinquante cinq.

„Monsieur Bernard es nomes fait les déclarations suivantes:

„Ils n'ont personnellement conféré aucune servitude sur l'im-
„meuble présentement vendu. Il n'est pas à leur connaissance
„qu'il existe sur l'immeuble aucunes servitudes autres que celles
„dont il sera ci-après parlé et qui résultent des titres antérieurs.

De asemenea nici ceilalți cumpărători nu au cunoștință de alte servituți, zice actul și apoi continuă:

„Contributions. Le Royaume de Roumanie supportera à „partir du jour de l'entrée en jouissance (ce jourd'hui cinq Sep-„tembre) les contributions de toute nature auxquelles, l'immeu-„ble présentement vendu, pourrait être assujetti, réserve expres-„sement faite par Monsieur Phérékyde es noms de toute immu-„nité diplomatique.

„Frais. Les frais, droits et honoraires des présentes, y com-„pris ceux d'une expedition, seront à la charge du Gouverne-„ment du Royaume de Roumanie.

Urmează condițiunile particulare impuse de Ville de Paris și apoi continuă:

„Prix. En outre, la présente vente est consentie, moyennant „le prix principal de *deux cent cinquante mille francs* que Mon-„sieur Phérékyde es noms, à l'intant payé en espèces de mon-„naie ayant cours et billets de la Banque de France, acceptés „comme numéraire, le tout compté et délivré à la vue des no-„taires sousignés, à Monsieur Bernard es noms qui le recon-„nait et en somme bonne et valable quitance. Dont quittance.

„Transcription et Purge. Monsieur Phérékyde es noms fera „transcrire si bon lui semble, une expedition du présent contrat „au premier bureau des hypothèques de la Seine, et remplira en „outre, si bon lui semble, les formalités prescrites pour la purge „des hypothèques légales. Si lors ou par suite de l'accomplisse-„ment de ces formalités il a ou survient des inscriptions gré-„vant l'immeuble vendu, les vendeurs s'obligent à en rapporter „mainlevées et certificats de radiation dans la quinzaine de la „notification amiable qui en aura été faite au domicile ci-après „élu, le gouvernement du Royaume de Roumanie sera du reste „indemnisé de tous frais extraordinaires de transcription et de „purge.

Urmează intervențiunea a cinci reprezentanți ai societății de construcții:

„Henry Marchand et Compagnie, rue du Sommerard, socié-

„té anonyme par actions au capital de quarante mille francs". cari declară că imobilul vândut este liber de orice sarcină față de această societate, stabilind însă, în de comun acord cu M. Phérékyde, les conventions suivantes: „Les cours indiquées au „plan par les lettres A et A' seront maintenues, toutefois il y „pourra être élévé des constructions dont le sommet ne pourra „avoir plus de quatre mètres d'élevation, mesure prise du som- „met du trottoir actuel devant la petite porte sur la rue, à „gauche de la Chappelle.

„A chacun des étages en élévation, au dessus du rez-de- „chaussée des maisons construites à gauche de la Chapelle, il „pourra être établie ,une fenêtre dans le pignon de la maison, „formant le tot numèro deux, rue du Sommerard trois du plan „et deux dans le pignon de la maison, lot numéro trois, rue du „Sommerard cinq.

„Les dites fenêtres ouvrant mais pour le surplus dans les „contidions légales de jours de soufrances. Des conduites de „fumée pourront être établies, dans l'épaisseur des murs pig- „nons des dites maisons (lot numéro deux et lot numéro trois) „à cheval sur la ligne mitoyenne.

„Les fenêtres et ouvertures existant dans le mur du fond „de la maison, formant le lot numéro cinq, rue des Carmes dix „et douze, pourront être conservées mais celles du premier „étage devront être fermées par des barreaux en fer fixe, espa- „ces de seize centimètres d'axe en axe, au maximun. Le gou- „vernement de Roumanie pourra faire poser à tous les étages „des volets en verre translucide et non transparents, ne dé- „passant pas deux métres de hauteur au-dessus de l'enseuil- „lement. Toutes les clôtures séparatives seront faites à frais „communs, aussi bien dans les parties ou elles seront à cheval „sur la ligne mitoyenne que dans la partie du fond, bien que le „mur reste la proprieté du vendeur dans toute son épaisseur".

Urmează atestarea stării civile legiuite a vânzătorilor și o serie de anexe, după care actul continuă:

„*Election de domicile.* Pour l'execution des présentes, les „parties élisent domicile savoir: Monsieur Phérékyde es noms „en l'étude de Maître Sorbet et toutes les autres parties en celle „de Maître Moreau dont *Acte,* fait et passé à Paris en l'étude de „Maître Sorbet, l'an mil huit cent quatre vingt deux, le cinq „Septembre, et après lecture faite tant des présențes que des

„articles douze et treize de la loi du vingt trois Août, mil huit „cent soixante et onze, les parties ont signé avec les notaires.

„Ensuite se trouve cette mention. Enregistré à Paris qua„trième bureau, le quatorze Septembre mil huit cent quatre vingt „deux, folio trente deux, recto case troisème reçu dix sept mille „cent quatre vingt quinze francs, decimes compris signé Mag„nien“ [1].

Urmează conținutul anexelor și încheierea.

Cu toate că capela se cumpărase, superiorul însă, se vede că pentru a avea o dovadă scrisă la dosar, scrie legațiunii, întrebând asupra demersurilor ce s'au făcut, cu privire la cumpărarea capelii.

La 4 Ianuarie 1883, legațiunea răspunde:

1. Que l'Eglise de la rue Jean-de-Beauvais a été payée par le gouvernement roumain 250.000 francs, et que les frais d'enregistrement et autres se sont éléés à la somme de 19.876 francs, 45 centimes.

2. Que l'aménagement interieur de ce local, les réparations extérieurs qu'il demande, la construction d'un presbitère et la consécration de l'église occasionneront une dépense qu'on peut estimer à environ 120.000 francs [2].

IV. Istoricul pe scurt al Capelii Dominicanilor.

Această capelă, părăsită în urma izgonirii Dominicanilor din Paris, la 1880, își are o origină destul de veche. Ea a aparținut unei instituțiuni școlare, *Colegiului de Dormans-Beauvais*, fundat de către car-

---

1. A se vedea actul la „Conservation des Hypothèques de la Seine Premier bureau, volume 4676, Nr. 6, l'an 1882. Paris.

2. Arhiva Bisericii române din Paris. Dos. Nr. 2, 1881-1885, nota sub Nr. 969. — *Notă* Actul de cumparare al capelei nu se gasește nicăeri. Nici în arhiva Bisericii române din Paris, nici la mitropolia Ungro-Vlahiei și nici, in arhivele ministerului Afacerilor Straine sau al Cultelor. Raposatului arhimandrit *Chesarie Stefano*, predecesorul meu, i se pusese la dispoziție de „Casa Bisericii, o suma frumoasă“ ca să-l caute pe la notarii din Paris N'a avut însa șansa sa-l gaseasca. Eu însă l-am aflat, în 1915, la M. *Péronne Raimund, notaire à Paris, 18, rue de la Pepinière* Am scos o copie legalizată de pe dânsul și am scris și un exemplar, cu mâna mea, voind a-l oferi Academiei române. Ambele exemplare însa au ramas la Paris, neputându-se transporta manuscrise din pricina cenzurii, pe vreme de razboiu. Părțile principale însă din act, apucasem a le utiliza în schița aceasta de istorie a bisericii.

dinalul *Jean de Dormans,* episcop de Beauvais; de aceia mai înainte de a ne ocupa de fundațiunea sa școlară și de capelă, cred că este necesar a da câteva note asupra *familiei de Dormans,* care este ctitoră fundatoare a acestei instituțiuni.

Familia dc Dormans își trăgea numele după localitatea ei de origină. Orașul Dormans, *aparținea seignoriei Jeanei,* regina de Navara, *contesă de Brie și de Champagne, soția lui Filip cel frumos, regele Franței. Această familie, făcea parte din vechile familii nobile franceze. Cel întâi cunoscut sub acest nume este* Jean de Dormans, *tatăl cardinalului Jean de Dormans. Acesta, prin talentele și meritele sale, de tânăr fusese atras către Paris, unde regina îi încredințase conducerea afacerilor sale, exercitând în acelaș timp, rolul de procuror al parlamentului. In curând, zelul și serviciile sale excelente, făcură pe regină, să-i cedeze lui seignoria de Dormans. Jean de Dormans avu patru fii și două fete, pe care i-a crescut cu mare îngrijire, insuflându-le dragostea de religie și de patrie. Dintre dânșii, acel care joacă un rol deosebit în istoria Franței este* Jean *cardinalul, apoi Guillaume, seigneur de Dormaɳs și urmaș cardinalului în demnitatea de cancelar al Franței. Acesta avu de fiu pe Miles de Dormans, care fu, succesiv, episcop de Bayeux, d'Angers și de Beauvais († 1387). Al treilea fiu fu Guillaume de Dormans, episcop de Meaux și în urmă de Sens; apoi Jean de Dormans licencié ès lois, canonic de Chartres; Jeanne de Dormans, măritată după Filip de Poitiers și în sfârșit, Regnault de Dormans.*

Grație rolului ce l-a jucat și a încrederii ce dobândise Jean de Dormans la Curtea lui Filip cel frumos, regele Franței și mai ales, grație inteligenții, virtuților și a devotamentului său, fiul său, Jean de Dormans, *ajunge în curând la cele întâi demnități în biserică și în Stat. Și anume: la 1358 cste hirotonit arhidiacon de Provins, în biserica din Sens și în acelaș timp canonic și arhidiacon de Brie. In curând însă este ridicat la demnitatea de episcop de Lisieux și apoi de Beauvais ,de unde se și numește în urmă,* Jean de Beauvais (1360). *Dar, în acelaș timp cu înaintarea sa pe scara treptelor ierarhiei bisericești, i se încredințează și demnități civile ,de mare încredere. La început îl vedem omul de încredere al Dauphinului Carol al V-lea, care-i încredințează purtarea de grijă a afacerilor sale particulare, apoi cancelar al Franței de la 1357 și mai în urmă și cancelar al ducatului de Normandia, încărcat de toate onorurile curței regale. Papa Urban al V-lea, la rândul său, complectează opera, sub raportul bisericesc, acordând subalternului său, aceleași onoruri ca și regilor. Ii trimite* special *purpura și insigniile de cardinal, cu titlul de* Quatre-Saint-Couronnées. *El conduce frânele Statului francez până la 1371, când roagă pe suveranul său, ca să-i admită a se retrage din demnitatea de cancelar; ceea ce regele, aprobă, încredințând această onoare fratelui său, Guillaume.*

Prin naşterea sa şi din fructul însărcinărilor înalte pe care le ocupase cardinalul Jean de Beauvais, pe terenul bisericesc şi civil şi mai ales graţie minţei sale cumpănite, adună o mare avere. Aşa, pe lângă o serie de proprietăţi rurale, la Nanteau aproape de Melun, la Voulx aproape de Montereau, la Lisy-sur-Ourq, la Sermaise en Beauce ,d'Athis sur-Orges şi în alte părţi; pe lângă o mulţime de case la Paris, mai avea în rue Saint-Antoine, un vast hotel, numit „l'hotel de Beauvais", unde el reunise tot ce luxul timpului său putuse să ofere mai preţios, mai măreţ şi mai artistic şi unde locuia el.

Colegiul Jean de Beauvais. *Stăpânit de ideia dragostei creştine, el hotărî a face din averea sa, o instituţiune şcolară, unde copiii locuitorilor din oraşul său natal,* Dormans, *să aibă preferinţă. In acest sfârşit, el alege terenul pentru construcţiunea fundaţiunii sale* le Clos-Bruneau, *unde începuse a se face construcţii prin sec. al XIII-lea .Acest teren avea forma unui cadrilater neregulat. La nord se mărginea cu rue de Noyers (care astăzi este indentificată cu boulevardul Saint-Germain, mai distingându-se o lature numai în partea stângă); la sud cu rue Saint-Hilaire, spre răsărit cu Mont-Saint-Hilaire (numită astăzi rue des Carmes, după numele carmeliţilor, cari la 1318 se aşezară aci); la apus cu rue de Clos-Bruneau numită astăzi, rue* Jean de Beauvais, *după numele ilustrului fundator al colegiului de Beauvais şi a capelii sf. Ioan Evanghelsitul. Aci, în apropiere de „Collège de Presles", era o mare construcţie numită* Maison auz Images, *care la 1313 fusese dăruită de către Gui de Laon profesorilor şi şcolarilor colegiului de Laon, dar care dela 1339 stătea părăsită de aceştia, de oarece ei dobândiseră o nouă donaţiune mai măreaţă, între rue des Carmes şi le Monst-Sainte-Geneviève. Pe această casă părăsită o cumpără cardinalul Jean de Beauvais, la 29 Iunie 1365. Nefiind însă îndestulătoare, în acelaş an, la 11 Iulie, mai cumpără dela colegiul de Presles din vecinătate, casa numită* Gago, *care se megieşeà cu cea de mai sus,* Maison des Images *şi cu o alta* „des Ecolles", *care se ţinea de casa du Jardinet. Pe aceste construcţii, cardinalul Jean de Beauvais, le repară şi le amenajează pentru colegiul său, cheltuind enorme sume de bani. La 8 Mai 1370 abea, construcţia colegiului era isprăvită, capela colegiului însă, era instalată numai provizoriu într'o sală, cedată de către colegiul de Presles.*

Incă din viaţă, ilustrul fundator văzu funcţionând opera sa, pe care o asigură prin testament, luând toate măsurile de siguranţă. Reglementă el însuşi mersul colegiului şi mijloci către însuşi regele Carol al V-lea, ca să ia sub înalta sa protecţiune fundaţiunea Colegiului de Beauvais. Intrând în viaţa privată la 1371, nu se ocupă de cât cu conducerea şi supravegherea instituţiunei sale, pe care o îmbunătăţi pe fiece an şi o organiză pe baze temeinice, până la 1373 Noembrie 7 când încetă din viaţă, fiind înmormântat în biserica Notre-Dame-de-Vauvert.

La 1597 colegiul de Beauvais se uni cu vechiul colegiu de Presles din rue des Carmes, complectându-se unul cu altul, a-

decă având unul patru clase și celalt alte patru clase, așa că formau împreună un colegiu complect, până la filosofie. Mai în urmă însă, se separă de acesta; iar la 1764 colegiul de Beauvais se uni cu colegiul Louis-le-Grand, păstrând prerogativele locuitorilor din Dormans. In localul său se mută colegiul de Lisieux.

La 1808 colegiul fu transformat în cazarmă, instalându-se într'însul două batalioane, până la 1815, când devine sucursala spitalului militar, care se așezase în vechiul colegiu de Montaigu. Dela 1818, localul colegiului fu prefăcut iarăși în cazarmă; iar la 1827 se mutară magazinele centrale ale spitalelor. După revoluția din 1848 colegiul fu dărâmat.

V. **Construcția Capelii Colegiului Jean-de-Beauvais.**

Cardinalul Jean de Beauvais, încă de pe când era în viață, luase măsuri pentru ridicarea unei capele proprii, pentru colegiul său. In acest scop, el cumpărase o mare cantitate de lemn de Irlanda, foarte mult căutat pe acele vremuri, ca lemn de construcție; depusese la un schimbător o sumă însemnată și în plus, prin testamentul său, mai lăsase 3000 florini în aur și alte multe obiecte de valoare, pentru construcția și împodobirea capelii ce voia a ridica, din temelie.

După moartea sa, executorii săi testamentari, nu pregetară un moment și la 30 Ianuarie 1374, trei luni numai dela moartea sa, puseră temelia capelii *sf. Ioan Evanghelistul,* așezând prima piatră la temelie, însuș Carol al V-lea, regele Franței, care acordase protecția sa, instituției de cultură fundată de către fostul său cancelar. După sfârșitul ceremoniei religioase, Carol al V-lea, în semn de dragoste, se așeză, în incinta colegiului, împreună cu cei prezenți și cu toții sărbătoriră punerea pietrei fundamentale, printr'o bogată masă. „Le repas fu splendide“, zice *Poncelin* în a sa „Histoire de Paris(III, p. 288)“. Imprejurările însă au făcut ca lucrările să întârzie peste doi ani, după care se începură, cu activitate deosebită, sub conducerea lui Gérart de Ullus, din însemnările

1. **Histoire du Collège de Louis-le-grand par G. Emond. 1845. Paris.**

căruia cunoaştem toate detaliile construcţiei. Mai toţi artiştii însemnaţi ai timpului şi-au dat obolul lor: Raymond du Temple, arhitectul Luvrului lui Carol al V-lea, dulgherul Jacques de Chartres, care lucrase Notre-Dames de Chartres, sculptorul Hennequin du Liège (probabil acelaş care fusese însărcinat cu împodobirea statuelor noului Luvru), pictorul Nicolas de Vertus şi alţii au dat concursul lor, pentru a face din această capelă una din cele mai drăgălase biserici din Paris. Chapotin [1], după care împrumutăm aceste date, ne spune că: „Le grand portail était orné des statues de Saint-Jean, du Cardinal de Dormans et du Chancelier, son frére, et décoré des riches couleurs; le petit portail latéral surmonté d'un porche élégant qui abritait des peintures décoratives, d'un grande richesse, et, au milieu d'elles, l'image de la Mère de Dieu et de son Fils; la voûte haute de soixante pieds et portée par une charpante d'une rare légèreté; les murs ornés des images des douze apôtres et percés de hautes fenêtres, par où le jour ne s'introduisait qu'en illuminant des vitraux splendides; le maître-autel égalment décoré de peintures, entouré de côlonnes supportant des anges d'argent, et en avant du choeur, deux autres autels plus simples; au milieu de la nef, un tombeau magnifique en marbre noir sur lequel étainet couchées les statues en cuivre de Miles et de Guillaume de Dormans; dans la sacristie, un autel remaquable par la bauté de son retable et de ses peintures; les toits d'ardoise avec leur crête peinte et leurs épis de plomb aux coulers variées; un clocher aigu, aux arêtes également peintes, portant son coq doré à plus de cent-vingt pieds du sol, et où deux jolies cloches chantaient joyeusement dès l'aurore,

1. Une page de l'histoire du vieux Paris. Le collèege de Dormans-Beauvais et *la chapelle Saint Jau-l'Evangéliste*, par le *R. P. M. D. Chapotin* de l'ordre des Frères Prêcheurs à Paris. 1870, Paris p. 95 sqq.

tout cela formait un petit chef-d'œuvre que nous pouvons encore aujourd'hui admirer sans restriction, malgré les mutilations opérés par le temps et par les hommes". Pe fiece an noi podoabe se adunaseră. Inăuntru erau șase frumoase statui, trei de bărbați și trei de femei, fiecare cu inscripțiile lor. Miles de Dormans pregăti un mormânt pentru mama sa, altul pentru fratele său și altul pentru el. Mai târziu se înmormântară înlăuntrul acestei capele și alți donatori și binefăcători ai ei.

1. *Sfințirea Capelii.* Capela fiind gata, la 29 Aprilie 1380 se sfințește cu mare solemnitate, luând parte episcopii de Beauvais și Meaux, Miles și Guillaume de Dormans, episcopii de Laon, de Langres, de Chartres și abatele de la Sainte-Geneviève. Inaugurarea serviciului divin regulat în capelă, din diferite împrejurări, se face însă, abia la 29 Noembrie 1382, când biserica își are capelanul său.

Veacuri întregi ea a servit ca locaș dumnezeesc, satisfăcând nevoile sufletești ale tineretului colegiului, după cum fusese dorința fericiților ctitori. In ultimele timpuri însă, capela, ca și colegiul, suferiră diferite schimbări și anume: Pe la 793, se instală în capelă o *fabrică de salpetru;* iar puțin mai târziu, pe la 1815, capela fu concedată celebrei societăți filantropice, conduse de către M. M. de Lasteyrie și ducele de *Doudeauville, cari așezaseră aci prima școală lancasteriană*, a departamentului Seinei. Destinată învățământului, fiindcă, era prea înaltă, a fost separată în două la înălțimea sa, printr'un plafon ușor, așezat puțin mai jos de ferești, așa ca să lase lumină suficientă în școală. Partea de sus a fost închiriată unui pictor ale cărui opere n'au supraviețuit autorului.

Mai târziu, se hotărîse a fi dărâmată, deodată cu capela Saint-Jean de Lateran, pentru a se deschide rue de Lateran, care urmà să fie prelungită până în

rue des Carmes. Un personaj de séamă însă, care învățase aci, în școala lancasteriană, puse toate stăruințele sale și se jură, că mica biserică, în care el învățase a ceti și a scrie, nu va fi dărîmată. Și într'adevăr, reuși; așa că până astăzi, rue de Lateran se sfârșește în rue Jean de Beauvais, chiar în fața capelii.

Pe la 1830, magazinele centrale ale spitalelor, cari se așezaseră în colegiu, se întinseră și în capelă. Atunci plafonul, despre care am vorbit mai sus, se desființă și fu înlocuit printr'o galerie de jur împrejurul clădirii. Cu această ocazie, făcându-se și oarecari lucrări de terasament, s'au găsit mai multe cosciuge, cari au fost transportate la cimitir.

In timpul revoluției dela 1848, s'au dat mai multe ciocniri, de către soldații ce se încazarmaseră în localul colegiului din Jean de Beauvais; iar în capelă se instalase clubul faimoasei *„Société des droits de l'homme"*, ținându-se cuvântări de către diferiți oratori, de pe o tribună improvizată sau mai bine, de pe un butoi, care ținea loc de tribună. Capela ajunsese cu totul ruinată și profanată. Portalul, odinioară în splendoare, acum era lovit ,perforat și necinstit; clopotnița era trunchiată și în partea de sus prăvălită la o parte de către revoluționari, care-i smulseră crucea de deasupra, trăgându-o cu o funie groasă. Vitrourile țăndărite și o parte din ele, care mai rămăseseră, fură strămutate la biserica Saint-Germain-des-Près. Pe zidurile exterioare, diferite caricaturi, figuri obscene și mâzgâlituri profanatoare; iar pe dinlăuntru cu totul neîngrijită și ruinată. In această stare se găsea capela aceasta în anul 1864.

VI. **Cumpărarea Capelii de către Dominicani.**

Dominicanii, a căror restaurație le-o asigurase în Franța, ilustrul *P. Lacordaire,* prin geniul, virtuțile și inteligența sa, fură siliți a se mută din vechea mânăstire „des Carmes" din rue de Vaugirard, în vechea capelă a colegiului din rue Jean-de-

Beauvais, pe care capelă o și cumpăraseră în 1865. Devenind locașul lor de rugăciune, îndată și începură restaurarea ei și construirea mânăstirii lor lângă dânsa.

Mai întâi alungară *căldărarii ambulanți* ai cartierului, care-și făcuseră în această capelă ruinată locul lor de întâlnire. Se începură apoi lucrările de zidărie, sub conducerea maestrului Lèon Tournel. Bolta fu reînălțată și întărită cu îngrijire, clopotnița fu îndreptată și învelită din nou pe deantregul, așezându-se în ea două clopote din nou pe deantregul, așezându-se sulița de metal, în vârful căreia se așezară simboalele: *crucea* și *buchetul de trandafiri; steaua, coroana de conte* și *cocoșul galican aurit*. In interior, o friză elegantă fu așezată împrejurul întregului edificiu, altare de piatră, simple, dar cu gust, fură așezate în părțile laterale, după obiceiul occidentalilor; iar vechea sacristie, fu transformată în mică capelă. Mormintele vechi ctitoricești, oribil mutilate și lipsite de statuele lor, fură astupate în zid. Se făcură mai multe modificări și se împodobi, cu mult gust artistic, întreg interiorul capelii, — ca de iznoavă.

La 1880, însă, dominicanii au fost izgoniți din Paris, rămânând capela goală [1]. Mai în urmă se instală într'însa un depozit de cereale. In această stare se afla instalată când a cumpărat-o guvernul român la 1882.

---

1. Asupra izgonirii dominicanilor din Paris, aflăm *următoarele știri*, într'un *calendar* din acel an și anume:

25 Octobre 1880. Les projets de M. Constans, Ministre de l'Intérieur, mettent en émoi et les couvents et les fidèles qui suivent les cérèmonies religieuses dans les chapelles des moines. On se porte journellement dans ces chapelles bien plus qu'en temps ordinaire. Hier, à la grand'messe, celle de nos voisins, les Dominicains de la rue Jean de Beauvais, était pleine, complètement pleine. Le Père Constant (ne pas confondre) est monté en chaire pour le sermon ordinaire du Dimanche. Il a parlé „de la Vierge qui, se tenant aux pieds de la Croix, fut dans sa douler, la digne et admirable image du chrétien éprouvé".

Tout le monde attend, dans la grande anxiété l'application des dècrets du 29 Mars à ces religieux, que les habitants du quartier, notamment les marchauds et marchandes du marché des Carmes, aiment beaucoup à cause de leur grande charité, et que presque tous les Parisiens chérissent à cause de leur esprit libéral. Tout le monde dit: Oh! ils n'auraient qu'un mot à dire pour qu'on les laisse tranquilles; le plus petit mot de soumission suffirait à Ferry; mais ils se croient obligés en conscience, ou tout au moins par convenance, de ne pas séparer leur cause de celle des Jésuites.

30 Octobre. 1880. Ce soir, rue Jean-de-Beauvais, une foule énorme se presse autour du couvent des Dominicains, qu'on va, dit-on expulser. Des gens, étrangers au quartier, chantent la *Marseillaise*. En réponse, des jeunes gens crient: „Vive la liberté!" Ils sont arrêtés.

1er Novembre 1880. Comme c'est aujourd'hui la Toussaint, je vais à la chapelle de la rue Jean-de-Beauvais pour assister aux vêpres des morts. Elle est fermée par précaution. Par le petit grillage de la porte, un père me prévient, qu'il n'y a pas d'offices.

VII. Strămutarea sfintelor odoare din rue Racine 22, în Capela cumpărată din rue Jean-de-Beauvais

Incă din Septembrie, 1882, superiorul înaintase ministrului plenipotențiar al țării, din Paris, «somațiunea portărelului, din partea prefectului, Senei, prin care era avizat a părăsi actualul local, la 1 Ianuarie 1883», cerând a se lua dispozițiuni pentru strămutarea capelii în noul local [1]. Mai cere sporirea personalului și a subvențiunii, chiar de la 1 Ianuarie, când capela va fi mutată în localul său propriu. La 11/29 Mai 1883, superiorul comunică și mitropoliei Ungro-Vlahiei, zicând: «Timpul închiderii capelii noastre, din strada Racine, 22, s'a apropiat. A doua zi după Rusalii, trebue să începem transportarea obiectelor într'un apartament ce vom închiria *ad-hoc*. La biserica ce am cumpărat, nu s'a început încă lucrarea, din cauză că arhitectul nu a făcut încă planul și în orice caz ea nu va fi gata mai 'nainte de Ianuarie [1]».Câteva zile mai în urmă, superiorul comunică mitropolitului că «între 1-4 Iulie st. v. urmând a strămuta sfintele odoare ale bisericii, în rue *Jean de Beauvais*, cere permisiunea, pentru a le așeza într'un mic paraclis, ce este chiar lângă noua capelă, unde va săvârși sfintele ierurghii. Mitropolitul încuviințează; însă pentru săvârșirea sfintei liturghii, să se așeze o catapeteazmă, așa după cum este în bisericile ortodoxe». La 14/26 Mai 1883, superiorul scrisese însărcinatului de afaceri al României la Paris: «Astăzi, arhitec-

---

3 Novembre 1880. Le jeunes gens arrêtés samedi soir, 30 Octobre, pour avoir crié: *Vive la liberté!* devant la couvent des Dominicains, avaient été désignés par *„la Paix“* et d'autres journaux, comme élèves de l'Ecole Sainte-Geneviève. Le directeur a écrit une lettre à ces journaux pour leur dire que, pas une seule des sept personnes arrêtées n'appartenait à l'Ecole.

5 Novembre. 1880. Ce matin, sur les cinq heures, à la lueur des becs de gaz, on a enfoncé la porte des Dominicains de la rue Jean-de-Beauvais et on les a mis dehors. Le commissaire de police du quartier, M. Cotton d'Englesqueville, avait espéré que, faite de si bon matin, l'expulsion passerait inapercue, mais un frères l'ai sonna le tocsin avec la petite cloche du couvent. Tous les habitants de la rue se mirent aux fenetres et jitèrent des fleurs aux Pères à mesure qu'ils sortaient.

La garde du couvent, après l'expulsion des religieux, fut confiée au Père Jouin, un superbe Dominicain qui porte la croix de la Légion d'honeur sur sa robe blanche. Au moment où le commissaire de police allait apposer les scellés sur la chapelle, il lui aurait dit: „Tenez, voici ceux de la Commune que nous avons conservés mettez les vôtres à côte“ (V. Calendriers d'un Bourgeois du quartier latin... par Henri Dabot. Paris. 1903 p 185-188).

1. Arhiva bisericii române din Paris. (Dos. Nr. 2, raportul Nr. 16). din 18/30 Septembrie.

2. Arhiva Sfintei Mitropolii a Ungro-Vlahiei, Dos. Nr. 48 1882 raport Nr. 16 și 18 din 19 31 Mai, 1883.

tul orașului a venit și a rădicat oglinzile, anunțându-ne în acelaș timp, ca să luăm măsurile cele mai urgente, pentru strămutarea obiectelor capelei, de oarece peste câteva zile se vor rădica ușile și ferestrele, după care *se va începe și dărâmarea localului.* Mă grăbesc, domnule însărcinat de Afaceri, — scrie superiorul, — a vă aduce la cunoștință acestea și a vă ruga să ne dați autorizarea, pentru a închirià un mic apartament, pentru subsemnatul și obiectele de valoare ale capelii. Și pentrucă, după cercetările ce am făcut, ne-a fost imposibil de a găsi un apartament, pe termen numai de 6 luni, în care să poată locui și d-l *Orleanu,* lectorul capelii, cred de cuviință că ar trebui să i se dea o indemnizație de locuință, de 50 franci pe lună, pentru tot acest timp.

Tot odată, vă rog a încuviința imediat, împachetarea și transportarea averii capelii, pentru cari voi avea onoarea a vă prezentà acte justificative».

La acest raport, legațiunea (Al. Odobescu), răspunde: «Viindu-ne la cunoștință că licitațiunea caselor, unde este instalată astăzi capela română, rue Racine 22, se va efectua la 5/17 Iunie viitor, și că prin urmare, până la acea zi trebuește ca toate obiectele capelei să fie strămutate, am luat înțelegere — precum și bine cunoașteți — cu d-l architect Selmersheim, ca în timpul cel mai scurt, să pregătească în clădirile nouei noastre capele din str. Jean de Beauvais, încăperile necesarii pentru păstrarea obiectelor capelei și chiar pentru continuarea serviciului religios, în mod provizoriu; adică mica capelă laterală, va fi amenajată pentru serviciul religios, cu obiectele azi existente la actuala capelă (și această operațiune se va efectuà în decursul săptămânii dela 30 Mai/11 Iunie până la 3/15 Iunie); pentru ca să puteți oficia în actuala capelă, în ziua de «sfinții Impărați», 21 Mai; în Duminica următoare, 22 Mai; la Inălțarea Domnului, 26 Mai și în Duminica de 29 Mai; iar serviciul *sfintei Treimi,* la 5 și 6 Iunie, se va putea săvârși în mica capelă provizorie din strada Jean de Beauvais. In dosul micei capele se va face o clădire provizorie de scânduri, atât pentru cor cât și spre a da acces la o scară mișcătoare, la camera ce se află deasupra acelei capele și în care, până la epoca menționată, se vor putea depune toate obiectele câte nu vor servi, la uzul cultului, și la mobilarea apartamentului cuvioșiei voastre.

2. In privința locuinții pentru personalul, ce ocupă azi apar-

tamentul de la al II-lea etaj, din rue Racine 22, nu pot face altceva de cât a vă invita să închiriați, în apropiere de noua capelă, un local, al cărui chirie anuală nu va trece peste suma de 1500 franci, și totuși să binevoiți a nu vă angaja prin contract, ci, după uzul cel mai obicinuit în Paris, să închiriați pe trei lunii, rămânând ca personalul să se strămute în noul presbiteriu, îndată ce acesta va fi terminat. Cât despre dispozițiunea ce veți socoti de cuviință a luà cu d-l Orleanu pentru locuința sa, aceasta rămâne la facultatea cuvioșiei voastre, fără totuș ca ea să producă vreo diferență la suma anuală de 1500 franci, arătată mai sus.

3. In fine, în ceea ce privetșe împachetarea și transferarea averei capelei, o parte din această dislocare, adecă tot mobilierul masiv al însăși capelii, precum: tâmplă, prestol, policandre, etc. va fi executată de către oamenii arhitectului, sub cuvenita buna priveghere a Cuvioșiei Voastre; iar restul va fi transportat, după uzul general al mutărilor din Paris, de către o casă de demenajiare, cu care veți binevoi a vă înțelege, spre a face la timp aceste strămutări, atât în magazinul provizoriu al capelei, din strada Jean de Beauvais, cât și în localul ce veți închiria pentru personalul capelii. Legațiunea va plăti costul acestei neînsemnate cheltueli, după tarifele uzitate în casele de demenajiare ›.

Acestei note a legațiunii, superiorul răspunde: ‹ Cu toate ostenelele ce mi-am dat pentru închirierea unui apartament în care să poată locui și d-l Orleanu, lectorul capelei, nu am putut găsi decât cu prețul de 2500-3000 franci; de aceea v'am supus la aprobare închirierea micului apartament din *rue des Écoles 26,* pentru locuința subsemnatului, rămânând ca d-lui Orleanu să i se aprobe o indemnizație de locuință de 50 lei pe lună, pentru trimestrul Iulie.

Drept aceea, vă alătur în original suplica d-sale și vă rog, să binevoiți a recunoaște ca și mine dreptatea cererei sale și a-i da o soluțiune favorabilă [1].

Superiorul stă în rue des Écoles 26, până în primăvara anului 1885, când mutându-se în noul presbyter, care se terminase, cere ministrului a i se plăti ‹ pentru mutarea obiectelor bisericii noastre din apartamentul din strada Școalelor Nr. 26, la presbyter, fie din fondul pentru chiria anuală prevăzută prin buget, fie din despăgubirea ce ni s'a dat de orașul Paris, pentru exproprierea noastră din strada Racine».

1. Arhiva bisericii române din Paris. Dos. No. 2.

VIII. Transformarea Capelei din rue Jean de Beauvais după ritul Bisericii noastre ortodoxe și construirea Presbyteriului.

In 1882, cumpărându-se capela Dominicanilor din rue Jean de Beauvais, de către Statul Român, se iau măsurile pentru a se *transforma în biserică ortodoxă* și în acelaș timp, de a se construi un *presbyterium* pentru personalul bisericesc, pe micul teren ce se găsea lângă Capelă.

In toamna anului 1882, la 29 Noembrie, legațiunea comunică guvernului român că *planurile,* atât pentru amenajarea capelii, după ritul Bisericii noastre ortodoxe, cât și pentru construirea *presbyteriului,* cu clădirile anexe, pentru personalul bisericesc, sunt gata și așteaptă sosirea la Paris a d-lui *Lecomte de Nouy,* specialist, spre a-l consulta. In consecință, cere și restul din cei 300.000 — cât votase Camera pentru Capelă—arătând că s'a cheltuit din această sumă: 250.000 frs. cu cumpărarea Capelii și 19876 frs. 45 cent. cu taxele de înregistrare și altele mărunte [1].

Superiorul intervine și el, prin sfânta mitropolie, la ministerul cultelor, ca să se trimită banii, pentru amenajarea capelii din rue Jean de Beauvais, în stil ortodox. Ministerul cultelor răspunde mitropoliei că, «în ce privește amenajările trebuitoare capelii Dominicanilor din Paris, cumpărată de Stat, spre a se transforma în biserică românească, ministerul n'a fost sesizat de către legațiunea noastră din Paris, ci numai pentru *facerea clădirilor de pe lângă capelă,* spre a servi de locuință personalului ei, în care scop s'a și cerut Adunării Deputaților, un credit de 40.000 lei; iar cât pentru amenajerile capelii, ministerul este gata a pune la dispozițiunea Legațiunii suma de 24.000 lei, rămași disponibili din fondul de 300.000 lei, îndată ce se va primi din parte-i *devizul* ce i s'a cerut, pentru acele amenajeri [2]. Se trimite suma de mai sus; dar nu ajunge, de aceea legațiunea intervine din nou către guvernul român, cerând, cu stăruință, ca să trimită și restul de bani, arătând, între altele, că planurile pentru clădirile necesare pe lângă capela română din rue Jean de Beauvais, sunt făcute de către arhitectul *Selmersheim* — recomandat de către d. Lecomte de Nouy — care în persoa-

1. Arhiva ministerului afac. străine, No. 16, Capela Paris, 1880—1884.
2. Arhiva sfintei mitropolii a Ungro-Vlahiei. Dos. No. 48, 1882.

nă, nu a putut a le face, din pricina multelor sale ocupaţiuni şi cari (amenajeri) se ridică la suma de 51.309,30 lei [1].

Se cheltuise parale bunişoare cu amenajarea capelii şi cu facerea clădirilor anexe, în cât autorităţile din ţară arătau oarecari bănueli. In 1884, ministru de culte fiind D. A. Sturdza, cere noului ministru plenipotenţiar al ţării la Paris, *D. I. Bălăceanu,* ca să-i facă un raport detailat şi documentat, arătând toate fazele prin care a trecut afacerea cu exproprierea vechii capele şi cumpărarea nouei capele, precum şi toate sumele cari s'au cheltuit cu capela şi atenansele în construcţie, de lângă dânsa. — Din acest raport se constată că se cheltuise până atunci suma de 578.210 lei, bani 68.

La transformarea capelii se lucrează câţiva ani. In acest răstimp serviciul divin se săvârşea, în cursul anului, în micul paraclis, care este lângă capelă; iar pentru sărbătorile sfintei Invieri, când creştinii se adunau în număr mai mare la biserică, se amenaja capela mare. Aşa s'a urmat din anul 1884 şi până la sfinţirea actualei biserici [2].

La începutul anului 1884, ajunsese la pictura catapeteasmei. Arhitectul, cere superiorului un tablou, cu icoanele ce trebuesc aşezate, potrivit rânduelii liturgice a Bisericii ortodoxe. Superiorul îi face o schiţă şi i-o trimite, însoţită de un raport, în care scrie: *«Monsieur l'Arhitecte Selmersheim, 31, rue de Moscou.*

En réponse à la lettre, que vous avez bien voulu m'envoyer, le 4 fevrier, 1884 et par laquelle vous me demandez de noter sur vôtre croquis, différents sujete de l'iconostase de nôtre église, ainsi que leur place liturgique, j'ai l'honneur de vous adresser, ci enclus, vôtre croquis, marqué et dont chaque numéro correspond à un numéro qui se trouve à la seconde page de la présente» [3].

Această schiţă, cu mici modificări, s'a executat, — după cum am putut constata, din compararea ei, cu catapeteasma.

Spre sfârşitul anului 1886 este numit superior preotul *Ioan Severin.* La începutul anului 1887, noul superior face cunoscut mitropoliei Ungro-Vlahiei, că «biserica cumpărată de către statul Român, se află în *aceeaşi stare,* ca la cumpărarea ei, atât numai că pe un mic loc viran de lângă ea, s'a clădit o mică *casă,*

1. Arhiva minist. Afacerilor străine. Dos. No. 16 din 1882—1884.
2. Arhiva capelei române. Dos. No. 2, raport. superiorului No. 5 din $\frac{28 \text{ Mai}}{9 \text{ Iunie}}$, 1884. — 3. Ibidem raportul superiorului, No. 2 din 1884.

aproape în *forma unui turn*. In biserică, ca îmbunătăţire, s'a făcut o *catapeteasmă*, de peatră albă văroasă şi care din cauza umezelei, a început a se păta, aşa că, după câţiva ani, n'are să se mai cunoască. Şi aceasta chiar, nu e gata. N'are de cât cele patru icoane împărăteşti; iar celelalte icoane ce trebue a îndeplini iconostasul, sunt nişte iconiţe mici, parte zugrăvite pe tinichea, iar parte pe hârtie, de modelul celor ce le vând lipovenii prin iarmaroace. Uşile împărăteşti şi cele laterale, lipsesc cu desăvârşire dela catapeteasmă. Altă lucrare nu s'a mai făcut. Acoperemântul e de olane, vechiu, din care cauză olanele cad, din când în când, spărgând ferestrele antretului, a cărui acoperământ e plat, ameninţând chiar viaţa. Aceasta s'a întâmplat de patru ori, de când sunt eu. Ploile mari şi zăpada străbat în biserică, lăsând, de multe ori, lacuri în ea»... Cere deci mitropolitului, a interveni pe lângă înaltul guvern, spre a lua grabnice măsuri, pentru restaurarea şi punerea acestei biserici în stare de a putea funcţiona, căci mai temporizând această lucrare, pe lângă că nu se atinge scopul propus la cumpărarea ei, dar cea mai mică întârziere, ar costa duble cheltueli».

In acest an (1887), ministrul cultelor, depune în camera deputaţilor, un proiect de lege, cerând a se vota suma de 157.000 lei, „pentru terminarea capelii din Paris". — Acest proiect provoacă o interpelare a deputatului de Argeş, *I. Costescu-Comăneanu*. — Ministru cultelor, cere legaţiei din Paris, să i se trimită, de urgenţă, toate actele, cu privire la toate lucrările executate la capelă, spre a putea răspunde şi a justifica sumele cheltuite, în faţa reprezentanţilor naţiunii [1]. In 1888 intervine din nou. Primindu-se toate relaţiile, se iau măsuri pentru începerea lucrărilor.

In acest scop, încă din toamna anului 1888, se numeşte o comisiune, compusă din părintele *Ioan Severin*, superiorul capelii, *P. Millo* şi *V. Alexandri*, ministrul plenipotenţiar al ţării, la Paris, care fiind în concediu atunci, era suplinit prin *G. Bengescu*, însărcinatul de afaceri. Această comisiune avea îndatorirea de a pregăti şi supraveghea executarea ultimilor

1. Arhiva ministerului afacerilor străine. Dos. Nr.16, din 1885—1890.

lucrări, cari se făceau sub dirijarea arhitectului *Selmersheim,* al cărora cost, după deviz, se urca la 110.000 lei.

Sosind la Paris din concediu, *V. Alexandri* fiind informat de cele ce se hotărîse, cu privire la capelă, răspunde la nota primită dela ministrul cultelor şi instrucţiuni publice, *Titu L. Maiorescu,* prin urfiindcă cuprinde relaţii detailate şi foarte importante, cu privire la această capelă.

Paris, 4 16 Ianuarie, 1889.

IUBITE DOMNULE MAIORESCU,

Nu-mi este permis a răspunde, în mod oficial, la nota d-tale din 23 Decembrie, anul trecut Nr. 17.441, fiindcă nu mă cred îndestul autorizat a face parte din comisia ce ai numit pentru restaurarea bisericii noastre din Paris. Orice misiune mi se încredinţează trebue mai întâiu să fie aprobată şi apoi comunicată mie, de ministrul afacerilor streine, sub a cărui direcţie se găsesc Legaţiunile din străinătate. Iţi scriu dar, în mod intim, pentru a-ţi da oarecari lămuriri exacte, *asupra stării cum se află* monumentul istoric, *cumpărat de guvernul român, din strada* Jean de Beauvais *şi asupra lucrărilor neapărate ce reclamă restaurarea, precum şi împodobirea lui. O mare parte din aceste informări sunt cuprinse în numeroasele raporturi a Legaţiunii, trimise de mult, cu planurile făcute ad-hoc de ministerul afacerilor streine. Te rog să ai curajul şi răbdarea, de a le ceti cu dea-măruntul, spre a te convinge de dificultăţile ce sunt de întâmpinat şi de cheltuelile ce sunt de făcut, pentru a ajunge la un rezultat satisfăcător.*

Biserica Dominicanilor a fost aleasă, cu scop de a fi mai la îndemână coloniei române din cartierul latin, compusă în mare parte din studenţi, scop laudabil, însă greşit; căci în general, studenţii nu merg să asiste decât la slujbele religioase de la zi întâiu *a anului şi de la* Paşti; *cât pentru colonia flotantă care locueşte mai în centrul oraşului, ea se duce de preferinţă la* teatruri *şi* câte odată la frumoasa şi confortabila capelă rusească; *astfel că de-alungul anului, mica sacristie, ce este lipită de biserica cea mare şi schimbată în* paraclis, *rămâne mai mult goală şi confirmă zicerea poporală:* «Românul nu e dus la biserică».

Poate că dispozițiunile compatrioților noştri, vor lua un avânt mai religios când monumentul istoric, căpătat cu mari sacrificiuri băneşti, va fi frumos împodobit, în cât rugăciunile lor (sic!) să aibă destul spațiu, spre a se înălța la ceruri, împreună cu parfumul tămâiei, într'un local măreț, confortabil şi demn de cuvioasele lor simțuri... însă, aici începe greul.

Biserica Dominicanilor *poseda împrejur,* grădini întinse; *iar după isgonirea lor, ea a căzut în mâinile unui Evreu, (tot Evreii!), care,* după ce au vândut grădinile, *și-au rezervat* ultimul gheșeft, pe seama Românilor *(tot ei mai cu cap!) vânzându-le* pereții goi și degradați, *ce poartă numele pompos de monument istoric. Alăturea cu aceasta era un locşor îngust, pe care s'a construit în urmă,* presbiteriul *actual, adică o hulubărie în trei* caturi *sau mai bine zicând,* un soiu de moară de vânt, cu trei odăi, așezate una deasupra alteia. *Pe 'mprejurul bisericii se încovoaie un pasaj strâmt, închis, întunecos, veşnic umed şi glodos, din cauza lipsei totale de soare. El serveşte la serbătorile Paştilor, pentru purtarea sfântului Aer; dar e aşa de îngust, că persoanele însărcinate cu plimbarea Aerului îşi lovesc şi îşi sgârie mâinile de ziduri.*

In acel moment solemn, spectacolul ce prezintă grupul credincioşilor, purtători de lumânări şi care urmează pe preotul deservent, prin sinuosităţile pasagiului pomenit, are un caracter lugubru şi înfiorător. El dă o adevărată imagină de o stranie şi mistierioasă înmormântare. Vecinii dela casele alăturate, cred că asistă, dela ferestrele lor, la una din acele ceremonii fantastice de pe timpul persecutării creştinilor, când ei erau obligați a se ascunde sub pământ, pentru ca să le celebreze în taină.

Biserica, precum am spus, e situată în strada Jean de Beauvais. Trebue să adaog că, se găseşte tot odată între două câr-ciume, *a căror consumatori unesc glasurile lor răguşite şi obscene cu cântările religioase ale preotului în timpul leturghiei şi depun murdăriile lor de-alungul fațadei locaşului dumnezeesc. In zadar cucernicul părinte* Severin *a adresat plângeri comisarului de poliţie al cuartierului, i s'a răspuns că nu poate să mărginească libertăţile cetăţenilor, sub regimul Republicei. Va fi, prin urmare neapărată trebuință de aşezarea unor ostrețe de fier pe dinaintea fațadei, pentru a o feri de abuzul acestor libertăți, căci nu ar ajunge măsura adoptată în Italia, unde e scris cu litere mari pe zidurile bisericilor:* Rispetate la chiesa!

Ceva însă mai grav şi care nu se poate îndrepta. Biserica a fost cumpărată cu preţ mare, dar rămâne tot proprietatea oraşului şi nici decum a noastră. Ea este pusă la o veşnică şerbire ce ne opreşte să o distrugem, dacă am voi să clădim o altă construcţie pe locul ei, sau să-i dăm o altă destinaţie de cât aceea ce are acum. Mai mult! Acea şerbire ne obligă a face toate reparările şi schimbările ce ar vroi să ne impue Direcţia monumentelor istorice *a Parisului. In timpul de când mă aflu aicea, am cheltuit peste 2000 frs., pentru ca să ne conformăm cerinţelor zisei direcţii şi este de prevăzut că acelaş caz se va prezenta în multe rânduri. Fie! Să videm însă în ce consistă proprietatea noastră, care nu-i a noastră şi pentru care suntem dispuşi a face încă mari cheltueli, ca să nu fie în veci a noastră?*

După părerea mea, ea este o vastă hardughie *prinsă din trei părţi, între case particulare, cu o faţadă degradată; pe o stradă mică, lipsită de aer, lipsită de soare, lipsită de ornamente arhitecturale, cu pardoseala din lăuntru mai joasă de cât nivelul stradei, cu cinci ferestre ogivale, dintre cari una astupată cu cărămizi, două închise cu geamuri ordinare; iar două împodobite cu vitrajuri colorate... (ce au devenit celelalte vitrajuri? Nu se ştie!). Pe sub dânsa sunt beciuri boltite, cari au fost inundate în mai multe rânduri, comunicând păreţilor o răceală foarte greu de combătut. Ea este, prin urmare, umedă ca o fântână şi rece ca o gheţărie şi are nevoie de un sistem de calorifere, fără de care nu poate corespunde la destinaţia ei. Pentru serbătorile Paştilor, actualul deservant, părintele Severin, face foc cu câte o săptămână de zile înainte, pentru ca să o încălzească şi încă frigul e atât de simţitor, că părintele, de şi om tare, este obligat a celebra slujba, cu galoşi de pâslă groasă în picioare şi cu blană pe sub veşminte; iar cât pentru evlavioşii ce vin să asiste la ceremonia* Invierii, *junghiurile, reumatismele şi guturaiurile îi ameninţă într'una şi se cred fericiţi, dacă scapă teferi. Eu m'am îmbolnăvit de două ori până acum şi am decis a (nu) mă mai expune la nouă încercări, cari m'ar face martirul evlaviei mele.*

Eată dar ce posedăm pentru suma de peste 35.000 frs. cheltueli până acum: patru păreţi înalţi, reci, înegriţi, sub un acoperemânt, care lasă încă de dorit, cu o pardoseală de lespezi, a căror nivel e mai jos de cât al stradei, şi cu o faţadă degradată; o adevărată hardughie, precum am numit-o fără exagerare, goală de ornamente bisericeşti, lipsită de sculpturi artistice şi

care cere încă mari sacrificiuri, pentru ca să merite a fi vizitată. *Voim să facem acele sacrificii? prea bine!.. Vorba Românului: unde a mers suta meargă și mia. Recunosc necesitatea de a nu mai lăsa biserica în halul de tristă părăsire în care zace de atâta amar de ani!*

Spre a realiza această dorință, simțită de toți, să facem dar, o recapitulare de lucrările cele mai importante pe care bunul simț ajutat de experiență, le declară absolut trebuincioase:

1. *Curățirea și dregerea pereților, pe din lăuntru și pe din afară.*

2. *Repararea acoperământului și facerea stranelor, după cum se obișnuește în bisericile ortodoxe.*

3. *Destuparea ferestrei zidite și înlocuirea geamurilor albe prin vitrajuri colorate, pentru armonia monumentului.*

4. *Dregerea ușilor, spre a feri lăuntrul bisericii de curenturi de aer.*

5. *Punerea în bună stare a cafasului unde se ține corul.*

6. *Așezarea unui grilaj artistic, care să despartă biserica de stradă.*

7. *Nivelarea pardoselei cu linia pavajului stradei.*

8. *Acoperirea lespezilor cu un parchet.*

9. *Restaurarea fațadei și împodobirea ei cu sculpturi admise de Direcția monumentelor istorice.*

10. *Construirea, în beciuri, a unui* calorifer, *destoinic de a încălzi sala, în toată întinderea ei.*

11. *Poate să fie nevoie a înlocui actuala catapeteasmă de piatră, prin alta de lemn, în stil oriental.*

12. *Asfaltarea pavajului care încunjură biserica, etc.*

Acestea odată săvârșite, trebue să ne gândim la înzestrarea monumentului cu policandre, sfeșnice, lampe etc. pe modelul celor dela mitropolia din Iași sau dela Doamna Bălașa, *cu icoane proporționate înălțimii bisericii, — cu veșminte nouă —, cu un personal bisericesc, precum: preot, diacon, psalți, clisiarh, — și în fine, un* cor *mai numeros și mai bun decât acel ce cântă în paraclisul actual.*

Partea aceasta a doua, se va îndeplini cu timpul, dar acea dintâiu a reparărilor, *nu mai sufere nici o întârziere. Să ne întrebăm dar acum, prin cari mijloace și de cine să se efectueze lucrările de masonerie, de ferărie, de stolerie, de sculptură, etc.? Vreau să zic, sub a cui punere la cale și conducere? Se înțelege dela sine că nu oameni necompetenți în materie de construiri*

şi de artă, precum părintele Severin, d-l Racoviţă *şi* eu, *pot fi chemaţi a îndeplini o asemenea sarcină, ci o comisie compusă din persoane cu ştiinţi speciale ad-hoc, sau un arhitect cunoscut, care urmând după un plan admis de guvern, să trateze cu antreprenorii, cari vor lucra sub privegherea sa. Suntem noi oare în stare, noi membrii comisiei actuale, să luăm asupră-ne o aşa mare responsabilitate, când nu posedăm cunoştinţele tehnice necesare?... Nu! Prin urmare, concursul nostru ar putea produce un rezultat deplorabil, cu toată bunăvoinţa noastră de a face bine; în consecinţă ne-am expune la tot soiul de acuzări şi de calomnii nemeritate, însă foarte probabile, şi te-am expune chiar pe D-ta la interpelări displăcute, din partea unor deputaţi, în viitor. Ne-am pune buni teferi capul sub Evanghelie, după cum zice Românul. Ce este dar de făcut?*

Eată opinia mea pe care am comunicat-o părintelui Severin şi D-lui Racoviţă: In loc de a ne adresa noi trei la un arhitect cunoscut, sau chiar recomandat de ministerul lucrărilor publice de aicea, şi care fără îndoială ne va cere mult pentru facerea unui plan şi pentru concursul său de privighetor al restaurării, mai simplu îmi pare să apelăm la d-l Lecomte de Nouy, *un om pe cât de competent pe atât de onest, ca să ne vie în ajutor cu experienţa ce a dobândit în materie de restaurări. Domnia sa va lua planurile şi devizurile ce se găsesc la Ministerul afacerilor streine, şi venind cu ele aicea, va examina biserica în detail. Vă va adresa în urmă un raport exact despre starea lucrurilor, precum şi despre suma necesară pentru repararea deplină a monumentului; şi obţinând aprobarea şi împuternicirea ministrului de Culte, va trata însuşi cu un arhitect cunoscut de d-lui şi cu antreprenorii de masonerie, ferărie, sculptură, etc. care s'ar şi apuca îndată de lucru. Apoi d-l Lecomte de Nouy, după ce va pune totul la cale, se va întoarce în România spre a continua restaurarea bisericii «Trei Ierarhi» din Iaşi şi va fi în stare a vă da toate lămuririle, cari acum îmi scapă mie din vedere.*

Părintele Severin, ca unul ce locueşte la presbiter şi d-l Racoviţă, cu bunavoinţa ce-au manifestat de a corespunde dorinţei d-tale, vor fi rugaţi a priveghea cât mai aproape şi cât prin putinţă felul şi mersul lucrului; iar cât pentru mine (care nu prea pot ieşi din casă în urma unei răceli ce am căpătat de cum m'am întors la Paris) voiu fi însărcinat de d-l ministru (al) afacerilor streine a subscrie contractele arhitectului şi a diverşilor antreprenori, în numele guvernului, după ce ele vor fi a-

probate la Bucureşti; a primi sumele ce mi se vor trimite de acolo la legaţiune, — a le plăti cui se cuvine, conform condiţiunilor acelor contracte, — a lua chitanţele de primire şi a le trimite în ţară.

E de prisos să mai adaug, că interesându-mă la restaurarea bisericii noastre, voiu merge din când în când la strada Jean de Beauvais, *ca să arunc o privire asupra lucrărilor, şi-ţi voiu comunica impresiile mele.*

Domnul Lecomte de Nouy nu are multe ocupaţii în timpul iernii, şi cred (că) ar primi să vie la Paris, mai cu seamă când ar fi îndemnat de M. S. Regele; şi d-lui care posedă cunoştinţi speciale asupra stilului de arhitectură orientală, va putea, mai bine decât oricine altul să dea oarecari consilii avantajoase, pentru împodobirea bisericii noastre. Voiajul său la Paris, în aceste condiţii este, după convingerea mea, mijlocul cel mai sigur de a videa în fine ajunsă la bun capăt deciderea ce ai luat în privirea restaurărei unui monument, a cărui stare de degradare compromite astăzi demnitatea ţării noastre.

Aceste zise, îmi rămâne a adăugi, că nu-mi pare posibil de acoperi toate cheltuelile restaurărei şi ale înzestrărei bisericei din Paris cu suma de optzeci de mii franci de cari poţi dispune acum, şi sfârşesc această lungă, prea lungă scrisoare, rugându-te să primeşti asigurarea simţirilor mele de amicie devotată.

V. ALEXANDRI.

P. S. *Un detail important, pe care l-am uitat când am vorbit despre biserica cea mare. Ea se deschide numai odată pe an, la sărbătorile Paştilor. Atunci, pentru o sumă de 60 şi mai bine de franci, un tapiţer îmbracă pe jumătate păreţii cu stofă roşie, şi împrumută sfeşnice mari, ce se aprind la uşa altarului. După trei zile, biserica reintră în starea sa de goliciune şi de părăsire, până la anul viitor. Celelalte zile însemnate, precum zi întîi, zioa la 10 Mai etc. se serbează în paraclis, unde numai un mic număr de persoane pot găsi loc; iar cea mai mare parte sunt obligate a sta în coridorul ce precede sacristia»* [1].

In acest an (1889), primul ministru al ţării, inspectează mersul lucrărilor de restaurare ale bisericii din Paris, dispunând, prin ministerul Cultelor, în

1. *V. Alexandri. Scrisori* de *Ilarie Chendi* şi *E. Carcalechi.* Bucureşti. Editura librăriei Socecu et Comp. Calea Victoriei, 21, 1904, p. 15.

1890, a se acorda fondurile necesare, pentru terminarea, cât mai repede, a lucrărilor de restaurare [1].

N. Ionescu interpelează în Camera deputaţilor, pe ministrul Cultelor şi Instrucţiunii, *T. L. Maiorescu,* cerând să i se răspundă: Ce s'a făcut cu cei 100.000 lei, trimişi la Paris, pentru terminarea reparaţiunilor capelii?—Maiorescu răspunde că, reparaţiile începuse din 1888 şi dorea să se facă cât mai repede, pentru ca să fie gata în 1889, când era expoziţia cea mare dela Paris. S'au întârziat însă, din diferite împrejurări, aşa că lucrările nu se terminaseră nici în 1891 [2].

In acest an, la data de 19 Septemvrie, mitropolitul întreabă pe superior: Cum stau lucrările de restaurare ale Capelii? Superiorul răspunde, că până atunci erau terminate: „Acoperemântul tot, din nou; faţada bisericii, aproape toată din nou; reparaţia totală în exterior; caloriferul, înălţarea catapetezmei, ferestrele cele existente restaurate, precum şi alte patru făcute din nou; lucrările de bronzărie toate isprăvite, porţile mari gata aşezate, precum şi alte lucrări de detaliu. In prezent, se lucrează, cu activitate, la decorarea totală a interiorului bisericii şi la aurirea şi zugrăvirea catapetezmei; la facerea strănilor, a tronului arhieresc, a amvonului, a tamburului, precum şi a grilajului de fer, la partea exterioară a intrării şi alte mai multe lucrări mărunte. Acestea toate sunt în lucru; dar, cu toată activitatea cu care sunt conduse, nu vor putea fi gata, pentru a se putea sfinţi biserica, mai înainte de 1 a lunei Decemvrie“ [3].

Preparativele de sfinţire. Primind aceste informaţiuni, mitropolitul scrie ministerului că, capela va fi curând gata şi deci urmează a i se face sfinţirea. La sfinţire doreşte a lua parte însuşi el, împreună cu 7 persoane bisericeşti, precum şi corul sfintei mitropolii din Iaşi, condus de

---

1. Arhiva bisericii române din Paris. Dos. Nr. 5.
2. *N. Ionescu:* Interpelări despre restaurarea monumentelor... I. Biserica româna din Paris... Bucureşti, 1891.
3 Arhiva Bisericii din Paris. Dos. Nr. 5 cu ord. Mitropoliei Nr. 1.974 din 1891 şi raportul superiorului Nr. 18 din 30 Sept. 1891.

către maestrul *Gavriil Muzicescu* [1]. Ca urmare, ministerul întreabă mitropolia, cam ce sumă ar trebui pentru cheltuelile sfinţirii? Mitropolitul răspunde, că va trebui la 30.000 lei. — Faţă de acest răspuns, ministerul comunică mitropolitului, că nu are în bugetul în curs, nici o sumă aprobată în acest scop, de aceea cere a se amâna sfinţirea, până după convocarea Corpurilor legiuitoare, când va cere aprobarea unei sume [2].

Sfinţirea mică. Lucrările de restaurare se termină la sfârşitul anului. 1891. — La începutul anului 1892, superiorul raportează mitropolitului, scriind: „Terminându-se restaurarea bisericii române din Paris, cu hramul *sfântului apostol şi evanghelist Ioan,* s'a fixat ziua de sfinţire, *Duminică 2 Fevruarie,* anul curent". Ca urmare, cere a i se da binecuvântarea, mijlocind totodată ca, pe lângă preoţi şi un bun cântăreţ, să i se trimită: Sfântul *Mir,* sfintele *Moaşte* şi sfântul *Antemis.* Mitropolitul îi răspunde că dă binecuvântarea, ca să se facă sfinţirea mică, la ziua fixată, numai de către superior, rămânând ca *sfinţirea solemnă,* să se facă mai târziu, după convocarea *corpurilor legiuitoare,* fiindcă acum ministerul nu dispune de fondurile necesare. Aşa se urmează. La 2 Fevruarie 1892, se face *sfinţirea mică* numai de superior. — După sfinţire, superiorul comunică mitropolitului, că la această solemnitate bisericească, a asistat ministrul plenipotenţiar al ţării, *N. Cretzulescu,* în fruntea personalului legaţiei şi a mai multor notabili români şi chiar streini [3].

Sfinţirea solemnă. Convocându-se corpurile legiuitoare, se aprobă suma de 7.000 lei, ca cheltueli de transport şi întreţinere, pentru personalul ce va lua parte la sfinţire. Se înţelege dela sine că cu această sumă nu mai putea merge însuşi mitropolitul *Iosif Gheorghian,* cum îşi manifestase dorinţa. In consecinţă, deleagă pe vicarul său, *Inochentie Moisiu Ploeşteanu,* care-şi alege câţiva preoţi distinşi din Bucureşti, buni bisericaşi, cu cari pleacă să facă sfinţirea solemnă, fixată pentru ziua de Duminică *31 Mai* (1892). Arhimandritul *Juvenalie,* stareţul mânăstirii Ghighiu de lângă Ploeşti, cere a lua şi el parte, cu spesele sale proprii.

Preoţii cari au luat parte la sfinţirea *solemnă* sunt: Econ. *N. Cezărescu,* dela Domniţa Bălaşa; *G. Floru* dela biserica Creţulescu şi *N. Nicolescu* dela biserica Albă, câte şi trei, maeştri slujitori şi eminenţi cântăreţi, în frunte cu vicarul mitropoliei, *Inochentie M. Ploeşteanu.* Au asistat mai toţi românii aflători în Paris, în cap cu ministrul plenipotenţiar, şi foarte mulţi streni. A fost o ocaziune rară, când Parizienii au putut vedea şi admira, frumuseţea serviciului nostru bisericesc, săvârşit de către nişte eminenţi preoţi slujitori bisericeşti.

Cu această împrejurare, după obişnuita rânduială, s'a aşezat în piciorul sfintei Mese din sfântul *Altar,* următorul: ACT COMEMORATIV.

„Cu bunăvoinţa Tatălui, cu puterea Fiului şi cu desăvârşirea Sfântului Duh, isprăvitu-s'au restaurarea bisericii române din Paris, cu hramul sf. Apostol şi Evangelistul Ioan, la anul 1892, luna Maiu 31.

1. Superiorul ceruse să vină la Paris, pentru sfinţire, acest cor. vezi: dosarul mitropoliei Moldovei sub Nr. 40, din 1890.
2. Arhiva mitropoliei Ungro-Vlahiei. Dos. Nr. 44, din 1891.
3. Arhiva Bisericii române din Paris. Dos. Nr. 6 din 1892.

Biserica fu fundată de cardinalul Jean D'Orman (Dormans) pentru a servi de capelă colegiului de Beauvais, a căruia întâia piatră fundamentală a fost pusă la 30 Ianuarie 1374, de către regele Franciei, Carol V-lea. Această biserică devenind proprietatea Statului Român, încă din anul 1883 (1882), după ce fu restaurată în totul, astăzi la anul mântuirii 1892 Maiu 31, în zilele Majestăţii Sale *Carol I,* regele României, a Majestăţii Sale Regina *Elisabeta* şi a Alteţei Sale Regale prinţul *Ferdinand*, moştenitorul tronului şi a Înalt Prea Sfinţitului Arhiepiscop şi Mitropolit al Ungro-Vlahiei, primat al României D. D. *Iosif* Giorgian, fiind preşedinte al consiliului de Miniştri D-l *Lascăr Catargi*, trimis extraordinat şi ministru plenipotenţiar al României la Paris, D-l *Nicolae Kreţulescu*, s'a făcut târnosirea bisericii, cu binecuvântarea I. P. S. Mitropolit primat, de către P. S. S. Arhiereul *Inocentie M. Ploeşteanu,* vicarul sf. Mitropolii asistat de prea cucerniciile lor: Protoiereul Ioan Severin, superiorul bisericii Române din Paris, de Economul N. Cesărescu preşedintele Consistoriului sf. Mitropolii, de Economul G. Floru membru al consistoriului sf. Mitropolii şi preot dezervent al bisericii Kreţulescu şi Economul N. Nicolescu, revizorul eparhiei sf. Mitropolii.

Restaurarea bisericii astfel împodobită şi înfrumuseţată, cum se vede, a fost încredinţată de înaltul guvern Român, cu a cărui cheltuială s'a făcut în totul, conducerei şi supravegherei unei comisiuni, compusă din protoiereul Ioan Severin, superiorul bisericii ca preşedinte şi din Domnii: George I. Racoviţă, Petru Millo, George Bengescu şi Constantin G. Nanu membrii, având ca arhitect conducător al lucrărilor pe D-l P. Selmersheim, arhitect al guvernului Francez şi inspector general al monumentelor istorice.

Făcutu-s'a acest act spre memorie, la Paris, investitu cu semnăturile Ministrului Român, a Arhiereului Consacrator, a superiorului bisericii şi a membrilor comisiunii de restaurare prezenţi.

1892 Maiu 31 Paris.

(ss) *N. Kreţulescu,* (ss) *Inocent M. Ploeşteanu.* (ss) *Protoiereul I. Severin,* (ss) *C. G. Nanu.*

Pentru conformitate *Economu N. Nicolescu,* revizor eparhial"[1].

---

1. Arhiva sf. mitropolii a Ungro-Vlahiei. — Dos. Nr. 42/92.

IX. BUGETUL BISERICII. *Ctitori și donatori.* — Biserica românească din Paris — ca și cea mai mare parte din bisericile noastre din țară — s'a înființat de către persoanele evlavioase, cari au venit în atingere cu Parisul.—Ctitor *fundator*, cu inițiativa și munca a fost cel întâi preot slujitor al capelii: *Arhimandritul Iosafat.* In primăvara anului 1855, Iosafat face un *apel* către domnitorul Moldovei *Grigore Ghica* (1849-1856), care-i acordă o subvenție de 7.000 lei anual, din *casa Statului*, cu dorința ca și guvernul Valahiei se va uni și va deschide o listă de subscriere [1].

Dăm aci, câteva liste de subscripții și socoteli, din cari se vede, cari au fost *ctitorii* și *donatorii* capelii, cu ce sume s'a înscris fiecare, care era personalul deservent, cu salariile lor, întreținere, etc.

Din aceste liste se cunosc și numele a o bună parte dintre românii și româncele noastre, cari locuiau în Paris sau veniau prin Franța, pe acele vremi.

Socotelile bisericii din Paris pe anul 1855

Primiți în 1853 și 1854		Fr.	*Cheltuiți* în 1853 și 1854		Fr.
In 1855		5042	**In 1856**		6032
Sub. inf. de M. S. G.			Chiria și mobilier . . .	1400	
A. D. Mold.	2185		Preotului	1440	
E. S. D. F. E. Buzeu . .	2560		D. M. Cântărețul	600	
D. V. Ghika	310		Tăzlii, lemne, măturatul. cărbuni și altele . . .	1000	
„ N. Karp.	300				
„ D. Arsaki	500		Voiajul și cheltuiala din 1853 pe 5 luni până s'a scos voia guvernului . .	1200	
„ Pavli	290				
„ V. G. Sturza	200				

---

1 Iată scrisoarea de mulțumire a lui Iosafat către domnitorul *Grigore Ghica* al Moldovei: Prea Inălțate Doamne!

Biserica românească din Paris, cu toate silințele mele și cu ajutorul a câtorva binecredincioși compatrioți, era aproape să se închiză, spre mulțămirea celui rău, dacă Măria Ta nu venea să puie razim, un braț puternic.

Toată speranța mă părăsise că voi mai putea ține ceia ce am clădit. Imi priveam fapta surpându-se, fără putere a o sprijini; însă întinzând brațele și strigând, glasul meu au găsit răsunet tare în pietatea Măriei Tale; căci pleca din băerile inimei mele, către o inimă românească! Mărească Domnul puterea voitorului de bine al Românilor, fie ca nația românească să înflorească sub egida Inălțimii Tale, întărească brațul ce întemeiază acest sfânt locaș românesc, spre creșterea tinerimii studioase pe căile sfintei noastre religii, fie zilele Măriei Tale lungi și fericite faptele scrise adânc în tot ce este național și spre mărirea României. Sprijine Domnul tronul Măriei Tale, precum sprijini Măria Ta sfânta Sa Biserică.

Priimește, prea Inălțate Doamne, adânca recunoștință ce-ți înalță de departe umilitul rugător către Bunul atotputernic, pentru vieața, sănătatea și împlinirea tuturor dreptelor dorințe ale Măriei Tale.

Ale Măriei Tale către Dumnezeu rugător.

IOASAFAT ARHIMANDRIT

Paris, 25 Aprilie (7 Mai 1855). — (Gazeta de Moldavia, Nr. 36, 1855).

Socotelile bisericii din Paris pe anul 1855 *(Urmare)*

D-na P. Cantacuzen . . .	200		1000 ex. catehisme și 200		
„ K. Golescu	125		calendare	190	
„ A. Golescu	125		O perdea și o ștofă . . .	150	
„ R. Golescu	65		2 sobe	50	
„ C. Goleaska . . .	120		O candelă de bronz . . .	55	6085
„ Margioala	100				12117
D. R. S. Golescu . . .	100				
„ A. I. Golescu	100				
„ N. Manu	120				
„ N. Pleșoianu	100				
„ M. Balși	100				
„ I. Paleologu	100				
„ A. Mănescu	40				
„ A. Kretzescu	35				
„ I. Vernescu	90		Primiți până la sfârșitul		
„ A. Dimitrie	50		anului 1855		13729
„ Kasimir	40		Cheltuiți		12117
D-na L. Cantacuzin . . .	100				
D. K. Kretzulesku . . .	120		Rămas în casa Bisericii .		1612
D-na E. Măneaska . . .	100				
„ E. Lahovari	100				
„ E. Rêsuceanka . .	47				
D. I. Prêjescu	70				
D-na I. Fălkoianu . . .	70				
D. K. Cernovodeanu . .	120				
„ S. Poskovski	50				
„ K. Teodorake	40	8687			
		13729			

Socoteala Capelei Române din Paris pe anul 1856

	Primiți		Primiți
I. S. D. Gr. Ghica . . . fr.	1000	D. R. Golfineanul	39
I. S. D. M. Sturzea . . .	500	„ D. Nikolae	59
D-na Contesa E. Sturzea . .	150	„ K. Penkovitzi	140
Domnița Margioala	200	„ N. Carp	300
D. K. Polichrone	500	„ S. Barkaneskul	50
D-na E. Balaceanca . . .	590	„ S. Michaleskul	50
„ O. Lachovari	200	„ N. Dragul	50
„ E. Odobeasca	160	„ R. D. Golescul	100
„ L. Cantacuzen . . .	100	D. A. T. Anghel	200
„ Z. Goleaska	120	„ I. Balaceanul	200
„ Z. Falkoianca . . .	70	„ M. Roseti	100
„ L. Rioșanca	100	„ I. Aleksandri	180
„ Z. Urlatzeanka . . .	70	„ G. I. Vernesku	60
„ E. I. Radu	118	„ N. Varnav	35
„ M. C Tudorake . . .	100	„ Beiz. D. Sturzea	40
„ E. Festila	50	„ S. Radovitzi	60
„ E. Maneaska	50	„ S. Urlatzeanul	60
„ E. Rozeti	100	D-na Maria	118
D. P. Asaki	100	*Prin D-na Smaranda Sturdza*	
„ N. Pleșoianu	100	„ I. Rosnovanka	118
„ N. Manu	120	„ Smaranda	59
„ Mavrodin	200	„ A. Ghika	59
„ I. Paleologul	109	„ A. Katargi	59
„ P. Bekianul	100	„ M. Beldiman	35
T. Encioteskul	50		

Socoteala capelii române din Paris pe anul 1856 *(Urmare)*

	Primiţi		Primiţi
D-na A. Mikleaska	59	D. O. R.	35
„ A. Cernea	23	„ A. Arhimandrit	59
„ M. Moruzi	70	„ I. Arhimandrit	59
„ E. Ekaterina	23	„ I. Bastaki	70
„ E. Paladi	82		8039
D. Pavli	118		
„ Aleksandru	59	Subvenţia dela Moldova pe 1856	
„ I. Roznovanul	59	netrimisă	2185
„ N. Ghika	59	Primiţi în anii 1853, 1854 şi 1855	14719
„ Manoil	35	Suma totală fr.	24943

	Cheltuiţi		
Chiria	14000		
Preotului	1440		
Cântăreţilor	1200		
Cheltueala	1000		
Chârtie şi bagete în kapelă . .	442		
2 sfeşnice ş'un okiu	165		
Mobile . . . . ; . , .	395		
Dobânda pe 3 ani la 100 . . ,	392	6434	
		13107	
Cheltuiţi în anii 1853, 1854 şi 1855 . .		19541	21726
Subvenţia dela Moldova pe 1856 ne primită		2185	Rămaşi ai capelei . fr. 3.217

Alte daruri (pe lista din 1855):

E. 8. D. F. E. Buzeu: O sticlă cu s. mir, un antimis şi 12 cărţi.

D-na P. Cantacuzin: Sf. vase de argint aurite.

D-na Margioala: O iconiţă în argint şi câte 50 fr. pe toată luna D. M. Cântăreţul.

D-na E. Odobeaska: O iconiţă în argint.
„ A. Greceanka: O kandelă de arg.
„ A. Sturza idem
„ S. Raktivanu „
„ E. Teremin „

D. A. Greceanul: O kandelă de bronz.

D. G. Manu: Un aer şi 2 acoperişe la s. vase.

D. I. Ruset: 6 cărţi.

D. Agapie Cântăreţul: 600 franci ce i se cuvenea i-a hărăzit bisericei, de şi are puţine mijloace.

D. K. G. Kantacuzenu: A plătit legatul Evanghelii.

Iosaphat Archimandrit

Alte daruri (pe lista din 1856):

P. S. S. D. I. Evantias: O Evanghelie şi o cruce bogat ornate în argint şi 3 acoperişe p. s. vase.

D-na E. Asaki: Un rând de veşminte.

Comtesa E. Sturzea: O masă de stofă de India.

D. P. Asaki: Toate icoanele de la catapeteasmă, şi în kapela kovor pe jos, o pendulă, perdele la 2 ferestre, catifea cu şiret şi fir la 3 ckeminele şi alte podoabe spre infrumuseţarea kapelii.

D-na E. Isvoranka: O cruce mare cu răstignirea.

D. Arch. D. Staretzul de la Neamtzul: O evanghelie, un apostol şi 5 cârticele.

D-na Ch. Bogdan: O kandela mare şi bogat dorată, o cutie pentru Cumenecătura, o lingură şi o tiplota d'argint dorate.

D-na Teoni: 3 acoperişe la s. vase.

D. S. Paris: O stofă p. s. masa.

Iosaphat Archimandrite[1]

---

[1] Acad. Română, Manuscripte, foi volante, în pachet: Românii din Paris. Capela Românească. Vezi şi Al. T. Dumitrescu. Foi volante din colecţiunea Academiei Române, 1642—1866, Bucureşti 1912 p. 70.

Socoteala Capelii Române din Paris pe 1861.

Primiți.

Fr.			
4.689	. . . . . Cei rămași din 1860.		
	Donații făcute în 1861.		
	Fr		
1.151	306 P. C. Icon. M. Neamțu.		
	200 — O. Lahovari.		
	100 — E. Bengesco.		
	80 — E. Hristofi.		
	200 D. T. Ghica.		
	120 p. r. Ghica, brigadirul.		
	100 — I. Balaceano.		
	45 — I. Cuza.		
5.840			

11.025	2400 Arhimandritului.
	1800 Cântăreților.
	1440 Preotului.
	1400 Chiria.
	1200 Diaconului.
	1000 Citețului.
	1000 Cheltuiala.
	300 Paraclisierului.
	115 Hârtie în salon.
	120 2 sobe cu țevile lor.
	250 6 pervazuri, 2 pentru tablou A. Mihail și A. Ștefan, având la picioare pe Mihaiu-viteazul cu Ștefan cel mare; 2 pentru portretele Împăratului și al Împărătesii și 2 pentru al Domnului Cuza și al Doamnei.

5.185 datoare capela, fiindcă pe anul acesta nu s'au trimis nici subvențiile, nici dobânda după 3 ani la 2000, donația făcută de răposata Buzeu.

Alte donații.

D. Vârnav Liteanul: O candelă de argint. D-ra S. Jora: 2 sfeșnice și o anafornița argintate.

Iosaphat Archimandrite.

Socoteala Capelii Române din Paris, publicată dela fondare până la 1862.

Anii	*Primiți frs.*	*Plătiți*	*Anii*	*Primiți frs.*	*Plătiți*
1853 și 1854	5,042	6,032	1860	9,395	12,303
1855	8,684	6,082	1861	11,151	11,025
1856	8,040	6,432	1862	11.687	11,840
1857	7,101	6,200		67,029	72,367
1858	10,012	6,140			67,029
1859	5,914	6,310	Datoare Capela		5338

Socoteala Capelii Române din Paris pe 1863.

	Primiți	*Cheltuiți*	
Subvenția pe 1862 și 1863 . . .	20267	5338	Datoare Capela din anul trecut.
D-na E. Bengeasca.	100	2400	Arhimandritului.
— E. Lenche.	100	1900	Chiria.
D. T. Ghica	100	1800	Cântăreților.
— Ghica Brigadir.	120	1440	Preotului.
C. Butculescu.	50	1400	Cheltuiala.
Un anonim.	100	1000	Citețului.
Pentru rapos, Ioan Andrean . .	300	300	Paraclisier.
		500	Odaia preotului.
		560-1000	Cărticele pentru elevii cei mici.
		490	Covor în salon, hârtie în două odăi și alte reparații,
	21137	17128	
		4009	ramas al capelii.

Iosaphat Arhimandrit.

La 1860, Iosafat vine la București, după 12 ani de la emigrare. Atunci supune *biserica românească* din Paris, întemeiată de dânsul, sub jursdicțiunea canonică a mitropoliei Ungro-Vlahiei. Ia parte la hirotesia în arhimandrit a protosinghelului

Inochentie Chitulescu [1]; iar la plecare, ia cu dânsul la Paris pe nepotul său, *Constantin*, ca preot ajutor, deservent al capelii.

Tot atunci, face un *apel*, din care se vede situațiunea materială a capelii și rolul ce l-a jucat ea în trecut, sub raportul *religios, moral* și *patriotic*.—In acest apel se arată gândul ce avea Iosafat, de a *zidi* o biserică românească la Paris, în care scop face un îndemn public către creștinii din toată țara, indicând și persoanele cari și-au luat sarcina de a primi sumele, pentru zidirea unei capele proprii a Românilor la Paris [2].

---

1. Amicul literaturii române. Nr. 9 și 10 din 1860, p. 68.

2. Apelul acesta este o foaie volantă, imprimată cu litere latine și cirilice, în care, pe prima pagină, se arata pe scurt, însemnatatea unei capele române la Paris, îndemnând pe credincioși a ajuta pentru acest sfârșit; iar pe verso, este lista donatorilor. — Iată acel APEL, de contribuire, pentru zidirea Bisericii Române din Paris:

Fraților români. Capela română din Paris, prin numeroasele sale oficii *religioase, morale* și *patriotice* ce a săvârșit, dela 53 pană acum, către junii studenți din Paris, adunați din toate provinciile României, ca să-și desăvârșească cursul învățăturilor lor, cu scop ca după întoarcerea lor în patrie să poată și ei a le comunica compatrioților lor, a dovedit îndestul, neapărata trebuință ce se cere pentru o *biserică românească*, împrejmuită de *camere*, care pe lângă împlinirea datoriilor lor religioase, să serve totd'odată și spre locuința celor cu mijloace mai puține, și unde să fie o îngrijire părintească mai d'aproape atât pentru conduita și moralitatea lor, cât și spre implinirea, mai cu exactitate, a studiilor lor scolastice.

Această capelă, afară de creștinarea a 34 de copii botezați în religia părinților lor, de 9 cununii săvârșite cu toată legitimitatea lor, de îngroparea a 36 de răposați, după ce mai întâiu au găsit mângâierea sufletească în cele mai după urmă ale lor minute, și de alte asemenea oficii religioase către patru cinci sute de studenți români, deosebit de alte două sau trei sute de greci, bulgari și alții, apoi nu mai puțin a servit românilor și în privirea patriotică: pentru ca pă d'o-parte cu prilegiul sfintelor sale slujbe, adunând pe toți creștinii din orient înaintea altarului său, s'a făcut tot d'odată și puntul de întâlnire al românilor din toate provinciile României, unde făcând cunoștință între dânșii, întind unul altuia mâna de dragoste frățească; iar pă d'alta cu ceremoniile de îngropare nu mai puțină onoare a făcut și cultului nostru în Europa civilizată, acolo unde avem trebuință de recomandație și unde însuși francezii au mărturisit zicând: că rugăciunile și cântările noastre sânt mult mai umilitoare de cât ale lor (Jurnal l'Audiance) la îngroparea răposatului Beizadea Grigorie Ghika.

Astfel de servicii și altele asemenea, interesante în tot chipul pentru noi românii, au făcut onoarea și reputația de care se bucură astăzi capela română din Paris!

De astfel de sentimente religioase, morale și patriotice pătrunzându-se mai întâi răposatul Grigore Ghika, Domnul Moldovii, i-a înființat subvenția de 7 mii lei. De asemenea, mai pe urmă prințul Caimacan A. Ghika, 200 galbeni, și în sfârșit de acestea, acum mai pe urmă amândouă onorabilele obștești adunări, adaosul până la 28 mii de lei, subvenție anuală ce are astăzi capela română din Paris; afară de 2000 galbeni donație făcută de prea sf. sa răposatul părinte Filofteiu Episcopul Buzău, și de 5000 galbeni de către părintele Vârnav de la monastirea Neamțu.

De aceea și eu subt însemnatul văzând că ideea mea, ce am avut încă de la fondarea acestii capeli, merge din zi în zi către realizare, întorcându-mă și eu astăzi în patria mea, după o emigrare de 12 ani, iau îndrăzneală a mă adresa către toți românii și adevărații patrioți, care-și iubesc țara și înaintarea neamului, să bine voiască a lua parte ș'a contribui fie-care după a sa putere, pentru ridicarea unui asemenea Sfânt

Din acest *apel,* care cuprinde și o *dare de seamă* de situațiunea capelii, în 1860, se vede, că ea avea o subvenție anuală, votată de corpurile legiuitoare, de 28.000 lei anual, în plus, donațiuni însemnate de 7.000 galbeni, adecă peste 70.000 franci.

Aceasta a fost epoca în care bugetul capelii a fost mai bogat. De aci încoace el variază, după numărul personalului, după influența, pe care a avut-o superiorul față cu ministerul Cultelor și după spiritul de dărnicie sau de economie a ministrului de competință. Așa în 1881/82 d. ex., subvenția anuală pentru personal — afară de cheltuelile materiale — era de peste 18.000 lei. Pe 1885, ministrul de Culte *Dl. A. Sturza* a redus la 14.350. Ministrul plenipotențiar al țării la Paris, *V. Alexandri,* după stăruința superiorului, mijlocește (cu nota Nr. 242 din 11 Mai) spre a se reîntregi din nou.—In 1888-1891, subvenția era de peste 15.000. In 1895/96 găsim un buget mai ridicat, fiind superior arhiereul *Meletie Dobrescu* Constănțeanu și așa, pe fiecare an, s'a alcătuit bugetul, după nevoile capelii.

In bugetul ministerului Cultelor și Artelor pe exercitul anului în curs 1940/41, este prevăzut pentru *Personalul bisericii române din Paris:* 1 Preot superior 27.000 lei lunar 324.000 anual; 1 Citeț 8.000 lei lunar 96.000 anual; 1 Diriginte al corului vocal obligat a cânta și la strană 10.000 lei lunar 120.000 anual; 1 paraclis și conservator 7.000 lei lunar 84.000 anual; 1 portar 6.000 lei lunar 72.000 anual. In total salarii 58.000 lei lunar 696.000 anual. Indemnizația corului vocal 200.000 lei anual. To-

---

Lăcașii, potrivit cu datoria creștinească, cu interesele patriei și cu capitala unde se află. Aceasta fiind una și singura mea dorință, tot-dauna cuget, zicând: «fă bine Doamne, să se zidească zidurile Ierusalimului, zidurile lăcașului măririi tale, zidurile din mijlocul cărora să se binevestească adevărul și dreptatea, ș'atunci voiu putea și eu zice: «Acum slobozește pre robul tău stăpâne».

Contribuirea se va face la onorabilele persoane mai jos însemnate, care vor binevoi a depune pe fie-care trimestru sumele adunate la onorabilele ministerii de culte, spre păstrare, iar numele contribuitorilor pă d'oparte se vor publica prin jurnal, împreună cu sumele lor date, și pă d'alta se vor scrie în piatră, spre eterna lor pomenire!

București, la sf. sa păr. Arhimandritul *Calistrat,* vicarul sf. Mitropolii.

D. Hristache Polihroniadi.
D. Marin Sergiescu.
Craiova, D. Nicolae Oprian.
Pitești, D. Ghiță Enescul.
Câmpu-Lung, Prea Sf. sa păr. Ioanichie Evantias.
Ploești, D. Hagi Polihroniadi.
Buzău, Sf. sa păr. Arhimandrit Dionisie.
Brăila, D. Constantin Polihroniadi.
Focșani, D. Ștefan Golescul.
Iași, Prea Sf. sa păr. Ghenadie de la Sf. Nicolae; D. Petre Asachi.
Galați, D. Luca Magnezi.
Bacău, D. Dumitrache Krupenschi.
Bârlad, D. Doctorul Costin.
Vaslui, D. Nicolae Carp.
Bucovina, D. Alecu Urmuzache.
Brașov, Sf. sa păr. protopopul Petrică.
Sibiiu, D. Andreiu Mureșeanu.
Paris, Arhimandritul Iosofat.

tal general 896.000. Pentru Intreţinere 360.000 lei. Total 1.256.000 lei [1].

---

1 Pe lângă cei de mai înainte, găsim că au dăruit diferite *odoare bisericii*, cu prilejul sfinţirii ei şi mai în urmă:

1. D-na *Eliza Vladimir Ghica:* O perdea de catifea, brodată cu fir auriu, având şi zugrăvită pe ea «Sfânta Treime». Valoarea 1000 lei.
2. Princesa *Elisa Philipesco:* O poală de icoană de catifea, cusută cu fir, pentru proschinitar şi zugrăvirea icoanei «Sfântului *Ioan Evanghelistul*» dela proschinitar.
3. *D-na General Arion:* Iconiţa «tăierea capului sfântului Ioan Botezătorul», îmbrăcată în argint.
4. *D-na Elena Dalles:* Iconiţa «sfântului Ioan Botezătorul» îmbrăcată cu argint şi aurită.
5. *D-na Zoe Movilă:* O faţă de masă de mătase, cusută cu mătăsuri.
6. *D-na Emanoil Grădişteanu:* Un orariu diaconesc de mătase, cusut cu mătăsuri.
7. *D-na Efrosina Golescu:* Iconiţa d-lui Iisus Hristos», în argint.
8. D-l *Pană M. Pencoviciu:* Un vas de argint de china, pentru sfinţirea apei.
9. D-ra *Olympia Jiano:* O poală de altar de mătase, cusută foarte fin cu mătăsuri, pentru proschinitar.

Daruri în bani: Superiorul comunică că: «dela 7 Februarie 1908 şi până la Mai 1909». au dăruit bisericii:

200 fr. *Dimitrie Apostol* din Brăila, în Martie 1908.

500 fr. Principele *Mihail Sturdza* cu logodnica sa Principesa *Olga Mavrocordat,* la 10 Aprilie 1908, când s'a mărturisit înainte de a se cununa.

1.500 fr. Princip. *Mihail Sturdza,* la 21 August 1908, când s'a căsătorit religios cu Principesa Olga Mavrocordat.

2.000 fr. Princip. *Mihail Sturdza,* la 21 August 1908, cu ocazia morţii părintelui său Principele Dim. M. Sturdza, mort la Dieppe.

1650 fr. D. *Alex. Filipescu,* senator şi anume: 50 fr. la 18 Aprilie; 50 fr. la 7 Septemvrie 1908; iar 50 fr. la 5 Ianuarie şi 1500 fr. la 7 Februarie 1909, cu ocazia morţii mamei sale Principesa Eliza Filipescu, născută Bibescu. 50 fr. Principele *Emanoil Bibescu* la 18 Mai 1908 şi

2.000 fr. D. *Alex. Plagino* şi anume: 100 fr. la 4 Februarie şi 100 fr. la 19 Februarie 1909.

Din aceştia, conform dorinţii donatorilor, s'au *cheltuit:* 6.100 total.

1.500 fr. pentru îmbrăcatul cu argint suflat cu aur a unei *Evangelii,* având şi 7 icoane în email, cu inscripţia: *Princip. Mih. Sturdza* şi *Olga Mavrocordat.*

2.500 fr. un rând de veştminte preoţeşti şi altul diaconesc de listron de argint fin după dorinţa Principelui Mih. Sturdza.

1.306 fr. 75 s'a plătit 114 metri covor în biserică şi 67 metri pe scările din presbiter.

609 fr. 25 pentru curăţitul şi lustruitul policandrelor şi toate sfeşnicile.

120 fr. o cristelniţă în aluminiu cu cutia ei.

64. fr. s'a reţinut de superior pentru achitarea în parte a deficitului de 87 fr.

6.100 fr. Principesa *Olga Sturdza* a dăruit un rând complet de veşminte diaconeşti de brocard de aur vechiu, în valoare de 1.300 fr.

Donaţii perpetue în bani: 1. D-na *Elisabeta Atanasiu* născută Căldăruşanu din Brăila, domiciliată în rue Monge 59, Paris, dărueşte 50.000 lei, în rentă 5%, 919 prin actul său, autentificat sub Nr. 21974 din 12 Octombrie 1921 de către *Tribunalul Ilfov,* pentru biserică şi personal.

In 1937, d-na Atanasiu a mai dăruit o *cruce de sidef,* înaltă de 0.90 cm. în valoare de 30 lire palestiniene, adusă de d-sa din Orient.

2. *Prinţesa Maria Calimachi* un legat de *200.000 lei efecte* prin actul de donaţie autentificat de Trib. Ilfov sub Nr. 16.692/920, ajutor pentru sporirea corului bisericii. Venit 10.000 lei anual.

X. Biserica ortodoxă română din Paris în starea de astăzi.

Biserica ortodoxă română din Paris, este așezată în *cartierul latin,* vestitul cartier al *școalelor,* care de secole ocupă mai toată înălțimea muntelui sfintei Genovieva (la montagne de St. Geneviève). Aproape de Sorbona; colegiul de Franța (Collège de France); școala de studii înalte (Hautes études) și mai toate școlile superioare din metropola Franței. Este singura biserică ortodoxă așezată în această parte a orașului, rue Jean-de-Beauvais și anume: Cum mergi din Boulevardul Saint Michel, pe *rue des écoles,* când ajungi în fața lui Collège de France, se deschide în stânga o stradă, care duce spre Boulevard Saint Germain, numită *rue Thénard.*

Dacă apuci pe această stradă, mică ca de 30-40 metri, se deschide dintr'ânsa în dreapta o altă stradă ca de 70 metri, numită *rue de Latron,* care se sfârșește, chiar în fața bisericii române, tăind strada, care trece prin fața capelii: Rue Jean-de-Beauvais. Strada aceasta din urmă, începe tot din *rue des écoles ca* și rue Thénard, și trece prin fața capelii române spre Boulevardul St. Germain. Nu are însă acces cu trăsura, din spre rue des écoles, ci numai cu piciorul, pe niște scări cu trepte de piatră.

Incadrată de clădiri particulare înalte, din trei părți, biserica ocupă *locul din mijloc,* dintr'un dreptunghiu, cuprins între «rue Jean-de-Beauvais» la apus, unde este fațada capelii; «rue des écoles», la nord; «rue du *Sommerard*» [1], la sud, și «rue *des Carmes*» la răsărit, în dosul altarului capelii. Aici, în rue des Carmes, se mai păstrează o parte din vechile clădiri, cari formau odinioară mânăstirea Dominicanilor, cu o grădină la mijloc, cu terase și galerii de jur împrejur, construite în acelaș stil cu capela și se cunosc foarte bine, că au format odată un singur tot, fiind legate cu capela și cu colegiul din Jean-de-Beauvais, prin uși și ferestre comune, cari însă au fost astupate cu blocuri de piatră, atunci când s'a cumpărat capela română și s'a făcut diviziunea de proprietate.

Bine ar fi fost, dacă se putea cumpăra întreaga proprietate a dominicanilor. S'ar fi amenajat, în dosul capelii, în «rue des Carmes» căminurile studenților și al studentelor, cu biserica la mijloc, și cu fața în Jean-de-Beauvais. Cu chipul acesta, statul român ar fi pus bazele, aci în centrul Parisului, a unei frumoase

1 Numită mai înainte, *rue des Mathurins;* iar mai pe urmă rue du Somnerard, după numele lui *Edmond du Sommerard,* directeur du Musée de Cluny, 40 ans, décédé à Fevrier, 1885.

instituțiuni de cultură și educațiune națională. Dar — cum bine zice V. Alexandri — au băgat de seamă Evreii și au cumpărat îndată celelalte imobile, lăsând Statului român numai biserica goală, cu care n'aveau ei ce face; căci, să o dărâme nu puteau, fiind monument istoric al Franței, să-i dea altă întrebuințare, iarăși nu puteau. S'au făcut încercări mai în urmă de a se cumpăra și restul de proprietate — după cum îmi spunea notarul M. Péronne Raimond,, 18, rue de la Pépinière — dar era prea târziu. Nouii proprietari ai acestor imobile cereau acum un preț prea exagerat.

Intre zidurile Bisericii și clădirile ce o înconjoară din trei părți, se află o curte mică, cimentată, îngustă între 1-2 metri, în afară de partea din spre altar, unde este ceva mai largă. Fațada Bisericii este împrejmuită cu un grilaj înalt și solid, de fer. Pe partea din lăuntru a acestui grilaj se face procesiunea la Vinerea Patimilor, când se înconjoară biserica cu sfântul epitaf, nefiind îngăduit prin lege, de a face procesiunea pe stradă.

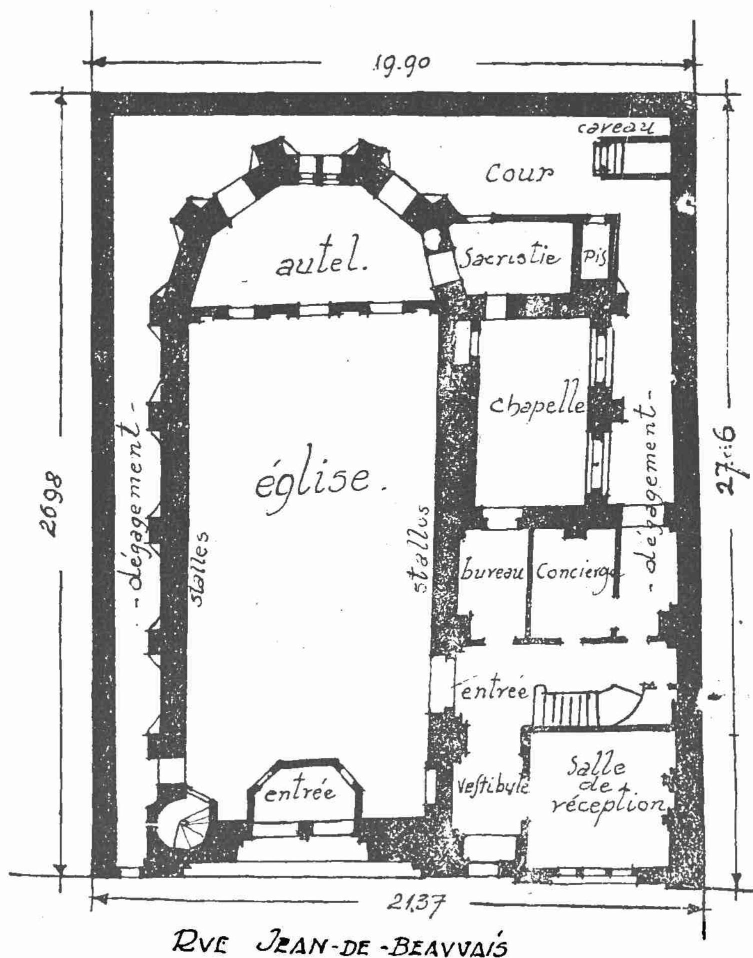
Privită din *rue de latran,* Biserica se prezintă înaltă și impunătoare. In formă dreptunghiulară, simplă, fără sinuri. Fațada se încheie sus la acoperiș cu o coamă, de forma unui unghiu ascuțit. In vârful celor trei unghiuri ale triunghiului se află câte o cruce simplă de piatră. Cea din mijloc este țuguiată, în stil gotic ca și creasta acoperișului capelii [1]. un *vitrou mare,* ale cărui tablouri se văd pe dinlăuntru. Construită din blocuri de piatră, foarte solidă, în stil gotic, potrivit uzului bisericii apusene. Zidul, lat de aproape un metru, este întărit de jur împrejur cu colonade, vre-o 12 la număr, scoase în afară de aproape 1/2 de metru și late de aproape un metru, bine consolidate la temelie și înalte cât zidul.

Arcada gotică, care se împreună deasupra portalului dela intrarea principală este sprijinită pe trei coloane de peatră, foarte solide. Fiecare coloană are câte un piedestal la mijloc, unde mai înainte au fost așezate trei statui mari, de marmoră albă: A sfântului *Apostol și Evanghelist Ioan* la mijloc; iar deoparte și de alta, a ctitorilor fundatori: *Jean de Beauvais* și a fratelui său, *Guilaume.*

In acest paraclis cu hramul «sf. Apostol Petru și Pavel», s'au săvârșit sfintele slujbe, dela cumpărarea capelii române și până la amenajarea ei în biserică ortodoxă și sfințirea ei [1].

1. Cu prilejul restaurării și amenanjării capelii, după rânduiala Bisericii Ortodoxe, s'au mai adăugat două încăperi de o parte și de alta a capetelor paraclisului și anume: I) In capătul din spre altarul capelii,

Paraclisul. Am amintit deja că în partea stângă a capelii şi formând un singur corp cu dânsa se află un mic *paraclis* (oratoire), cu zidurile groase, de peatră, sombru, cu bolta din arcade gotice, împreunate la mijloc, în două puncte la distanţe deose-

Planul pe pamânt al bisericii. — Suprafaţa totala: 550.20 m. p.

lipit cu zidul ei, s'a adăugat o *cameră* de zid, care serveşte de veşmântarie şi care pune în comunicaţie paraclisul, prin două uşi deosebite: *a.* Cu altarul capelei şi *b.* Cu exteriorul, ieşind în curtea capelii. II. In capătul opus de lângă naosul capelii, o altă *cameră*, de zid supţire, cu luminator deasupra, despărţită în două, printr'un perete de scânduri. In despărţitura de lângă zidul capelii se afla într'un dulap mare, *vechea bibliotecă* a capelii, întemeiată de către *Scarlat Vârnav* şi îmbogăţită în urmă de superiorii capelii. Tot aici se află capetele funiilor clopotelor, A doua desparţitură serveşte de bucătărie pentru portarul capelii.

bite. Se ridcă în sus până la înălțimea zidului capelii; coama acoperișului însă o are aparte. Aicea creștina evlavioasă *Elisabeta Atanasiu* a plătit a se face o icoană artistic aurită în mozaic, care reprezintă pe sf. arhangheli: *Mihail, Gavriil* și *Rafael,* patronii bisericii. Lucrarea a costat 50 mii franci. Paraclisul are un *etaj,* de aceiași formă și înălțime ca și el, cu bolta încheiată tot cu două arcade gotice. Aici se afla mai 'nainte *infirmeria* mânăstirii dominicanilor; iar astăzi este alipit cu primul etaj al presbiterului servind de sală de mâncare.

Turla clopotelor. In laturea stângă a acoperișului capelii, cam deasupra paraclisului, în spre sala bibliotecii, se vede deasupra o *turlă* de lemn, sprijinită pe bolta capelii și întărită cu șine de fer. Are baza în forma unei prizme poligonale; iar la vârf este țuguiată, în stil gotic ca și creasta acoperișului capelii. Deasupra turlei este o suliță, în care se află o cruce, din acelaș metal ca și sulița. In turlă se află așezate două clopote, între 150-250 kgr. Ele se trag de jos, prin ajutorul unor funii, introduse printr'un mecanism prin zid, îmbucându-se în niște țevi de fer și prelungindu-se până jos în sala bibliotecii, de unde se manevrează. Clopotele sunt de aramă, turnate în aliagiu propriu, cu flori săpate pe margini și câte o cruce. Pe ambele se află săpat numele turnătorului și data: «A. Hildebrand à Paris. Fondeur de l'émpereur. 1866». Pe cel mai mare scrie numele: «Marie Albert»; iar pe cel mai mic: «Clotilde Dominique».

Interiorul bisericii: In față este intrarea principală, care — în afară de porțile grilajului de fer— are două rânduri de uși: Un *rând, mari,* de lemn, întărite cu nituri de fer, foarte solide, cari se deschid în două canaturi. Alt rând, mai înăuntru, tot de lemn, duble, tapetate cu piele. Când ai intrat în biserică dai de un postament solid, de lemn, așezat la mijloc, pe care se sprijină cafasul, unde cântă corul. La stânga se deschide o ușă care urcă la cor pe niște trepte, și de aci în podul capelii. Scara este luminată cu niște ferestruici lungUețe. O altă ușă în zid dă în curtea Bisericii, spre stânga. La dreapta se află o ușă mare, în două canaturi, care dă în sala de intrare a presbiteriului. Prin urmare, în afară de intrarea principală, mai este o ușă de intrare în Biserică pe partea laterală, din spre presbiter. Și anume, când intri, pe ușile din spre stradă ale presbiteriului, dai mai întâi într'un vestibul. Din acest vestibul se deschide în stânga ușa laterală de intrare în Biserică. La dreapta

ușa de intrare în salonul de recepție al presbiteriului, alături scara de urcat în presbiter, la locuința portarului, a superiorului și a paraclisierului dela mansardă; în față, ușa de intrare

Interiorul cu catapeteasma.
Superiorul *V. Pocitan*, îmbracat în sfintele odăjdii.

în bibliotecă, în paraclis, în veșmântărie; iar de aici în sf. Altar. Pe aici intră, de obicei preotul de se îmbracă cu sfintele veșminte și trece în Altar, pentru a săvârși sfintele slujbe. Este și o ieșire de serviciu spre curtea capelii, în partea din dos a presbiterului, pe lângă bucătăria portarului (Concièrge).

Privită în interior, biserica se prezintă destul de bine. Innaltă și impunătoare, sombră, curată, bine întreținută. Nu are însă asemănare cu bisericile ortodoxe, de cât doar în ceia ce privește împărțirea. Zidăria este ca a unei biserici papistașe și nu se pot așeza bolte rotunde ca la ortodocși. Bolta ei este sprijinită pe pereți și se compune din bârne groase de lemn și de fier, sprijinită pe grinzi, vopsite și poleite cu aur, cari, în partea de jos sunt cu capetele îmbucate în grinzi solide de lemn; iar sus, bârnele se îmbucă una în alta, formând un unghiu ascuțit. Peste dânsele este asezată astăreala acoperământului, cu măestrită sistemă și foarte solid lucrată.

Biserica, turla, paraclisul și presbiteriul sunt acoperite pe deasupra, cu plăci de ardesie neagră, în formă de pătrățele, fixate cu cuie una peste alta, pe o astăreală de scânduri de brad.

Pictură murală, nu are. Numai pe partea stângă a capelii, deasupra portalului dela intrarea mare și la Altar (căci în dreapta este zidul paraclisului), sunt pe dânsele scene religioase și chipuri de sfinți ai bisericii apusene [1]. Ele nu se pot schimba, de oarece biserica aceasta este monument istoric al Franței.

Sf. Altar este ceva mai ridicat ca naosul. Despărțit de naos printr'o catapeteasmă de zid, joasă, după modelul celei dela Curtea de Argeș, lasă a se vedea bine bolta altarului, privită din sânul bisericii. Pe sfânta Masă se află: 1. O *Evanghelie*, ferecată în argint și aurită, ediția de Neamț, așezată pe sf. Antimis. Pe prima pagină a copertei acestei evanghelii, scrie: «Se aduce gratis kapelii române din Paris de către superiorul M-rii Neamțu-Secu din Moldavia. Dionisie Arhimandrit. 1856»; iar pe scoarța

1. *a) Les mystères de l'Annonciation:* 1. Buna-Vestire; 2. Vizita Mariei la Elisabeta; 3. Naşterea Domnului în Betleem; 4. Închinarea Magilor; 5. Întâmpinarea Domnului; 6. Fuga în Egipt; 7. Iisus în mijlocul învățătorilor Legii; 8. Botezul Domnului.

b) Les mystères douloureux: Iisus în grădina Ghetsimani; 2. Prinderea și lovirea Mântuitorului; 3. Încoronarea cu cununa de spini; 4. Pironirea pe cruce, sus, pe Golgota.

c) Les mystères de la Gloire: 1. Învierea; 2. Înălțarea; 3. Pogorîrea Duhului Sfânt; 4. Adormirea Maicii Domnului (l'Assomption).

Pe vitrourile altarului sunt inscripții latinești cari indică tablourile și anume, dela dreapta, pe primul vitrou: Legenda lui B. Mannes, fratele lui B. Dominique, priorul celebrei mânastiri Saint-Jacques și a lui B. Reginald sau Renaud d'Orléans; iar la stânga: Legenda Sf. Dominic *(Sanctus Dominicus)* și B. Jourdain de Saxe *(Bs. Jordanus*. Pe a doua fereastră: Legenda lui B. Albert-le-Grand *(Bs. Albertus Magnus)*. Pe a treia, o scenă din viața lui Toma d'Aquin *s. Thomas Aguinas)*, gloria universității din Paris și al ordinului dominicanilor, care descoperi un argument irefutabil în potriva Manicheilor, în momentul când mergea la masă, ca invitat al regelui Ludovic al IX-lea. (Haralambie Popescu: Histoire de l'Eglise orthodoxe roumaine de Paris. 1933, Paris;

ferecată cu argint dela sfârşit, scrie: «Această Sf. Evanghelie s'a dat în dar capelii române din Paris de Pré Sf. Sa părin. *Ioanikie Evantias,* fostul vicar al Sf. Mitropolii a României. 1856»; 2. Altă evanghelie, frumos îmbrăcată în argint și poleită cu aur, așezată într'o cutie de lemn cu geam. Pe partea exterioară a scoarței aurită dela sfârșit, scrie: «Această sfântă Evanghelie îmbrăcată cu argint și suflată cu aur a fost dăruită Bisericii ortodoxă Română din Paris de Principele *Mihail D. Sturdza* cu ocazia căsătoriei sale cu Principesa Olga Mavrocordat, săvârșită la 18/31 Mai 1908, pentru sănătatea, ajutorul, fericirea și pomenirea lor»; 3. Intr'o cutiuță dreptunghiulară de metal, cu geam, în trei fețe ale dreptunghiului și sprijinită pe un picior tot de metal se află o parte din moaștele Sf. Stelian», de mărimea unei nuci. Pe fața de metal a cutiei dreptunghiulare scrie: «Sfintile Moaște ale sfintelui Stylian»; iar pe picior: «Făcută la 1875»; 4. O cruce mare de argint aurită, pe a cărei pedestal scrie: «Această sf. cruce s'a dat în dar capelii române din Paris de Pré Sf. Sa Părin. *Ioanikie Evantias,* fostul vicar al Sf. Mitropolii a României 1856»; 5. O cruce mai mică de argint, pe a căruia piedestal scrie: «Dăruită de *Elena Ion Mitiliniu,* Martie 1909»; 6. O cruce tot de metal, fără piedestal. Pe o lature a ei scrie: «Dăruită capelii române din Paris de Doamna *Zoe Bengescu»;* iar pe cealaltă lature: «Născută Cretzulescu în numele copileloru Domniei Sale. 1876»; 7. Pe piedestalul altei cruciuliți, scrie cu litere chirilice: «Ghenadie Duhovnik. 1855»; 8 Sfântul Chivot de argint, pe care scrie: «In amintirea iubiților mei: soț și fiu Iacov»; 9. Două sfeșnice mici de argint, pe cari scrie: C: R: d: P. (capela română din Paris). Caterina Steriad»; 10. Un candelabru de argint, cu 7 lumini, pe care scrie: «Făcutu-s'a dar bisericii ortodoxe Română din Paris acest candelabru de către Domnul Alexandru I. Filipescu spre pomenirea sa și a părinților săi Ioan și Eliza. 1914. Ianuarie 31».

Proscomidia săpată în zid, drept, fără sinuri. Aici se păstrează sfintele vase, pentru prepararea sfintelor și anume: 1. Un potiraș mic de argint, suflat cu aur pe care scrie: «Emanuil Bibescu 1875». 2. Alt Sf. potir mai mare, tot de argint, pe care scrie: «Dimitrie Kantacuzen, Pulheria soția sa născută Beldiman: 855. Sept. 25». «Refăcut și suflat cu aur la Mai 1906 cu cheltuiala Doamnei Maria Em. Lahovari». 3 Pe sf. Disc și pe steluță: «O. L. (Olimpia Lahovary) 1873»; iar pe *copie:* «Făcută la 1875».

Principele Alex. Vogoride dărueşte capelii, în memoria soţiei sale «Principesa Aspasia», o pereche de sfinte vase, 2 tave mici şi un ibric, toate în argint masiv aurite, în valoare de 1700 fr. [1]. D-na Alexandrina Jacques Lahovary trimite din Bucureşti, ca dar bisericii române din Paris, o icoană a Maicii Domnului cu pruncul în braţe, îmbrăcată în argint masiv aurită, în valoare de 1200 lei [2]. Ing. Ioan Gh. Cantacuzino cu soţia sa Maria dăruesc un rând de veşminte diaconeşti de catifea neagră, în valoare de 305 fr. Alt rând de veşminte diaconeşti, de moar violet, dărueşte Principesa Eliza Philipescu n. Bibescu tovărăşie cu Demetrie Nedoyanu, consilierul legaţiei române din Londra, oferind cea dintâiu 104 fr. şi cel de al doilea, 126 fr. în 1905.

Supt Sf. Proscomidie, în zid, se află *casa de fer* a capelii unde se păstrează odoarele de mare preţ, dintre cari cele mai de valoare este cutia cu *tezaurul capelii.*

Pe o perdea dela uşile împărăteşti, cu icoana sf. Treime, pictată la mijloc, scrie: «Eliza şi Vladimir Ghica 1892». Pe dosul şi pe o placă depe perdeaua nouă dela uşile împărăteşti, cusută pe satin oranj, scrie: «Frossa Ghiţă Ioan născută Delberovici. 1914».

Naosul se desparte de sf Altar prin catapeteasmă, care are *patru icoane mari, îmbrăcate în argint* şi anume:

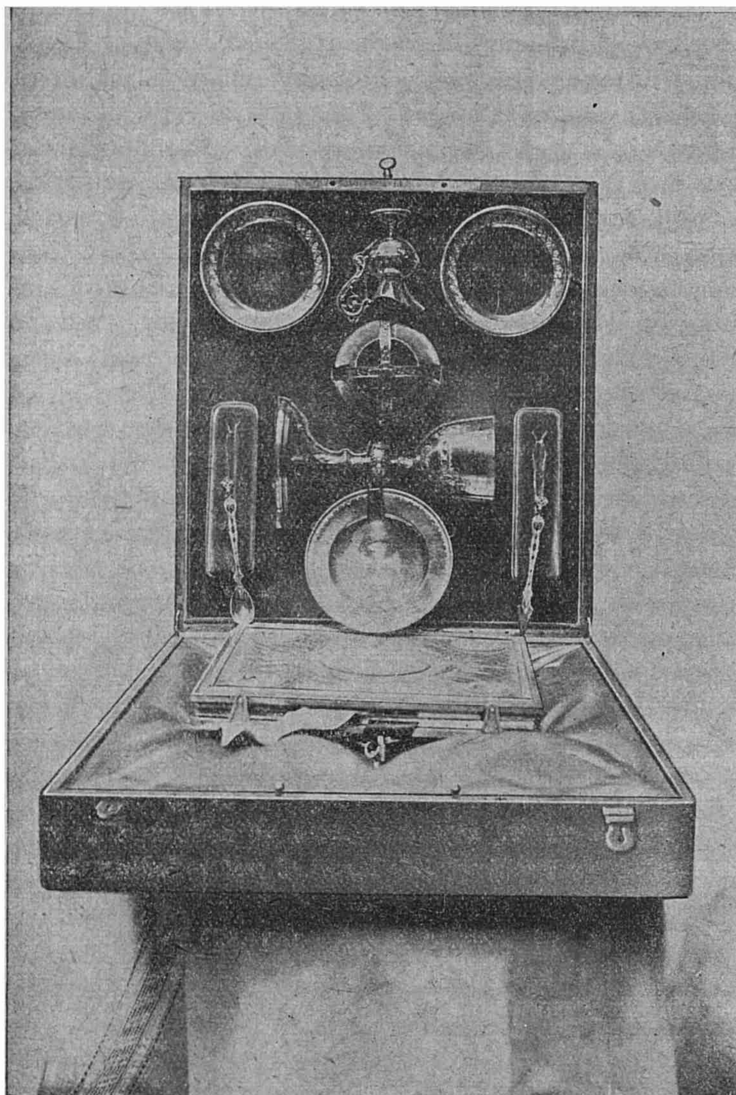
a. Icoana mare a *Sfinţilor Voevozi* în dreapta, are în partea de sus inscripţia: «Arh. Mihail, Rafael şi Gabriel», iar jos scrie, cu litere latine: «Această sfântă icoană este îmbrăcată cu argint de soţii Niculae şi Cleopatra Amira. In anul Mântuitorului 1906. Ianuarie 1. Paris». Pe iconiţa mică de sărutat, scrie: «Arhimandr. Chesarie Ştefano. 1911. Iulie 9».

b. Pe icoana mare a *Mântuitorului Hristos,* în afară de iniţialele «Iss Crs», Evanghelia, pe care o ţine deschisă în mâna stângă şi pe care scrie: «Cel ce ascultă cuvintele mele şi crede celui ce m'a trimis are viaţa eternă»; iar mai spre stânga scrie: «Intru aceasta vor cunoaşte toţi, că sunteţi discipolii mei de veţi avea iubire unul către altul». Jos pe aceiaş icoană scrie: «Robii lui Dumnezeu Sofia C. Bantaş Vellara născută Vladimir Niculescu cu soţul său Constantin, în semn de credinţă şi smerită dragoste. 1905. Aprilie 10». Valoarea 2460 franci. Pe iconiţa mică de sărutat scrie :«Arh. Chesarie Ştefano 1911».

c. Pe icoana *Maicii Domnului,* sus: «M-a-c A Dlui»; iar jos: «Ştefan şi Natalia soţia sa, cu fiii lor, iubind podoaba casei

1, 2. Arhiva capelii din Paris. Dos. Nr. 73 din 1900.

Sale, 'ţi prosferă aceasta, drept prinos de mulţămire, Doamne. 1904. Septembrie 10».

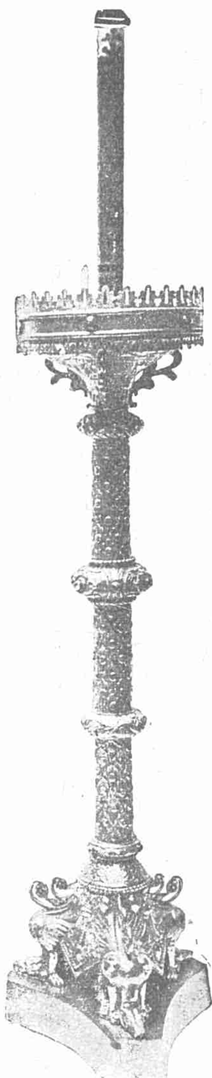

Tezaurul bisericii române din Paris.

d. Pe icoana mare din stânga uşei miei dela altar, sus, se află iniţialele: S. Ioan B». Pe o panglică de argint scoasă în relief, plecând de sub aureola capului, scrie: «Facèţi penitenţă»; iar jos scrie: «Iohn Thornton Rickman 1905. Noembre 5/18».

Pe cea mică, de sărutat, cu inițialele: «Sf. Pr. Ion Bo», scrie: «Oferită bisericei române din Paris. 1891 de Helena Dalles și fiii săi: Dora și Ion».

Iconostasul, artistic sculptat, are deasupra icoanei pusă pentru sărutat, așezată drept, paralel cu sfeșnicile împărătești, — icoana *sfântului Apostol* și *Evanghelist Ioan,* frumos încadrată și împodobită cu pietre colorate.

Sfeşnic împărătesc

Sfeşnicile împărăteşti, patru la număr, cu câte trei fofeze fiecare, sunt suspnedate în fața celor patru icoane împărătești. In fața acelorași icoane mari împărătești sunt așezate patru sfeșnice: dăruite de Alex. Cuza-Vodă și anume: *a.* 2 sfeșnice mai mici de metal, foarte frumoase, de oparte și de alta iconostasului, unul cu inscripția: «P. Alexandru Cuza 1875» și celălalt: «P. Dimitrie Cuza 1875»; *b.* Alte două sfeșnice mai mari, tot în forma celorlalte, unul cu inscripția: «Prințul Alexandru Cuza 1875» și celălalt: «Prințesa Cuza 1875». Două policandre de bronz cu câte 12 lumini fiecare, suspendate la mijloc. Pe margini, înfipte în zid, patru ramuri de alamă, cu fofeze pentru șase lumini fiecare. Strana arhierească mai înaltă, la dreapta și în față un *amvon,* pe care te urci pe trepte, cu parapet de fer, pentru diacon când citește evanghelia și pentru predică. Pe lângă ziduri, cele două pupitre pentru cântăreți, spre altar, la dreapta și la stânga, și străni pentru credincioși. Sunt și două rânduri de scaune, așezate câte patru în rând, iar la mijloc un spațiu liber. Pe jos biserica are parchet acoperit cu covor, fixat de jur împrejur, afară de partea dela mijloc unde parchetul este gol.

Ecleraj: Biserica împreună cu presbyteriul, până la 1922 a fost luminată cu gaz aerian la cor, la policandre cu lumânări de ceară, iar dela această dată cu lumină electrică. Se încălzește iarna cu calorifer, atât biserica cât și presbiteriul.

Presbiteriul. Pe un loc îngust ce se aflà la stânga capelii, s'a clădit un *presbiteriu* (locuința preotului), care se terminase în toamna anului 1884. Nu era însă locuibil.—In primăvara anului 1885, uscându-se pereții și terminându-se complect, se mută întrânsul superiorul, din locuința ce-și luase cu chirie — după dărâmarea imobilului din rue Racine 22—în rue des écoles, 26.—Din pricina insuficienții terenului, acest presbyteriu are o formă lunguiață, cameră peste cameră, încât cu drept cuvânt îl numește V. Alexandri — *hulubărie.* Jos are un salonaș de recepție, cu plafonul foarte înalt, nelocuibil. Aici este portretul M. S. Regelui, a câtorva miniștri și a câtorva ierarhi și superiori ai bisericii, între cari și a arhimandritului Iosafat Snagoveanu, fundatorul capelii. Urcând câteva trepte, dai de o locuință modestă. Sunt două camere pentru portarul capelii (concièrge). La primul etaj, spre stradă, este *biroul* superiorului cu arhiva, din care se deschide o ușă în perete spre dosul bucătăriei, unde este instalat un duș cu apă rece și closetul. — Spre stânga scării este bucătăria și în fund sufrageria, improvizată din camera ce fusese infirmeria mânăstirii dominicanilor. Aici este și vesela sufrageriei, într'un dulap. — Agățat în perete este un *medalion,* dăruit capelii de către sora lui *Baligot de Beyne* [1], care reprezintă un suvenir dela moartea marelui Domnitor al Românilor: *Alexandru Ioan I. Cuza.* — In acest medalion se cuprind: O *fotografie* a lui Vodă Cuza; o *monogramă; cheia* dela vagonul mortuar cu care a fost transportat corpul marelui domnitor dela Heidelburg la Ruginoasa; o *medalie* ocasională ce au purtat-o cei ce au luat parte la înmormântare și o *panglică albastră* ce simboliza pe atunci: *unirea țărilor surori.*

Acest medalion are în dosul său următoarele cuvinte explicative:

1. *Chiffre* et *Couronne* qui représent (au nombre de 50) les tentures noires dont était tapissée l'église de Ruginosa.

2. *La clé* du wagon dans leguel les restes mortels du Prince ont été ramenés en Roumanie, accopagné par moi et par de Th. Rosetti, beau-frère de S. A.

---

1. *A. Baligot de Beyne.* Francez, născut la Paris. Ziarist, colaborase la ziarul „La Presse" din Paris. Apoi diplomat. Fost cancelar al ambasadei Franței din Constantinopole, unde fiind cunoscut și apreciat de către C. Negri și V. Alexandri, aceștia îl recomandară lui Cuza-Vodă, spre a-i servi de secretar al său. Cuza îl angajează personal, în 1860, Octomvrie, când se afla la Constantinopole. Bărbat capabil, la început îl întrebuință mai mult pentru misiuni diplomatice, la Paris și la Constantinopole. Mai târziu însă îl numi *șef de cabinet* al său. A. Baligot

3. *La médaille* portée par les assistants aux funerailles du Prince. Elles étaient distribués dix mille. — Le *ruban bleu* symbolisait *l'union de la Moldavie et de la Valachie,* en rappelant la Cravate bleue que le feu Prince avait ajoutée aux drapeaux des deux Principautés. *(ss) Baligot de Beyne.*

Baligot de Beyne încetând din viață, sora sa, dăruește capelii române acest odor, în Ianuarie 1884. — Partenie superiorul capelii, primind medalionul, la 19/31 Ianuarie (1884), răspunde donatoarei: *À Madame veuve Mathieu Baligot 22, rue de Turin.*

«C'est avec une grande satisfaction morale, que j'ai reçu le portrait de Son Altesse Sérénissime, feu le prince Alexandre Jean Couza et le *médaillon historique* que vous avez bien voulu nous remettre au nom de votre très regretté frère, — feu M. Baligot de Beyne — un des vrais étrangers qui ont aimé et servi la Roumanie, comme leur seconde patrie.

L'église roumaine conservera, Madame, avec amour et respect, ces pieux souvenirs; ils lui rappellent un Prince qui a su inscrire dans l'histoire de nôtre chèr pays, des pages trop glorieuses pour que son portrait ne doive pas occuper la premiere place d'honneur, parmi les reliques du modeste trésor de nôtre église.

En priant toujours Dieu, pour le repos de l'âme généreuse qui vient de rentrer dans son sein éternel, je me fais, Madame, un devoir sacré de vous adreser, à vous, mes chaleureuses remerciements pour les soins empressés que vous avez pris à remplir le voeu de votre chére frère décédé, dont le nom sera à jamais gravé parmi les noms des donateurs de l'église roumanie de Paris.

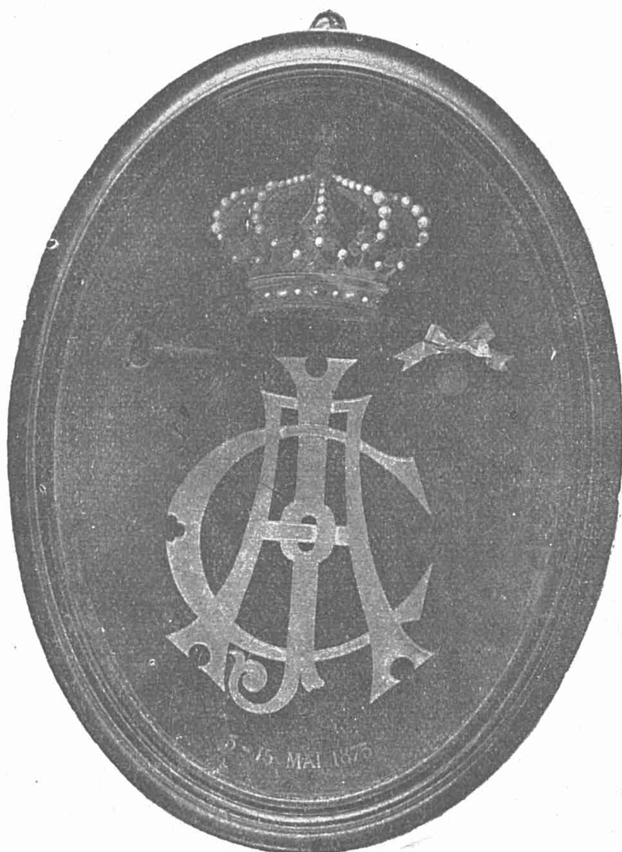
Recevez, Madame, l'assurance de ma parfaite considération etc. (ss. Parthenie)».

In al *doilea etaj.* Două camere pentru dormit, cea din spre

---

de Beyne a adus servicii însemnate țării noastre încă dela 1846, când era la ambasada franceză din Constantinopole și a fost devotatul lui Cuza-Vodă până la moartea acestuia. Elena-Doamna vorbind despre dânsul într'o scrisoare către *Iancu Alexandri,* primul agent diplomatic al țării noastre la Paris, îi laudă calitățile și devotamentul, față de Cuza-Vodă. „Elle ne cesse de parler de vous en de termes très flateurs", scria I. Alexandri lui Baligot de Beyne, la 31 Octomvrie 1863. „Vous êtes, aux yeux de S. A. un ami innappréciable pour le prince".

După detronarea sa (11 Februarie 1866), Cuza s'a retras împreună cu dânsul în Franța. După moartea lui Cuza-Vodă, în 1873, Mai 3 15, la Heidelberg, însoțește rămășițele sale pământești până la Ruginoasa, unde au lost înmormântate la $\frac{\text{30 Mai}}{\text{10 Iunie}}$ același an. O soră a lui Baligot, după moartea lui, dăruește ultimele relicvii rămase dela fostul domnitor, capelii române din Paris, în 1884. (Academia română, Arhiva Cuza-Vodă, vol. II, ms. 4858, f. 306).

Medalionul dăruit bisericii române din Paris de către familia lui Baligot de Beyne

Pe verso are următoarea explicare:

SOUVENIR

DES FUNÉRAILLES

S. A.

LE PRINCE ALEXANDRE JEAN

COUZA

A PRINCE RÉGNANS DE ROUMANIE

DÉCÈDÉ A HEIDELBERG LE 3/15 MAI 1873

INHUMÉ A RUGINOASA LE $\frac{\text{30 MAI}}{\text{10 JUIN}}$ 1873.

curte insalubră. Deasupra acestui etaj, o *mansardă,* pentru locuința paraclisierului, un apartament făcut mai în urmă din podul bisericii, și closetul. Pe o scară de fer exterioară, solid lucrată, cu parapet pe margeni, care pleacă din podul presbiterului, se poate trece în podul camerii paracliserului și de aci pe acoperișul capelii și la clopote.

Mobila. Apartamentele sunt mobilate. La 1885 a fost așezată vechea mobilă dela capela dărîmată, din *rue racine 22.*

In 1900 a fost o *expoziție universală* la Paris, la care a luat parte și România. Intre obiectele expuse au fost și mobile de cameră. Superiorul bisericii—profitând de acest fapt—mijlocește, prin legațiune, către guvernul român, «ca mobilele ce se aflau în localul comisariatului general al României, la «Expoziția universală din Paris», să fie, după închiderea expoziției, afectate trebuințelor capelii române, pentru complectarea și înlocuirea vechiului mobilier».—Cererea fiind admisă, după închiderea expoziției, la 3 Fevruarie, 1901, se face predarea în primirea superiorului, de către secretarul comisariatului general al României, de la expoziția din Paris, a o *jumătate de garnitură de mobile,* dintre cari unele se mai păstrează și astăzi [1].

Cavoul. In curtea capelii se află un cavou, jos, în pământ construit din piatră și ciment, foarte solid, cu răsuflătoare în afară, închis cu un capac de fer, prins în balamale. Te scobori într'însul pe câteva trepte de piatră. Aici se depun provizoriu, cosciugele cu răposații, cari urmează a fi transportați în țară [2].

Tot în această curte, supt presbiteriu, se mai află o cameră îngustă de păstrat obiectele scoase din uz, o *cișmea* cu canal de scurgere și ușa de intrare la calorifer.

Curtea întreagă a presbiterului și de jur împrejurul capelii este pavată cu ciment. Totul este piatră. Nu-i un locușor, cât de mic pentru un arbore sau măcar o floare. Strâmt și fără soare.

1. Arhiva ministerului afac. străine. Dos. Nr. 6, nota Nr. 930 din 12/25 Iulie 1900—1904. — Comp. arhiva capelei Dos. Nr. 14 din 1901, unde se află și procesul-verbal de predare a pieselor, bucată cu bucată.

2. Pe vremea mea, cu îngroparea morților sau transportarea lor în țară, se ocupa o veche casă: *Maison Henri de Borniol,* 2, Rue de Anjou. Bureau principal, rue de St. Pères. Administration spéciale des funérailles et des transports funèbres.

XI. CLERICII SLUJITORI

A. PREOŢII

Iosafat Snagoveanu Cel întâi preot şi în acelaş timp *ctitor fundator* al capelii române din Paris, a fost arhim. *Iosafat*, care semnează şi *Ioasaf* sau şi Ioan, după numele său din botez. Asupra acestui distins cleric român, avem prea puţine date biografice sigure, de oarece el, când vorbeşte despre viaţa sa din trecut, nu ne spune de cât doar de suferinţele sale din timpul revoluţiunii dela 1848, rătăcirea sa prin diferite ţări şi în sfârşit aşezarea sa la Paris, unde găseşte că, cel mai bun lucru, pentru el ca preot, este «de a înfiinţa o capelă românească, în acest oraş de libertate şi civilizaţiune».

Un contimporan al său însă şi în acelaş timp tovarăş de suferinţe, ne lasă în memoriile sale, câteva date asupra acestui cleric, care, atât în ţară cât şi în străinătate, a ţinut la înălţime demnitatea preoţească şi prin graiul său înţelept, ca şi prin condeiul său, condus cu oarecare talent şi abilitate, a făcut cunoscut lumii civilizate, neamul nostru românesc [1].

1. *Iosafat* se naşte la 1797, Aprilie 22, într'un sat de pe valea Vărbilăului de către salinele Slănicului. Tatăl său se numea Ioan Vărbileanu, locuitor plăiaş de munte şi fost pandur din ceata lui Tudor Vladimirescu, în revoluţiunea dela 1821. Din căsătoria sa, Ioan Vărbileanu avusese trei copii: 2 fete şi un băiat, numit Ioan, pe care voind a-l îndruma spre misiunea preoţească, de tânăr încă, îl duse la şcoala de preoţie dela Buzău, care, pe vremea vestitului episcop Chesarie, ajunsese la un bun renume. Aci,

1. I. D. Petrescu în *Buchetul*, 1889, Târgovişte, p. 27-28, îl dă ca născut la 1804. Noi însă, având în vedere inscripţia de pe crucea dela mormântul său, credem că această dată este cea adevărată, fiind cunoscută din însăşi gura lui, de către preotul Constantin Nicolae, deservent al capelii şi nepot al lui Iosafat, care stă lângă dânsul până la moarte şi care-l şi înmormântează.—Despre I. D. Petrescu vezi: N. Iorga: *Memoriile unui vechiu dascal* în Anal. Acad. române, seria III, vol. 15, 1934, p. 180. Aci se vorbeşte şi de *Iosafat*, numindu-l ruda sa, p. 343.

Junele Ioan Vărbileanu, prin însușirile sale firești și prin dragostea sa de învățătură, se distinge în curând, ca un eminent școlar, bun cântăreț și bun bisericaș.

Terminând studiile, la 1829, când era în vârstă de 32 ani, episcopul Chesarie îl hirotoni preot, pe seama bisericii din comuna Slănicului dela Saline. Nu stătu însă mult aci, pentrucă Chesarie — apreciind râvna și meritele sale deosebite, — în curând, îl ridică la demnitatea de *protoiereu* al Mizilului.

Pe când se găsea în această demnitate, își perdu soția, rămânând văduv, fără nici un copil.

Nemângâiat și zdrobit sufletește de nenorocirea ce căzuse asupra lui, protoiereul Ioan n'a mai stat în Mizil; ci a fost chemat îndată de către chiriarhul și în acelaș timp, mecenatele clerului de merit, — episcopul *Chesarie* —, care îl sfătui să înbrace shima monahală.

Neputând să calce voința patronului său iubit — și având pregătirea minții și înclinarea inimii, spre a se devota bisericii, ca un adevărat apostol — se supuse, cu smerenie, sfatului șefului său și intră în monahism, sub numele de *Iosafat*. Chesarie îl luă pe lângă dânsul, ridicându-l la gradul de arhimandrit și încredințându-i sarcina de mare eclesiarh al episcopiei Buzăului.

Situațiunea sa era acum destul de frumoasă. Mediul în care era așezat și ocupațiunea zilnică cu rânduelile cele duhovnicești îl făcuse să uite, aproape cu desăvârșire, loviturile și supărările din trecut. In atmosfera cărturărească ce se răspândise împrejurul marelui dascăl Chesarie, și în genere, în tot clerul eparhiei Buzăului, sufletul său era satisfăcut, nevoindu-se în tăcerea chiliei strâmte, a se desăvârși pe sine, în învățăturile cele duhovnicești, mai luându-și pe lângă dânsul și câțiva tineri, spre ascultare, pe cari și-i pregătea, ca pe niște ucenici vrednici ai săi.

O singură năzuință, pe fiecare zi ce trecea, prindea rădăcini mai adânci, în sufletul lui. I se părea, că nu era încă destul de pregătit pentru misiunea apostolatului său. Școala de preoție, pe care o învățase el, era o școală elementară, care nu mai mulțumea sufletul lui, acum format și deșteptat de glasul nevoii de a ști carte mai din temeiu, pentru trebuințele viitorului. — De aceea Iosafat, după câtva timp, părăsește, cu regret, pe patronul și părintele său duhovnicesc Chesarie și — mânat de dorința aprinsă de a se instrui într'o școală sistematică, mai superioară — pleacă la București, unde se înscrie în colegiul na-

ţional de la sf. Sava; organizat de către francezul Vaillant, care fusese adus în ţară anume în acest scop, încă de pe vremea lui Kisseleff, de către epitropul şcoalelor, marele Ban Gh. Filipescu şi care ajunsese a fi socotit, ca unul din colegiile cele mai bine organizate din Europa, — cel puţin sub raportul culturii şi al conducerii pedagogice. In acelaş timp fu rânduit şi ca preot, slujitor al mânăstirii sf. Sava, unde era colegiul.

2. **Arhimandritul Iosafat profesor la colegiul sf. Sava.** Insuşirile sale deosebite, pe de o parte, sârguinţa sa la învăţătură şi dragostea nesfârşită pe care o avea de a se lumina — prin citire şi mediaţiune, de zi şi noapte — făcură ca numele arhimandritului Iosafat să fie cunoscut şi stimat de toţi; iar la terminarea şcolii, a fost primit, cu cinste, de către profesorii săi, ca coleg al lor, încredinţându-i-se, catedra de religiune.

Ajuns profesor de religiune la şcoala cea mai vestită dela sf. Sava, din capitala ţării, de pe catedră ca şi de pe amvon, făcea să răsune vocea sa sonoră, entuziasmând pe credincioşi şi mai ales pe tineret, cu focul convingerii sale religioase şi al patriotismului său luminat. — Reputaţiunea sa era acum recunoscută şi faima zelului şi a străduinţelor sale, ajunsese până şi la urechile domnitorului Alex. Ghica (1834—1842), care îl încarcă cu distinse onoruri domneşti.

3. **Iosafat egumen la Snagov.** Mai târziu, i se încredinţă egumenatul mânăstirii Snagovului, vestită pe acea vreme, de unde şi supranumele său de Snagoveanu [1].

Unul dintre acei ce au cunoscut mai bine pe *Iosafat* a fost *Ioan H Rădulescu,* părintele literaturii române şi promotor al revoluţiei din 1848. El îi descrie viaţa în cunoştinţă de cauză, zicând: Prêtre d'un village du district de Buzeo, cet homme attirait l'attention générale par sa bonne conduite et son bon sens naturel. Dans une de ses excursions diocésaines, l'evêque de Buzeo entendit parler de ce prêtre, le vit ofiicier avec décence et ferveur et l'invita à lui rendre visite. Il l'interogea sur plusieurs questions de théologie et de morale; le prêtre Jean répondit avec justesse et candeur; l'évêque, satisfait, lui fit cadeau de son bâton épiscopal. d'une étoffe en soie et de quelques mètres (pics) de drap noir. «Vous ferez, lui dit-il, votre *entérie* et votre *binische* pour

---

1. La Snagov — ctitoria lui Vlad Ţepeş şi a altor membri din familiile domneşti—Iosafat are şi până astăzi nepoţi şi strănepoţi, în satul Coadele (Snagov). În timpul când vine Iosafat acolo, Snagovul începuse a decădea. El se sileşte a-l ridica la renumele de mai nainte.

sortir de la clase des prêtres communaux, et, quoique jeune encore, je vous préfère aux autres et je vous nomme protoprêtre de l'arrondissement. Voila mon baton».

Le jeune protoprête Jean, acquit une grande réputation dans tout le district; il était veneré de tous; il était heureux. Mais une année ne se passa pas, qu'il fut cruelement frappé dans ses affections, le choléra de 1832 lui enleva sa femme et ses enfants. Alors on croyait la maladie contagieuse; les hommes se fuyaient les uns les autres; il fut donc forcé de creuser lui-même la fosse qui devait recevoir les restes de sa famille. Cette époque de sa vie, rappelle la situation térrible où se trouva Young, réduit à rendre lui-même les derniers devoirs à sa fille.

Livré à la douleur, Jean ne pouvait plus supporter la vue de son village natal et du district où il avait passé de si beaux jours. Il abandonna tout et vint s'établir, comme curé, auprès de l'église du collège de Saint-Sava, a Bucarest. Il se mêla aux enfants et suivit régulièrement les classes du collège; il étudia le grec, le latin et le français. Il comença à prêcher dans l'église du collège chaque Dimanche et chaque jour de fête, l'Évangile était commenté par lui, selon son véritable sens, selon les besoins actuels de l'humanité. Christ possédait un bon apôtre dans la capitale de la Valachie.

Il traduisit et publia plusieurs ouvrages de morale: les beautés de l'Ancienne et dus Nouveau Testament et de plusieurs oraisons de Massillon et Bossuet. Il était le confesseur de la paroisse; ses fils spirituels en recevait aussi des leçons de catéchisme.

Alexandre Ghica apprenant l'histoire de ce prêtre de village, enfant dela nature, manifesta le désir de faire sa connaissance. Il l'invita souvent à son couvert et le nomma ecclésiarche dominiaire. Tout le monde désirait voir cet homme, respectable évêque (?) et chef de l'Église, ce qui ne tarda pas à soulever contre lui, la haine et la jalousie des moines, et du mètropol italian lui-méme.

A la chute d'Alexandre Ghica, Néophite, le métropolitain, le nomma égumène (abbé) pour le faire disparaitre de la capitale. C'est alors qu'il prit le nom de Iosaphat (Snagoveano). Ce fut pour lui une espèce d'exil; loin de ses amis, de ses ouailles et, de toute vie intelectuelle, il se vit condamné à vivre au milieu d'un île marécageuse et parmi des forçats (car Snagov est un couvent où l'on déticnt les criminele les plus dépravé); il se mit à faire de la morale, à enseigner les devoirs sociaux et la doctrine du Christ à ces malheureux.

Lorgu'il vint en 1848 à Bucaresci on lui montra la proclamation constitutionnelle; il n'y vit que ses principes [1].

Dar și un scriitor francez, *Felix Colson* [2], descriind activita-

1. Memoires sur l'histoire de la Régéneration Roumaine on sur les événements de 1848, accomplis en Valachie par I. Héliade Redulesco, Paris, 1851 p. 25-26. Vezi și ziarul *Pruncul*. I. Nr. 5.

2. Nationalité et Régénération des paysans Moldo-valaques. Paris. E. Dentu, libraire-éditeur. Palais Royal, 13 et 17, Galérie d'Orléans. 1862, p. 218-219.

tea sa românească, de mai târziu «pe terenul intelectual, din capitala Franții, după ce arată că în Paris și anume în «rue Garancière, dans l'ancien hôtel de la Mairie» era să se întemeieze «un collège de Valachs» încheie descrierea sa cu câteva note asupra arhimandritului Iosafat, zicând:

«Finissons cette note par le portrait d'un homme de bien.

En 1849, un exilé, un archimandrite valaque de *Snagow,* est arrivé à Paris, presque sans ressources, avec l'intention d-y fonder une *église valaque,* ce qu'il est parvenu à faire...

Nous rappellerons ici, qu'en 1848, l'archimandrite de Snagow, *Iosaphat,* a seul osé bénir le drapeau qui portait écrit en letres de feu: «Plus de protectorat, plus de colonat russe. *Autonomie des pays Vlachs. Droits civils et politiques pour tous les Vlachs*».

Iosaphat avait été soldat. Il fut un des héros de Tudor Vladimiresco. Aprés l'assassinat de ce grand martyr, il réussit à s'échapper des mains des Turcs qui l'avaient fait prisonnier et en voulaient à sa vie. — A l'époque du grand choléra, Dieu éprouva cruellement l'archimandrite. Dans l'espace d'une semaine, il perdit sa femme et ses enfants. Le village où il se trouvait ayant été complédement abandonné, par la population, il dut ensevelir tous ceux qu'il chérissait, creuser leurs tombes et les enterrer. Depuis, il est entré dans les ordres. Il est, à Paris, l'apôtre de la Moldo-Valachie.

Ce citoyen distingué avait une fortune immobilière en Valachie. Après 1848, l'administration du Voivode Stirbey s'en est emparée. Il y a deux ans, Iosaphat est retourné dans son pays. Il désirait savoir ce qu'étaient devenués ses possessions héréditaires. Il lui fut répondu que le gouvernement du Voïvode Stirbey en avait disposé, et qu'il y avait imposibilité de revenir sur un fait accompli. Iosaphat a repris immédiatement la route de la France. Chaque jour il gagne des prosélytes à la cause de sa patrie.

L'archimandrite Iosaphat n'a-t-il pas mérité des Principautés et de la France un récompense éclatante?

Dar oricum s'ar purta cineva pe pământ, nu poate împăca pe toată lumea. Iosafat a avut, fără îndoială și el adversarii săi și ca ori și ce om slăbiciunile lui. Meritele sale însă, incontestabil, au întrecut cu vârf și 'ndesat, lipsurile. Așa de exemplu, M.

Elias Regnault [1] ocupându-se de conduita arhimandritului Iosafat, în timpul mişcării de la 1848, arată oarecari inconsecinţe, zicând: «Mais Je ne puis également me taire sur la conduite du prêtre Iosaphat Snagoveano. Tout Bucaresci, et surtout l'ancien prince de Valachie (Alexandre Ghica), connait la protection et les bienfaits dout cet individu fut comblé par M. Héliade. Pour preuve de cette assertion, je recommande à mes lecteurs les pages que ce dermier lui consacre dans ses: *Mémoires sur la Régéneration* (pages 25 et 26); mais il le paya de la plus noire ingratitude, en se rendant un des plus ignobles instruments de ses énnemis. Il joua le rôle le plus indigne dans les cabales du second Rodin de cette faction jésuitique, et rendit victimes le père, la mère et cinq enfants.

Croyant qu'il avait achevé son oeuvre, ou désespéré de ne pouvoir ébranler la fermeté et la patienee de son Iob, il abandonna Chio et accompagné de Marin [2], un des plus vils instruments

---

1. Suite ou Supplément à l'histoire politique et Sociale des Principautés Danubiennes de M. Elias Regnault par *N. Rousso* (având pe a treia copertă şi numele: *C. Assaki,* scris pe o vignetă) Bruxelles, 1855 p. 130. sq.

2. *Marin Serghiescu* zis şi *Naţionalul* era originar din Moldova. In Fevruarie 1841, a fost condamnat la 10 ani închisoare la Ocnele dela Telega, pentru turburări revoluţionare. (Anal. Acad. române, seria II, vol. 34, 1911-1912, p. 221). Luă parte activă, cu M. Kogălniceanu, Costachi Negri, Colonelul Alexandru Ioan Cuza şi alţi patrioţi, mai la toate mişcările românilor dela 1848, supranumiti pe atunci «bonjurişti». Alecache Vilară îl luase cântăreţ la biserica *Negustorilor*. L'a plimbat cu dânsul pela Petersburg cu Regulamentul. Molipsindu-se de boala patriotismului a fost arestat cu Mitică Filipescu, Nicolae Bălcescu şi Telegescu la ocnă şapte ani, unde şi-a ispăşit păcatele. Iată ce zice *Ioan Ghica* în scrisorile sale (p. 170-71), despre dânsul: «Imi aduc aminte că aflându-mă, acum câţiva ani, la o masă la Constantinopole, Beyzadea Grigorie Sturdza avea ziafet de ziua lui şi ne poftise pe toţi românii proscrişi. Adusese pe cel mai vestit tacâm de lăutari, tot meşteri aleşi dintre cei mai buni: scripcari, cobzari şi neişani din Scaune din Bucureşti. Trăgea Dincă cu arcuşu de te ardea la inimă şi cobzarul zicea din gură pe Alimoş; noi ascultam cu auzul şi cu sufletul; la masă era şi un strein, un *Perot,* care văzându-ne înduioşaţi, ne zice c'un ton de dispreţ:

— Nu înţeleg ce găsiţi în cântările astea de vă fac atâta impresie. Iar *Marin Serghiescu* (Naţionalul) să uită cu milă la dânsul şi zise: *Perotule! Perotule! Săracule! tu nu ai patrie, tu nu ştii ce e cântecul naţional!* Aceste puţine cuvinte — zise, cum au putut fi zise — ne-au făcut pe toţi să ne podidească lacrimile».

Mai târziu, după ce Cuza deveni Domnitorul Românilor, Marin Serghiescu fu ataşat pe lângă persoana sa, făcând pe îngrijitorul palatului şi gustând cel dintâi din băuturile şi mâncările domneşti. In timpul secularizării averilor mănăstireşti, i se încredinţează diferite însărcinări; iar după secularizarea averilor mânăstireşti, îl aflăm ca îngrijitor al mânăstirii *Cotroceni,* pus în capul statului personal al bisericii, mai întâi cu 1500 lei; iar dela 1864 cu 833 lei $13^{1}/_{3}$ dintr'o pară, post pe care-l păstrează până în Februarie 1866, adecă până la detronarea lui Cuza Vodă.

de Ion Ghica, il se vendit à Paris afin d'y fonder une *chapelle toujours ortodoxe et soi-disant roumaine*. Il s'adressa, dans ce but, à la générosité des Moldaves; car ses compatriotes les Valaques le connaissaient dejà asser. — Il y a un proverbe valaque qui dit que le diable ne fait jamais d'église. Le prêtre Iosaphat, pourtant, donna un démenti éclatant à cette sagesse populaire, car il en fabriqua une à Paris. Si je me borne ici à effleurer le caractère de ce personnage [1], sans rien prouver, ni décrire, c'est par respect pour mes lecteurs, et je ne désirerais pas qu'il me forçât lui — même à mettre en évidence ses actions».

Aceasta însă, nu poate micşcrà valoarea arhimandritului Iosafat, care plecat de la ţară, din pătura mănoasă şi curată a neamului românesc, numai prin puterile şi năzuinţa sa, a putut a se ridică în rândul fruntaşilor vieţii culturale şi patriotice. E destul a arăta rolul ce l-a jucat în 1848, pentru a ne face o ideie clară despre valoarea perscanei sale.

In acest an izbucni *revoluţiunea,* mai întâi în Paris, apoi în Viena, Berlin şi după aceia în Italia şi Ungaria; iar din Ungaria, curentul revoluţionar trecu şi în ţările române. Arhimandritul Iosafat, în această luptă pentru desrobirea poporului, este alăturea de marii patrioţi, reprezentanţi ai vieţii naţionale.

El face parte din acea pleiadă de preoţi români, cari, conştienţi de chemarea lor şi mişcaţi de sentimentul patriotic, au luptat lupta cea bună, au răbdat închisori şi chinuri, ca nişte adevăraţi martiri, s'au jertfit pe sine-şi, punându-şi sufletul pentru turma lor cea cuvântătoare, numai şi numai pentru a o aduce la lumina cea adevărată şi înţelegătoare de sine şi la slobozenie, de sub povara cea umilitoare a stăpânirilor streine.

Figura lor, înfăţişarea lor, înbrăcaţi în sfintele odăjdii şi

---

Cei ce au cunoscut pe Marin Serghiescu, ne spun, că era un om foarte vesel şi cântă admirabil bisericeşte, atât în greceşte cât şi româneşte. Vezi: G. M. Ionescu: Istoria Cotrocenilor etc. 1902, Bucureşti p. 168-169. Comp. *Elias Régnault: Suite* on Suplément à l'histoire politique et sociale des Principautés Danubiennes, par N. Rousso. Bruxelles, 1855, op. cit. p. 96; unde-l aflăm că deschisese o listă de subscripţie şi adusese bani proscrişilor din Brusa; bani cheltuiţi pentru trecerea lor în Transilvania «avec la mission d'y former une légion roumaine et de réunir les Roumains aux Magyars, dans une union fédérative», — după cum arată Ioan Ghica şi alţi proscrişi în: Compte des sommes que j'ai reçues depuis que je suis à Constantinople, et leur usage.

1. Pour celui des lecteurs qui desirerait connaitre le portrait physique de Iosaphat, il n'a qu'à voir celui de *Bradamanti,* dans les *Mystères de Paris* par *Eugène Suë,* édition illustrée par M. Beaucé.

cu crucea 'n mână, a deșteptat sufletele poporului din amorțirea seculară; iar vocea lor apostolică, cuvântul gurii lor, a mișcat adânc inimile și le-a ridicat la înălțimea evenimentelor vremii.

Revoluționarii dela Izlaz, trecând prin Craiova, au venit spre București, având în fruntea lor pe capii revoluției, între cari se vedea *Popa Șapcă,* cu crucea 'n mâna dreaptă. Când au ajuns la București, li s'a făcut o primire vrednică de însemnătatea evenimentelor zilei. In fața cetățenilor fruntași ai Capitalei, a corpului profesoral și a junimei studioase — ea însăși însuflețită de spiritul revoluționar — se observa de departe figura impozantă a unui cleric. Era *arhimandritul Iosafat Snagoveanu,* care, luând cuvântul, cu mult entuziasm, salută pe revoluționari, binecuvântând acțiunea lor binefăcătoare, pentru viitorul neamului. De aci înainte se alătură în rândul *fruntașilor* revoluționari împreună cu *Popa Șapcă* [1].

Iată ce scrie un francez la 1850, despre acești doi clerici:« Ces deux prêtres dont le second fit partie du gouvernement provisoire — associés avec presque tout le clergé au mouvement national, représentent admirablement ses types religieux. Ils commencèrent tous deux par être simples curés de village, enseignant aux pauvres paysans, leurs égaux, la parole évangelique, et ils gardèrent, en s'élevant, leur simplicité primitive. Le premier, *Josaphat,* après la chute d'A. Ghica, son ami, avait dejà été envoyé en exil comme abbé ou égoumene dans le monastère de Snagow. Ayant servi, par ses prédications, la cause régénératrice, il se refugia de nouveau en Transylvanie après invasion du territorire roumain par les Russes. Il se méla à lacroisade préchée par Kossuth, et, faisant retentir parmi les Roumains de ces montagnes son verbe chaleureux, il exhortait tous les peuples à l'union contre lest tyrans. Quand la Transylvanie fut envahie à son tour par les baïonnettes autrichiennes ét moscovites, rouges de sang magyar et polonais, fermé dans quelque cachot siberien. (V. *Sebastien Rhéal:* Résurrection des peuples: *La Roumanie renaissante,* dédié aux ‹Émigrés roumains, publication de la ligne des peuples-Paris. 24. rue Nôtre-Dame-de-Lorette, Juillet 1850, pag. 10).

---

1. *1848 în țările române*, ed. Carol Göbl, p. 487, unde se văd *Iosafat* și *Popa Șapcă* fotografiați în mijlocul fruntașilor revoluției.

Notă. *Guvernul provizoriu* dela 9 și 11 Iunie 1848, din Islaz, este fotografiat având la mijloc pe **Popa Șapcă**; iar la mărgini pe următorii: *Ion Eliade Rădulescu*, *Ștefan Golescu*, *Maior Cristache Tell* și căp. *Nicolae Pleșoianu*. El avea deviza: *Dreptate, frăție*. La toți de față și viitori sănătate. În numele poporului român, am decretat și decretăm: *Abolirea sclavajului; abolirea clăcei; împroprietărirea țăranilor* cu despăgubire. Drepturile țării *ab antiquo* sub protecțiunea puterilor celor mari din Europa și *libertatea omului*. Portretul acesta aflat de *Al. Cristofi*, Craiova, 1895, este la Academia română.

4. Iosafat membru în comisia pentru desrobirea ţiganilor. Guvernul provizoriu de după revoluţia din 1848, numeşte pe *Iosafat* membru în comisia pentru desrobirea ţiganilor, alături de *Cezar Boliac* şi *Filipescu,* având ca secretar pe *Roată.* Şi Cezar Bolliac, dar mai ales Iosafat, erau negricioşi. Ţiganii îi adorau, zicând că ţin cu dânşii, fiind din neamul lor.

Pe vremea aceea circulau versurile:

Părintele Snagoveanu
Care slobozea ţiganul
Şi îi da bilet la mână
Fără nici o para bună.

Din pricina evenimentelor, cari au urmat, se ştie că desrobirea ţiganilor s'a făcut, la 1856, când Iosafat era la Paris 1.

5. **Înăbuşirea revoluţiei** dela 1848.—Turcii şi după ei Ruşii, intrând în Ţara românească, înăbuşiră revoluţia; iar capii revoluţionari români, fug cari încotro văd cu ochii, făcând să răsune Europa de strigătele lor.

Arhim. Iosafat a trecut şi el graniţa, deocamdată în Transilvania, unde împreună cu tovarăşul său *C. Bolliac,* scoteau foaia «Buciumul». Atitudinea lui Iosafat nu plăcu însă Ungurilor şi mai târziu Ruşilor, învingătorii acestora, şi de aceea el a fost silit să se retragă, incognito, la Bran, unde sub patronagiul parohului român Bartolomeu, din comuna Şimon, fiind travestit în haine ciobăneşti, trecea drept un cioban al turmelor lui Moise Moşoiu, sătean avut din Fundata.

Cam pe la 1850, un nepot după mamă al lui Iosafat, care

---

1. Legea pentru *emanciparea ţiganilor în Muntenia* în ziarul *Steaua Dunării.* 1856. Nr. 19. Iaşi. — Comp. I. D. Petrescu: *Buchetul.* 1889. Târgovişte. p. 92.

Când se desrobesc ţiganii în Moldova, *Iosafat* cheamă pe toţi românii din Paris la biserică, spre a celebra acest act, rostind următoarea cuvântare:

Fraţilor! Desfiinţarea sclaviei, este una din legile fondamentale ale religiei creştine. Pentru aceasta, Biserica română din Paris chiamă pe fii săi la o întrunire, ce va urma in jurul sântului Altar, la 27-a curgătoarei pela 11 ore, spre a celebra dezrobirea ţiganilor în Moldova.

Noi vom depune împreună mulţumirile noastre părintelui ceresc, carele au făcut să lucească în ochii noştri, ziua atât de mult şi în zadar dorită, de către strămoşii noştri. Noi, îl vom ruga de asămeni pentru sufletele generoase şi în adevăr române, care s'au lepădat dela sine, cât şi pentru acele ce de acum înainte se vor lăsa, de desdăunarea hărăzită de dreptatea ominească, ca preţul răscumpărărei celor asămine cu noi.

IOSAFAT ARHIMANDRITUL. Paris 13 (25) Ianuarie 1856. 22 Strada Racin. *(După Gazeta de Moldavia.* Nr. 8 din 26 Ianuarie 1856).

ocupa postul modest de învățător la Rucăr, sub numele de I. D. Petrescu se întâlnește cu Iosafat și-l recunoaște [1].

După ce mai rătăcește prin Dobrogea și prin alte părți,

IOSAFAT SNAGOVEANU
fundatorul capelii române din Paris

Iosafat se refugiază la Paris, unde erau cei mai mulți revoluționari. Aici urzește el întemeierea unei Biserici ortodoxe romå-

1. *I. Michelet*: Principautés Dannubiennes.— Madame Rosetti, în 1848 (p. 8), înfățișează pe *Snagoveanu*, împreună cu prizonierii dela 1848, *„dans un bateau au milieu du Danube"*. — Comp. și *Istoria politică și socială a Principatelor dunărene*, trad. de *Ioan Fătu*, 1856, Iași, Tipografia *Buciumului*, după *Elias Regnault*, p. 27. — În paginile 27 și 445-446 se vorbește despre *preoți*, relevând pe *popa Șapcă* și pe tinerii revoluționari, dela Islaz și Paris.

nești, urmărind în acelaș timp, mersul evenimentelor din patrie.

6. *Alegerea lui Cuza.* Unul dintre cele mai însemnate acte ale istoriei noastre naționale și împlinirea unui vis al tuturor Românilor, a fost *alegerea lui Alexandru Ioan I Cuza, ca domnitor al ambelor Principate, la 5 și 24 Ianuarie, 1859*[1].

Acest eveniment a fost serbătorit și la Paris, cu un deosebit entuziasm, de toți patrioții români, împreună cu o mare parte dintre învățații franceji, cari au luptat alături cu românii, aflători la Paris, pentru realizarea dorințelor românilor.

In fruntea acestor bărbați, cari, plini de entuziasm, au serbătorit împlinirea idealului românilor, se afla și arhimandritul *Iosafat,* care îndată ce primește vestea cea bună, despre alegerea lui Cuza, ca domnitor peste ambele principate, în cea dintâi Duminică, la 1/13 Februarie 1859, după sfârșitul sfintei liturghii, în biserica românească din Paris, de pe amvonul bisericii, îmbrăcat în sfintele odăjdii, rostește următoarea cuvântare:

Fraților! Când un candidat de Prinț sau de Impărat este ales de majoritatea unei Adunări, convocată în mod legal, trebue să se considere alesul ca legitim, după toate legile lumii, și atunci, Biserica, făcând rugăciuni pentru dânsul, îl numește *unsul Domnului,* consfințind prin aceasta, înlățarea sa și autoritatea ce o va exersa.

Alegerea lui *Alexandru Ioan I,* de Prinț în Principatele-Unite este mai mult de cât legitimă; fiindcă nu s'a făcut de o simplă majoritate, ci de o admirabilă *unanimitate,* în două Adunări diferite, de unde urmează că alesul este de două ori legitim și de două ori *unsul* Domnului.

Fraților! Mărimea acestui act, fără exemplu în istoria lumii și în care apare în mod văzut, mâna lui Dumnezeu, deșteaptă admirația adevăraților Români și face să salte inimele lor, de bucurie. Să ne bucurăm dar, fiindcă astăzi soarele adevărului s'a arătat pe orizontul nostru și a răspândit norii, cari ne aco-

---

1. N. Corivan: Din activitatea emigranților români în apus (1853-1857). Scrisori și memorii. București. 1931 p. 101. Un memoriu e semnat de Iosafat și alți patrioți exilați, la data de 15 Martie 1855, în favoarea unirii, à Sa Majesté Napoleon III empereur de Français.

periau de întuneric. In urma acestui act, lumea va putea să ne cunoască, astfel precum suntem. Să ne bucurăm, fiindcă Românii mai vin să dovedească, în mod solemn, Europei, dreptatea şi legalitatea cererilor ce au făcut, în divanurile Ad-hoc. Să ne bucurăm, în sfârşit, fiindcă simţimintele deputaţilor Români n'au fost mai puţin patriotice de cât simţimintele Românilor, strămoşilor noştri. Dar, mai'nainte de orice, să ne rugăm lui Dumnezeu, din inimă, pentru sănătatea lui Napoleon al III-lea, care a susţinut, cu atâta căldură, drepturile noastre, proclamând legitimitatea lor. Să ne rugăm, în acelaşi timp, pentru sănătatea noului nostru prinţ *Alexandru Ioan I*, ca, conform cu declaraţia sa solemnă, să guverneze în pace şi să se aducă în patrie dreptatea, ce a fost exilată de atâţia secoli! Poate, astfel, prin concursul adevăraţilor patrioţi şi cu ajutorul lui Dumnezeu, să facă fericirea poporului român şi să merite, ca numele său să fie mărit, din neam în neam».

Tot atunci, Românii au dat şi un banchet, la 29 Ianuarie stil vechi, în onoarea alegerii Prinţului Alexandru Ioan I şi de domn al Ţării Româneşti, la cari au luat parte mai mulţi prinţi ai presei şi literaturii franceze. Arhimandritul Iosafat a ţinut, şi cu această ocaziune un admirabil toast. spre proslăvirea M. S. Impăratului Franţei, Napoleon al III-lea [1].

7. Cu prilejul *complotului* urzit asupra persoanei domnitorului *Alexandru Ioan I,* în 1859, în Bucureşti, arhimandritul Iosafat, împreună cu mai mulţi români aflători în Paris, trimite următoarea scrisoare Domnitorului: *„Prea înălţate Doamne!*

Noi Românii din Paris, adunaţi astăzi la capela noastră, am depus la Altarul lui Dumnezeu, profunda noastră recunoştinţă pentru cereasca protecţie care a ocrotit a Ta preţioasă viaţă, în imprejurarea complotului din Bucureşti.

Pătrunşi de indignaţie, împotriva unui asemenea act, a căruia oribilă izbucnire ar fi putut curma, cu a Inălţimei Tale preţioasă viaţă, speranţele noastre cele mai scumpe; noi ne grăbim a te ruga să primeşti expresia nemărginitei bucurii ce simţim, văzând că providenţa, în această inconjurare, a ocrotit încă odată acele vii şi drepte speranţe.

Astăzi, mai mult de cât oricând, ele sunt înrădăcinate în inimile noastre şi dragostea şi devotamentul nostru către Inalta Ta persoană, nu pot fi asemănate de cât cu iubirea noastră de patrie. Inimile noastre te confundă cu ea, precum duşmanii viitorului nostru au confundat în a lor ticăloasă conspiraţie a Ta persoană înaltă, cu scumpa noastră patrie.

Avem onoare a fi, Prea Inălţate Doamne, ai Măriei Tale, prea

1. V. Acte şi Doc. relative la istoria regenerării României de *D. A. Sturdza* şi I. I. Scupievski, Bucureşti. 1900, vol. 8. p. 752, 801 şi urm.

supuşi şi credincioşi servi. *Urmează subscrierea părintelui Iosafat, împreună cu alte 58 de subscrieri.* Paris 5/17 Aprilie 1859. «Kapela Română». (Vezi: Monit. Of. al Ţării Româneşti, Nr. 45 din 22 Aprilie. 1859).

8. Ziua de 5/24 Ianuarie 1862, când corpurile legiuitoare din ambele principate se adunară la un loc, se serbează, în Paris, cu o deosebită solemnitate. Modul cum s'a serbat și felul cum a fost primit arhim. Iosafat de către ministrul Franței, precum și cuvintele măgulitoare ce i s'au adresat, le face cunoscut Chiriarhiei, printr'un raport detailat [1]. Cu acest prilej. Arhimandritul Iosafat a rostit, în biserica românească din Paris, următoarea cuvântare:

‹Fraţilor! Sărbătoarea ce ne-a adunat astăzi, în acest sfânt lăcaş, «deşi nu este cuprinsă în calendarul bisericesc, este însă o sărbătoare «mare, strălucită, naţională; căci ea celebrează ziua întrunirii Camerilor, a Moldovei și a Ţării Româneşti.

«Astăzi se așează în România, *piatra edificiului Unirii,* a acelei «mântuitoare înfrăţiri, pentru care Iisus Hristos s'a rugat mai cu dea«dinsul către Tatăl ceresc, zicând: «Părinte Sfinte! Uneşte-i pre dânşii «întru numele tău, ca să fie una precum noi!»

‹Unirea este temelia Evangheliei! Unirea este baza fericirii fami«liei! Unirea este tăria popoarelor!

Strămoșii noștri, pătrunși de cuvintele Mântuitorului, ne-au lăsat «mari pilde de putere, de unire şi de minunile ce poate să producă ea; «căci ei, o mână de oameni, au apărat, cu vrednicie şi cu izbândă, ţara lor, «fiind uniţi, în respectul religiei şi'n amorul patriei!

«In zilele noastre, alegerile domnitorului Principatelor-Unite, din 5 «şi 24 Ianuarie 1859, au arătat Europei că Românii de astăzi, au păstrat «în inimile lor, simţirile strămoșești de patriotism și de înfrăţire, şi acel «act naţional a atras lauda şi simpatia tuturor naţiilor generoase.

‹In sfârşit, după o dureroasă așteptare de 3 ani, astăzi se consacră «în noua capelă a României, întrunirea ambelor puteri legiuitoare ale «ambelor ţări surori, spre a nu mai fi de acum înainte, de cât una şi sin«gura reprezentaţie naţională, a unei singure naţii!

«Mari pasuri au făcut Românii în scurt timp, pentrucă au fost con«duşi de un mare principiu.

«Voi, tineri compatrioţi, cari sunteţi veniţi în această ţară ospita«lieră a Franciei, ca să primiţi lumina învăţăturilor folositoare Patriei «Voastre; voi, cari sunteţi meniţi a fi într'un viitor apropiat, ostaşi ai «progresului pe pământul strămoşesc, bucuraţi-vă în suflet, gândindu-vă «că fructul ostenelelor voastre are a fi de folos nu unei provincii; ci unei «ţări întregi, nu unui popor neînsemnat, ci unei naţii, stimată de Europa!

«De aceia, se cuvine să facem, din ziua de 24 Ianuarie, o zi de sărbă-

---

1. **Arhiva mitrop. Ungro.-Vlahiei. Vezi: Dos. Nr. 48, din 1862.**

«toare românească și să ne adunăm la fiecare aniversare, la picioarele «Altarului, ca să înălțăm către ceruri, rugăciuni ferbinți:

«Pentru marile Puteri, cari au ajutat la realizarea dorințelor Românilor.

«Pentru Francia generoasă, ce ne dă ospitalitate în sânul ei.

«Pentru Impăratul *Napoleon III,* care s'a arătat totdeauna mare și bun către noi!

«Pentru Domnitorul Românilor, *Alexandru Ioan I,* fundatorul Unirii!

«Și să strigăm aicea, dinaintea Aceluia ce cetește în inimile noastre:

«Să trăiască *Unirea!* Să trăiască *România!* Să trăiască *Alex. Ioan I.*

Din cuprinsul acestor cuvântări și din mărturisirea contemporanilor, ca Vasile Alecsandri și alții, se vede, destul de luminat, sufletul mare, inima încălzită de sentimentul patriotic și capacitatea acestui bărbat cleric, căruia, de sigur, istoria patriei ca și a bisericii naționale, îi va rezerva o pagină elogioasă [1].

Iosafat stă la Paris și conduce comunitatea și biserica românească de acolo, cu multă demnitate și cu toată râvna apostolică, până la 1872, când agentul diplomatic al României la Paris, (cu telegrama Nr. 270 din 4 Noembrie), comunică că arhimandritul Iosafat a încetat din viață. Intr'adevăr, Iosafat încetase din viață, la 3 Noembrie, fiind în vârstă de peste 75 ani, regretat de toți acei ce l-au cunoscut și l-au iubit. La moartea lui, cuvântul panegiric l-a ținut studentul școalei centrale din Paris. *C. Mironescu,* fost director al școalei de poduri și șosele din București, inginer inspector-general la C. F. R., senator etc. [2].

g. **Operile lui Iosafat** Pe lângă activitatea sa bisericească și patriotică, Iosafat a desfășurat și o activitate didactică-catihetică, atât în țară cât și în străinătate. Grija lui de căpetenie a fost, de a împărtăși *copiilor,* viitorii cetățeni și conducători ai țării. *principiile religiunii creștine ortodoxe și dragostea de patrie.* Fără îndoială, lucrările lui nu au o valoare deosebită teologică, au însă destulă însemnătate didactică, mai ales pentru vremea aceia. Aceste lucrări sunt:

I. Istoria Vechiului Testament cu morala. T. I de părinte Ioan. Sf. Sava. 1839.

II. Istoria sântă (prescurtare) de părintele Ioan, 1839.

---

1. *D. A. Sturdza, Insemnătatea divanurilor Ad-hoc* în: Analele Academiei române seria II, 33, din 1910 911, p. 268.

2. A fost înmormântat în cimitirul *Montparnasse.* Mormântul său, împrejmuit de un grilaj simplu de fier, cu o cruce înaltă de piatră la cap în stil ortodox, are următoarea inscripție, săpată în piatră: „*Ici repose L'Archimandrite Iosaphat Znagoveano fondateur de la Chapelle Roumaine à Paris.* Né le 22 Avril 1797, décedé le 15 Novembre 1872". In partea opusă, pe piedestalul crucii se află scris: „Concession à perpetuité Nr. 1143—1872". Date de l'inhumation 19, 1872, 18 divizion, 1 ligne Est. — (*Condica de înmormântări* a capelii, pe 1872, la Nr. 87.)

III. Istoria Vechiului şi Noului Testament. T. I, ed. II. Iosef Snagoveanu, 1848.

IV. «Note evanghelice», prin care F. Laméné (Lamennais), la 1846 a arătat lumei că reformarea ce vor să facă este întocmai pe temeiurile Evangheliei, 1848, Iunie de Eclesiarhul Iosaf Snagoveanu. Copain 12 pag. — Lucrarea aceasta este menită «să fie împărţită în dar», spre a hrăni spiritul revoluţionar din ţară. — *(Vezi şi N. Iorga* în «Neamul românesc», Nr. 119 din 2 Mai, 1918).

V. Istoria sfântă (prescurtare), ed. 2. Iosef Snagoveanu. 1848, care ajunge la ediţia a V-a.

VI. Verburi, anecdote şi fabule, pentru studenţii mici din Paris. Date gratis. 1863. Paris. Imprimerie de Moquet, rue des Fossés. St. Jaques. 11. Lucrare de 166 pag. format 16 fol. Pe verso copertei se dau câteva «observări» cu privire la pronunţarea unor silabe din franţuzeşte şi timpii verbelor, în româneşte.

VII. Vocabulariu de câteva cuvinte latine, explicate în româneşte şi franţuzeşte. 1867. Paris. Litografiat în «litografia senatului».—Lucrarea este închinată Prea Inălţatului *Luis Carol,* domnitorul României. (Vezi: *N. Iorga* în «Neamul românesc», Nr. 96, din 7 Aprilie, 1918).

VIII. Acest catehism este scos şi în româneşte, sub titlul: *Micu catehism de Iosafat Arhimandrit.* Paris. Imprimeria Moquet. 14 rue des Fossés, Saint Jacques: 1870. Format 32 folio. 47 pagini. La fine are un mic calendar ortodox şi o scurtă pascalie pe 32 ani.

IX. Catehismu pe scurt. 16 pag. Octav. Paris. De Soye et Bouchet imprimeurs, place de Panthéon. Manualul aflat în Biblioteca A. R. la serca A. 2810, n'are coperta dela capăt, cu data imprimării.

X. Cathechisme du Père Iosaphat, archiprêtre à la Chapelle roumaine de Paris. 1870, Bucureşti. Imprimerie de la Cour Royale, F. Göbl fils, 12, Passage roumain, 1889. 49 pag. 16 folio.

2. **Veniamin Arhipescu** (1860—1862). Superiorul capelii române din Paris, Iosafat Snagoveanu, printr'o scrisoare, cu data din 29/17 Martie, 1860, ceruse ministerului Cultelor şi Instrucţiunii Publice, ca să-i trimită un *preot ajutor* şi un *diacon,* pentru capela pe care o înfiinţase el, la Paris. Ministerul prevede aceste *două posturi* în buget. Ministru era *Arhim. Melchisedec.* Acesta cunoştea un ieromonah, pe care-l socoteşte destoinic de a ocupa un asemenea post. Socolean, ucenic al mitropolitului *Veniamin Kostachi,* fusese adus dela mânăstirea Slatina, la Huşi, de către *Meletie Istrati,* când a fost ales episcop al Huşilor. Aci, la Huşi, Veniamin Arhipescu îndeplineşte mai multe însărcinări, delicate şi de încredere. Aşa, când Meletie înfiinţează seminarul din Huşi, Arhipescu a fost primul rector şi profesor. Ocupă apoi postul de *director* al cancelariei episcopale şi în timpul din urmă era *egumen* al schitului *Pârveştii* (Tutova) al căruia ctitori îşi arogaseră drepturi de autonomie, faţă cu chiriarhul locului. Pe acesta îl recomandă Melchisedec domnitorului *Alex. Ioan I. Cuza,* care aprobându-l (prin adresa minister. Cultelor Nr. 4467 din 6 Mai, 1860): «cuvioşia sa, protosinghelul *Veniamin Arhipescu,* se numeşte şi se întăreşte în funcţia de

deservent la capela română din Paris, subvenţionată de numitul minister, ca *ajutor* al prea cuviosului arhim. *Iosafat, proistosul* acelei capele, sub a căruia ascultare va fi» [1]. Ridicat la rangul de *arhimandrit,* de către *Calinic Miclescu,* locotenentul de episcop al Huşilor, Arhipescu se duce la Paris. Din condica de cununaţi a capelii, se vede că, la 15/27 Aug. 1860, oficiază, în capela română din Paris, rue Racine, 22, o cununie, semnând: V. Arhipescu, deservent capelii» (actul cu Nr. 11). La 30 Octomvrie, acelaş an, botează în religia ortodoxă, o copilă a lui Ioan Cobulescu şi soţia sa Smaranda, semnând, tot ca mai sus, în condica de botezaţi (actul Nr. 34). — Aceste sunt singurele şi ultimele urme ale lui Arhipescu, la capela din Paris.

Prin Octomvrie, 1860, Arhipescu scrie ministerului că, după 6 luni de funcţionare la Paris, cu bani din economiile lui, nu ştie încă ce salar are şi nu a primit nici un franc. I se răspunde, că are în buget prevăzută suma de 1440 fr. pe an. Iosafat nu-l agreia şi de aceia, în Octomvrie, ceruse înlocuirea lui; iar când s'a dus la Bucureşti, nu-l lasă pe Arhipescu să-i ţină locul, ci pe un preot străin. Intervine de asemenea să se taie din bugetul pe anul următor, 1861, postul de *preot ajutor.* Arhipescu însă, stă la Paris, ocupându-se cu studiile, fără a fi lăsat să slujească la capelă.—In 1862 scria: „In interval de aproape doi ani, de când mă aflu la Paris, am avut ocaziunea a mă încredinţa că în cele mai multe colegii, ca şi în pensionatele din Paris, şi cu deosebire în colegiul *Louis-le-grand* se află o mulţime de români, trimişi la învăţătură. Dar, nişte tineri copii ca aceştia, cari se pregătesc în locul cel mai priincios din lume, pentru a fi folositori patriei şi naţiunii lor, au tre-

Veniamin Arhipescu.

1. Dos. minist. Cult. şi Instr. publice, din Moldova, Nr. 755, din 1860, care se află astăzi la Arhivele Statului, Bucureşti.

buință și de învățătura *limbii naționale* și a *religiunii părinților lor;* căci în altfel, cum vor fi ei, *buni patrioți români,* când întorcându-se în țară, nu vor ști, nici a vorbi, nici a scri, nici a ceti, după cuviință, limba patriei; fiindcă, cea mai mare parte din ei, chiar depe acum au uitat a vorbi, curat românește» [1].
In acelaș an, scria ministerului, că se află de aproape *doi ani* la Paris și nu i s'a plătit nici un salar. In sfârșit, după o lungă corespondență și în urma unui referat din partea ministerului, către Domnitor, i se plătește, dar numai salarul pe anul 1860, când fusese prevăzut postul în buget. — Arhipescu este nevoit, din această pricină, a se întoarce în țară și în anul 1863, îl aflăm preot și președinte al consistoriului din Ismail [2].

De ce nu-l primise Iosafat? Se înțelege lesne. Iosafat fundase capela, cu trudă și sacrificii, conducându-o singur, dela întemeiere, fără a da seamă cuiva. Acum avea peste 60 ani; iar suferințele prin cari trecuse, îi slăbiseră puterile. Simțea nevoe de un ajutor. Dar nu putea el, *ctitorul fundator* al capelii, să lase așezământul întemeiat de dânsul, pe mâna unei persoane străine. Se gândea, tot la o rudă a lui, ca să-l ajute, la bătrânețe. Arhipescu avea și el un trecut; apoi avea calități deosebite. Era inteligent, înfățișător, bun bisericaș, mai tânăr ca el, și experimentat, prin trecutul său, ceia ce nu-i convenea lui Iosafat. Pe lângă acestea—era moldovean. De aceia, în toamna anului 1860, pleacă în țară, după 12 ani dela emigrare. Ajungând la București, supune capela din Paris sub jurisdicțiunea canonică a mitropoliei Ungro-Vlahiei. Consultându-se apoi cu rudele sale, hotărăște pe un nepot al său, pr. Constantin, ca să meargă cu el la Paris; iar lui Arhipescu îi face fel de fel de neajunsuri, spre a-l sili să se retragă.

3. **Pr. Constantin (Dinu) Nicolae** (1860—1873). — Prin cererea lui Iosafat către mitropolit, din 27 Octomvrie, 1860, arată că «Capela română din Paris, are neapărată trebuință de un al doilea preot, ca să poată împlini îndatoririle sale religioase, către *numeroasa junime studentă d'acolo,* și găsind pe *preotul Constantin,* de la *sf. Dimitrie cel nou, după podul* Târ*gului d'afară,* care primește a merge, spre împlinirea acestei misii», îl cere mitropolitului, ca să i-l dea. Preotul Constantin

---

1. Ziarul: Tribuna Română, din 1862, Nr. 162.
2. Monit. Oficial al Moldovei, Nr. 235 din 1863.

fiind întrebat, prin protoiereul respectiv, dacă voeşte a se duce la Paris, răspunde afirmativ, şi deci dându-i-se încuviinţarea şi întărirea canonică, pleacă la Paris, împreună cu Iosafat [1].

Preotul Constantin, slujeşte la Paris, ca ajutor a lui Iosafat, până la moartea acestuia (1872).

Pentru întâiaş dată se află iscălit în condica de botezaţi a anului 1860, la 29 Decembrie (act. Nr. 35): «Preotu Costandin». De aci înainte se găseşte semnat în aceiaş condică, când singur, când împreună cu arhim. Iosafat, până la 1873, când după moartea lui Iosafat, vine alt superior în locul lui.

4. **Isaia Persiceanu** (1872-1876). După moartea lui Iosafat, mitropolitul Calinic Miclescu, numeşte în locul vacant, pe arhimandritul Isaia Persiceanu, care este recunoscut şi de ministerul Cultelor (cu ordinul Nr. 12.027 din 25 Noembrie, 1872).

Isaia, în calitatea sa de superior al capelii, nu voeşte să ştie, că şi preotul Constantin a slujit acolo peste 12 ani şi că este nepotul lui Iosafat, fundatorul capelii. De aceia, din primele zile, când îşi începe serviciul la capelă, caută a nesocoti pe preotul Constantin, acum şi el în vârstă, făcându-i, fel de fel de nemulţumiri, ca să se scape de dânsul şi să rămână singur slujitor şi conducător al capelii.

Pentru a-şi prepara terenul, printr'o scrisoare particulară, din 10 Martie, 1873, adresată mitropolitului, Isaia, după ce se

1. Preotul Constantin sau *Dinu*—cum i se mai zicea îndeobşte, era preot de mir, avea soţia sa, care a mers cu dânsul la Paris. Împreună cu dânşii au mai luat pe doi copii ai preotului *Gheorghe* dela *biserica dintr'o zi*, din Bucureşti, un frate al preotului Dinu şi deci nepot al lui Iosafat, care murise în 1856 şi copiii rămăseseră orfani. Aceşti copii, *Constantin* şi *Dimitrie Popescu*, au făcut la Paris, studiile liceale şi superioare, fiind întreţinuţi de Iosafat şi de preotul Dinu, devenind oameni cu aleasă cultură şi anume:

I. *Constantin G. Popescu*, născut pe la 1843, s'a întors în ţară *inginer* dela şcoala Centrală din Paris şi a devenit cu timpul şef de serviciu la C. F. R., după ce lucrase ca inginer la construcţia liniei ferate Piteşti-Vârciorova şi Ploeşti-Predeal şi a decedat în 1906, cu gradul de *inginer, inspector general.* — Neavând descendenţi, nici familie, a lăsat averea sa de 75.000 lei aproximativ, o parte *Soc. Clerului român „Ajutorul“* şi o altă parte *Soc. pentru învăţătura poporului român din Bucureşti*, fiind executor testamentar d. I. Poenaru-Bordea, proprietar, avocat, etc. — Pe vreo câteva cărţi din biblioteca bisericii române din Paris se află însemnarea: „Ex meis libris“, C. G. Popescu“.

II. *Dem. G. Popescu*, frate mai mic, născut pe la 1852, a făcut la Paris şcoala de „Arts et Metiers“ şi întors în ţară, a servit tot la C. F. R., unde a devenit sub-şef de serviciu. La 1872, Iulie 20, botează, în capela din Paris, ca naş, pe copila Elena, fiica lui Nicolae şi Selina Glogoveanu, (Act. Nr. 67). — Vezi: *Amvonul*, organul soc. clerului român „Ajutorul“ din Bucureşti. 1913. Nr. 2, p. 45—46.

scuză că a întârziat a da relațiuni despre starea capelii — cum i se ordonase de chiriarh—motivând întârzierea, prin faptul că a așteptat, să se deschidă *testamentul* arhimandritului Iosafat. Arată că: deschizându-se testamentul, s'a constatat că numitul arhimandrit, «a lăsat toată averea sa, nepotului său, preotul Constantin și pentru capelă nimic. Și m'am mirat — zice arhim. Isaia către mitropolit — cum omul acela, care în totdeauna vorbea de patrie, în ceasul în care și-a făcut testamentul, n'a voit a-și aduce aminte, nici de patrie și nici de capelă, pentru care avea datorie a se gândi la al său viitor și încă, după testamentul său, o lasă încurcată și datoare chiar»... Arată apoi, că «averea răposatului arhimandrit Iosafat, a fost de 150.000 fr, dintre cari 100.000 fr. fiind în niște acțiuni pentru plutarea (navigațiunea) Seinei, astăzi nu mai au valoare de cât de 7.000 lei; iar 50.000 fr. sunt în bani, cu valoarea lor». Descriind starea în care a găsit capela, zice: «In sfântul altar, în loc de sfânta masă (se află) un iconostas, dat de o damă catolică, care era neacoperit și se disfăcea sfântul antimis pe lemnul gol și așa de mic în cât sfântul antimis spânzura jumătate în jos, la genunchii preotului; sfintele taine, lăsate într'un dulap; în sfânta Evanghelie am găsit mai multe *cuvinte șterse* de răposatul arhimandrit; sfânta liturghie o slujea cu pâine ordinară și alte neorânduelі». După aceia arată că dânsul nu a slujit sfânta liturghie, de cât după ce a pus totul în bună rânduială, potrivit cerințelor Bisericii noastre ortodoxe, slujind cu prescuri pe cari și le-a procurat din acelaș loc, de unde și le procură și preotul bisericii rusești. In sfârșit, arată că la capela din Paris nu este nevoie de doi preoți «căci românii cari se află la Paris, nu prea sunt bisericoși și vin numai Duminica, câte 4 sau 5 și adesea mai puțini chiar; damele române ce locuesc aici, n'au obiceiu a face rugăciuni pe acasă» și deci este destul un preot.

In acelaș timp, Isaia mijlocește și către ministerul cultelor și instrucțiunii, ca să înceteze funcționarea celui de al doilea preot al capelii, *Constantin,* pe motiv că «nu este trebuință de el și spre a se putea face achizițiunea mai multor obiecte neaparate capelii, precum și a lipsei totale a mobilierului locuinții superiorului; care mobilier, în urma testamentului decedatului arhimandrit Iosafat, a trecut în posesiunea numitului preot *Constantin,* luându-și angajamentul tot-odată, a îndeplini singur, în toată durata anului curent, serviciului divin al Capelii».

Astfel scria arhim. Isaia, chiriarhului și ministerului Cultelor; iar pe de altă parte, preotului Constantin, îi făcea fel de fel de neajunsuri, spre a-l face să părăsească capela și să se întoarcă în țară.

Față cu această purtare a noului superior, pr. Constantin, face și el o întâmpinare mitropolitului, arătând că «de 12 ani de când este la capela din Paris, și-a făcut datoria, fiind totdeauna în armonie cu răposatul arhim. Iosafat Snagoveanu, fundatorul capelii. Noul superior însă, de când a venit, i-a luat rândul de la biserică și nu a mai slujit, nici la sfânta Inviere. Micile beneficii, ce se pot agonisi, nu le împarte cu dânsul și apoi, de la sfârșitul lui Aprilie, i-a pus în vedere, ca să-și caute un alt loc, căci îi va retrage solda».

O petițiune, cam în acelaș sens, se înaintează și din partea coloniei române din Paris, către mitropolitul Ungro-Vlahiei, în care se zice, că «preotul Constantin Nicolae, în timp de 12 ani, de când este deservent la capelă, și-a îndeplinit în totdeauna datoriile sale preoțești; a fost totdeauna în armonie cu arhimandritul Iosafat Snagoveanu, fostul superior al Capelii, s'a purtat, ca un adevărat părinte sufletesc, față de toți românii, cerând ca să înceteze persecuțiunile necalificabile ale arhim. Isaia Persiceanu; care, de la venirea sa, a alungat pe sus numitul preot, luându-i rândul de la serviciul divin și astăzi și mai mult, într'un mod arbitrar și puțin demn de sfinția sa, îl amenință, ca să părăsească capela».

Semnează: G. N. Paianno; Warlam; M. M. Ionescu; B. Floresco; Ch. I. Sulioti; Diculescu; G. C. Cantacuzino; Dimitrie D. Popescu; Luppu G. Luppescu; B. Manoilesco; G. A. Mărgăritescu; I. C. Demetriu; Ioan N. Papino; Ioan Roșu; Const. Nicolau; Th. I. Brătianu; B. Lascaru; M. Isvoranu; N. Crătunescu; D. Cesiano; G. Bagdat; I. Crătunescu; St. D. Parianu; D. C. Dobrescu; Theodor Angelescu; D. A. Vlădescu; I. Georgescu; D. Metaxà; G. Argyropoulo; C. G. Ionescu; C. M. Mironescu; Gr. C. Burcă; C. D. Georgian; A. Naumescu; Alphouse I. Fetou; A. Ștefănescu; T. Gâdey; M. Poenaru-Bordea; C. Lecca; Dianu; N. S. Niculescu; G. Vladayano; Calogeropoulos; C. Vladoyano; C. Pancu; G. Maeri; Climent; St. Vladoyano; N. Poppescu; Em. Culoglu; G. C. Mărgăritescu; Modolea; Gregori Georgescu; Corlătescu; C. I. Foca; D. R. Dimitriu; G. H. Cristopolo; Constantin Ghiovici; Const. M. Svorova; C. G. Sebastian; Ioan I. Greciano; C. I. Ghenădescu; M. M. Macca; A. Marghiloman; C. Râmniceanu; C. C. Constantinescu; G. Dragomirescu; Nic. Plessioianu și alți câțiva indescifrabili.

Dar, cu tot protestul coloniei române, preotul *Constantin* este înlăturat de la capelă; după cum comunică *Agence de Rou:*

manie à Paris (cu Nr. 109, din *26 Iunie—8 Iulie* 1873) superiorului, zicând... «am onoare a vă informà că onorabilul minister al Cultelor, în vedere şi a consimţimântului dat de prea sfinţitul primat al României și mitropolit al Ungro-Vlahiei a aprobat *încetarea funcţionării cuvioşiei sale părintelui Constantin, ca al doilea preot la capela română din Paris;* suma alocată pentru postul ce C. S. numitul preot ocupà, urmând a se întrebuinţà în viitor, treptat, pentru achiziţiunea de mai multe obiecte necesarii Capelei, şi rămâind astfel toată greutatea serviciului la sfânta Capelă, numai asupra prea cuvioșiei voastre, conform angajamentului ce aţi luat.

Prin urmare, funcţionarea cuvioșiei sale, preotului *Constantin,* încetează cu *finele curentei luni Iunie,* după stilul vechiu. Alăturând pe lângă aceasta, notificaţiunea formală ce adresez părintelui *Constantin,* spre cuvenita urmare, vă rog, prea cuvioase părinte, să binevoiţi a o comunica» [1].

Silit a părăsi Parisul, preotul Constantin se întoarce în Bucureşti, continuând a sluji cele preoţeşti.

Arhim. Isaia rămâne singur la capelă, pe care încearcă a o strămutà, din rue Racine 22 unde, zice el, că nu era un local propriu pentru biserică. Aceasta însă, necesitând vre-o 15.000 lei, cheltueli, nu se poate obţine acest fond, în acel an.—In primăvara anului 1875, «Agence de Roumanie à Paris comunică superiorului, că ministerul cultelor, a aprobat cererea, de a se încheià contract pe 20 ani, pentru închirierea nóului local ce veţi alege, pentru o mai convenabilă și cuvioasă îndeplinire a serviciului divin, în limitele însă, fixate între noi, de cinci mii franci pe an. Indată dar ce veţi fixà localul, voi încheià, în numele Agenţiei, contractul necesar cu proprietarul închiriator» [2]. Nu s'a putut însă găsi, cum se vede, un local mai propriu, cu preţul fixat, aşa că, capela a rămas tot acolo,

Comunică mitropoliei ín 1874, că nu a aflat din acte care este *hramul* capelii și deci cere a se aproba hramul: «Naşterea Domnului nostru Iisus Hristos»; ceia ce mitropolia aprobă.

In vara anului 1876, arhim. *Isaia Persiceanu,* își dă dimisia dela capelă, pe motiv de sănătate. Venind în ţară, a fost un timp stareţ la mânăstirea Neamţului; iar spre sfârșitul vieţii, se retrage la Ierusalim, unde si muri [3].

---

1. Arhiva Capelii române din Paris. Dosar No. 1 pe anii 1873-1879.
2. Arhiva Capelii române din Paris. Dos. I, (1873-1879).
3. *Gherasim Timuş:* Călătoria la locurile sfinte. Bucureşti 1896 p. 127.

5. **Gabriil Rășcanu** *(1876-1877)*. Cu înaltul decret Nr. 1425, din 24 Iulie 1876, a fost numit superior al capelii păr. *Gabriil Rășcanu,* absolvent al seminarului dela Socola, pe ziua de 1 August. Fusese profesor de morala creștină, liturgică și pastorală la seminarul central din București; iar dela 1873 și la seminarul «Nifon Mitropolitul», unde preda științele fizicochimice [1]. Stă la Paris, până în primăvara anului următor 1877, când își dă dimisia, întorcându-se în țară. — In locul vacant, a fost recomandat diaconul St. Călinescu, licențiat în litere și profesor de religiune la seminarul central, cursul inferior, aranjându-se a veni Gavriil Rășcanu la catedra de religie dela seminariul central, unde fusese mai înainte. Diaconul Călinescu însă renunță. Rășcanu rămânând fără catedră s'a făcut preot militar. A fost în urmă al treilea redactor la revista Biserica ortodoxă română în Decemvrie 1877, în locul arhiereului *Genadie Argeșiu* decedat. Scrie despre datoriile preotului în armată [2].

6. **Christache C. Orleanu** (1877—1880). Fusese paroh la biserica «sf. Impărați», din Ploești. La 1873, rămânând văduv, dobândește o bursă dela Stat și pleacă în Grecia, spre a urma teologia, la Atena. In 1877 se întorsese în țară, cu titlul de «licențiat în teologie», când a fost numit superior la capela din Paris, pe ziua de 22 Octomvrie. In anul următor, mitropolitul primat *Calinic Miclescu,* mergând la Paris, l-a tuns în monahism, sub numele de *Calistrat,* ridicându-l și la rangul de *arhimandrit.* In toamna aceluiaș an, a fost ales *arhiereu.* Urma să sosească în țară, spre a fi hirotonit. El însă ar fi voit să fie menținut la capelă, ca *arhiereu* [3]. La 1880 venind în țară, a fost hirotonit arhiereu, cu titlul de «Bârlădeanu», în locul rămas vacant, prin moartea arhiereului Policarp Popescu Bârlădeanu, fost profesor și director al seminarului din Huși († 1877).

Calistrat a trăit toată viața, ca arhiereu, vicar al eparhiei Hușilor.N-a avut norocul să fie ales episcop. Ședea la București unde a ocupat un timp și postul de paroh al bisericii Zlătari. A fost o bucată de vreme și redactor la revista, «*Biserica ortodoxă română*».—Moare în toamna anului 1917 și este înmormântat la cimitirul «Belu» din Capitală.

---

1. Revista: *Biserica ortodoxă română*. I, pe anul 1877, p. 872.
2. Revista: *Biserica ortodoxă română* pe 1877/78 p. 173-180.
3. *George Mărescu :* Apărarea arhiereului Calistrat Orleanu, 1884. București p. XXV și următoarele.

7. Partenie S. Clinceni (1880-1886). — In locul rămas vacant a fost trecut la Paris, pe 1 Martie 1880 arhim. *Partenie* S. Clinceni, licențiat în teologie, tot dela Atena, care acum funcționa ca superior al capelii române din Lipsca [1]. Partenie instalându-se la Paris, face un raport detailat mitropolitului primat, arătând starea de complectă neîngrijire, în care se găsea capela, amenințată acum și cu «exproprierea». In vara anului 1881, cere un concediu de o lună de zile, motivând, că «după un serviciu neîntrerupt și foarte obositor de trei ani, ca superior al capelii române din Lipsca și actualmente al celei din Paris, mă găsesc cu sănătatea cam zdruncinată». Venind în țară, stărue ca să se cumpere o *capelă proprie* a Statului română, în centrul universitar al Parisului și reușește ca în anul următor 1882, să se cumpere actuala capelă, din *rue Jean de Beauvais 9 bis,* pe care o amenajază, după rânduiala Bisericii noastre ortodoxe, construind lângă dânsa și un *presbyterium,* pentru locuința clerului deservent, care este și astăzi.

La 1885, Partenie trimite un raport mitropoliei, descriind starea capelii cumpărate și cerând înlocuirea chipurilor catolice dintr'însa cu altele, executate în stilul Bisericii ortodoxe. Mai propune ca hram al Bisericii: «Sfinții apostoli Petru și Pavel». Mitropolitul aprobă [2]. In sesiunea de toamnă a anului 1885, arhim. Partenie este ales de către sf. Sinod *arhiereu,* cu titlul de «Bacăoanu». Mai stă la Paris, până la 10 Ianuarie, 1886, când se întoarce în țară, și este hirotonit arhiereu. Ales episcop al Dunării-de-jos si apoi mitropolit al Moldovei, arhipăstorește până pe ziua de 31 Decembrie 1908, când a trebuit să-și dea demisia. — In curând după aceasta își dete și obștescul sfârșit și a fost înmormântat în cimitirul «Belu» din București.

---

1. Arhiva minist. afac. străine. Dos. N. 16 din 1880. Capela din Paris. Ord. Minist Cultelor, No. 2018 din 23 Fevr. 1880. Comp. Dos. Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei No. 44 1878: Capela din Lipsca.—Vezi și: Pr. *Dr. V. Pocitan: Capela românească din Lipsca* în revista „Biserica ortodoxă română", pe Iulie—August 1927.

2. Arhiva mitropoliei Ungro-Vlahiei. Dos. Nr. 41 din 1885. Vezi acest raport publicat în rev. „Biserica ort. română" și în „Ortodoxul" VII, 1886, p. 9-13. — Superiorul următor nu ține acest hram, ci tot pe cel vechiu: „Sf. apostol și evanghelist Ioan" (Arhiva capelii. Dos. Nr. 9).

3. Vezi: *Veniamin* Pocitan Ploeșteanu: *Melchisedec* ca membru al sf. Sinod. București 1939, p. 94.—Acest cleric n'a avut dela Dumnezeu vocațiune preoțească. Era însă inteligent și cu mare trecere în partidul literal. A fost și bun gospodar. Pe unde a trecut a lăsat urme neperitoare. La Paris: *Presbyteriul,* la Galați și la Iași, palatele pentru locuința chiriarhilor.

8. Ioan Severin. (1886—1893). Pe ziua de 1 Ianuarie, 1886, a fost numit superior pr. iconom-stavrofor, *Ioan Severin* din Galaţi—ca o răsplată «după un serviciu adus *şcoalei,* ca profesor al seminariului episcopiei de Huşi şi *Bisericii,* ca protoiereu al jud. Covurlui, neîntrerupt, timp de aproape 30 ani (25 sept. 1853—1 Ianuarie, 1866) şi ca primul membru şi preşedinte al comitetului fundator al spitalului de acolo, din iniţiativă privată [1]. A fost numit de către mitropolitul Ungro-Vla-hiei şi întărit de minister, după intervenţia episcopului *Melchisedec* al Romanului, care îl recomandă şi ministrului plenipotenţiar dela Paris — Vasile Alexandri [2]. Severin ajuns la Paris, comunică mitropoliei, că, pe ziua de 10 Ianuarie, s'a prezentat la post. La 14 curent (1886), a luat în primire toată averea capelii „după un inventar, în regulă",

Iconomul Ioan Severin

1. Fiul lui Neagu Severin din satul Rogojeni, ţinutul Covurlui. Absolveşte seminariul din Huşi, cu 4 clase, în 1858, ca *eminent*. Dela 26 Iulie 1858—Septemvrie 1863, pedagog la seminariu şi supleant la şcoala catehetică de acolo. După împreunarea şcoalelor catehetice cu şcoalele publice, la 8 Decemvrie 1859, a fost întărit în acest post. La 15 Fevruarie 1860, a fost numit supleant la clasa I a seminariului, cu îndatorirea de a preda la toate clasele, muzica vocală, psaltichia şi Istoria naturală. A predat şi matematica la clsa I-II, b. şi l. franceză. La 31 Ianuarie 1861, a fost numit şef pedagog, cu aceiaş îndatorire didactică; dar îşi dă dimisia dela catedra de matematici. La 1862 este însărcinat cu predarea istoriei bisericeşti şi Agronomiei. La 1863 se hirotoneşte preot şi este numit protoereu al departamentului I a districtului Covurlui.

2. Arhiva mitrop. Ungro-Vlahiei. Dos. Nr. 41 din 1885 şi Nr. 18 din 1886. — Iată şi corespondenţa în acest scop:

Roman, 1885. Dec. 28.

Cucoane Vasilică!

Mai întâi de toate, Vă urez, cu anul nou 1886. carele peste câteva zile soseşte şi la noi, dupăce a venit mai întâi pe la Domnia-Voastră la Paris.

în prezența P. Cuv. arhimandrit Partenie S. Clinceni și a delegatului legațiunii române din Paris, înaintând un exemplar și mitropoliei. Este cel întâi *inventar* al capelii, aflat la dosar.

Doresc ca el să Vă aducă toată fericirea, posibilă pe pământ, pentru omul cuminte și să fie urmat de mulți alți ani fericiți. Tot așa doresc și cucoanei Paulinei.

După aceasta mă socot dator a Vă recomanda bunei — voințe a Domniei Voastre, pre sfinția sa iconomul Ioan Severin, care este numit preot la capela română din Paris, în locul părintelui arhimandrit Clinceanu, pe care sfântul Sinod l-a ales și Majestatea Sa Regele l-a confirmat, în demnitatea de arhiereu-locotenent al eparhiei Romanului.

Părintele Severin este unul din elevii mei, pe când eram profesor și director al seminarului de Huși.

După ce a terminat cu laudă cursul seminarial, eu l-am hirotonit preot și numit în postul de protoereu de Galați, pe care post l-a purtat cu laudă, în curgere de 22 ani. El, prin numirea sa la Paris, a ajuns o mare dorință a inimei sale, de a trăi în capitala civilizațiunei moderne.

Eu deaceia, cu tot dinadinsul îl recomand D-voastră în acea încredere, că veți avea acolo un *preot mai bun decât toți predecesorii săi*, pe care eu i-am cunoscut.

El este inteligent, modest, bun bisericos și cu râvnă creștinească. Familia sa constă din trei persoane: el, soția și o copilă, și o pot numi familie întegră și onorabilă, cum se cuvine să fie familia unui preot bun.

Eu cred că părintele Severin, cu concursul D-voastre, va face ca capela română din Paris, să aducă onoare țărei noastre, mai ales avându-Vă pre D-voastră protector și povățuitor.

El în Galați a fost iubit și stimat de toți oamenii de bine. Nu mă îndoesc că tot așa se va ținea și la Paris.

Rog pe Dumnezeu să mă ajute ca să Vă mai pot vedea, cu pace și cu sănătate. Al d-voastre părinte sufletesc amic și servitoar, *Melchisedec*

Iată și răspunsul lui V. Alexandri: *Prea sfințite părinte și coleg.*

Sfinția sa protoeroul din Galați, părintele Sererin, sosit la Paris, ca să înlocuească la capela română pe arhiereul locotenet al eparhiei Romanului, părintele Clinceanu, mi-a adus scrisoarea prin care mi-l recomandați și în care am găsit cele mai călduroase urări de anul nou, pentru soția mea și pentru mine.

Vă mulțumesc din tot sufletul pentru aceste amicale felicitări și eu, ca coleg de Academie, Vă doresc pe lângă deplina sănătate, acel belșug de lucrări interesante și folositoare, de care ați dat atâtea probe până acum.

Poetica podoabă a naturei ce se desfășoară sub ferestrele episcopiei și liniștea de care Vă bucurați în ea, vor întreținea focul sacru al activității literare și arhiologice, de care sunt lipsiți pre mulți din membrii Academiei noastre.

Eu însumi de când mă aflu în Paris, cu însărcinarea de ministru plenipotențiar, nu mai simt tragere de inimă spre câmpul larg al poeziei. Biata muză doarme dusă în sânul portofoliului ministrial, sub un teanc greu de note diplomatice; sper însă că se ve oa trezi din letargie pela începutul primăoerei, când încep mugurii a se deschidę. Orcum să fie ca diplomat și ca poet, sunt fericit de a mă semna.

Al Prea Sfinției Voastre plecat fiu sufletesc și devotat coleg, V. Alecsandri. Vezi: *C. Diculescu:* Episcopul *Melchisedec*, Studiu asupra vieții și activității lui. București. 1908. p. 181-83.

Iconomul I. Severin era căsătorit, având soţie şi o fiică, cu dânsul. In anul 1890, înaintează mitropoliei un raport, prin care arată că «a păşit în al optulea an, de când a părăsit ţara, fără ca în acest timp să se mai fi dus, măcar o singură dată». Cere un concediu de trei luni. In acest timp însă se primesc mai multe reclame împotriva sa. Era cineva care scormonea. Se părea că se clatină [1]. In 1891, episcopul Ghenadie al Râmnicului recomandase mitropoliei din Bucureşti, pe pr. *N. Georgescu*, profesor la mai multe şcoli secundare din Craiova, pentru a fi numit preot la capela din Paris, în postul ce a fost informat că se va înfiinţa [2]. Se aflase şi la Craiova că postul va deveni vacant.

Severin a muncit mult şi cu pricepere la repararea bisericii, învrednicindu-se a lua parte şi la *sfinţirea ei solemnă*, la 30 Mai, 1892. — După sfinţire, mai rămâne la Paris, până la sfârşitul lui August, 1893, când s'a întors în ţară, aşezându-se la Galaţi, unde a fost preot şi profesor de religie. Mai târziu a fost ales de preoţi, membru în *consistoriul superior bisericesc*. A fost un cleric distins, bun bisericaş, iubit şi stimat de toţi, până la sfârşitul vieţii sale.

9. **Meletie Dobrescu** (1893—1896). Pe ziua de 1 Septemvrie 1893 a fost numit superior, fostul ierodiacon al capelii, Meletie Dobrescu, licenţiat în teologie din Bucureşti, care aflându-se în ţară, în concediu, a făcut toate chipurile, ca să ia locul lui Severin. Era mitropolit primat Ghenadie Petrescu. Fiind hirotonit ieromonah şi ridicat la rangul de *protosinghel*, s'a întors la Paris, luându-şi în primire postul de superior. In anul următor (1894), venind în ţară, în virtutea unui concediu, îi ţine locul arhim. *Nifon*, stareţul mânăstirii Sinaia, cu începere din Fevruarie. Atunci Meletie este ridicat la rangul de *arhimandrit* şi se întoarce la Paris. Mitropolitul Ghenadie. se interesa mult de capela română din Paris, pe care o vizitase. Face şi un regulament de administrare interioară, a personalului capelii,

---

1. Arhiva mitrop. Ungro-Vlahiei. Dos. Nr. 43, din 1893.—

Se primise şi o reclamă din partea familiei dr. Patropolu, mort la Paris. Mai era invinuit de întreţinerea unei corespondenţe cu patriarhia din Constantinopole, pentru sevârşirea căsătoriei unei familii de greci, în capela română din Paris.

2. Dos. mitropoliei Ungro-Vlahiei, Nr. 44, din 1891.

3. Arhiva bisericii române din Paris. Dos. Nr. 6 şi 8 din 1806|97.

în Martie 1894 [1]. La Paris, Meletie semnează în condica de cununii a capelii: «Supérieur l'Arhimandrite Mélétie».—Bucurându-se de încrederea mitropolitului Ghenadie a fost ales arhiereu. Chemat în ţară a fost hirotonit arhiereu-locotenent, cu titlul de «Gălăţeanu»; iar mai târziu şi l-a schimbat în acela de «Constănţeanu». Ţinea mult însă, ca să mai rămână la Paris, pe motiv că, încă nu şi-a terminat studiile.

Se ocupă cu limba evraică, pregătindu-l mitropolitul Ghenadie ca să fie urmaşul Dr. N. Niţulescu, la facultatea de teologie din Bucureşti.—Intorcându-se la Paris, ca arhiereu, hirotoniseşte preot, pe seama capelii, în Aprilie, pe ierodiaconul bisericii, *Nectarie Constantinescu*, fost diacon la biserica Creţulescu, din Bucureşti. Mitropolitul Ghenadie stăruie la minister şi se aprobă, ca să fie la Paris şi un *arhiereu;* în persoana fostului superior arhimandritul *Meletie Dobrescu*, acum ridicat la treapta arhierească. — Pe ziua de 1 Octomvrie într'adevăr, bugetul capelii se măreşte, având ca *superior* pe arhiereul *Meletie Dobrescu* „Gălăţeanu" preot pe ieromonahul *Nectarie Constantinescu* şi două posturi de diaconi. In unul din aceste posturi este călugărit, hirotonit şi întărit, tânărul *Gheorghie Monariu*—fiul preotului V. Monariu din satul Cordun de lângă Roma. Ia numele mitropolitului care-l agrease—*Ghenadie*. In anul 1859/96 a fost prin urmare la capela română din Paris: *Arhiereu, preot* şi *diacon*.

Arhiereul MELETIE DOBRESCU

Iată acest *regulament:*

1. Scopul capelii române din Paris este menţinerea la înalta demnitate a cultului sfintei noastre biserici ortodoxe, precum şi nutrirea cu hrana sufletească a pioşilor, cari se află în localitate.

2. Superiorul capelii este dator înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor, a fi model de cucernicie, moralitate şi fapte frumoase şi a fi astfel

Aceasta a fost *epoca de aur a Capelii;* dar, de scurtă durată. Prin bugetul anului următor, 1896/97, se suprimă postul de *superior-arhiereu* și se restatornicește ca, superiorul să fie preot ca și mai 'nainte, având și un diacon. Mitropolitul Ghenadie își perduse influența, intrând în conflict cu guvernul liberal. Meletie a trebuit să vină în țară. Până la numirea unui nou superior, se numește, ca suplinitor, ieromonahul *Nectarie Constantinescu,* preotul Capelii. — In sesiunea din Mai a sf. Sinod, din acel an (1896), mitropolitul Ghenadie Petrescu este judecat și detronat. Se institue o *locotenență mitropolitană,* care numește pe *Meletie,* vicar al sfintei mitropolii a Ungro-Vlahiei, în locul lui *Nifon* Ploeșteanu, care — refuzând să semneze sentința de depunere a mitropolitului Ghenadie — a fost înlocuit [1].

---

la înălțime, prin calitățile sale pastorale, precum și prin sfaturile pline de înțelepciune, ce va împărtăși credincioșilor, setoși de cuvântul Dumnezeesc.

3. Superiorul este singura persoană responsabilă de ordinea domnitoare între personalul bisericesc.

4. Când superiorul va observà că vre unul din subalterni își neglijează datoriile, îi atrage atențiunea, odată sau de două ori, asupra acestor abateri; iar în cazul când nu se va pune nici un temeiu pe observațiunile sale, superiorul va raporta cazul sfintei mitropolii din București.

5. Personalul bisericesc, va căuta, cu zel și în frica lui Dumnezeu, să-și îndeplinească datoriile, ce-i sunt impuse de canoanele bisericești și regulamentele sfântului Sinod al Bisericii autocefale ortodoxe Române. Ocupațiunile cari ar contraveni acestor dispozițiuni sunt cu totul oprite.

6. Serviciul divin se va oficia, cât mai pompos, mai ales în zilele de Duminică și în sărbătorile mari, pentru a se susține prestigiul ritului ortodox în fața credincioșilor.

7. Corul va cânta în toate duminicile, serbătorile domnești și serbătorile mari bisericești, după melodiile compuse în spiritul Bisericii noastre ortodoxe.

8. *Taxa* Corului, când va cânta la ceremonii particulare, va fi de *60 franci,* din această sumă, dirijorul va lua 15 franci; iar restul se va distribui între ceilalți coriști.

9. Veniturile epitrahilului se vor repartiza astfel, între personalul bisericesc: trei părți de o potrivă superiorului și diaconului și o parte cântărețului și lectorului.

10. Dota bisericii va fi păstrată, cu multă îngrijire, de către superior, care va căuta, pe cât împrejurările'i vor permite, a o îmbunătăți și a o pune în raport cu cerințele timpului.

11. Instreinarea lucrurilor cari aparțin dotei bisericii, atrage cea mai grea răspuedere din partea superiorului.

Regulamentul de față va fi fixat în interiorul Capelii, spre a fi văzut mai de aproape și a se comforma cuprinsului din el, persoanele respective.

† Arhiepiscop și Mitropolit Primat *Ghenadie.* — Director Dr. B' Cireșeanu — București, Martie 1894.

1. Vezi Arhier. Veniamin Pocitan Ploeșteanu. Arhiereii vicari în Biserica ortodoxă română. Vicarii arhiepiscopiei Bucureștilor. București. 1937. p. 43.

10. **Gheorghe Georgescu** (1896—1902). Locotenenţa recheamă în ţară dela Paris, în Iulie, pe ieromonahul Nectarie Constantinescu şi numeşte în locul lui, ca superior, pe preotul *Gheorghe Georgescu,* licenţiat în teologie, deservent la capela Azilului «Elena Doamna» şi profesor de religiune la liceul «Mihai Viteazul» din capitală. Agreat de Partenie mitropolitul, preşedintele locotenenţii mitropolitane, acesta îi dete rangul onorific de protoiereu sau *Archiprêtre,* cum se iscălea el. Acest Georgescu ceruse încă din 1895, un concediu, pentru complectarea studiilor la Paris, dar nu i se aprobase. Acum schimbându-se lucrurile, locotenenţa îl numeşte superior. La 22 Julie (1896) ia postul în primire, cu inventar în regulă.—In locul vacant de mitropolit-primat, girat de locotenenţă, este rechemat fostul mitropolit — care fusese înainte de Ghenadie Petrescu, — *Iosif Gheorghian.* Acesta restatorniceşte în postul său, pe fostul vicar, ales în timpul lui Ghenadie — *Nifon Nicolescu Ploeşteanu;* iar Meletie Dobrescu rămâne în postul său de locotenent al eparhiei Dunării-de-Jos, cu titlul de «*Gălăţeanu*». — Stă însă, în Bucureşti — cum stăteau de altfel şi ceilalţi arhierei titulari — afară de cel depe lângă mitropolia Moldovei. Dar, visul lui era tot biserica din Paris, stăruind în acest scop. — In 1897, Martie 29, ministerul Cultelor şi instrucţiunii scrie mitropolitului primat, că a înfiinţat un post de *preot* la biserica din Paris, pe 1 Aprilie, plătit cu o diurnă de 300 lei lunar, în care doreşte a fi numit superior P. S. S. arhiereul *Meletie* Dobrescu, «Gălăţeanu». Dar mitropolitul primat răspunde, că «actualmente se află la Paris, preotul Gheorghe Georgescu, numit în regulă şi întărit, cu decretul regal Nr. 3059/96 şi prin urmare, nu poate fi descărcat, decât prin sentinţă judecătorească» [1]. Era mâna energică a Dr. *I. Cornoi,* directorul cancelariei mitropoliei, depe vremea mitropolitului Iosif, care ţinea piept încălcării drepturilor ierarhice, faţă de puterea laică. — Pr. Georgescu, la începutul anului 1902, este ales *arhiereu* şi venind în ţară a fost hirotonit, luând numele de *Ghenadie* Georgescu «Băcăoanu» [2]. Ales mai târziu episcop al Râmnicului Noului Severin, moare în Bucureşti la 23 Noemvrie, 1912 şi este înmormântat la cimitirul Şerban Vodă (Belu).

1. Arhiva mitropoliei din Bucureşti. Dos. Nr. 40|97. —
2. Fost apoi arhiereu locotenent al mitropoliei Moldovei şi egumen la „sf. Spiridon". Biografia lui în revista: *Cuvântul Adevărului,* Râmnicu-Vâlcii, 1912. Vezi *Athanasie Mironescu*: Istoria eparhiei Râmnicului Noului Severin. Bucureşti Vezi şi revista: Biserica ortodoxă română 1912, p. 848—51.

11. Chesarie Stefano (1902—1914).— A fost numit pe 1 Martie, 1902, din preot la catedrala arhiepiscopiei Bucureștilor.

Clericul acesta avea prezență impunătoare. Era bun bisericaș și mai pre sus de toate, câștigase simpatia multor bărbați politici din partidul liberal. Ținea la el și mitropolitul *Iosif Gheorghian*, dar mai ales, sfetnicul acestuia, dr. Ioan *Cornoi*, directorul cancelariei metropolitane și fac-totum la mitropolie, pe acele vremi. Ocupase până atunci mai multe însărcinări. La Paris se dusese, cu nădejdea că mai ușor va putea să înainteze în ierarhia înaltă bisericească. N'a avut însă chiemare dela Dumnezeu și s'a întors în țară, tot cum se dusese.

După ce ajunge la Paris, comunică mitropolitului că „mai toate obiectele și sfintele odăjdii sunt într'o stare rea. *Cădelnița* ca la bisericile noastre dela țară. In ce privește *starea bisericii și a presbiteriului*, este destul a spune, că de aproape 18 ani, nu s'a pus o mână de nisip pe pereți, așa că, sub icoanele bisericești, apare, din distanță în distanță, tencuiala rămasă fără vopsea. Parchetul în mai multe locuri este prăbușit. Vopseaua pe pereți și plafon, cu totul coșcovită; iar aspectul general al întregei clădiri este ca al unei case părăsite".

Arhim. Chesarie Stefano.

Trecând la mobilier zice: «*Mobilierul presbiterului* este cu totul stricat și nu mai poate servi. Este dar absolută nevoie, ca biserica și presbiteriul, să fie reparate din timp, spre a se evita, pe de o parte cheltueli mai mari în viitor; iar pe de alta, spre a nu ne expune ridicolului, aici, în fața străinilor» [1].

1. Arhiva bisericii române din Paris. Dos. Nr. 27, pe 1902.—Fusese preot în satul Ruși, com. Letea, jud. Bacău. Rămânând văduv, un timp a fost funcționar la fabrica de hârtie „Letea", condusă pe atunci de *Radu Porumbaru*. Sprijinit de acesta, Stefano încearcă mai întâi să urmeze

In timpul *îndelungat* de păstorie a arhim. Chesarie, se fac diferite îmbunătăţiri şi se primesc multe odoare scumpe, pentru biserica din Paris.—Ştefano stă la Paris 12 ani. Ar fi putut sta şi mai mult. Nimeni nu-l putea urni de acolo, pentrucă avea mare trecere la cei de sus. In timpul lui s'au petrecut *mişcări studenţeşti* şi multe reclame ale subalternilor împrotiva sa. Dar toate au rămas fără nici o urmare. Era susţinut. — Pe ziua de 1 Aprilie, 1914, a eşit la pensie şi a venit în ţară [1].

12. **Vasile Pocitan** (1914—1915). Cu ordinul mitropoliei din Bucureşti, nr. 1380 din 3 Aprilie şi al ministerului cultelor nr. 12.569 din 3 Martie, 1914, a fost numit, prin detaşare, în locul vacant, preotul econom-stavrofor *Vasile Pocitan*, paroh al bisericii „sf. Voevozi" şi profesor de religiune la liceul „Mihai Viteazul" şi „seminarul pedagogic universitar" din Bucureşti, pe 1 Aprilie (1914) [2].

Paştile cădeau la 6 Aprilie. Le-am făcut în Bucureşti, neputând să mi scot formele de călătorie, înainte de Paşti. După Paşti, am plecat. Am sosit la Paris, în ajunul zilei de 15 Aprilie Stefano era gata de plecare, la băile dela *Dax*, spre a face o cură pentru reumatism. Intr'o noapte am scris împreună inventarul capelii, în dublu exemplar, iar a doua zi a şi plecat la *Dax* şi apoi în ţară.

---

cursul superior la seminarul Central din Bucureşti. Văzând însă că merge greu, el fiind în vârstă, pleacă la Atena, împreună cu cumnatul sau, protoiereul *Teodor Atanasiu*, dela Bacău. După câţiva ani se întoarce în ţară cu titlul de „licenţiat în Teologie". Călugărindu-se, îşi schimbă numele, din Constantin în *Chesarie*. A fost un timp, spiritual la seminarul Central din Bucureşti, apoi director al seminarului „sf. Gheorghe", din Roman, de unde a trebuit să demisioneze. Mitropolitul Iosif Gheorghian îl numeşte atunci preot la catedrala mitropoliei din Bucureşit, iar în 1902, îl trimite la Paris.

1. Sosit în ţară, luptă, prin toate mijloacele, ca să ajungă măcar *arhiereu*. Avea stăruinţi destule, dar nu era agreat în sfera ierarhiei înalte bisericeşti. Era cunoscut sub numele de „Popa dracu". Aşa era calificat şi prin gazete. Mitropolitul Konon însă, ţinea la el. În 1915, îl recomandase *preot superior* pe lângă *Marele Stat Major* al armatei române, cu gradul de *arhimandrit-mitrofor*. Aceasta în vederea războiului. Cu firea lui însă prea dârză şi lipsit de tact, militarii nu-i dădeau respectul cuvenit. De aceea Konon, după câtva timp, comunică sinodului, că arhim. Chesarie, în armată „neîntâmpinând destulă bunăvoinţă şi fiind şi cam bolnav, pe ziua de 14 Mai 1915, şi-a dat demisia. Vezi: *Desbaterile sf. Sinod*. sesiunea de primăvară, 1915, Bucureşti 1916, p. 107. — Neputând să se facă *arhiereu* şi neobţinând nici o altă însărcinare în ţară, a început a unelti, ca să se întoarcă din nou la Paris. Şi a reuşit.

2. Este interesant a se şti şi *cum am fost numit superior la Paris*: Chesarie Stefano, comunicase mitropoliei că, pe 1 Aprilie 1914, voeşte a se retrage la pensie. Prin Fevruarie, ceruse concediu şi venise în ţară, spre a-şi aduna actele necesare şi... a-şi găsi un urmaş. Ca suplinitor

Rămas singur am început serviciul divin. Era rânduiala a se începe slujba, cam de pe la 10 dimineaţa. Creştinii însă, veneau în apropiere de ora 11, când se începea sf. Liturghie care se termina la ora 12 fix. Ministrul plenipotenţiar al ţării la Paris era *Alex. Em. Lahovari*, un bun creştin. Venea la biserică regulat, la începutul sfintei liturghii.

Războiul franco-german. N'am avut însă decât 4 luni de linişte, căci la 1 August (1914) a izbucnit războiul [1]. Nemţii, invadând prin Belgia, se îndreptau spre Paris. O mare nelinişte şi îngrijorare era în toată Franţa. In curând se aude bubuitul tunurilor. Armatele germane înaintează vertiginos, dărîmând oraşe, biserici şi pustiind totul. Aeroplane inamice,

---

recomandase pe arhimandritul *Valerie Moglan*, fost stareţ al mânăstirii Neamţului, care se afla atunci la Paris, făcând oarecari studii. Mitropolia, faţă cu hotărîrea superiorului, de a se retrage, începe a sonda diferite feţe bisericeşti, spre a găsi un cleric, demn de a ocupa acest post. Dar şi Stefano — cum am zis mai sus — voia a-şi alege un urmaş agreat. Recomandase pe arhimandritul *Valerie Moglan*, — actualmente arhiereu-vicar al mitropoliei Moldovei — care-l suplinise în timpul concediului, cerând ca să fie numit numai *provizoriu*, neavând titlu universitar. Mitropolia însă, nu-l aprobă, pe motiv că era din altă eparhie. In acelaş timp, ordonă superiorului, să mai aibă răbdare şi să stea la postul său, până se va găsi un titular. Din ţară, cer a fi numiţi; *Gr. Pişculescu* (Gala Galaction) dr. în Teologie şi defensor eclesiastic Scriitor distins. Fusese coleg de bancă la Colegiul „sf. Sava" cu ministrul Cultelor şi Instrucţiunii de atunci, *I. G. Duca*. Avea, prin urmare, toate şansele.—După câteva zile însă, se răsgândeşte şi renunţă la cererea sa, de a fi hirotonit preot, pentru biserica din Paris. Mitropolitul recomandă atunci pe arhid. *Grigorie Nicolau* dela catedrala mitropolitană (actualmente Gherontie episcopul Constanţei). Ministerul însă nu-l aprobă, neavând pe atunci titlul de „licenţiat în Teologie". Ultimul candidat, rămăsesem eu. Am fost aprobat în lipsa altor candidaţi. Eram văduv de câţiva ani şi doream să fac studii în străinătate, dar n'aveam omul, care să mă sprijine, din pricina firii mele, incapabile de a mă pleca şi a cere protecţia cuiva.

1. Incă dela sosirea mea la Paris am observat că viaţa era turbure. Lumea era îngrijată şi nu-şi putea vedea de treabă. Aceiaşi nelinişte şi îngrijorare era în toată Franţa. Nori negri părea că se zăresc, venind dinspre miazăzi. Parizienii nu uitaseră încă, ororile războiului din 1870 şi mai ales, nu puteau uită, pierderea *Alsaciei şi Lorenei*, pe care şi copiii din şcoală, o jeleau în cântecele lor. Vedeau că se apropie din nou duşmanii lor, pe care, îi numiau „boches". Pe străzi, vedeam adesea cete de manifestanţi, cutreerând oraşul şi cântând, în mersul lor, cadenţat, în franţuzeşte, nişte cuvinte. care în româneşte însemnau: *Capul lui Guillaume (Wilhelm) îl vrem.* In întruniri publice, oratorii tunau şi fulgerau, înflăcărând masele populare. Era o atmosferă încărcată.

In concediu. In Iulie (1914), am obţinut un concediu. Trebuia să vin în ţară, pentru a-mi pune la cale diferite treburi şi la întoarcere, să-mi aduc şi pe cei doi copii mai mici, cari erau la liceu în Bucureşti şi pe cari nu-i putusem lua cu mine în Aprilie, ca să nu le stric rostul şcolii. Până pela mijlocul lunii, mi-am terminat treburile ce le aveam de pus la cale la Bucureşti şi însoţit de copii, am apucat calea spre Paris, prin

scăpând neobservate apar deasupra Parisului, aruncând bombe. O bombă exploadează deasupra catedralei Nôtre-Dame din mijlocul Parisului, stârnind o mare indignare în sufletele mulţimii. Armata Franţei, la datoria cea mare. In curând, *victoria dela Marna*, în urma căreia Francezii se reculeg; iar Nemţii pierd curajul. Focul însă, fiind odată aprins se întinde cu repeziciune. Mare parte din lume se alătură Franţei, care luptă pentru libertate şi civilizaţie.

Guvernul francez se retrăsese la *Bordeaux*. Acolo se aşează şi ministrul nostru Al. Em. Lahovari. Studenţii români, în mare parte, se întorc în ţară. Studentele se retrag într'o mânăstire de lângă Montpellier. Puţini români mai rămăseseră la Paris. Eu însă, am stat la datorie. Pe lângă sfintele slujbe, mă ocupam cu studiul şi audierea cursurilor, la instituţiile de înaltă cultură din Paris, care mai funcţionau cu profesori bătrâni [1].

Econom-stavrofor Vasile Pocitan.

In timpul păstoriei mele s'au adaos şi câteva odoare de preţ bisericii şi anume: 1. O poală de mătase, artistic lucrată, dăruită de d-na *Mihăiţă Alexis Catargi*. 2. O candelă de argint, dăruită de d-ra *So-*

Berlin, unde aveam pe fiul meu cel mare—*Constantin*, care studia ingineria la *polytechnicum din Charlottenburg*. Aici am stat o săptămână şi apoi, luându-ne rămas bun dela Constantin, am plecat spre Franţa,

1. *Arhiva* bisericii. care era răvăşită, am aranjat-o, cusând-o în dosare, pe fiecare an şi numerotând-o. Am scris un *pomelnic ctitoricesc*, (carte legată) cu o prefaţă explicativă. Am făcut şi alte îmbunătăţiri, cerute de împrejurări şi anume: In Mai 1914, clopotniţa bisericii fiind lovită de trăznet, s'a reparat şi acoperit din nou, cu plăci de ardezie neagră, cum fusese mai înainte. Atunci se *poleieşte crucea* de deasupra clopotniţei cu aur, pentru întâiaşi dată. Tot atunci s'a instalat şi un *paratoner*. Reparaţiile au costat peste 25.000 lei, daţi de Casa Bisericii. Au fost făcute de casa Jaquemin, care avea sarcina de a purta grija imobilului nostru, reparând stricăciunile.

Iacolo. 3. O perdea la uşile împărăteşti, dăruită de d-na *Eufrosina Ghiţă Ioan.* 4. O cruce mare de lemn, cu răstignirea, pentru sf. Altar, plătită de d-na Petrescu, fosta soţie a lui Eugeniu Stătescu, fost prim ministru [1].

prin Belgia. Mare aglomeraţie la tren. Abea am putut să ne urcăm. Am călătorit greu, stând în picioare, înghesuiţi peste măsură. Nu ne pricepeam, ce s'a întâmplat şi ce se petrece?

In mijlocul unei câmpii, un ofiţer german opreşte trenul şi se urcă în vagon. Am văzut cât de mare era puterea armatei Caizerului.

In Belgia, când am ajuns, şinele de cale ferată dela frontieră erau deja ridicate. Lipsă de hamali. Fiecare ne-am dus bagajele, cum am putut, până la trenul belgian. Era ultimul tren, care mai circula între Germania şi Belgia. O mulţime de studenţi francezi, care scăpaseră din Germania — după ce se urcară în trenul belgian şi trenul se puse în mişcare—scot de sub haine, steguleţe tricolore şi de pe ferestrele vagoanelor le fâlfâiau, strigând: *Vive la Belgique.*

La Liège am poposit, la o cunoştinţă, 6 ore, rupţi de sete şi de oboseală. Către seară am plecat spre Paris, unde am ajuns pela ora 1 noaptea, în seara de 31 Iulie spre 1 August. Pe peronul gării, grămezi de cufere şi geamantane, aruncate clae peste grămadă. Intuneric. Nu era ţipenie de om. Cu bagajele în mână, ieşim în dosul gării. Nici trăsuri, nici hamali. O cafenea deschisă, în apropiere. Ne oprim la o masă şi comandăm câte un sirop, ca să ne ostoim setea. La o masă de alături trei muncitori—cari zăboviseră la o oră târzie—văzându-ne după înfăţişare că eram străini, unul dintre ei, trânteşte cu pumnul în masă, vociferând: *Voilà des Etrangèrs qui mangent nôtre pain.* Copiii mei, s'au îngrozit, eu însă mi-am păstrat liniştea. Cu oarecare greutate am găsit un taxi, cu cari ne-am transportat acasă, la biserică. De aci înainte ne-am văzut de treabă, luându-ne inima în dinţi,—cum zice românul— şi lăsându-ne în voia Domnului. Războiul continuă cu furie! Lumea era îngrijorată, neştiind ce va aduce ziua de mâine. La Octomvrie am înscris pe fiica mea *Aurelia* la liceul *Fénèlon"*; iar pe fiul meu mai mic, *Emil*, la liceul *Louis-le-grand.*

La încheierea unui an, am făcut o dare de seamă despre activitatea mea ca preot la capela din Paris, pe care am trimis-o mitropoliei şi ministerului cultelor şi instrucţiunii. Această dare de seamă, adeverită de ministrul nostru plenipotenţiar dela Paris, are următorul cuprins:

DOMNULE MINISTRU. S'a împlinit un an de când, prin buna voinţa şi încrederea Domniei Voastre, am fost rânduit, în postul de preot superior al sfintei noastre biserici ortodoxe române din Paris. Cu acest prilej, îmi permit a vă supune la cunoştinţă Domniei Voastre, următoarele: în cursul acestui an, au survenit evenimente excepţional de grele: Războiul crâncen, care se deslănţue de peste un an de zile, cu o furie îngrozitoare, peste o bună parte din lume, între cari este şi *Franţa*, în a căreia capitală se află biserica noastră românească. Este firesc, Domnule Ministru, ca urmările acestui crâncen războiu, — care a adus şi aduce pe fiece zi, atâtea suferinţi, nevoi şi nenorociri, asupra naţiunilor ce se războesc — să se răsfrângă şi asupra indivizilor ce locuesc în mijlocul acestor naţiuni, deşi străini de neamul şi ţara lor.

---

1. Crucea aceasta, lucrată artistic de Carol Babic şi pictată de preotul-pictor *V. Damian* şi fiul său *Emil*, (ambii decedaţi) n'a putut fi trimisă la Paris, din pricina greutăţilor de transport, pe timpul războiului. Se află şi azi, în altarul bisericii „sf. Voevozi" din Bucureşti.

Pentru mine, anul acesta, — cel dintâiu al petrecerii mele într'o ţară străină, — aş putea zice că a fost anul de suferinţă, din viaţa mea întreagă de până acum. Într'adevăr, în vara trecută, plecând din ţară, prin Germania, către Paris,—am trecut în Franţa, cu cel din urmă tren care a mai circulat înainte de declararea războiului; iar bagajele mele cu tot ce am avut şi eu mai de valoare, după o gospodărie de 25 ani,—au rămas în Germania, de unde nu le-am mai putut dobândi nici până astăzi, cu toate intervenţiunile făcute, pe cale particulară şi diplomatică.

Salariile nu le-am primit, decât după un an de zile, deşi greutăţile vieţii au fost cu mult mai mari, ca în timp de pace, mai ales pentru o persoană care se duce pentru întâiaş dată în străinătate, necunoscând nici limba, nici obiceiurile şi nici drumurile oraşului, în care va trebui să trăiască. Mulţumită însă ajutoarelor binevoitoare, pe cari domnul ministru plenipotenţiar al României la Paris, mi le-a pus la dispoziţie, am putut urni greutatea zilei, de azi pe mâine.

Cu toate greutăţile zilei însă, cu toate lipsurile şi necazurile de tot felul, chiar în momentele cele mai critice, când guvernul francez se retrăsese la Bordeaux şi lumea agitată şi îngrozită, baricadase gările, de abia mai puteau pleca trenurile, în sfârşit, când toţi căutau un refugiu încotro vedeau cu ochii, la auzul vestei că trupele germane ajunseseră în apropiere de Paris, — subsemnatul, ca preot şi strejar al sf. Altar,—am stătut neclintit la postul meu, făcând rugăciuni pentru potolirea furiilor de groază, care se raspândiseră prin lume, cu iuţeala fulgerului, întărindu-mă numai cu nadejdea în Dumnezeu, părintele milei.

Ca consolaţiune şi plăcută ocupaţie, n'am cunoscut decât calea către biserică, către universitate şi către bibliotecă. De aceea şi roadele acestei activităţi sunt: *bisericeşti*, *didactice* şi *de bibliotecă* şi anume:

I. *Ca slujitor al bisericii*, am căutat a urma regula şi buna rânduiala a bisericii noastre ortodoxe. Serviciul divin s'a săvârşit cu toată dragostea şi pompa cuvenită. La sărbătorile mari: bisericeşti şi naţionale şi la tedeumuri, serviciul s'a săvârşit cu un deosebit ceremonial, silindu-mă a ilustra fiecare slujbă, cu câte o scurtă, dar însufleţită cuvântare, de slavirea evenimentelor zilei şi de îmbărbătare.

Creştinii, cari alcătuesc aleasa colonie românească din Paris, în bună parte au venit regulat la biserică, Dumineca şi mai ales la sarbătorile împărateşti şi naţionale.

In afară de biserică am îndeplinit, cu sfinţenie, toate serviciile religioase ce mi-au fost cerute de credincioşi; am căutat a mângâia pe cei în suferinţă; am ajutat după putere, pe cei în absolută lipsă, am vizitat în spitale pe cei bolnavi, dându-le şi mici ajutoare băneşti celor lipsiţi, adunate prin colecte benevole de pe la creştini în biserică, şi uşurându-le suferinţele, prin cuvinte de îmbărbătare.

Biserica, — a cărei clopotniţă fusese trăsnită în primăvara anului 1914, — am facut tot posibilul şi am refăcut-o din nou, executându-se în cele mai bune condiţiuni de soliditate şi estetică. Crucea de deasupra s'a poleit cu aur curat, după uzul bisericilor noastre ortodoxe şi s'a instalat un *paratoner*. Toate aceste reparaţiuni de aproape 6000 franci s'au facut pe credit, — cu mari stăruinţi, — iar banii mi s'au dat, abea după terminarea lucrărilor.

II. *Ca activitate didactică-şcolară*, am frequentat regulat, cursul rile de teologie şi filosofie dela „Hautes Etudes“ „Collège de France“ şi dela Sorbona.—La Sorbona fiind înscris ca student regulat la facultatea de litere, la începutul anului şcolar 1914 1915, mi s'a recunoscut diploma de bacalaureat din ţară şi mi s'a echivalat licenţa în Teologie cu cea în litere; iar prin rezoluţiunea decanului facultăţii de litere, pusă pe petiţiunea mea, din Iunie 1915, am *fost autorisat a mă presenta la doctoratul în litere ès Lettres)*, în anul viitor.

III. *Ca activitate de bibliotecă*, am urmărit, cu deamănuntul şi am adunat izvoare, cu privire la românii cari au studiat la Paris, cercetând şi activitatea lor patriotică; iar ca preot al bisericii am schiţat

istoricul bisericii noastre ortodoxe române de aici, folosindu-mă de diferite opere, planuri, fotografii, etc., cu privire la acest subiect și pe cari le-am aflat la biblioteca națională, la Sainte Geneviève, etc.

In acelaș timp, am urmărit și am aflat *actul de cumpărare al bisericii*,—care nu s'a putut afla de ani de zile de către predecesorii mei,— și cu spesele mele am obținut un exemplar, care se află în posesiunea mea.

Toate cele expuse, mai sus, le dovedesc cu acte scrise, văzute și controlate de către domnul ministru plenipotențiar al României la Paris, care adeverește mai jos. Binevoiți, vă rog, etc. SUPERIOR, (ss) Ec. V. Pocitan.

La sfârșitul acestei dări de seamă, ministrul plenipotențiar al României dela Paris, scrie cu *mâna proprie*:

Am avut plăcerea, de a constata singur, realitatea celor mai sus expuse. Părintele Econom V. Pocitan dela venirea sa în Paris își îndeplinește cu sfințenie, îndatoririle funcțiunilor sale bisericești, spre deplina mulțumire a întregei colonii române. — Profitând de timpul de care a putut dispune, Prea Cucernicia Sa, a terminat o lucrare importantă, relativă la istoricul bisericii române din Paris și își pregătește doctoratul în litere, *pe baza echivalenții licenții și a autorizației speciale ce a obținut dela Facultate.*

(ss) A. Em. Lahovari.

La primirea acestei *dări de seamă*, mitropolitul Konon, n'a avut de zis, nici un cuvânt. — Ministerul însă, răspunde:

PREA CUCERNICE PĂRINTE. Referitor la raportul Prea Cucerniciei Voastre, Nr. 23, avem onoare a răspunde, că am luat act, cu mulțumire, de cele ce ați făcut pentru biserică și de activitatea Prea Cucerniciei Voastre, pe tărâmul studiilor, atestate de Domnul Ministru Plenipotențiar al României, de pe lângă Guvernul Francez.

In ce privește actul de cumpărare al bisericii, fiind act de mare însemnătate pentru noi, vă rugăm să ni-l trimiteți, necesar fiind să se afle la dosarul respectiv, în această Administrație, și totodată, să primiți mulțumirile noastre, pentru acest serviciu deosebit.

Administrator *C. Dobrescu*

Șef de serviciu *N. Rădulescu-Niger.*

In toamna anului 1915 am venit în țară, fiind mobilizat la M. C. G. al Armatei române, cu gradul de maior, ca subșef al serviciului religios, ajutor al păr. C. Nazarie, prof. universitar și șeful serviciului, care avea gradul de *colonel.*

După răsboi, fac cunoscut arhiepiscopiei Bucureștilor, că se găsesc, în două dulapuri mari, la biserica română din Paris, peste 20 de rânduri de veșminte preoțești și diaconești. Cer să fie aduse în țară și împărțite pe la bisericile sărace, devastate de inamic în timpul războiului [1].

1. Aceste veștminte au fost aduse de păr. diacon C. Dânău și au fost predate sf. Mitropolii, pentru bisericile sărace.

De aci înainte, am ocupat mai multe însărcinări, până la începutul anului 1929, când am fost ales de sf. Sinod: *Arhiereu-Vicar la Episcopia Huşilor,* cu titlul de «Bârlădeanu»; iar după moartea episcopului Iacov Antonovici, (între anii 1932-1934), am ocupat postul de *«episcop-locotenent»* al acelei eparhii.

Pe ziua de 1 Aprilie, 1935, am fost transferat în postul vacant de *arhiereu-vicar al arhiepiscopiei Bucureştilor, mitropoliei Ungro-Vlahiei şi al patriarhiei române,* cu titlul de «Ploeşteanu», unde mă găsesc şi astăzi [1].

13. **Chesarie Stefano** (1914-1917), a doua oară.— Pe ziua de 1 Octombrie 1915, a fost numit iarăşi arhim. Chesarie Stefano. Nu că n'ar fi fost şi alţii, doritori de a ocupa acest post, dar fiindcă el a putut dobândi graţia mitropolitului Konon, care văzând că nu-l poate întrebuinţa în ţară în nici o altă întrebuinţare, îl trimite din nou la Paris. Se deprinsese acolo şi-şi avea prieteni, pe care-i vizita zilnic. Dar vârsta şi suferinţele, nu-l slăbesc. Bătrân şi bolnăvicios, boleşte în presbiteriul capelii, până în toamna anului 1917, când îşi dete obştescul sfârşit, la 10 Septembrie [2].

14. **Cicerone Iordăchescu** (1917-1919)—Fraţii Iordăcheşti, s'au bucurat de o deosebită preţuire, din partea mitropolitului *Pimen* al Moldovei; de aceea, când a putut, i-a trimis la Paris, unul după altul. Mai întâi pe Cicerone, fratele cel mai mare şi după dânsul pe Valeriu, cel mai mic.

Păr. Cicerone Iordăchescu a fost numit pe 1 Octomvrie, 1917, în locul arhim. Chesarie Stefano, care murise. Licenţiat în teologie şi filosofie, fusese superior al capelii române din Baden-Baden, între 1909-1913, de unde întorcându-se în ţară, a fost numit paroh al bisericii Bărboi din Iaşi [3]. Pe atunci, biserica românească din Paris, aparţinea canoniceşte de mitropolitul Moldovei Pimen, care acum ţinea loc de mitropolit-primat, pentrucă mitropolitul-primat Konon din Bucureşti era sub ocupaţiunea germană.

---

1. Vezi: Câteva date din viaţa şi activitatea *P. S. S. Arhiereului Dr. Veniamin Pocitan Bârlădeanu...* 1933. Huşi.

2. Corpul său, din pricina războiului mondial, a fost ţinut în cavoul capelii până în primăvara anului 1920, când a fost adus în ţară, cu vaporul pe Mediterana, prin Constanţa. A fost înmormântat în cimitirul oraşului Roman, la 31 Martie 1920.

3. Vezi: Preotul *Dr. V. Pocitan:* Capela românească din *Baden-Baden.* Bucureşti, 1928. p. 9 şi 18.

Demobilizat dela ambulanța diviziei XV-a, unde fusese trecut dela regim. IV de vânători, în Septembrie (1917), a trebuit să înconjoare prin Kiev, Petrograd, Arhangelsk, Helsinki, de unde a trecut în Anglia la New-Castle, Londra și de aci în Franța, și prin portul Havre, la Paris, unde ajunge în seara zilei de 15/28 Noemvrie, făcând 42 zile, dela Iași la Paris. Era singura cale pe unde se mai putea strecura românii în Franța pe atunci, din pricina războiului. Stă la Paris, până la 1 Mai 1919, când se întoarce în țară [1]. Astăzi este profesor la facultatea de teologie din Iași.

Pr. Cicerone Iordăchescu.

15. **Valeriu Iordăchescu.** (1919-1921).—Frate cu Cicerone, a fost numit pe 1 Maiu, 1919. Licențiat în teologie. La Paris, încearcă o școală de Duminică pentru copiii români. In vremea lui biserica dobândește, dela prințesa *Maria Al. Calimachi* o donație de 200.000 lei, din venitul căreia să se ajute corul bisericii. Tot pentru *cor*, mai dăruesc câte o sumă: d-na *Eliza Victor Antonescu*, soția ministrului plenipotențiar al României de atunci; d-na *Mihaila Alexis Catargi* și d-na *Yosefina Stoicescu* [2]. O *icoană*, artistic lucrată în mozaic, pentru frontispiciul bisericii, deasupra portalului, în exterior, cu patronii: *Arhanghelii Mihail, Gavriil și Rafael*, plătită de d-na *Elisabeta Atanasiu*. In vara anului 1921 se întoarce în țară. Este profesor la facultatea de teologie din Iași.

1. Activitatea sa la Paris și-o descrie singur, într'o broșură de 225 pagini. — Vezi: Preot *Cicerone Iordăchescu*: *Insemnări* din anii 1916-1919. Din primul an al războiului pentru întregire (1916—1917). — Biserica română din Paris în 1917-1919. Tipografia Alexandru Terek. Iași, 1937.
2. Dos. mitropoliei Moldovei, Nr. 27 din 1916.—Comp. și dosarul mitropoliei Ungro-Vlahiei, Nr. 34, din 1921.

16. **Vasile Radu** (1921—1927). — Pe 1 August, 1921, se numeşte, în locul vacant, pr. Vasile Radu, dr. în teologie, secretar al internatului teologic şi slujitor al bisericii Radu-Vodă din Capitală. Numirea se face de către mitropolitul primat dr. Miron Cristea. Părintele Radu stă la Paris 6 ani, făcând studii scripturistice, de limbile semitice orientale. Incă fiind la Paris a fost numit profesor de limba ebraică dela noua facultate de teologie din Chişinău, înfiinţată de ministrul instrucţiei şi cultelor de atunci, Ioan Petrovici.

Pr. Dr. Vasile Radu.

El tipăreşte: *Voyage du patriarche Macarie d'Antioche, texte arabe et traduction française*, în *patrologia orientalis*, XVII (1930). Scoasă şi în broşură. Academia Română o premiază cu 50.000 lei. La 3 Octomvrie 1921, d-na Elisabeta Atanasiu — rue Monge 50 — dărueşte bisericii, suma de 50 mii lei. In Decembrie cere binecuvântarea mitropoliei pentru introducerea *luminei electrice* în biserică. I se dă, cu excepţia candelelor, sfeşnicelor împărăteşti şi două luminiţi pe sf. Prestol. La 2 Fevruarie 1922, lumina era introdusă. In timpul lui se alege *consiliul parohial*, potrivit legii şi Statutului de organizare a Bisericii noastre ortodoxe române din 1925. Consiliul se compunea din următoarele persoane: *N. Cantacuzino*; d-ra *Elena Văcărescu*; *Ecaterina Brokau*; d-na *Băicoianu*; *Prinţul Petre Ghica*: *Gh. Enescu*, înlocuit cu *N. Pilat* dela legaţie. Prof. *I. D. Ştefănescu*; iar *epitropi*: *C. Vălimărescu*, secretar de legaţie, care în Noemvrie 1933, fiind mutat la Praga, este înlocuit cu dr. *Dan Gheorghiu*, medicul legaţiei şi *Jean Tişca*. Prinţul Petre Ghica, N. Dumitrescu, d-na Băicoianu şi Brokau mutându-se din Paris, în Martie 1937, au fost înlocuiţi cu: *Mihail Bolintineanu*, proprietar în com. Bolintinul din Deal-Ilfov, dr. *Emil Grinţescu*, medic; *Eugen Stoia* subdirectorul creditului minier Franco-Român din Paris şi dr. *Petre Iliescu*, medic.

La 1 Octomvrie 1927 păr. Vasile Radu vine în ţară, la catedra sa dela Chişinău. Remarcându-se ca dascăl adânc cunoscător al limbei evraice, a fost însărcinat cu traducerea „Bibliei" în româneşte, împreună cu păr. Gr. Pişculescu (Gala Galaction), sub preşidenţia I. P. S. Nicodim, mitropolitul Moldovei, astăzi Patriarhul României, pe care o termină cu bun succes, tipărindu-se în 1936 în condiţiuni destul de bune. La 4 Septembrie 1940 încetează din viaţă, regretat de toţi.

17. **I. Popescu-Moşoaia** (1927-1928). Pe 1 Octombrie 1927, a fost detaşat la Paris pr. I. Popescu-Moşoaia, licenţiat în teologie şi paroh al bisericii Popa-Chiţu» din Capitală. In timpul lui se fac reparaţiuni exterioare, acoperindu-se biserica cu plăci de ardesie; repară sârma dela vitrouri în exterior şi alte înbunătăţiri, în suma de 150.000 lei, daţi de ministerul Cultelor. Stă la Paris un an, până la 1 Octombrie 1928, când se întoarce în ţară, la catedra sa dela facultatea de teologie din Iaşi, cu reşedinţa la Chişinău. Astăzi este profesor pensionar.

18. **I. D. Petrescu** (1928—1931). A fost trimis, ca detaşat, parohul bisericii «Sf. Visarion» din Capitală, pe ziua de 28 Octombrie 1928. Părintele Petrescu face studii de muzică bisericească, la „Schola Cantorum“ [1]. Pe ziua de 31 Decembrie 1931, vine în ţară. In 1932, publică lucrarea: *„Les Idiomèles et le canon de l'office de Nöel“ (d'après des manuscrits grécs* du XI e, XII-e, XIII-e et XIV-e siècle), avec un préface de *M. A. Gastouè*, profeseur à la *Schola Cantorum* de Paris. Obţine premiul „Floret“ de 2.000 frs. Se ocupă neîntrerupt cu studiul muzicii bisericeşti. Astăzi este preot, profesor şi rector al *„Academiei religioase“* din Capitală. A publicat şi alte lucrări de specialitate.

Pr. I. D. Petrescu.

19. **Petre Vintilescu** (1932—1933) dr. în teologie. Este detaşat la biserica românească din Paris, pe timp de 1 an şi jumătate, cu începere dela 1 Ianuarie 1932 şi până la 31 Iulie 1933. Studiază în specialitate. Face şi la biserică oare-

1. Pe lângă licenţa în teologie era şi absolvent al conservatorului de muzică din Bucureşti. Născut la 25 Nov. 1884, în comuna Podul-Bărbierului-Dâmboviţa. Absolvent al seminarului „Nifon“. Preot din 1909, a fost transferat la bis. Sf. Visarion, în 1911, Iulie 15. A ocupat şi alte demnităţi în biserică şi şcoală.

cari îmbunătăţiri. La sfârşitul lunei Iulie 1933, se întoarce în ţară. Publică mai multe lucruri de specialitate. Astăzi este profesor la facultatea de teologie din Bucureşti, de liturgică şi pastorală.

20. **Haralambie Popescu** (1933—1936). Pe 1 Fevruarie 1934, a fost întărit superior al bisericii române din Paris, păr. Haralambie Popescu, care încă dela 1 August 1933, se afla la Paris, ca suplinitor al părintelui Dimitrie Răduiescu dela biserica Albă, „popa Dârvaşi" din Capitală, care fusese numit pe termen de 2 ani, dar care, din diferite împrejurări nu putuse pleca. Păr. Haralambie Popescu a fost detaşat de la biserica „sf. Voevozi" din Capitală, urmând după colegul său P. Vintilescu dela aceiaşi biserică [1]). S'a dovedit a fi un bun gospodar. Plănuia a cumpăra şi imobilul din dosul bisericii, în „rue de Carmes". In vara anului 1934 face un apartament nou din podul presbiteriului, compus dintr'un vestiar, o cameră, o odae de bae şi o bucătărie, costând 24.000 fr.

Păr. Haralambie Popescu.

Publică şi o broşură: *Histoire de l'Eglise ortodoxe roumaine de Paris*. Tipărită cu cheltuiala d-lui Dinu Cesianu ministrul României la Paris, în 258 ex. f. octav, 30 pagini (Prese modernes 45, rue Maubeuge). In primăvara anului 1936 se întoarce în ţară la biserica sa. Ocupă mai multe însărcinări în administraţia şi justiţia bisericească. Astăzi este preot paroh al bisericii sf. Voevozi din Capitală şi consilier referent economic pe lângă arhiepiscopia Bucureştilor.

---

1. Remarcăm o coincidenţă: Dela biserica „sf. Voevozi" din Capitală, trei preoţi au fost trimişi la biserica românească din Paris: *V. Pocitan, P. Vintilescu şi H. Popescu.*

21. Eugeniu Laiu (1936—1939). Pe ziua de 1 Aprilie 1936, a fost trimis la Paris, arhimandritul Eugeniu Laiu, licenţiat în teologie. Ocupase până atunci mai multe însărcinări bisericeşti şi şcolare, iar acum era preot la catedrala patriarhală şi exarh al mânăstirilor din arhiepiscopia Bucureştilor. P. C. Sa s'a dovedit un bun gospodar. A reparat biserica şi prespiterul şi a adus un preţios serviciu, ca superior al bisericii, atât pe terenul bisericesc economic cât şi pe cel naţional [1]. In scop de propagandă naţională, a publicat, în 1937, sub titlul: *L'Eglise orthodoxe roumaine de Paris* un „album" cu 12 vederi şi o introducere istorică. In toamna anului 1938, a fost ales *arhìereu*, vicar al mitropoliei Bucovinei.

In timpul lui, consiliul parohial, face propunerea (procesul verbal Nr. 104 din 11 Ianuarie 1939) ca, superiorul bisericii române din Paris să fie un *arhiereu* „spre a ridica prestigiul ortodoxiei şi al Ţării şi a se întări sentimentul religios al Românilor din Franţa. In acest scop, unul dintre consilierii parohiali se obligă a contribui, cu suma de 50.000 lei anual până la sfârşitul vieţei sale. Semnează: *Arhim. Eugen Laiu, Elena Văcărescu, M. Bolintineanu, Eugen V. Stoica, dr. P. Iliescu V. Tişca.* La sfârşitul lunii Ianuarie (1939) păr. Eugen se întoarce în ţară şi este hirotonit *arhiereu* cu titlul de „Suceveanu". Astăzi este delegatul sf. Sinod pentru conducerea „Institutului biblic" din Bucureşti.

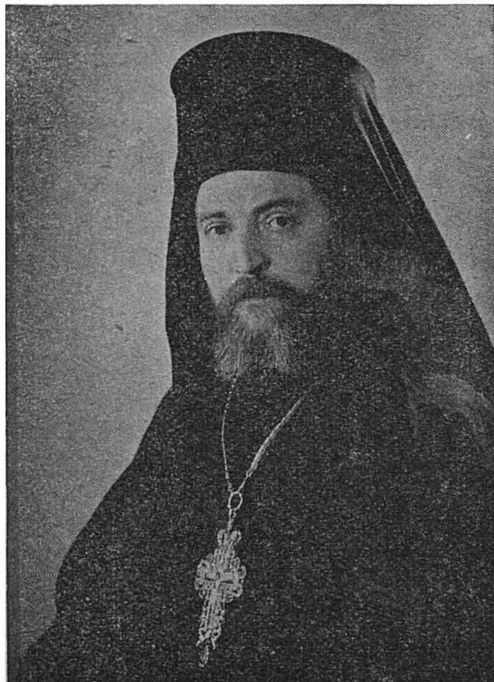

Arhimandritul Eugeniu Laiu.

---

1. Asupra vieţii şi activităţii sale, vezi: Preot Dr. *Orest Tarangul*: Prea Sfinţitul *Eugeniu Suceveanu*, arhiereu-vicar al mitropoliei Bucovinei, Cernăuţi. 1939.

22 **Teofil Ionescu**.1939... Pe ziua de 1 Fevruarie, 1939, a fost trimis la Paris, protosinghelul Teofil Ionescu, licențiat în teologie, preot la catedrala patriarhală și fundator al «asociației misionare «Patriarhul Miron» din București. Ajuns acolo, continuă opera sa misionară, printre românii aflători în Paris și împrejurimi. — Pe ziua de 1 August 1939, organul Asociației creștine, întemeiate de dânsul, la București, „Cuvânt Bun", scoate și o ediție, *„pentru misiunea ortodoxă română din Franța"*; dar se oprește curând, din împrejurări neprielnice. Incearcă din nou cu *„Vestitorul"*, publicație lunară religioasă, morală și națională (scrisă la mașină). Lucrul însă merge greu, din pricina războiului crâncen, care se deslănțue în apusul Europei. Germanii îngenunche Franța. Dar cu toate greutățile războiului, activitatea păr. Teofil continuă, pe terenul operei de misionarism și de asistență socială, organizând o cantină, pentru studenții români săraci din Paris, în chiar salonul de primire al presbiterului capelii, unde iau masa peste 60 de persoane și o alta la *Issy-les-Moulineaux,* pentru colonia românească de acolo, unde sunt îngrijiți peste 100 de români săraci. Dar și pe terenul bisericesc și cultural a lucrat părintele Teofil, după cum se constată din «darea de seamă» ce o face pe anul 1939. Prea cuvioșia sa a îndurat toate greutățile și ororile războiului, stând — ca un bun păstor — în fruntea turmei sale, pe care o mângâie prin sfintele rugăciuni, o întărește sufletește și o ajută, cu fapta și cu cuvântul.

Protosinghelul Teofil Ionescu.

DIACONI. 1. Cezar Cătănescu. Până la 1860, n'a existat post de diacon, în bugetul capelii române din Paris [1]. In acest an, Iosafat, cere a se înființa un post de *preot ajutător* și unul de *diacon*, plătit cu 1200 fr. anual. Ca preot ajutor a fost trimis arhim. *Veniamin Arhipescu;* iar ca diacon, *Cezar Cătănescu,* care terminase seminariul dela Socola din Iași și era înscris la Academie. Neînțelegându-se însă cu Iosafat, a stat la Paris până în 1862, când — ca și Veniamin Arhipescu, — se plânge ministerului, că nu i se plătea leafa, fiind silit a se întoarce în țară.

Meletie Dobrescu. In Iunie 1891, mitropolitul Iosif Gheorghian, recomandă elogios, superiorului capelii din Paris, pe „ierologhia sa, ierodiaconul *Meletie Dobrescu,* licențiat în teologie și registrator în cancelaria mitropoliei", căruia i-a acordat un concediu pe un an de zile, cu începere dela 1 Iulie, pentru complectarea studiilor sale academice, la Paris; poruncindu-i „ca să fie atașat cu serviciul la capelă, atât pentru fru-

---

1. Din cercetarea condicilor de botezați și cununați dela capelă, se constată că între 1857—1858, se afla la Paris ierod. *Iosif*, care nu poate fi altul decât *Iosif Gheorghian*, care la 1846 se făcuse ierodiacon și terminând cursurile dela Academia din Iași, se dusese la Paris, spre a-și continua studiile, la Sorbona. Ca ierodiacon, slujea la capelă și uneori era invitat și la câte un serviciu particular.—Mai era un monah *Isaia.*—Amândoi iau parte, ca martori, la căsătoria d-lui Grigore Scarlat Grădișteanu cu d-ra Alexandrina Durand, în ziua de 11 Noemvrie 30 Octomvrie 1857 ori 58 (actul No. 8, anul omis). Semnează—după Iosafat Arhimandritul George Alexeanu cu D-na Catherina Piso nași și Petre Piso martor—astfel: „*Iosif* ierodiacon martor. Isaia monah martor".—Se știe că *Iosif Gheorghian*, fost episcop de Huși, de Dunărea-de-jos și apoi mitropolit primat, în două rânduri, vorbea frumos franțuzește și are și câteva lucrări de teologie, traduse bine din franțuzește.

In timpul arhim. Isaia Persiceanu (1875) se afla la Paris, pentru studii, ierodiaconul *Gherasim Safirin*—cu învoirea episcopului *Atanasie* al Râmnicului. Trăia din lecții particulare, predând la institutul *Mme Dubarall*, unde avea 15 fete românce. Slujea și la capelă, pentru a contribui la frumusețea serviciului divin.

Enea Kițu. In Septemvrie, 1886, mitropolia Ungro-Vlahiei numește la capela din Paris, pe diaconul *Enea Kițu* dr. în medicină, dela biserica „Mihai Vodă" din Capitală In Octomvrie însa, îi revoacă numirea, pe motiv că s'a făcut „în necunoștință de cum stau împrejurările, la fața locului". Salariul de diacon fusese șters de minister, din bugetul capelii și mitropolia nu știa. Mitropolitul însa, scrie superiorului, să iconomisească, cum va putea mai bine, pe dr Kițu, dacă crede că este bine să aibă și un diacon la capelă.(· Arhiva mitrop. Ungro-Vlahiei. Dos. Capela din Paris, pe 1875.— Comp. Arhiva Capelii din Paris. Dos. No. 3, 1886).—Acesta s'a desbrăcat de haina preoțească și căsătorindu-se a practicat medicina în București, până la sfârșitul vieții lui.

musețea serviciului divin cât și pentru faptul că ierologhia sa este „un fruct bun al facultății de teologie" având speranță „a deveni un vrednic servitor al Bisericii române".—Ajungând la Paris, Meletie suplinește în Septemvrie, pe lectorul capelii, Pană Catulescu, care era bolnav. Superiorul, îl reclamase însă pe Catulescu, că nu-și vede de serviciu și nu se supune ordinelor sale. — In anul următor, 1892/93, „chiriarhia apreciind sârguința cu care ierologhia sa, ierod. Meletie Dobrescu își urmează cursurile teologice la Paris, și observând și certificatele bune de studii ale sale, i-a acordat concediu încă pe un an, cu începere dela 1 Iulie, în care timp va fi atașat, cu serviciul bisericesc la capelă. ca și în anul trecut.

2. **Meletie Dobrescu**, care slujise aproape 2 ani, ca atașat la capelă, urmând cursuri de limba evraică la institutele înalte de cultură din Paris. Pe ziua de 1 Aprilie, 1893, i se creiază un post de *diacon* la capelă, prin bugetul acelui an. In vacanță, venind în țară și fiindcă postul de superior devenise vacant, a fost hirotonit ieromonah, ridicat la rangul de protosinghel și numit superior, pe 1 Septemvrie 1893 [1].

3. **Nectarie Constantinescu**. In locul lui Meletie, pe ziua de 15 Septemvrie 1893, a fost numit ierodiaconul Nectarie Constantinescu dela biserica Crețulescu, din Capitală. Nectarie slujește ca diacon, până în primăvara anului 1895, când este hirotonit ieromonah și numit preot deservent la capelă, în locul lui Meletie Dobrescu, care fusese ridicat la treapta de «arhiereu» și menținut superior al capelii. Hirotonirea lui Nectarie, s'a făcut în Paris, de către noul arhiereu, Meletie Dobrescu.

4. **Ghenadie Monariu**. Pe ziua de 1 Octomvrie, 1895, se trec în bugetul capelii, un post de preot și două de diacon. Pentru unul din posturile de diacon, se călugărește și apoi se hirotonește ierodiacon, tânărul Gh. Morariu, care ia numele de Ghenadie [2]. In postul al doilea, mitropolia recomandă, în Ianuarie, 1896, pe ierodiaconul Antonie Marcu. Ministerul însă, nu-l aprobă, intenționând a suprima postul al II-lea, pe 1 Aprilie viitor. In 1898, ierod. Ghenadie Monariu este reclamat de superior, mitropolitului, ca călcător al sfințeniei călugărești. Mitropolitul trimite un ordin superiorului, în care descrie sfințenia vieții bisericești și călugărești, pe care superiorul, trebuia să i-l cetească, din cuvânt în cuvânt și a luat măsurile de îndreptare [2].

---

1. Arhiva mitropolei Ungro-Vlahiei. Dos. No. 44, din 1893.

2. Fiu al pr. V. Monariu, din comuna Cordun, lângă Roman. Luase numele de *Ghenadie*, după acela al mitropolitului primat, Ghenadie.

În 1910, ierodiaconul Ghenadie Morariu iese din cler [1].

1. Iată câteva pasaje din acel raport: „Luând cunoştinţă, cu toată mâhnirea sufletească, de cele ce-mi împărtăşiţi.... în privinţa purtării necorecte a cuviosului ierodiacon Ghenadie Monariu, întristare mare a cuprins sufletul meu; cu atât mai mult, cu cât mă gândesc la răspunderea ce o are înaintea lui Dumnezeu şi ca monah şi ca cleric, intrat în hirotonie. Stins de durere — zice mitropolitul — mă gândesc la urmările morale ale unei astfel de apostasii, dela făgăduinţele călugăreşti şi numai cel ce cunoaşte, măcar în parte, aceia ce disciplina noastră veche monahală reclamă dela noi, ca viaţă, îşi poate da seamă de abizul ce se pune între un apostat al acestei vieţi şi între unul care, biruitor, săvârşeşte viaţa, după voia Domnului ceresc.

La sfinţenie l-a chemat pe cuvioşia sa Domnul şi în marea şi bogata lui milă de noi păcătoşii, i-a arătat calea spre adevăr, oblingându-l numai, a aşterne, pe această cale virtutea, izvorîtă dintr'o sinceră şi umilă plecare, spre voia cea sfântă a Domnului.

Dacă în domeniul îngust şi trecător pământesc, cei ce au făcut un jurământ oarecare, şi pe acesta l-au călcat, este scos afară, ca un element netrebnic, atunci ce să mai zicem, când luăm în deşert, cu atâta uşurinţă, făgăduelile date lui Dumnezeu?

Prea Cuvioşia Voastră, sunteţi în bună măsură a cunoaşte, că patria omului este *cerul*, şi fericit este acela care poate savârşi cursul vieţii sale astfel, încât să poată căpăta, acea sfântă cetăţenie a cerului. Ei bine! Pe acest drum, de adevărată şi sfântă viaţă, sunt monahii. Ei au lăsat totul, în lumea aceasta deşartă şi peritoare, pentru o lume bogată şi neperitoare, şi sunt chemaţi a săvârşi, încet, dar liniştit şi sigur, această pământească călătorie, către o viaţă ideală şi sfântă. Cuviosul ierodiacon Ghenadie deci, să-şi aducă aminte, că dela punctul întunecos al unei vieţi nesigure şi peritoare, până la extremul său opus, în idealismul cel mai curat al unei vieţi sigure şi neperitoare, este o aşa distanţă, încât numai cel desbrăcat de necurăţiile unei vieţi rele şi păcătoase, poate să pătrundă, cu ochiul minţii sale, curate şi sfinte şi *acolo tocmai este Dumnezeu*. Chiar ca simplu creştin, nu este permis a face fapte de acelea care întinează pe om şi batjocureşte sângele Domnului Iisus, care ne-a răscumpărat din robia păcatului, cu acest sfânt sânge...

Spre libertate ne-a chemat pre noi Domnul — zice fericitul Apostol al neamurilor, Galatenilor — dar această libertate să nu o întrebuinţăm, spre a servi corpului, ci ca să slujim unul altuia şi pentru Domnul, în iubire. Idealul vieţii creştinului este deci bine definit, a crede şi a iubi pe Dumnezeu, care l-a mântuit şi-i asigură o frumoasă moştenire şi a iubi pe aproapele său, manifestându-şi această iubire către El, prin fapte de ale carităţii. Dacă, aşa dar, nouă ni se cere, ca ţinându-ne strict de porunca Domnului, să desăvârşim cu bine această viaţă, spre a ajunge la realizarea sfântului nostru ideal — acela de a vedea şi de a ne îndulci de faţa Domnului ceresc,—ce vor face, mă întreb, cu cutremur, aceia ce stau şi până astăzi sub stăpânirea trupului, servind poruncile vrăjmaşului nostru veşnic?

Iar postul de diacon la capelă, se suprimă [1].

5. **Bartolomeu Stănescu.** Abia pe 1 Aprilie, 1905, se înfiinţează un post de *diacon* la capela din Paris, în care este numit, pe 1 Iunie, ierod. Bartolomeu Stănescu.—Hirotonit la 5 Iulie, de către arhiereul Nifon Ploeşteanu — cu aprobarea mitropolitului Iosif Gheorghian, căruia îi fusese recomandat de către Dr. Ion Cornoiu, profesor la facultatea de teologie şi director al cancelariei mitropoliei—în toamna acestui an (1905) pleacă la Paris. Aci, îşi echivalează mai întâi titlul de licenţă în teologie cu acela de licenţă în litere şi apoi se înscrie la Sorbona, spre a ascultà cursurile de sociologie ale strălucitului profesor *Emile Durkheim*, precum şi cursuri de teologie la facultatea catolică şi protestantă.—Stă la Paris, până în toamna anului 1909, când îşi dete demisia, pe ziua de 15 Noemvrie [2]. Venind în ţară a fost hirotonit ieromonah, ridicat la rangul de *arhimandrit* şi numit *vicar* al eparhiei Dunărea-de jos, de către episcopul Nifon. În 1910 demisionează şi pleacă din nou la Paris, trecându-şi licenţa în drept şi preparându-şi teza de doctorat în sociologie, cu subiectul: „La Portée sociale du principe d'Autorité".

In 1911 este ridicat la treapta arhierească.

6. **Calinic Pop. Şerboianu** este rânduit, în postul de diacon, cu începere dela 16 Noemvrie, 1909. Stă la Paris până în Iulie, 1910, când din pricina unor neînţelegeri cu superiorul, este rechemat în ţară „unde va fi pus la serviciul zilnic, în biserica sfintei mitropolii, până la noi dispo-

---

Mare răspundere înaintea lui Dumnezeu au toţi, câţi nu urmează voia Lui cea sfântă, dar mai ales aceia ce, de bună voie, s'au îmbrăcat încă de acum, în haina îngerească a călugăriei şi pătează haina aceasta. Incălzit lângă sf. locaş al Domnului, de acolo cuvioşia sa avea prilejul ca să dovedească că, deşi trimis în mijlocul ispitelor omeneşti, ca un ostaş vrednic, totuşi a ieşit biruitor, strecurându-se neatins, printre săgeţile vrăjmaşului, dar acum viaţa, care aud că o duce, mă umple de durere şi de mâhnire. Mă oprese aci, căci nu pot îndestul să mă înspăimânt, cum cineva, cu ştiinţă şi voinţă, din *Înger luminat* cade jos în mrejile vrăjmaşului.

1. Stă câtva timp la Paris, civil, apoi vine în ţară şi căsătorindu-se cu franţuzoaica, intră funcţionar în Direcţiunea C. F. R. din Bucureşti.

2. Dos. mitropoliei Ungro-Vlahiei Nr. 73 din 1905,— Cf. *Preot D. Cristescu:* Viaţa şi înfăptuirile P. S. episcop *D. D. Vartolomeu,* până la împlinirea vârstei de 60 ani. Râmnicul-Vâlcea. 1935, p. 50—53.

zițiuni". Superiorul cere mitropoliei revocarea lui definitivă și trimiterea în locu-i, a arhidiaconului **Grigorie Nicolau.**

Mitropolitul, drept răspuns, aduce aminte superiorului Chesarie Stefano, cuvântul sf. Evanghelii „de a nu frânge trestia zdrobită și a nu stinge inul aprins" [1], adăugând că „soluția ce va da chiriarhia diferendului în chestiune, va fi izvorîtă din duhul dreptății și al dragostii evangelice, ce nu voește moartea păcătosului ci îndreptarea lui; iar prea cuvioșia voastră, nu vă rămâne decât a alege, ori să vă supuneți hotărîrii chiriarhiei, ori *să vă retrageți*". La Noembrie 1910 mitropolia comunică superiorului, că diaconul Calinic Pop. Șerboianu va rămânea la București la mitropolie.

7. **Titus Georgescu.** Aproape după un an, pe 1 Octombrie 1911, este detașat în postul de diacon la biserica din Paris, diaconul *Titus Georgescu* dela sf. mitropolie a Ungro-Vlahiei, care în urmă a fost întărit diacon la Paris. Pe 15 Mai 1913, diaconului Titus Georgescu i se acordă un concediu de 9 luni, pentru a merge la Athena, spre a-și lua doctoratul în teologie. Concediul i se prelungește până la 1 Aprilie 1914, când Casa Bisericii desființează postul de diacon. Titus Georgescu amărît, încetează din viață, în Mai, acelaș an, 1914, la Athena, de febră tifoidă, fără a-și fi putut realiza visul său, de a sfârși studiile teologice.

8. **Const. Dănău** (1919—1922). După războiul mondial, pe ziua de 5 Dec. 1919 se înființează un post de diacon la biserica noastră din Paris, în care este numit diaconul C. V. Dănău, din Târgu-Jiu, care stă la Paris până în 1923, când se întoarce în țară. Este diacon, profesor și director al școalei normale de băeți, din Târgu-Jiu.

9. **Nicodim Zamfirescu** (1923—1926). La 26 Dec. 1923 este numit diacon, cu titlul provizoriu, ierod. Nicodim Zamfirescu, care în anul 1924 este întărit în postul său. In 1926 se desființează postul și părintele Zamfirescu se întoarce. în țară. Este preot la catedrala patriarhiei.

10. Pela 1930 se afla la Paris, pentru studii, tânărul **Ioan Lancrăjan**, licențiat în teologie și filosofie, ca bur-

---

1. Math. XII, 20: *„Trestie zdrobită nu va frânge și în aprins nu va stinge, până ce va scoate judecta spre biruința"*. Dos. mitrop. Ungro-Vlahiei pe 1910. Ordinul Nr. 4796, din 7 Septemvrie acel an (1910).

sier al patriarhiei române. Chemat în ţară, pentru a-şi face armata, pe ziua de Joi, 30 Octombrie, acelaş an (1930), a fost hirotonit diacon onorific, pe seama capelii române din Paris. A doua zi, Vineri, 31 Octomvrie, prezentându-se la cercul de recrutare, ca diacon, a fost scutit de armată şi s'a întors la Paris, pentru a-şi continua studiile. Azi este conferenţiar la facultatea de teologie din Bucureşti.

XIII. **CÂNTĂREŢI**. Pe cei dintâi cântăreţi îi cunoaştem numai din socotelile capelii şi oferirea de daruri bisericii, fără însă a şti ceva despre dânşii. Aşa, în prima socoteală din 1853 — 1855 se află trecut la cheltueli, „D. M. *Cântăreţul*, plătit cu câte 50 fr. pe toată luna, de către d-na Marghioala" adică 600 fr. anual; iar „D. *Agapie Cântăreţul*, cei 600 fr. ce i se cuveneà, i-a hărăzit bisericii, deşi are puţine mijloace".—În socoteala capelii pe 1856, se află trecuţi la cheltueli: 1200 fr. cântăreţilor, desigur aceiaşi din 1855. În socoteala pe 1861 şi 1863 găsim trecuţi: 1800 fr. cântăreţilor, 1000 fr. citeţului şi 300 fr. anual paracliserului. Cine era citeţ şi paracliser însă, nu se spune.

Pe un Apostol, ediţia Sibiu, 1851, la sfârşit, găsesc scris: „Din leafa soţiei mele am dăruit duhovnicului meu *Iosafat* lei 200 pentru chiria capelii: *Katulescu*. Paris 1863. Pentru prima oară am cântat la biserică. Anul 1863 August 7. *Pană Katulescu*. Iată dar un cântăreţ care avea soţie cu leafă la Paris (era artistă) şi care începe să cânte la capelă, în August 1863. Cât va fi servit bisericii, nu ştim din acte. La 15 27 1885, superiorul, arhim. Partenie—în locul lui Petre Orleanu, care s'a retras—recomandă în postul de citeţ, pe fostul seminarist, actualmente domiciliat în Paris, *Pană Catulescu*, pe 1 Ianuarie 1886. — Se vede că un timp întrerupsese serviciul şi acum e reintegrat în locul lui Petre Orleanu, care a stat cântăreţ în timpul superiorului Calistrat Orleanu şi acum, la venirea noului superior *Partenie*, părăseşte postul. Pe Pană Catulescu îl aflăm până târziu, cântăreţ şi citeţ; dela o vreme în concediu, din cauză de boală, fiind suplinit, din oficiu, de către *Gabriel Parvu* în 1892, în 1895 de către Teodor Popescu; după ce fusese înlocuit un timp. — In 1899, Octombrie, ocupă şi postul de bibliotecar, până la 1900 Aprilie, când se desfiinţează acest post. În 1904, Oc-

tomvrie, apărând într'un ziar din capitală, nişte articole injurioase împotriva superiorului, semnate de către Pană Catulescu, mitropolia îl destitue din postul de citeţ ce ocupă atunci. După câtva timp, moare la Paris, în vârstă înaintată.

În 1892 Iulie, e numit cântăreţ *Gabriel Parvu*, student în drept, care ocupă acest post, până la 1 Aprilie 1894, când „necorespunzând condiţiilor cerute unui bun cântăreţ şi servitor al bisericii“ — cum zice superiorul — este înlocuit cu I. Bărbulescu „care face studii în ramura picturii bizantine, mult mai folositoare bisericii noastre ortodoxe române“. Pe ziua de 1 August, acelaş an, 1894, Gabriel Parvu e numit din nou în postul de cântăreţ, în locul lui Pană Catulescu „pentru liniştirea turburărilor veşnice dela acea capelă“—zice mitropolitul. După doi ani, în 1896, Parvu ar fi fost înlocuit, dacă nu intervenea episcopul *Silvestru* al Huşilor, către mitropolitul primat *Ghenadie*, care decide a fi menţinut. De aci înainte ocupă acest post, până la Octombrie 1901, când demisionează.—*Gabriel Parvu*, întorcându-se în ţară a fost multă vreme director al cancelariei mitropoliei din Iaşi, sub mitropolitul Pimen. Astăzi este pensionar şi administrator al averii bisericii Vasile Rusovici, din Iaşi.

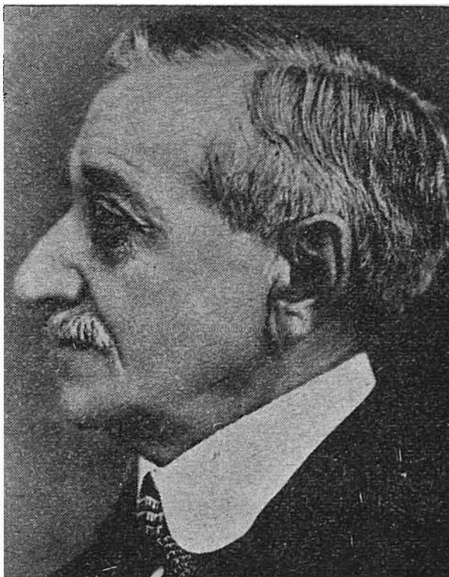
În locul lui, este numit *Toma Covăceanu*, cântăreţ şi bibliotecar, care pe 1 Noemvrie este trecut ca dirijor de cor In postul de cântăreţ este numit *Ioan Florescu*, absolvent al facultăţii de teologie şi cântăreţ la biserica Stavropoleos, din Bucureşti. Florescu însă, nu se poate prezenta la post, din pricină ca nu-şi făcuse armata, ci îşi dete demisia.—Pe 1 Decembrie (1903), este numit *Chiriţă Cernescu* care stă la Paris, până la 1 Aprilie 1908, când i se suprimă postul, dându-i-se sarcina de a cânta şi la strană, dirijorului corului, *Gh. Cucu*, căruia i se mai măreşte şi salariul. Cernescu protestează la mitropolie şi minister, zicând „că fără a i se face cunoscut din vreme, i s'a suprimat postul şi nu voeşte a părăsi strana şi locuinţa din presbiterul bisericii“. In toamnă, mitropolia îi răspunde, că a mijlocit a i se înfiinţa postul de cântăreţ, pe care constată, cu mâhnire, că a fost desfiinţat de minister, în urma intervenirii superiorului Stefano. Postul însă, nu s'a mai înfiinţat şi Cernescu a trebuit să se întoarcă în ţară. Este astăzi preot paroh al bisericii „sf. Ilie-Grant“ din capitală.

N. Popescu-Prahova, între 15 Fevruarie 1913—31 Decemvrie 1923. Este numit *citeț*, dela 15 Fevruarie 1913. După trei luni însă, cere concediu și stă în țară până la 1919, fiind reținut de serviciul militar. Intorcându-se la Paris, face studii de ambele drepturi: La **Sorbona**, cu *Marcel Fournier* și *Génêstral* și la **Institutul catolic** cu *Villien* și *Magnin*, devenind *„doctor utriusque juris"*. La 31 Decemvrie 1924, demisionează și vine în țară. Astăzi este profesor de drept bisericesc la facultatea de teologie din Iași. Scoate o lucrare: Considerațiuni asupra raporturilor dintre Stat și Biserică. Chișinău, 1930.—La Paris este numit în locul lui, *N. D. Tonoiu*, care stă numai până la sfârșitul anului 1924. — Pe 1 Ianuarie, 1925, a fost numit *Nițișor Cazacu*, care stă la Paris, până la 1929, ocupându-se cu studii de limba franceză și de teologie, când se retrage. Venind în țară, s'a făcut preot la biserica „Batiște" din București. Cuminte și manierat. Face cinste preoțimii. A ocupat un timp postul de secretar al decedatului patriarh Miron și apoi consilier referent al secției administrative-bisericești, de pe lângă arhiepiscopia Bucureștilor. — In locul vacant e numit *Marin S. Ionescu* care stă la Paris până în 1934, când demisionează. Pe 1 Iulie 1934, este numit *Octavian Moldovanu*, bariton, orfan de războiu, care este și astăzi.

XIV. DIRIJORI DE COR. Până la 1 Aprilie 1893, corul capelii se plătea din leafa unui cântăreț, ținându-se postul vacant de cântăreț, în acest scop. La această dată se prevede-o sumă a parte, pentru cor.—Conducerea corului o avea, de aproape 40 ani, *A. Beaugrand*, un bătrân francez de 80 ani, care nu mai avea energia necesară și deci corul lăsa de dorit. Pentru a ajuta pe acest bătrân, superiorul rânduise, încă de la 1 Iulie 1892, pe *Elie Mihăilescu*, profesor de muzică din țară și student al Conservatorului din Paris. In Martie 1893, *D. G. Kiriac*, cu domiciliul în *Place St. Sulpice 1*, student în clasa de armonie și declamație la conservatorul din Paris, cere mitropoliei din București, un ajutor, pentru terminarea studiilor de canto. Mitropolia îl recomandă superiorului, spre a-i da o însărcinare în corul capelii.—Superiorul scrie mitropoliei că vechiul dirijor al corului capelii este un bătrân vrednic de ajutor, decorat cu „Coroana României", om fără

avere şi cu o fiică în spitalul de alienaţi. Propune să i se facă un ajutor de 70 lei lunar, din fondul milelor; iar salariul de dirijor să-l împartă în două părţi egale, între: *D. G. Kiriac*, căruia să i se încredinţeze conducerea corului, şi Elie Mihăilescu, până la 1 Aprilie 1893; iar dela această dată — dacă se aprobă un spor pentru dirijor — să se dea 110 lei lunar lui Kiriac şi 70 lei, lui *Elie Mihăilescu* [1].

Pe ziua de 1 Aprilie 1893, e numit dirijor al corului *G. Ştefănescu*, maestru de muzică vocală la şcoala de institutori şi dirijor al corului bisericii „sf. Ecaterina" din Bucureşti, compozitor, etc., care însă, neputându-se prezenta la post imediat, este suplinit de *Elie Mihăilescu*; iar pe 1 Iulie 1894 este numit dirijor *D. G. Kiriac*.—In 1899, Kiriac era în ţară „spre a pune în execuţie o liturghie, pe care o compusese", fiind suplinit de Gabriel Parvu. Kiriac face studii serioase de muzică la Paris, cu *Vincent d'Indy* la „Schola Cantorum" şi *Vidor* la „Conservatoire de muzique". Pasionat muzicant, se avântă în direcţia cântecului religios şi a celui popular. In aula internatului teologic din Capitală, fiind de faţă mulţi prelaţi şi specialişti în ramura muzicei Bisericii noastre ortodoxe naţionale, Kiriac prezintă o liturghie psaltică ortodoxă, lucrată de dânsul, cu tehnică şi inspiraţie, care atrage deosebita luare aminte a tuturor celor de faţă. Kiriac este numit profesor de teorie şi solfegiu la con-

D. G. Kiriac.

1. *Elie Mihăilescu* studiază muzica la Paris, obţinând titlul de laureat al Institutului şi absolvent al conservatorului. Intors în ţară se aşează la *Craiova* unde a fost maestru de muzică la liceu şi diriginte al corului bisericii „Sf. Ilie". Are compoziţii de cântece bisericeşti şi naţionale. Publică *colecţiuni de cântări corale*, pentru uzul şcoalelor de ambele sexe, fiind un bun profesor.

servatorul din Bucureşti. El pune temelia societăţii corale *„Carmen“*, pentru cultivarea şi răspândirea muzicii naţionale şi în special a cântecului popular, pe care o conduce cu faimă, timp de 26 ani, până la moartea sa, 8 Ianuarie 1928. El trage brazdă adâncă în ogorul folklorului muzical român [1]. Pe ziua de 1 Septemvrie, 1900, este numit la Paris *I. Scărlătescu*, absolvent al cursului de armonie şi contrapunct dela Conservatorul din Viena. Pe ziua de 1 Decemvrie 1901, lui Scărlătescu i se dă concediu, fiind suplinit de *Toma Covăceanu* aproape doi ani şi jumătate, până la 10 Octomvrie 1903, când e numit dirijor titular, *Toma Covăceanu* care ocupă acest post, până la 15 Octomvrie 1906, când demisionează, după ce avusese şi el câteva luni de concediu, fiind suplinit de către coristul *Léo Biber*. In urma unui concurs, pe 1 Aprilie 1907, este numit dirijor *Gheorghe Cucu*, căruia pe 1 Aprilie 1908, i se ridică salariul la 300 lei, fiind obligat să cânte şi la strană; iar postul de cântăreţ, se desfiinţează. Gh. Cucu stă până la finele anului 1911, când fiind în apropiere de a împlini termenul de 5 ani—conform legii clerului mirean—la 1 Ianuarie 1912, demisionează.

Şi *Gh. Cucu* face bune studii muzicale şi când se întoarce în ţară este numit profesor la Conservatorul din Bucureşti şi dirijor al corului mitropoliei. Are multe compoziţii, colinde populare şi bucăţi de slujbă bisericească.

Ţinându-se un concurs, conform legii clerului, se numeşte, pe ziua de 1 Ianuarie 1912, *Ştefan Popescu*, licenţiat în teologie şi absolvent al conservatorului din Bucureşti. In 1913, St. Popescu, în urma unui raport al superiorului Stefano, este revocat de mitropolie, numindu-se, pe 1 Iulie 1913, suplinitor de dirijor, vechiul corist Léo Biber. Pe ziua de 1 August a fost recomandat dirijor *I. Croitoru* profesor de muzică dela liceul din Ploeşti, care însă nefiind aprobat de minister, pe 1 Noemvrie, acelaş an, este reintegrat *Ştefan Popescu*, care conduce corul capelii, cântând şi la strană 10 ani, până la 1922, când se întoarce în ţară.

---

1. *D. C. Kiriac* s'a născut în Bucureşti, la 6 Martie, 1860. Studiile liceale le-a terminat la colegiul naţional „Sf. Sava“, Studiază dreptul. Face însă şi Conservatorul din Bucureşti. Chemarea pentru muzică îl vrăjeşte şi devine un artist. Pe lângă *liturghia psaltică* dela dânsul ne-a rămas multe colecţii de *cântece populare, coruri mixte, colinde, cântece pentru şcolari*, etc. *Kiriac* rămâne un apostol al muzicii româneşti.

Terminase cursurile la „schola cantorum“, 269, rue St. Jacques, cu Vincent d'Indy, iar soţia sa Sevasta, şcoala de surdo-muţi. Astăzi este profesor la Academia regală de muzică din capitală; iar soţia sa profesoară la şcoala de surdomuţi şi directoare a acestei şcoli.

Ioan Chirescu. Pe ziua de 1 Aprilie, 1922, e numit dirijor *Ioan Chirescu*, care face studii muzicale cu *Vincent d'Indy* şi *Guy de Lioncourt*, până în 1927, când se întoarce în ţară. Maestrul D. G. Kiriac îi încredinţează conducerea artistică a societăţii corale „Carmen“. Distins muzicant, dă cu membrii dela „Carmen“ multe concerte de muzică clasică şi mai ales religioasă şi populară. In 1928 este numit profesor de teorie şi solfegiu la Academia regală de muzică şi dirijor al corului bisericii „Domniţa Bălaşa“. Chirescu are multe compoziţii pentru coruri mixte, religioase şi populare. Remarcăm: *Mama* pentru solo de bariton, cu acompaniere de cor [1].

Ioan Chirescu.

In locul lui e trimis *V. Popovici*, care în 1932 vine în ţară. Este numit paraclisierul *Gh. Constantin*, pe 1 Septemvrie. La 1 Iulie, 1934, este numit în locul lui Gh. Constantin, *Achim Stoia*, care stă până la 1 August 1936, când demisionează. Se trimite *Ioan I. Constantinescu* absolvent al Academiei regale de muzică din Bucureşti şi dirijor al corului bisericii sf. Spiridon-Nou din Capitală, pe aceiaşi dată, care este şi azi.

XV. CITEŢI. In 1885 este recomandat citeţ, în locul lui Petre Orleanu, *Pană Catulescu*, care, cu oarecari întreruperi,

---

1. Fiu de preot din Cernavoda, născut la 5 Ianuarie 1889. A urmat seminarul central şi apoi facultatea de teologie şi conservatorul din Bucureşti. In 1919 trecând examenul de capacitate a fost numit maestru de muzică, de unde în 1922, pleacă la Paris.

ocupă acest post, până la 1904 Decemvrie 1, când este destituit de către mitropolie, pentru nişte articole ofensatoare la adresa superiorului capelii, publicate într'un jurnal din Bucureşti. In locul vacant este recomandat *Victor Puiu*, licenţiat în teologie şi funcţionar la Cassa Bisericii, pe 1 Noembrie 1904. Superiorul ceruse anticipat ca, pe 1 Aprilie 1905, să se desfiinţeze postul de citeţ şi bibliotecar şi să se înfiinţeze un post de diacon, în care să fie hirotonit *Victor Puiu*, care dela 1 Aprilie ar primi salariul de diacon, ce i se va prevedea prin buget; iar până atunci, să i se dea salariul de citeţ şi bibliotecar. Victor Puiu însă, îmbrăţişând shima monahală, sub numele de „Visarion" în sfânta episcopie a Romanului, nu a fost lăsat de episcopul locului să plece din eparhia sa şi deci, decretul său de citeţ s'a anulat. Se numeşte atunci provizoriu, citeţ şi bibliotecar, eclesiarhul *Gheorghe Secrieriu* care stă, până la 1 Aprilie 1905, când postul de citeţ se desfiinţează.

Pe 1 Aprilie 1906, reînfiinţându-se postul de citeţ, e numit provizoriu, eclesiarhul *Gh. Andonie*, până la 1 Iunie 1906, când este numit titular *Marin Conescu*. In toamna anului 1908, Conescu cere un concediu de 1 an, pentru a-şi face stagiul militar, recomandând, ca suplinitor, pe *C. Cernăianu*, licenţiat în teologie. E silit însă a renunţa la concediu, pentru a nu-şi pierde postul. Funcţionează până la 1910 Iulie, când este destituit, pentru oarecari neînţelegeri cu superiorul.—In locul lui, pe ziua de 15 Iulie, 1910, se numeşte citeţ *Gh. Secrieriu*, până la 15 Februarie 1913, când este trecut ca *eclesiarh*; iar ca citeţ este numit *N. Popescu-Prahova*, licenţiat în teologie, care în 1911, ca student şi bursier al Cassei Bisericii, ţinuse locul dirijorului Gh. Cucu. In 1913 Iunie, N. Popescu-Prahova este lăsat liber şi înlocuit cu eclesiarhul *Gh. Secrieriu*, care deţine şi postul de eclesiarh, până la numirea unui titular. Pe ziua de 15 Septembrie 1913 este recomandat *Mih. Vulpescu*, care însă n'a fost admis de minister [1]. Pe 1 Noembrie, acelaş an, este re-

1. *Mihail Vulpescu* rămâne la Paris câţiva ani. Fiind înzestrat dela natură cu o voce admirabilă de bariton,—avea 100 frs. lunar dela prinţesa Maria Calimachi, ca să cânte la sf. liturghie „Tatăl nostru". Face studii frumoase de muzică. Când vine în ţară este numit profesor la Academia regală de muzică, de ansamblu de operă. A lucrat mult

integrat *N. Popescu-Prahova* odată cu dirijorul *St. Popescu* care şi el fusese lăsat liber. Postul de citeț se suprimă.

XVI, ECLESIARHI sau paracliseri conservatori. Din acte cunoaştem puțini. La 1897 se numeşte *Nicolae Antoniu*, pe ziua de 10 Aprilie, care în 1898 este înlocuit provizoriu cu Bros fratorul, pe ziua de 1 Noembrie. Pe 1 Iulie 1901 este numit eclesiarh Al. D. Hasky, care stă pâna la 23 Noembrie, 1902 când este concediat. Pe 1 Octombrie 1902, este numit provizoriu, Mihai Ciopei, şi titular pe ziua de 1 Decembrie Ioan Pipa, absolvent al şcoalei de cântăreți din Piatra-Neamț. Acesta însă, fiind un copil, incapabil de a îndeplini însărcinarea de paracliser, pe 1 Ianuarie 1903 este numit tot Mihai Ciopei provizoriu, care stă până la 1 Ianuarie 1904, când demisionează. In locul lui e numit *Gh. Secrieriu*, absolvent al şcoalei de cântăreți bisericeşti din Iaşi. Dar și acesta, pe ziua de 1 Mai 1905 a fost revocat şi înlocuit cu *Gh. Andonie* absolvent al şcoalei de cântăreți din Piatra-Neamț. Pe ziua de 15 August 1906, Andonie îşi dă demisia şi pe 1 Octombrie e numit *Const. Cojocaru* din Manoleasa, Județul Dorohoi. La 1913 Februarie 15, Constantin Cojocaru își dă demisia din cauză de boală şi este numit în locul lui iarași *Gheorghe Secrieriu*, care funcționează până în toamna anului 1927, când cade bolnav şi este internat într'un ospiciu. Se încearcă scoaterea lui la pensie, dar nu se pot îndeplini formele legale. Este numit în locul lui, *N. Chițescu* care stă până în 1929. Chițescu urmase „à la faculté libre de theologie protestante où a fait grand honneur a sa patrie". In locul lui, în 1929, vine *Gheorghe Constantin*, care la 1932 este trecut dirijor de cor, în locul lui V. Popovici care venise în țară. In locul lui e numit paraclisier, *Pavel Căpățână*, care stă până la 1 Septembrie, 1934, când vine *Ioan G. Bănescu*, care stă un an. Pe 1 Septemvrie 1935. este numit *Gheorghe Lițoiu*, care este și astăzi.

XVII. CONCIERGES. In Franța, se ştie că, toate casele aproape, au un concierge sau un portar, însărcinat cu paza casei și îngrijirea ei sub toate raporturile. Nici un strein nu poate intra în casă, fără ştirea concierjului, care este răspunzător de orice lipsuri ce s'ar constata în imobilul dat supravegherii lui.

Capela Română a avut şi ea, încă dela înființarea ei, un concierge sau portar al său, însărcinat cu paza capelei şi a obiectelor dintr'însa de către însăşi fundatorul ei, arhimandritul Iosafat. Acesta este Victor Mazoyer, „gardien de la chapelle Roumaine", angajat cu act în regula,

---

pe terenul muzicei bisericeşti şi cu deosebire s'a distins ca colector de *cântece populare*, publicând mai multe lucrări, unele traduse şi în limba franceză, ca: *Doinas de Roumanie*, *pastorale roumaine* şi bogata colecție: *„Les coutumes roumaines périodiques"*, peste 300 pagini, „Etudes descriptives et comparées, précédées d'une préface par A. Van Gennep et suivies d'une bibliographie générale de folklore roumaine". Paris. 1927. El conduce „corala" municipiului Bucureşti ca inspector. Este membru al societății franceze de etnografie și de tradițiuni populare, etc

semnat de către ministrul plenipotențiar M. Kogălniceanu, căruia i se dete 10" „ din indemnitatea ce orașul Paris a oferit, pentru expropierea capelii române în 1883, pentru serviciile ce adusese acestei capele, conform angajamentului.

Cine va mai fi fost concierge după Mazoyer, nu cunoaștem din acte. Pe 1 Aprilie 1898 însă, se numește Armand Francois Bellamy în locul lui Celestin Teracha, fost sculptor. Acest Bellamy, cu începere de la 15 Octombrie 1898 a fost și servitor la biblioteca, ce se deschisese pe lângă capelă, plătit cu 50 lei lunar. Intre 1894—1910 a îndeplinit serviciul de portar *Ober Dabin* și soția sa Hortense Dabin; iar dela 20 Iunie 1910, până la Iunie 1911 a fost un oarecare *Jean Maillard.*

Dela această dată îndeplinește serviciul de concierge *Bérthe Bergès* și soțul ei Raymond Bergès. In 1915, Aprilie, e numită Jeanne Marchand, care în Iulie, acelaș an e înlocuită cu M. Lecat și aceasta în aceiași lună cu *Henriette Georgescu* și apoi în Octombrie iarăși Bérthe Bergès, care stă până în 1922, Iulie 1, când este înlocuită cu *Marie Duvau.* In 1924, Octomvrie e numită *Constance Chislard.* Astăzi e M-me *Renée Boucley.*

XVIII. Rolul bisericii ortodoxe românești din Paris.

Observând poziția locului pe care a fost așezată capela ortodoxă românească din Paris, cea veche ca și cea actuală, înțelegem gândul pe care l'au avut fericiții fundatori, de a se interesa de *creșterea bisericească* a tineretului românesc, care studia în școlile din Paris. Așezată în cartierul latin, cartierul școalelor, aproape de Sorbona, de Collège de France, de Școala de „Haute Etudes" și de toate școlile superioare din Paris, capela aceasta a avut și are un rol destul de insemnat, în ceiace privește *educațiunea religioasă națională a tinerimii române*, care — departe de familiile și de patria lor iubită — sunt trimiși, să-și urmeze studiile superioare, în capitala Franței generoase. De aproape 100 de ani, ea a încălzit sufletele tineretului român, cu căldura evlaviei credinții strămoșești; dar nu numai pe a tinerimii studioase, ci și pe a întregii comunități românești, aflătoare în Capitala Franței; căci, se știe că, de multă vreme, familii românești s'au așezat statornic la Paris, în împrejurimi și în diferite localități și orașe ca: Montpellier, Bordeaux, Dièppe, Nancy, etc. Și pentru aceștia, ea constitue un *cuib românesc*, unde arde fără întrerupere candela ortodoxiei strămoșești. După ocupațiuni, unii sunt rentieri, alții pensionari, funcționari, industriași, comercianți și frizeri veniți mai în urmă etc.; iar alții sunt simpli meseriași, muncitori în fabricile din Citroën, Renault, Brillancourt, Issy-les-Moulineaux, etc. — Pentru toți aceștia, biserica ortodoxă românească din Paris este *vatra românească*, de unde se aprinde *flacăra* ortodoxiei românești și dragostea de patrie, care luminează sufletele și încălzește inimile, cu focul dra-

gostei de legea şi glia strămoşească. Şi nu numai pentru aceştia, dar chiar pentru oricare român care soseşte la Paris şi se duce la biserica românească de acolo, simte o deosebită mângâere sufletească, cel puţin pentru următoarele

P. S. S. Arhiereul Dr. Veniamin Pocitan Ploeşteanul.

motive: a. Se bucură pentru că se vede stând, măcar fie şi pentru o clipită, pe un petec de pământ românesc. b. Vede biserica românească, care îi aduce aminte de bisericuţa lui

de acasă şi de întreaga tradiţie religioasă a neamului său. c. Aude slujba bisericească, *în româneşte,* săvârşită de către preotul ortodox român — cu care s'a deprins din copilărie—şi se înseninează în sufletul său de român şi creştin; iar când aude pomenindu-se numele M. S. Regelui României şi al şefului Bisericii ortodoxe româneşti, Patriarhul României, o adevărată tresărire sufletească îi cuprinde fiinţa sa întreagă. Numai acel care a fost în atare situaţie, poate înţelege rostul acestor cuvinte. Deci, cu drept cuvânt putem zice că *rolul bisericii ortodoxe româneşti din Paris, pentru folosul sufletesc al fraţilor noştri din Franţa este de cea mai mare însemnătate, atât din punctul de vedere religios, cât şi din punctul de vedere naţional.*

APENDICE.

Capela dela Issy-les-Moulineaux.—In urma contractelor colective de muncă, încheiate între Statul român şi cel francez, între anii 1929-30 au venit în Franţa un număr de muncitori români ortodoxi, mai toţi din Ardeal şi Banat. Ajunşi aici, s'au aşezat pe lângă fabricile din jurul Parisului, cei mai mulţi la *Issy-les-Moulineaux.* Aceşti români, aruncaţi de soartă şi siliţi de nevoe a se aşeza la marginea marelui oraş cosmopolit *Parisul* — şi anume în cartierul cel mai industrial al lui— cu vremea şi-au adus şi familiile, ba şi alţi cunoscuţi, înjghebând mici gospodării laolaltă şi întemeind o *colonie românească.* Traiul lor era aşa cum se deprinseseră de acasă. Alcătuind societăţi de ajutor, se adunau în Duminici şi sărbători pentru petrecere, ca cei de un neam şi lege.

Sub raportul *intelectual* — pentru copiii acestor lucrători — s'a înfiinţat, pe ziua de 1 Aprilie 1935, o *şcoală primară,* care dela Octombrie, a început să funcţioneze regulat, Joia toată ziua şi Sâmbăta după masă, cu doi învăţători. Prin decizia ministerului Educaţiei Nr. 74.149 din 7 Mai, 1936, se aprobase ca să se închirieze un *local* mai mare pentru şcoală, în care să se instaleze şi o *capelă ortodoxă.*— Din diferite împrejurări însă, lucrurile au rămas fără rezultatul dorit.

La 25 Iunie 1935, se adunară la capela din Paris, chiemaţi de păr. Haralambie Popescu, superiorul capelii, următoarele persoane:

1. D. *V. Ianculescu,* subdirectorul şcoalei române dela Fontenay-aux-Roses. 2. D-na *Eugenia V. Ianculescu,* soţia sa şi directoarea şcoalei primare româneşti dela Issy-les-Moulineaux şi un diacon ardelean *Gr. Brânzeu,* care activa în misiunea ortodoxă din Franţa şi care acum se ocupa şi de catehizarea copiilor din şcoala primară română din Issy-les-Moulineaux. După mai multe discuţii, s'a încheiat un *proces-verbal,* luându-se hotărîrea, în unanimitate, ca să se intervină către forurile în drept, pentru luarea, cât mai de grabă, a următoarelor măsuri:

1. *Infiinţarea unei capele ortodoxe româneşti la Issy-les-Moulineaux.* 2. Numirea păr. *Gr. Brânzeu,* ca preot la noua capelă, care, ca ardelean, era mai apropiat sufleteşte de popor, de oarece, cum am spus,

toţi muncitorii români din Issy-les-Moulineaux erau Ardeleni şi Bănăţeni [1].

3. Acordarea uneia din sălile şcoalei primare pentru noua capelă.

4. Intervenirea la Patriarhie, pentru a admite ca să se poată împrumuta ornamentele (odăjdiile) vechei capele din Paris, pentru capela lor, nou înfiinţată.

Semnează procesul-verbal: Pr. *Har. Popescu*, superiorul bisericii române din Paris. *Eugenia V. Ianculescu. I. Bănescu. Achim Stoia. V. Ianculescu. Const. Lazăr. Const. M. Popa*, etc. Actele au fost trimise la Bucureşti, spre aprobare. După câtva timp, silit de împrejurări, superiorul intervine din nou, înaintând, pe lângă raportul său, o cerere a diaconului Gr. Brânzeu, însoţită de un *memoriu* şi un *tablou* de numele, pronumele, adresa şi locul de origină a fiecărui locuitor. Ce cereau prin *memoriul* lor? Acelaşi lucru, adică:

1. Infiinţarea unei *capele ortodoxe române* la *Issy-les-Moulineaux*, sub jurisdicţia arhiepiscopiei Bucureştilor şi mitropoliei Ungro-Vlahiei.

2. Numirea unui preot ortodox român, care să fie în mijlocul lor.

3. Amenajarea uneia din sălile Ligei Culturale sau ale şcoalei primare române din localitate, în capelă ortodoxă românească.

4. Acordarea de odăjdii şi obiecte sacre, în plus, aflătoare la biserica ortodoxă română din Paris.

La această nouă intervenire, patriarhul *Miron*, răspunde superiorului bisericii române din Paris:

1. Gruparea românilor lucrători de lângă Paris într'o comunitate bisericească ortodoxă este foarte lăudabilă şi necesară. Deci, în principiu, o aprobăm, având cu timpul a-şi alege un consiliu bisericesc, care — împreună cu preotul — să-şi conducă chestiile parohiei lor.

2. Aprobăm, ca să li se deie odăjdii superflu dela biserica noastră din Paris şi lucruri, de cari au lipsă la capela lor.

3. Li se face un antimis, cu hramul *„sfinţii Trei Ierarhi"*.

4. Li se dau, în contul ministerului de culte, cărţile liturgice: Evanghelie, Apostol, Catavasier, Molitfelnic.

---

1. Grigorie Brânzeu s'a născut la 27 Sept. 1905 în com. Mocira, Jud. Satu-Mare. Terminând liceul „Gh. Şincai" din Baia-Mare, în 1925 a fost primit la Academia de teologie unită din Gherla. Aci a făcut trei ani de studii (1925—1928) şi s'a retras. Pleacă la Paris. La 1930 se înscrie la facultatea de filosofie dela „*Institut catholique de Paris*, 21, rue d'Assas". La 21 Ianuarie 1934, trece la ortodoxie „à l'église St. Serge" de Serguievskoie Podvorie à Paris. In acelaş an urmează ca student „non inscrit à l'Institut theologique orthodoxe de Paris" complectându-şi studiile teologice în ortodoxie. La 12 Ianuarie 1935, se căsătoreşte civil la *Meudon*, Jud. *Seine-et-Oise*, cu d-ra Elisabeta Kondratieff, de naţie rusă şi la 20 Ianuarie religios de către superiorul bisericii ortodoxe române din Paris. La 5 Mai 1905 a primit hirotonia în diacon „dans la cathédrale de St. Alexandre-Newsky" dela mitropolitul rus *Evloghie* „pour la paroisse orthodoxe française de Paris" unde a fost întrebuinţat ca misionar, cu bune referinţi dela preoţii de parohie. Lucrând în această misiune a dat de românii din Issy-les-Moulineaux unde a şi început misiunea printre ei, aşezându-se aci în: Avenue *Mchal-Joffre*, Meudon.

5. Cât priveşte pe viitorul preot, se cer părintelui Gr. Brânzeu documentele de studii, de diplomă, de serviciu, de hirotonire, de purtare, ca să vedem cine este.

La 17 Martie, 1936, superiorul bisericii din Paris, dă lămuririle cerute, înaintând şi următoarele acte:

1. O cerere a diaconului Gr. Brânzeu, având anexate actele sale de naştere, căsătorie şi studii, şi un „curriculum vitae".

2. Altă cerere a comitetului provizoriu al capelii ortodoxe române din Issy-les-Moulineaux şi împrejurimi, prin care arată că s'au constituit şi cer pe diaconul Gr. Brânzeu „înţălegătorul şi iubitul părinte a sufletelor şi necesităţilor noastre, ca astfel, să ne putem pregăti creştineşte la marea şi sfânta sărbătoare a sărbătorilor, noi şi ai noştri copii, cari de ani îndelungaţi nu au putut sărbători, după datele strămoşeşti. Issy-les-Moulineaux la 4 Martie 1936

Semnează: Haţegan Simeon, Ghiocel Dumitru, George Fecete, Bura Alexandru, Dunca Gheorghe, Demi Alexandru, Constantin I., Cătăneş Ion, Albu Aurel, Gruber Iosif, Luca Ioan, Gheorghe M., Sava Iosif, Rusu Ioan, Caragea Ioan, Cardaş Mihai.—Pecetea rotundă, cu o cruce la mijloc şi inscripţia pe margine: *Comitetul capelei ortodoxe române din Issy-les-Moulineaux şi împrejurimi Seine (France), 1936.*—Patriarhul Miron, studiind actele, pune pe raportul superiorului, următoarea rezoluţie:

1. Se numeşte diaconul Brânzeu, având a sta sub autoritatea preotului dela biserica română din Paris.

2. Se roagă I. P. Sf. mitropolit rus *Evloghie*, ca să-l hirotonisească preot şi duhovnic. *M.*

In baza acestei aprobări, comitetul înjghebează o modestă capelă, în localul unei vechi capele ruseşti unde — cu binecuvântarea mitropolitului rus *Evloghie* — a început a sluji preotul ortodox francez *Georges Iouanny*, ajutat de diaconul Grigore Brânzeu. Această comunitate românească, cu clerul şi capela — potrivit legilor franceze — s'a constituit, la început, într'o *asociaţie culturală*, cu titlul: „Mission orthodoxe roumaine en France".

Superiorul bisericii noastre din Paris, recomandă călduros pe diaconul Gr. Brânzeu, pentru a fi hirotonit preot, pentru capela din Issy-les-Moulineaux, dar intervin oarecari piedici. Venind aprobarea dela Bucureşti, se hirotoneşte preot în biserica rusească „sf. Sergiu" din Paris, iar cartea de hirotonie semnată de patriarhul actual *Nicodim*, i se trimite, în Februarie 1941.

Astfel, pe lângă capela română ortodoxă din Paris, se mai înfiinţează o *capelă-filială* pentru românii ortodoxi din Issy-les-Moulineaux.

Fie numele Domnului binecuvântat, de acum şi până în veac. Amin

11. *Infiinţarea capelei române din Paris.* — Arhimandritul *Iosafat Snagoveanu.* Bucureşti, 1913. Preţul 30 lei.

12. *Metoda de predare a religiunii în şcoalele secundare.* Bucureşti, 1913. Preţul 30.

13. *Biserica românească din Basarabia.* Bucureşti, 1914. Preţul 25 lei.

14. *Inarmarea sufletească a ostaşului român,* în colaborare cu Icon. C. Nazarie, Ediţia I. 1917, Bârlad şi ediţia II-a 1918. Iaşi.

15. *7 Scrisori din calea spre Egypt şi Palestina.* Publicate în ziarul „Crucea", Bucureşti, 1926.

16 *Un paraclis românesc la Ierusalim,* în revista: Biserica ortodoxă română, 1926 şi 1927, p. 560—561.

17. *Patriarhatele Bisericii ortodoxe.* „Teză de doctorat în Teologie". Bucureşti. 1926.

18. *Geneza demnităţii patriarhale* şi patriarhatele Bisericii ortodoxe. Bucureşti, 1926. Preţul. 50 lei.

19. *Popa Şapcă.* O faţă bisericească revoluţionară dela 1848, în ziarul: „Crucea", 1926.

20. *Patriarhatul României şi chemarea lui în viitor.* Bucureşti, 1926. Preţul 10 lei.

21. *Capela românească din Lipsca.* In revista: Biserica ortodoxă română„ pe lunile: Iulie-August, Bucureşti, 1927.

22. *7 scrisori din străinătate.* Din calea spre „sf. Munte Athos", în ziarul „Crucea". Bucureşti, 1928.

23. *Capela românească din Baden-Baden.* Bucureşti, 1928. Extrasă şi în broşură. Preţul. 25 lei.

24. *Mergând învăţaţi toate neamurile...* Bucureşti, 1928.

25. *Arhim. Nichifor Iliescu (Sprânceană),* în revista: „Biserica ortodoxă română" pe Ianuarie şi Noemvrie, 1928.

26. *Dezastrele cutremurilor de pământ în Ţara sfântă şi răsărit,* în revista: „Biserica ortodoxă română" pe Mai, 1927.

27. *Biserici româneşti din Lemberg* (Lwow), în revista: „Biserica ortodoxă română, pe Iunie 1928.

28. *Ieromonahul Anania Melega,* în revista: „Biserica ortodoxă română", pe Ianuarie 1929.

29. *Capela românească din Viena.* Bucureşti, 1929. Preţul 25 lei.

30. *Legislaţia Bisericei ortodoxe. Jurisprudenţe,* în revista: „Biserica ortodoxă română", pe Aprilie 1929. Bucureşti.

31. *Rolul şi însemnătatea Consistoriului spiritual Central,* în promovarea justiţiei bisericesti, *Jurisprudenţe.* In revista: „Biserica ortodoxa română" pe Noemvrie 1929. Bucureşti.

32. *Biserica ortodoxă a Jugoslaviei,* în revista: „Biserica ortodoxă română", pe Iulie-August, 1929. Bucureşti.

LUCRĂRI PUBLICATE CA ARHIEREU.

CU TITLU DE BÂRLĂDEANU.

33. *Biserica ortodoxă Albaneză,* în revista: „Biserica ortodoxă română", pe Februarie şi Martie. 1933.

34. *Arhim. Veniamin Catulescu,* în revista: „Biserica ortodoxă română", pe Aprilie. 1930.

35. *Episcopia Strehaii,* în revista: „Biserica ortodoxă română", pe Iulie şi August, 1930.

36. *Şcolile catihetice din Eparhia Huşilor,* în revista: „Biserica ortodoxă română", pe lunile: Octomvrie, Noemvrie şi Decemvrie, 1930.

37. *Sofronie Vârnav,* în revista: „Biserica ortodoxă română" pe Februarie-Aprilie 1931. Extrasă şi în broşură. Pr. 25 lei.

38. *Istoria mitropoliei Proilaviei,* în rev. „Biserica ortodoxă română", pe lunile: Mai, Septemvrie şi Octomvrie 1931.

39. *Nicolae Iorga,* faţă cu *neamul românesc şi Biserica stramoşeasca,* în revista: „Biserica ortodoxă română". pe Noemvrie şi Decemvrie, 1931.

40. *Vechea episcopie a Hotinului,* în revista. „Biserica ortodoxă română", pe Ianuarie-Noembrie, 1932. Extrasă şi în broşură.

41. *Episcopul Melchisedec*, ca școlar în seminarul dela *Socola*, în revista: „Biserica ortodoxă română", pe Mai, 1932.
42. *Schitul Rafailă*-Vaslui, In : *Buletinul* episcopiei Hușilor, Huși, pe lunile : Iulie-August 1932.
43. *Din corespondențele lui Melchisedec*, ca delegat de minister la școalele din *Basarabia sudică, Bârlad, Tecuci și Galați*. In: *Buletinul* episcopiei Hușilor, pe Fevruarie-Martie, 1933.
44. *Arhimandritul Melchisedec, Profesor și rector al seminarului din Huși*, 1856. In Buletinul episcopiei Hușilor pe Mai, 1933.
45. *Schitul de maici Golgota* (Vaslui) în revista: *Buletinul Episcopiei Hușilor*, IX 1933, No. 13.
46. *Prohodul Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos*. Ed. I.—II, Huși, 1932—1933.
47. *Inființarea seminarului din Huși*, în revista: Buletinul Episcopiei Hușilor X, 1934 No. 1.
48. *Viața sfintei mucenițe Chiriarchi*. Huși, 1934.
49. *Localul seminarului din Huși*, în : Buletinul episcopiei Hușilor, IX, 1933. No. 10.
50. *Schitul Mălinești* (Vaslui), în revista: Buletinul Episcopiei Hușilor, pe Fevruarie. 1934.
51. *Harta Eparhiei Hușilor*. 1934.
52. *Schitul Huși*, în revista: „Cronica Hușilor". Huși, 1935. No. 3.
53, *Metoacele Episcopiei Hușilor*, în revista : „Cronica Hușilor". 1935, Huși, No. 4, p. 107—117.
54. *Buletinul Episcopiei Hușilor* pe 1932—Martie 1935.
55. *Mergând învățați toate neamurile*. Ed. II. București. 1935.

LUCRĂRI PUBLICATE CA ARHIEREU

Cu titlu de PLOEȘTEANU.

56. *Momente din viața și activitatea lui Melchisedec*, între anii 1857—1861. - București 1936. Prețul. 40 lei.
57. *Istoria Mitropoliei Proilaviei* (Brăilei) și a vechii episcopii a *Hotinului*. - București. 1936. Prețul. 30 lei.
58. *Arhiereii vicari* în Biserica ortodoxă română. Vicarii Arhiepiscopiei Bucureștilor, mitropoliei Ungro-Vlahiei și ai Patriarhiei ortodoxe române. București. 1937. Prețul 30 lei.
59. *L'eglise orthodoxe roumaine* de Paris. 1937. Prețul 30 lei.
60. *Biserica ortodoxă românească* din America. București 1937. Prețul 50 lei.
61. *Ion Creangă* la 100 de ani dela nașterea lui (1837-1937). vol. *I, Viața*. Prețul 30 lei.
62. *Ion Creangă* la 100 de ani dela nașterea lui (1837-1937). vol. *II. Opera*. Prețul 70 lei.
63. Biserica Bucur din Capitală. București. 1939. Prețul 20 lei.
64. Melchisedec ca membru al Sfântului Sinod. București. 1939.
65. 7 scrisori de recomandare către Păr. Teofil Ionescu superiorul bisericii române din Paris. In „Cuvânt Bun" organul Asociației creștine ortodoxe „Patriarhul Miron", pe 1939. București.
66. Sfântul Munte al Athosului. București. 1940.
67. Capelele ortodoxe românești din Germania. Capela românănească din Berlin. București. 1940.
68. Noile așezăminte românești din Țara sfântă. București 1940.
69. Arhiereul *Evghenie* Humulescu-Piteșteanu, în revista : *Păstorul ortodox* pe Martie-Aprilie, 1941. Pitești.
70. Biserica ortodoxă română din Paris. Cu o introducere asupra relațiunilor Franco-române. București. 1941. Prețul 120 lei.